

ZAKON O SODIŠČIH

I. UVOD

1. OCENA STANJA IN RAZLOGI ZA SPREJEM ZAKONA

Položaj sodstva določa Ustava Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: ustava¹), in sicer izhaja iz temeljnega načela delitve oblasti na zakonodajno, izvršilno in sodno. V okviru načela zavor in ravnovesij oblasti med seboj sodelujejo in se nadzorujejo ter omejujejo. Temeljna načela delovanja in organizacije sodstva so določeni v 125. do 134. členu ustave. Ustava glede več vprašanj (na primer ureditev in pristojnost sodišč, udeležba državljanov pri izvajanju sodne oblasti, starostna meja in drugi pogoji za izvolitev sodnika) prepušča zakonski ureditvi. Sodstvo urejajo Zakon o sodiščih (v nadaljnjem besedilu: ZS)², ki večinoma ureja organizacijo sodišč in tudi nekatera druga vprašanja, Zakon o sodniški službi (v nadaljnjem besedilu: ZSS)³, ki ureja funkcijo sodnika, Zakon o sodnem svetu (v nadaljnjem besedilu: ZSSve)⁴, ki ureja položaj in delovanje Sodnega sveta Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: sodni svet), in Zakon o delovnih in socialnih sodiščih⁵, ki ureja organizacijo in pristojnosti delovnih in socialnih sodišč. Med relevantne zakone lahko uvrstimo tudi Zakon o pravniškem državnem izpitu (v nadaljnjem besedilu: ZPDI)⁶, ki ureja izobraževanje za bodoče sodnike, tožilce in ostale pravosodne poklice.

Veljavni ZS je organizacijski zakon, ki v skladu z ustavnimi načeli ureja izvajanje sodne oblasti. Zakon v uvodnem poglavju ureja najpomembnejša razmerja na sodišču, razmerja med sodišči in razmerja med sodišči ter drugimi državnimi organi. Nadalje ureja izvajanje načela zakonitega sodnika, personalne svete, specializirani oddelek za sojenje v zahtevnejših zadevah organiziranega in gospodarskega kriminala, terorizma, korupcijskih in drugih podobnih kaznivih dejanj, sodnike porotnike in sodno osebje. V členih, kjer je urejeno delovanje sodne uprave, se določa tudi imenovanje in pristojnosti predsednika sodišča in direktorja sodišča, nadzorne pristojnosti in letna poročila o poslovanju sodišč. Urejeno je tudi vprašanje pravosodne uprave, in sicer razmerje med upravljanjem izvršilne oblasti in upravljanjem sodstva. Nadalje zakon ureja izvrševanje odločb ustavnega sodišča in odločb mednarodnih sodišč, vrste in pristojnosti sodišč ter organizacijo sodišč splošne pristojnosti. Ureditev, vrste in pristojnosti specializiranih sodišč urejajo posebni zakoni.

ZS je bil noveliran trinajstkrat, vanj pa je bilo poseženo tudi s spremembami drugih predpisov. Z ZSSve je bilo izločeno celotno poglavje, ki je urejalo sodni svet, z Zakonom o sodnih izvedencih, sodnih cenilcih in sodnih tolmačih⁷ pa je bilo izločeno poglavje, ki je urejalo sodne izvedence, sodne cenilce in sodne tolmače. ZS je neločljivo povezan z ZSS, ki ureja vsa vprašanja, ki se nanašajo na funkcijo sodnike, zato sta bila v preteklosti večinoma novelirana hkrati. Spremembe, ki se nanašajo na uvedbo enega naziva prvostopenjskega sodnika, terjajo tudi spremembe na ravni organizacije prvostopenjskih sodišč,

¹ Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90,97,99, 75/16 – UZ70a in 92/21 – UZ62a.

² Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08, 96/09, 86/10 – ZJNepS, 33/11, 75/12, 63/13, 17/15, 23/17, 22/18, 16/19 – ZNP-1, 104/20, 203/20 – ZIUPOPdve, 18/23 – ZDU-10 in 42/24 – odl. US.

³ Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo, 91/09, 33/11, 46/13, 63/13, 69/13 – popr., 95/14 – ZUPPJS15, 17/15, 23/17 – ZSSve, 36/19 – ZDT-1C, 34/23 – odl. US in 76/23.

⁴ Uradni list RS, št. 23/17 in 178/21 – odl. US.

⁵ Uradni list RS, št. 2/04, 10/04 – popr., 45/08 – ZArbit, 45/08 – ZPP-D, 47/10 – odl. US, 43/12 – odl. US, 10/17 – ZPP-E in 196/21 – ZDOsk

⁶ Uradni list RS, št. 83/03 – uradno prečiščeno besedilo, 111/07, 40/12 – ZUJF in 36/19 – ZOdv-F.

⁷ Uradni list RS, št. 22/18 in 3/22 – ZDeb.

zato je potrebna hkratna obravnava obeh področij in tudi področja sodnega sveta v zakonodajnem postopku.

1.1 Organizacija sodišč

1.1.1 Sodišča splošne pristojnosti

Sodni sistem Republike Slovenije sestavljajo sodišča s splošno pristojnostjo in specializirana sodišča. Sodišča s splošno pristojnostjo so organizirana kot 11 prvostopenjskih okrožnih in 44 prvostopenjskih okrajnih sodišč ter štiri drugostopenjska višja sodišča. Z novelo ZS-⁸ leta 2009 je bila uvedena sprememba, da so okrajna sodišča, z izjemo Okrajnega sodišča v Ljubljani, postala organizacijske enote okrožnih sodišč na njihovem območju. V nekaterih okrožjih so bili vzpostavljeni skupni oddelki, ki na nivoju okrajnih sodišč v posameznem okrožju obravnavajo isto področje (medokrajni oddelki), ponekod je bila posamezna vrsta zadev prenesena v reševanje na drugo okrajno sodišču, drugje okrajna sodišča še vedno poslujejo relativno samostojno.

Okrožna sodišča so prvostopenjska sodišča, ki so načeloma pristojna za spore višje vrednosti oziroma kazniva dejanja, za katera je zagrožena kazen zapora nad tri leta.

– Pristojnost okrožnih sodišč (101. člen ZS):

I. v kazenskih zadevah:

1. za sojenje na prvi stopnji o kaznivih dejanjih, za katera niso pristojna okrajna sodišča;
2. za opravljanje preiskave oziroma preiskovalnih dejanj glede kaznivih dejanj iz prejšnje točke;
3. za opravljanje predhodnega postopka in sojenja na prvi stopnji o kaznivih dejanjih mladoletnikov;
4. za odločanje na prvi stopnji o izvršitvi kazenske sodbe tujega sodišča;
5. za izvrševanje kazenskih sodb iz 1., 3. in 4. točke ter za izvrševanje kazenskih sodb okrajnih sodišč;
6. za odločanje o dovolitvi posegov v človekove pravice in temeljne svoboščine;
7. za odločanje v zunajobravnavnem senatu (tudi v kazenskih zadevah iz pristojnosti okrajnih sodišč);
8. za opravljanje drugih zadev, ki jih določa zakon;
9. za opravljanje nadzorstva glede zakonitega in pravilnega ravnanja z obsojenci ter nadzora nad priporniki;

I.a v kazenskih zadevah, ki jih na podlagi 40.a člena tega zakona obravnavajo specializirani oddelki na sedežih višjih sodišč:

1. za sojenje o kaznivih dejanjih na prvi stopnji;
2. za opravljanje preiskave oziroma preiskovalnih dejanj;
3. za opravljanje predhodnega postopka in sojenje na prvi stopnji o kaznivih dejanjih mladoletnikov;
4. za odločanje o dovolitvi posegov v človekove pravice in temeljne svoboščine;
5. za odločanje v zunajobravnavnem senatu;
6. za opravljanje drugih zadev, ki jih določa zakon.

II. v civilnih zadevah za sojenje oziroma odločanje na prvi stopnji:

1. v pravnih zadevah v skladu z Zakonom o pravnem postopku;
2. o priznanju tujih sodnih odločb;
3. v zadevah prisilne poravnave in stečaja ter likvidacije, kadar je v pristojnosti sodišča, ter v sporih v zvezi z njimi;
4. v sporih o pravicah intelektualne lastnine;
5. o predlogih za izdajo začasnih odredb, vloženi pred začetkom spora, o katerem bo sodišče odločalo po pravilih v gospodarskih sporih, oziroma zadevah, v 18 katerih je dogovorjena arbitražna pristojnost, ter o predlogih za izdajo začasnih vloženi pred začetkom spora, o katerem bo sodišče odločalo po pravilih v gospodarskih sporih, oziroma zadevah, v katerih je dogovorjena arbitražna pristojnost ter o predlogih za izdajo začasnih odredb v zadevah v zvezi z intelektualno lastnino;
6. v nepravdnih postopkih o zadevah, za katere tako določa zakon.

⁸ Uradni list RS, št. 96/09.

- III. za vodenje sodnega registra;
- IV. za sojenje oziroma odločanje v drugih zadevah, če tako določa zakon;
- V. za opravljanje zadev pravne pomoči v zadevah iz točke I. do IV. in za opravljanje mednarodne pravne pomoči, če zakon za posamezne vrste zadev ne določa drugače.

Posamezno okrajno sodišče je organizacijska enota okrožnega sodišča z njegovega območja, razen Okrajnega sodišča v Ljubljani, ki je samostojna organizacijska enota.

– Pristojnost okrajnih sodišč (99. člen ZS)

I. v kazenskih zadevah:

- 1. za sojenje na prvi stopnji o kaznivih dejanjih, za katera je zagrožena denarna kazen ali kazen zapora do treh let, razen v zadevah kaznivih dejanj zoper čast in dobro ime, storjenih s tiskom, po radiu, televiziji ali z drugim sredstvom javnega obveščanja;
- 2. za opravljanje preiskovalnih dejanj glede kaznivih dejanj iz prejšnje točke;
- 3. za opravljanje drugih zadev, ki jih določa zakon;

II. v civilnih zadevah za sojenje oziroma odločanje na prvi stopnji:

- 1. v pravnih zadevah v skladu z zakonom o pravnem postopku;
- 2. v zapuščinskih in drugih nepravdnih zadevah, če zakon ne določa drugače, ter za vodenje zemljiške knjige; (se delno ne uporablja)
- 3. v zadevah izvršbe in zavarovanja, če zakon ne določa drugače;

III. za sojenje oziroma odločanje v drugih zadevah, kadar tako določa zakon;

IV. za opravljanje zadev pravne pomoči, za katere ni po zakonu pristojno drugo sodišče in za opravljanje mednarodne pravne pomoči v zadevah o prekrških.

Okrožna sodišča imajo v svojih sestavi naslednja okrajna sodišča :

1. Okrožno sodišče v Celju:

- Okrajno sodišče v Celju,
- Okrajno sodišče v Slovenskih Konjicah,
- Okrajno sodišče v Šentjurju,
- Okrajno sodišče v Šmarju pri Jelšah,
- Okrajno sodišče v Velenju,
- Okrajno sodišče v Žalcu.

2. Okrožno sodišče v Kopru:

- Okrajno sodišče v Ilirski Bistrici,
- Okrajno sodišče v Kopru,
- Okrajno sodišče v Piranu,
- Okrajno sodišče v Postojni,
- Okrajno sodišče v Sežani.

3. Okrožno sodišče v Novi Gorici:

- Okrajno sodišče v Ajdovščini,
- Okrajno sodišče v Idriji,
- Okrajno sodišče v Novi Gorici,
- Okrajno sodišče v Tolminu.

4. Okrožno sodišče v Kranju:

- Okrajno sodišče na Jesenicah,
- Okrajno sodišče v Kranju,
- Okrajno sodišče v Radovljici,
- Okrajno sodišče v Škofji Loki.

7. Okrožno sodišče v Novem mestu:

- Okrajno sodišče v Črnomlju,
- Okrajno sodišče v Novem mestu,
- Okrajno sodišče v Trebnjem.

8. Okrožno sodišče na Ptuj:

- Okrajno sodišče na Ptuj,
- Okrajno sodišče v Ormožu.

9. Okrožno sodišče v Mariboru:

- Okrajno sodišče v Lenartu,
- Okrajno sodišče v Mariboru,
- Okrajno sodišče v Slovenski Bistrici.

10. Okrožno sodišče v Murski Soboti:

- Okrajno sodišče v Gornji Radgoni,
- Okrajno sodišče v Lendavi,
- Okrajno sodišče v Ljutomeru,
- Okrajno sodišče v Murski Soboti.

5. Okrožno sodišče v Krškem:

- Okrajno sodišče v Brežicah,
- Okrajno sodišče v Krškem,
- Okrajno sodišče v Sevnici.

6. Okrožno sodišče v Ljubljani:

- Okrajno sodišče na Vrhniki,
- Okrajno sodišče v Cerknici,
- Okrajno sodišče v Domžalah,
- Okrajno sodišče v Grosupljem,
- Okrajno sodišče v Kamniku,
- Okrajno sodišče v Kočevju,
- Okrajno sodišče v Litiji,
- Okrajno sodišče v Trbovljah.

11. Okrožno sodišče v Slovenj Gradcu:

- Okrajno sodišče v Slovenj Gradcu.

12. Okrajno sodišče v Ljubljani je samostojna organizacijska enota.

1.1.2 Reforme organizacije sodišč

Neodvisno in nepristransko sodstvo je temeljni pogoj za obstoj vladavine prava. Sodstvo mora biti neodvisno, da lahko odgovorno in v polnosti izpolnjuje svojo vlogo v razmerju do drugih dveh vej oblasti, do družbe kot celote in do strank sodnega postopka. Pravica do sodnega varstva poleg drugih temeljnih pravic kot so zdravje, varnost in svoboda, predstavlja eno od pomembnejših človekovih pravic in enega od stebrov civilne družbe. Z namenom približati sodno vejo oblasti ljudstvu so države tekom časa razvile mrežo sodišč.

Politične in ekonomske spremembe v državah članicah Evropske unije predstavljajo izzive na področju reorganizacije in modernizacije sodstva. Spremenjen način prometne infrastrukture in uvajanje novih tehnologij postavlja v razmislek tudi obstoječe mreže sodišč. Na ravni različnih organizacij v Evropski uniji se že več let ukvarjajo z analiziranjem procesov reform sodstva in pripravo priporočil. Tako je že leta 2011 Evropska mreža sodnih svetov (ENCJ) sprejela Vilensko deklaracijo, ki jo sestavljajo priporočila, kako se odzvati na aktualne izzive in priložnosti z ozirom na ekonomske spremembe. Priporočila se nanašajo na razvoj dolgoročne politike v pravosodju. Sodišča morajo izboljšati učinkovitost, spodbujati k alternativnim oblikam reševanja sporov in razviti močnejšo povezavo s civilno družbo zaradi pridobitve zaupanja javnosti in podpore za potrebne reforme. Med priporočili se izpostavlja predvsem ponovni razmislek o mreži sodišč v povezavi z izboljšanjem učinkovitosti sodstva. Evropska mreža sodnih svetov je v letu 2012 objavila Poročilo o reformi sodstva v Evropski uniji in ob tem sprejela tudi določena priporočila. Eno od teh se nanaša tudi na reformo mreže sodišč in vsebuje napotek, da je treba ob pristopu k reformi upoštevati vnaprej postavljena načela, da se zavaruje dostop do pravice do sodnega varstva. Ob tem je treba še posebej upoštevati lokalni dostop do sodišča in kazalnike, kot so porazdelitev prebivalstva, geografske posebnosti, javna prometna infrastruktura in razpoložljivost informacijskih podpornih sistemov.

Leta 2013 je Evropska komisija za učinkovitost sodstva (CEPEJ), ki deluje v okviru Sveta Evrope, izdala Smernice za izdelavo mreže sodišč v podporo dostopu do sodnega varstva v kakovostnem sodnem sistemu. Namen smernic je izvajalcem in snovalcem politik za reforme zagotoviti sprejetje operativnih odločitev za oblikovanje ali preoblikovanje mreže sodišč v celotni državi ali na delu njenega ozemlja. Smernice vsebujejo opredelitev dejavnikov, ki naj bi jih upoštevali pri določanju velikosti in lokacije sodišča za zagotovitev optimalne učinkovitosti in kakovosti. Faze načrtovanja dokument deli na analizo obstoječe mreže in kazalnike, določitev ciljev in meril, določitev in merjenje kazalnikov, izdelava nove mreže sodišč na podlagi kazalnikov in izvajanje mreže sodišč. Kot ključne dejavnike za pravilno izdelavo mreže sodišč je treba upoštevati gostoto prebivalstva, velikost sodišča, tok postopkov in delovno obremenitev, zemljepisno lokacijo, infrastrukturo in prevoz. Subsidiarno pa je treba upoštevati še informatizacijo sodišč, zmogljivost sodišč (telefon/video), poslovno okolje, alternativno reševanje sporov/mediacija, razpoložljivost pravnega svetovanja, zaposlovanje novih sodnikov in osebja.

Dokument priporoča, da se pri izdelavi mreže uporabi zadostno število različnih kazalnikov. Poseben poudarek je treba nameniti tudi prehodu stanja pred reformo v čas po reformi. Ob tem je treba usmeriti pozornost na zmanjšanje tveganj, ki izhajajo iz prekinitve dejavnosti sodišča, zmanjšanje vpliva na uporabnike storitev in zagotovitev, da se vse dejavnosti opravijo v razumnem roku in z zadovoljivo uspešnostjo.

Posamezne države Evropske unije so že prepoznale potrebe po reorganizaciji pravosodne mreže. V nadaljevanju prikazujemo primere praks posameznih držav, ki kažejo širšo perspektivo reform, pri tem pa ne smemo pozabiti na individualne posebnosti vsake od teh držav. Ugotovitve so povzete po primerjalni študiji reform mrež sodišč na Portugalskem, Hrvaškem, Danskem, Nizozemskem in v Franciji. Študija se uvodoma osredotoča na geografski pogled nujnosti sprememb, neenakomerno delitev virov, problem sodnih zaostankov in specializacijo sodnikov. Glede slednje je v študiji izpostavljeno, da naraščajo potrebe po specifičnih znanjih sodnikov, vendar specializacija sodnikov ni edini način za doseg tega cilja, saj mora sodstvo ostati dostopno državljanom. Specializacija lahko omogoči večjo kakovost sodnih odločitev, specializirani sodnik pa tudi hitreje odloča o zadevah, kar pomeni zmanjšanje sodnih zaostankov in znižanje stroškov. Prihranek časa in denarja je mogoče doseči tudi z razbremenitvijo sodnika in predsednika sodišča nesodniških opravil. V študiji poudarjajo tudi pomembnost ustrezne velikosti sodišča (določitev minimalne velikosti sodišča). Metode sprejetja ukrepov v fazi odločanja se razlikujejo od države do države, pri vseh pa izstopa načelo, da je treba biti pozoren na morebitne zastoje v sistemu. Najbolj pogosto uporabljena metoda je združevanje sodišč ali zmanjševanje števila sodišč z vključevanjem manjših organizacijskih enot v večje organizacijske enote, vendar mora biti proces sprememb postopen. V fazi spremembe mreže sodišč je najbolj pomembna postavitev kriterijev, na podlagi katerih se ocenijo potrebe sodišč na posameznih območjih. Najbolj pogosta kriterija sta aktivnost oziroma delovanje sodišč in geografski kriterij. Geografski kriterij zajema poseljenost in gospodarstvo (gibanje rasti prebivalstva), razdelitev prebivalstva med mestom in podeželjem, delež števila prebivalcev na sodišče na posameznem področju in gospodarski razvoj posameznega območja. Kriterij delovanja sodišč se deli na reševanje zadev (pripad novih zadev, število rešenih zadev na sodnika in povprečni čas reševanja zadev) in dostopnost človeških virov (specializacija posameznega sodnika, sodno osebje, najmanjše število sodnikov, ki lahko delajo na sodišču). Kot drugi upoštevni kriteriji so naštetih še mreža kaznovalnih ustanov, minimum števila sodišč na geografskem področju, da se ohrani teritorialno ravnotežje, upravna razdelitev in spremembe mrež na drugih področjih (na primer sprememba mreže policijskih uprav). Po postavitvi kriterijev in odločitvi o mreži sodišč nastopi prehodno obdobje, ko je treba vzpostaviti spremembe v praksi in pri tem zagotavljati kontinuiteto sojenja in ustrezno prerazporediti sodnike in sodno osebje. Za tista območja, kjer ni več sodišča, je treba poiskati ustrezen način dostopa prebivalcev do zagotavljanja sodnega varstva. V nekaterih državah so vzpostavili nove sisteme, posebej na področjih, kjer je velika gostota prebivalstva (na primer manjše izpostave, razpravni dnevi). Eden od razlogov, ki lahko upravičujejo racionalizacijo mreže sodišč, je tudi ta, da so nove tehnologije spremenile poslovne procese na sodiščih. Kot primer je v študiji navedeno uvajanje e-pravosodja na Danskem, ki je vzpostavila popolnoma avtomatizirano in digitalizirano zemljiško knjigo. V Franciji so na tem področju vzpostavili posebne video kontaktne točke, ki uporabnikom omogočajo, da vpogledajo v dokumente, prejmejo in podpišejo dokumente ali govorijo s pravnim svetovalcem preko spletne kamere. Kot zaključno študija navaja izbor priporočil za države, ki razmišljajo o spremembi mreže sodišč.

Tudi v Republiki Sloveniji se že več let pojavljajo težnje po učinkovitejšem vodenju in organizaciji poslovanja sodišč. Sodniška zakonodaja iz leta 1994 je bila sprejeta zaradi ustavnih sprememb na področju sodstva, med razlogi pa je bila tudi velika obremenjenost sodišč in zaostanki večjih razsežnosti, predvsem na gospodarskem področju. V tistem času se je koncentracija prvostopnega sojenja izkazala kot neustrezna, saj je bila izvedena le delno, ker so se določene vrste zadev pridržale za sojenje le za sedežne enote temeljnih sodišč. Z ukinitvijo temeljnih sodišč in določitvijo okrajnih in okrožnih sodišč na prvi stopnji je bila določena nova mreža sodišč, saj so bila ustanovljena tri nova sodna okrožja, kar je še razdrobilo manjša okrožna sodišča. Poenotenje na prvi stopnji je bilo izvedeno le delno, saj se je za določene vrste zadev pristojnost za sojenje pridržala za sedežne enote temeljnih sodišč. Kot je navedeno v uvodni obrazložitvi k predlogu Zakona o sodiščih iz leta 1993, ta organizacijska rešitev ni

omogočila ustrezne nadomestitve prejšnje razdelitve pristojnosti med dve vrsti prvostopnih sodišč. Na eni strani je nastalo nekaj zelo velikih sodišč (na primer v Ljubljani), na drugi strani pa se je zlasti na manjših enotah pokazalo, da mladi, neizkušeni sodniki niso mogli biti kos reševanju težjih sporov, še posebej kazenskih zadev. Izpostavljena je bila še nemožnost specializacije na manjših zunanjih enotah.

Naslednji premik je bil na zakonodajnem nivoju storjen šele z novelo ZS-I. Predlagatelj novele je ugotavljal, da se nekatera okrajna sodišča zaradi tesnih personalnih okvirjev soočajo s težavami v primerih nadomeščanja (na primer odsotnost zaradi bolezni, dopusta za nego otroka) in pri posebnih delovnih stanjih (na primer kopičenje težjih postopkov, obvladovanje obsežnih postopkov). Toga organizacija sodišča ni omogočala želene specializacije sodnikov, ki bi omogočala višjo kakovost odločanja in bolj ekonomično izvedbo postopkov, pojavljale pa so se tudi težave neekonomičnega upravljanja manjših okrajnih sodišč. Novela je zato zaradi koncentracije vodenja in upravljanja sodišč zadeve sodne uprave koncentrirala na posamezna okrožna sodišča, okrajna sodišča pa so s tem postale organizacijske enote okrožnih sodišč, kar je bil prvi korak k vzpostavitvi okrožja kot upravljavske enote. Glede na vsakoletno oceno izvajanja oblasti, ki jo izdela Vrhovno sodišče Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: vrhovno sodišče) v letnem poročilu o učinkovitosti in uspešnosti sodišč, je novela ZS-I omogočila premik v pravo smer.

Ministrstvo za pravosodje (v nadaljnjem besedilu: ministrstvo) je v preteklosti v več strateških dokumentih (Akcijski načrt prioritarnih aktivnosti ministrstev in vladnih služb v letu 2016, NRP) opredelilo namero reforme mreže sodišč v želji po večjih in boljših upravljavskih možnostih sodišč ter posledičnemu dvigu učinkovitosti in kakovosti poslovanja. V dokumentu Strategija pravosodja 2020, ki je bil sprejet leta 2012 in vsebuje vrsto pobud za razvoj področja pravosodja v letih 2014 do 2020, je bilo med drugim tudi izpostavljeno, da si bo slovensko sodstvo prizadevalo za skrajšanje pričakovanega časa reševanja zadev in da bodo poslovni procesi organizirani tako, da bodo sodniki razbremenjeni nesodniških in rutinskih opravil. Akcijski načrt prioritarnih aktivnosti ministrstev in vladnih služb v letu 2016 je kot prioritarno aktivnost predvidel Reformo mreže rednih in specializiranih sodišč, katere cilj je bil:

- strankam sodnih postopkov zagotavljati enako varstvo pravic tako po času kot tudi po vsebini in hkrati ohranjala učinkovit dostop do sodišča,
- omogočiti povečanje strokovnosti dela sodstva,
- omogočiti povečanje odgovornosti sodstva,
- omogočiti učinkovitejši boj proti organiziranemu in gospodarskemu kriminalu, terorizmu, korupciji,
- vzpostavitev učinkovitejše vodenje in organizacijo poslovanja sodišč,
- z enakomernejšo porazdelitvijo sodnih zadev povečati učinkovitost in znižanje stroškov dela,
- omogočiti doseg ciljev Strategije razvoja Slovenije 2030 in krovnih ciljev sodstva v okviru EVROPE 2020,
- družbi omogočiti povrnitev zaupanja v delo sodstva in
- racionalizirati stroške poslovanja sodišč vključno s stroški, povezanimi s prostorskimi potrebami sodišč.

1.2 Kadrovsko stanje sodišč

Pregled podatkov⁹ o številu sistemiziranih sodniških mest in mest sodnega osebja skupaj za vsa sodišča skupaj v obravnavanem desetletnem obdobju pokaže, da se je število sodniških mest iz 940 sodnikov v letu 2014 postopno zmanjšalo na 861 sodnikov v letu 2023, kar pomeni 8,4 % zmanjšanje števila sistemiziranih sodniških mest. Število mest sodnega osebja skupaj se je v letih od 2014 do 2017 nekoliko znižalo, od leta 2018 dalje pa naraščalo, tako da je bilo konec leta 2023 3.308 sistemiziranih delovnih mest sodnega osebja skupaj, kar je 1,9 % več kot leta 2014, ko so jih beležili 3.247. Leta 2014 so

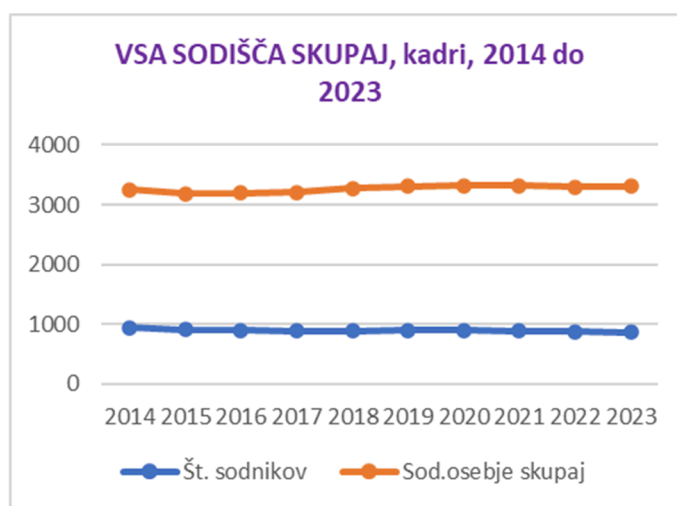
⁹ Vsi podatki v tem podglavju so pridobljeni iz Sodne statistike.

sodišča imela 4.187 sistemiziranih sodniških mest ter mest sodnega osebja skupaj, konec leta 2023 pa je to število znašalo 4.169, kar pomeni 0,4 % padec.

V preteklosti je bila na kadrovskem področju strateška usmeritev vrhovnega sodišča postopno zmanjševanje števila sodnikov ob ustrezni podpori sodnega osebja. Število sodnikov na 100.000 prebivalcev se zmanjšuje že od leta 2012, že v letu 2021 pa je bil dosežen strateški cilj sodstva – zmanjšati število pod 42 sodnikov na 100.000 prebivalcev (40,6 sodnika v letu 2023). Vrhovno sodišče z odločanjem o razpisih novih sodniških mest skrbi za stabilno kadrovske zasedbo in čim bolj enakomerno obremenjenost sodišč. Pri odločanju o razpisu novega sodniškega mesta na posameznem sodišču se vedno več poudarka namenja tudi predhodno izvedenim ukrepom sodne uprave za zagotovitev ustrezne kadrovske zasedbe na sodišču in na posameznih področjih sojenja.

Leto	Predsedniki sodišč in sodniki	Sodno osebje	SKUPAJ
2014	940	3.247	4.187
2015	911	3.182	4.093
2016	900	3.204	4.103
2017	889	3.205	4.095
2018	890	3.271	4.161
2019	888	3.313	4.205
2020	888	3.323	4.215
2021	882	3.324	4.204
2022	879	3.288	4.174
2023	861	3.308	4.169
Razlika 2023/2014	-8,4%	1,9%	-0,4%

Vir: Sodna statistika



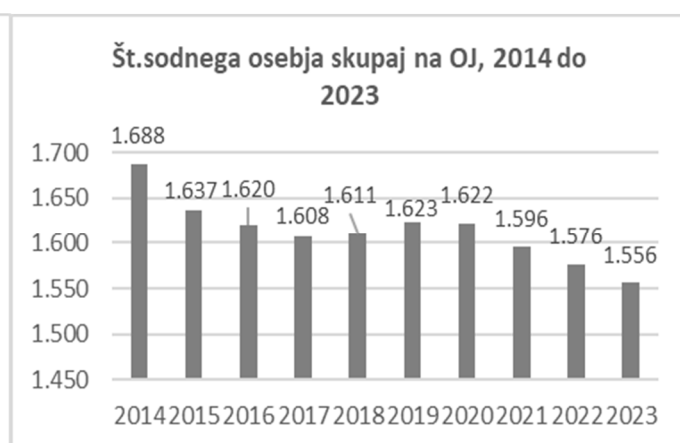
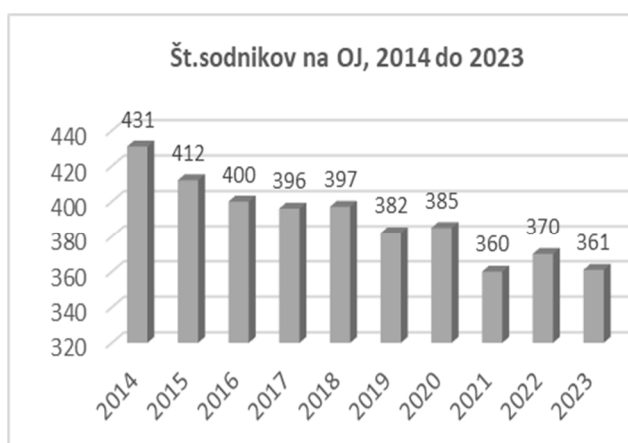
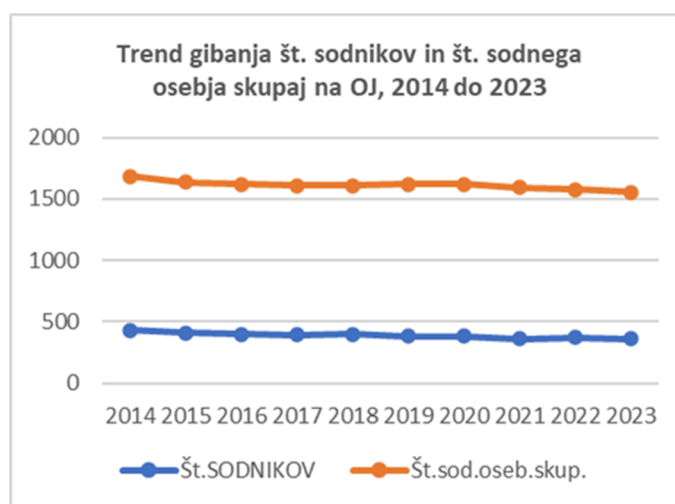
1.2.1 Kadrovsko stanje na okrajnih sodiščih

Gibanje števila zasedenih delovnih mest sodnikov na vseh okrajnih sodiščih skupaj kaže, da se je v obravnavanem obdobju število iz leta v leto zniževalo, razen v letih 2018, 2020 ter 2022, ko je prišlo do vmesnega relativnega porasta v številu zasedenih delovnih mest sodnikov. Konec leta 2023 je bilo na

vseh okrajnih sodiščih skupaj 361 zasedenih sodniških delovnih mest, kar je 16,2 % manj kot konec leta 2014, ko jih je bilo 431. Kot že navedeno, je bilo zmanjševanje števila sodniških delovnih mest v obravnavanih letih v skladu s strateško usmeritvijo VSRS (velja sicer na nivoju vseh sodišč skupaj).

Tudi gibanje števila zasedenih delovnih mest sodnega osebja skupaj kaže na trend zmanjševanja. Konec leta 2023 je bilo na okrajnih sodiščih skupaj zasedenih delovnih mest sodnega osebja za 7,8 % manj kot konec leta 2014. Zmanjšanje števila sodnega osebja pa ni v skladu s prej omenjeno strateško usmeritvijo, po kateri bi se moralo to število povečati.

OJ	Št. sodnikov	Št. sod.oseb. skupaj
2014	431	1.688
2015	412	1.637
2016	400	1.620
2017	396	1.608
2018	397	1.611
2019	382	1.623
2020	385	1.622
2021	360	1.596
2022	370	1.576
2023	361	1.556
Raz. 23/14	-16,2%	-7,8%



V nadaljevanju je v preglednici prikazano število zasedenih sodniških mest na okrajnih sodiščih.

OKRAJNO SODIŠČE / ŠTEVILO SODNIKOV							
Ajdovščina	3	Kamnik	5	Murska Sobota	9	Slovenska Bistrica	4
Brežice	6	Kočevje	6	Nova Gorica	11	Slovenske Konjice	2
Celje	26	Koper	13	Novo mesto	11	Šentjur	1

Cerknica	4	Kranj	15	Ormož	2	Škofja Loka	3
Črnomelj	5	Krško	6	Piran	5	Šmarje pri Jelšah	3
Domžale	5	Lenart	2	Postojna	5	Tolmin	3
Gornja Radgona	2	Lendava	3	Ptuj	16	Trbovlje	6
Grosuplje	4	Litija	2	Radovljica	4	Trebnje	4
Idrija	2	Ljubljana	85	Sevnica	2	Velenje	5
Ilirska Bistrica	1	Ljutomer	7	Sežana	4	Vrhnika	4
Jesenice	8	Maribor	34	Slovenj Gradec	8	Žalec	5

Št. sodnikov	Do 5	6-10	10-20	20-50	Nad 50	Skupaj
Št. sodišč	28	8	5	2	1	44
Delež	63,6%	18,2%	11,3%	4,6%	2,3%	100,0%

Iz podatkov izhaja, da samo eno okrajno sodišče presega število 50 sodnikov, pet okrajnih sodišč lahko po velikosti primerjamo s povprečnim številom sodnikov na okrožnih sodiščih, nadpovprečno pa je visok delež sodišč s 5 ali manj sodniki (skoraj 64 %), oziroma skupni delež skoraj 82 % sodišč z manj kot 10 sodniki.

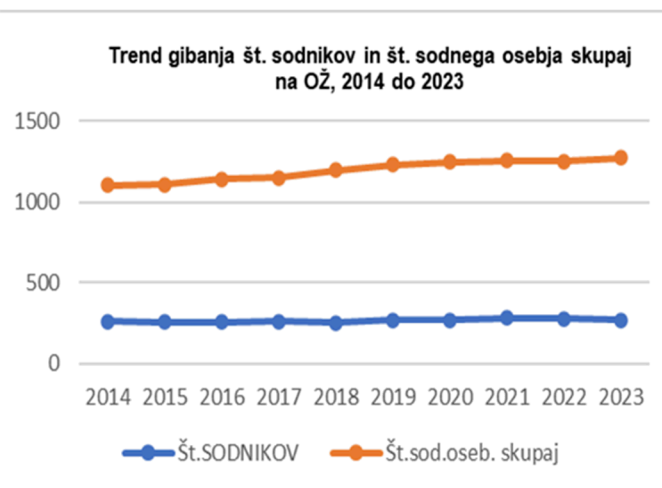
Manjša sodišča sicer zagotavljajo geografsko pokritost in s tem dostop do sodnega varstva, vendar so zaradi svoje majhnosti zelo ranljiva, saj se zaradi odsotnosti sodnikov ali sodnega osebja lahko pojavijo zaostanki, onemogočena pa je tudi specializacija sodnikov, saj je zaradi pripada raznovrstnih zadev in hkrati manjšega pripada kot na okrožnih sodiščih večja potreba po obvladovanju več pravnih področij hkrati.

1.2.2 Kadrovsko stanje na okrožnih sodiščih

Gibanje števila zasedenih delovnih mest sodnikov kaže, da je bilo konec leta 2023 na vseh okrožnih sodiščih skupaj 271 zasedenih sodniških delovnih mest, kar je 3,8 % več kot konec leta 2014, ko jih je bilo 261. Podrobnejša analiza podatkov pokaže, da se je število zasedenih sodniških mest do leta 2018 malenkost zniževalo, konec leta 2018 je bilo na okrožnih sodiščih skupaj zasedenih 3,4 % manj sodniških mest, v primerjavi z letom 2014. Z letom 2019 pa se je to število začelo povečevati in je konec leta 2023 znašalo 271 sodniških mest, kar je 7,5 % več kot leta 2018, ko so sodišča beležila 252 sodniških mest. V zadnjih petih letih obravnavanega obdobja imajo okrožna sodišča skupaj več sodnikov, kot so jih imela v prvih petih letih. Največ sodniških mest (281) so sodišča imela leta 2021, to je 7,7 % več kot leta 2014.

Podatki o gibanju števila zasedenih delovnih mest sodnega osebja skupaj v obdobju kažejo postopni trend naraščanja. Konec leta 2023 je bilo tako na okrožnih sodiščih skupaj zasedenih delovnih mest sodnega osebja 15,1 % več, kot v letu 2014. Leta 2023 je bilo na sodiščih 1.105 zasedenih delovnih mest sodnega osebja skupaj, leta 2023 pa 1.272. Povečanje števila sodnega osebja je v skladu s prej omenjeno strateško usmeritvijo.

OŽ	Št. sodnikov	Št. sod.oseb. skupaj
2014	261	1.105
2015	258	1.109
2016	257	1.140
2017	259	1.150
2018	252	1.196
2019	271	1.231
2020	271	1.248
2021	281	1.257
2022	277	1.252
2023	271	1.272
Raz. 23/14	3,8%	15,1%



Iz podatkov izhaja, da je v skupnem številu sodnikov vseh okrožnih sodišč, največje sodišče Okrožno sodišče v Ljubljani (38% vseh okrožnih sodnikov), sledijo mu Okrožno sodišče v Mariboru (14% sodnikov), Okrožno sodišče v Celju (11% sodnikov) in Okrožno sodišče v Kopru (9% sodnikov). Ostala okrožna sodišča so manjša in primerljiva z okrajnimi sodišči.

OKROŽNO SODIŠČE	SODNIKI (v letu 2023)	SODNO OSEBJE (v letu 2023)
Celje	31	156
Koper	23	113
Kranj	20	88
Krško	7	42
Ljubljana	102	418
Maribor	37	185
Murska Sobota	12	68
Nova Gorica	10	54
Novo mesto	12	58
Ptuj	9	50
Slovenj Gradec	8	40

Ocena stanja kaže, da imamo v Sloveniji tri velikosti okrožnih sodišč. Okrožno sodišče v Ljubljani, Okrajno sodišče v Ljubljani, Okrožno sodišče v Mariboru in po večini kriterijev tudi Okrožno sodišče v Celju so večja sodišča, ki že imajo razvejano upravljavsko strukturo, oddelke, specializacije in s tem že imajo vse možnosti za razvijanje kakovosti in večje učinkovitosti dela.

V drugi osrednji skupini sodišč po velikosti so Okrožno sodišče v Kopru, Okrožno sodišče v Kranju, Okrožno sodišče v Murski Soboti in Okrožno sodišče v Novem mestu. To so za trenutne slovenske razmere srednje velika sodišča, ki težje reorganizirajo delovne procese in uvajajo nove optimalnejše načine dela, ker so premajhna.

Tretja skupina sodišč je skupina najmanjših okrožnih sodišč. To so Okrožno sodišče v Slovenj Gradcu, Okrožno sodišče v Krškem, Okrožno sodišče v Novi Gorici in Okrožno sodišče na Ptuj.

1.3 Analiza podatkov o poslovanju sodišč v obdobju od leta 2014 do 2023

V obdobju od leta 2014 do vključno leta 2023 se je na nivoju vseh sodišč skupaj število novo prejetih pomembnejših¹⁰ zadev iz leta v leto zniževalo: v primerjavi z letom 2014 so vsa sodišča skupaj leta 2023 beležila 28,5 % manj prejetih pomembnejših zadev. Ravno tako se je iz leta v leto zmanjševalo tudi število rešenih pomembnejših zadev, v primerjavi z letom 2014 je bilo to število nižje za 31,8 %, pri tem pa se je število nerešenih pomembnejših zadev konec leta 2023, v primerjavi z letom 2014 zmanjšalo (le) za 16,2 %.¹¹

Izračun obremenitve in učinkovitosti za pomembnejše zadeve in vsa sodišča skupaj pokaže, da sta se tako obremenitev kot tudi učinkovitost skozi obravnavana leta zniževali. Obremenitev, izražena v prejetih zadevah na sodnika se je leta 2023 v primerjavi z letom 2014 zmanjšala za 21,9 %, obremenitev, izražena v prejetih zadevah na sodnika in sodno osebje skupaj pa se je zmanjšala za 28,2 %. Pri tem se je tudi učinkovitost, izražena z rešenimi zadevami na sodnika zmanjšala za 25,5 %, učinkovitost, izražena z rešenimi zadevami na sodnika in sodno osebje skupaj pa se je znižala za 31,5 %. Iz podatkov je razvidno tudi, da je iz leta v leto število zadev učinkovitosti skoraj povsem enako obremenitvi.

Pričakovani čas rešitve za vsa sodišča skupaj je pri pomembnejših zadevah postopno naraščal, leta 2023 je bil 20,0 % daljši od časa v letu 2014. Povprečni dejanski čas rešitve se je v prvih letih obravnavanega obdobja nekoliko znižal, po letu 2020 pa naraščal, tako da je bil leta 2023 daljši za 2,4 %, glede na leto 2014.

Leto	Prejete	Rešene	Nerešene	Kol.reš.prip ada %	Sodniki	Sod+sodos eb	OBREMENITEV		UČINKOVITOST		PČ(pom.)	PDČ(pom.)
							P/SOD	P/SOD+SO DOSEB	R/SOD	R/SOD+SO DOSEB		
2014	153.363	161.996	95.699	105,6%	940	4.187	163,2	36,6	172,3	38,7	7,1	8,3
2015	143.254	149.742	89.209	104,5%	911	4.093	157,2	35,0	164,4	36,6	7,1	7,9
2016	132.152	135.083	86.288	102,2%	901	4.103	146,7	32,2	149,9	32,9	7,7	7,8
2017	131.869	132.402	85.785	100,4%	890	4.095	148,2	32,2	148,8	32,3	7,8	7,8
2018	122.222	127.564	80.443	104,4%	890	4.161	137,3	29,4	143,3	30,7	7,6	8,1
2019	122.384	123.213	79.550	100,7%	892	4.205	137,2	29,1	138,1	29,3	7,7	7,9
2020	115.090	109.177	85.416	94,9%	892	4.215	129,0	27,3	122,4	25,9	9,4	8,0
2021	117.252	118.159	84.466	100,8%	881	4.204	133,1	27,9	134,1	28,1	8,6	8,3
2022	113.707	117.105	81.050	103,0%	878	4.174	129,5	27,2	133,4	28,1	8,3	8,6
2023	109.671	110.543	80.185	100,8%	861	4.169	127,4	26,3	128,4	26,5	8,7	8,7
Raz. 23/14	-28,5%	-31,8%	-16,2%		-8,4%	-0,4%	-21,9%	-28,2%	-25,5%	-31,5%	22,5%	4,8%

Analiza podatkov za ostale zadeve skupaj in vsa sodišča skupaj v obravnavanem desetletnem obdobju kaže na trend padanja tako števila prejetih zadev kot tudi rešenih in nerešenih zadev, z izjemo zadnjih treh let, ko je število prejetih zadev nekoliko porastlo. Tako je bilo število prejetih zadev leta 2023 v primerjavi z letom 2014 manjše za 13,9 %, število rešenih zadev je bilo manjše za 16,5 %, zaradi količnikov reševanja pripada zadev nad 100 % pa se je znižalo število nerešenih ostalih zadev, ki je bilo konec leta 2023 82,2 % manjše od števila nerešenih zadev konec leta 2014.

Tudi obremenitev in učinkovitost pri reševanju ostalih zadev sta se v obravnavanem obdobju, z izjemo zadnjih treh let, ko sta nekoliko porastli, zmanjševali. Obremenitev, izražena v prejetih zadevah na sodnika se je leta 2023 v primerjavi z letom 2014 zmanjšala za 6,0 %, obremenitev, izražena v prejetih

¹⁰ Sodni red v 289. členu določa, da so pomembnejše zadeve vse zadeve, ki so kot take opredeljene v metodologiji vodenja statističnih podatkov, ki je objavljena na spletnem mestu ministrstva. Metodološka navodila so dostopna na: <https://podatki.gov.si/dataset/sodna-statistika-bilten>

¹¹ Vsi podatki v tem podpoglavju so pridobljeni iz Sodne statistike.

zadevah na sodnika in sodno osebje skupaj pa se je zmanjšala za 13,5 %. Pri tem se je učinkovitost, izražena z rešenimi zadevami na sodnika zmanjšala za 8,9 %, učinkovitost, izražena z rešenimi zadevami na sodnika in sodno osebje skupaj pa se je znižala za 16,2 %. Tudi tukaj izračuni kažejo, da je učinkovitosti skoraj povsem enaka obremenitvi.

Leto	Prejete	Rešene	Nerešene	Kol.reš.prip ada %	Sodniki	Sod+sodos eb	OBREMENITEV		UČINKOVITOST	
							P/SOD	P/SOD+SO DOSEB	R/SOD	R/SOD+SO DOSEB
2014	669.176	686.133	163.817	102,5%	940	4.187	711,9	159,8	729,9	163,9
2015	575.307	627.654	111.000	109,1%	911	4.093	631,5	140,6	689,0	153,3
2016	577.591	612.737	75.134	106,1%	901	4.103	641,1	140,8	680,1	149,3
2017	550.918	572.378	53.171	103,9%	890	4.095	619,0	134,5	643,1	139,8
2018	527.170	539.058	41.911	102,3%	890	4.161	592,3	126,7	605,7	129,6
2019	525.376	532.645	34.398	101,4%	892	4.205	589,0	124,9	597,1	126,7
2020	457.360	464.487	27.069	101,6%	892	4.215	512,7	108,5	520,7	110,2
2021	582.019	582.145	26.871	100,0%	881	4.204	660,6	138,4	660,8	138,5
2022	572.823	573.409	26.085	100,1%	878	4.174	652,4	137,2	653,1	137,4
2023	576.172	572.847	29.205	99,4%	861	4.169	669,2	138,2	665,3	137,4
Raz. 23/14	-13,9%	-16,5%	-82,2%		-8,4%	-0,4%	-6,0%	-13,5%	-8,9%	-16,2%

Glede na navedene podatke o reševanju pomembnejših in ostalih zadev posledično tudi podatki o reševanju vseh zadev skupaj in za vsa sodišča skupaj kažejo na postopno padanje števila novo prejetih in rešenih zadev, z izjemo zadnjih treh let, ko je po Covid-nem letu 2020 število prejetih zadev porastlo skoraj na nivo iz leta 2016, nato pa se ponovno zniževalo. Sodišča so v reševanja v letu 2023 skupaj prejela 12,2 % manj zadev kot leta 2014, rešila pa so 15,3 % manj zadev kot v letu 2014. Konec leta 2023 so vsa sodišča skupaj beležila 57,8 % manj nerešenih zadev, glede na konec leta 2014.

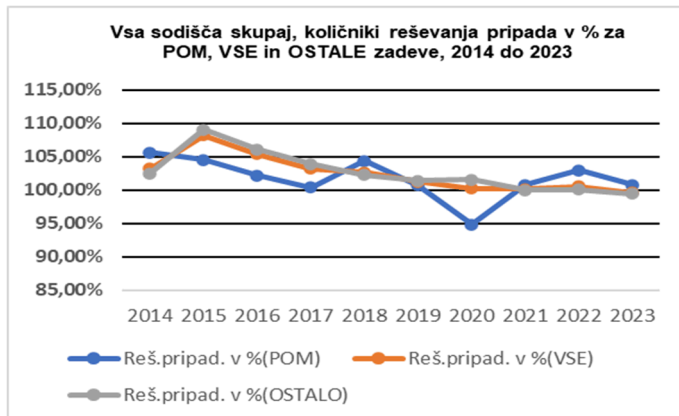
Obremenitev s prejetimi zadevami na sodnika je bila pri reševanju vseh zadev v letu 2023 v primerjavi z letom 2014 4,2 % manjša, obremenitev s prejetimi zadevami na sodnika in sodno osebje skupaj pa je bila manjša za 11,9 %. Učinkovitost v rešenih zadevah na sodnika je bila 7,5 % nižja, izražena z rešenimi zadevami na sodnika in sodno osebje skupaj pa je bila nižja za 14,9 %. Ponovno se tudi v tem delu analize pokaže, da je učinkovitost na nivoju obremenitve, da se z zmanjšanjem obremenitve zmanjšuje tudi učinkovitost, kar je še posebej izrazito po letu 2016, ko je bil ukinjen predpisan obseg sodnikovega dela.

Pričakovani čas reševanja za vse zadeve in vsa sodišča skupaj se je skrajšal za 48,7 %, povprečni dejanski čas reševanja teh zadev pa je bil krajši za 60,4 %, oboje predvsem na račun krajših časov reševanja pri ostalih zadevah.

Leto	Prejete	Rešene	Nerešene	Kol.reš.prip ada %	Sodniki	Sod+sodos eb	OBREMENITEV		UČINKOVITOST		PČ(pom.)	PDC(pom.)
							P/SOD	P/SOD+SO DOSEB	R/SOD	R/SOD+SO DOSEB		
2014	781.404	806.708	259.196	103,2%	940	4.187	831,3	186,6	858,2	192,7	3,9	5,3
2015	718.561	777.396	200.209	108,2%	911	4.093	788,8	175,6	853,3	189,9	3,1	5,8
2016	709.743	747.820	161.422	105,4%	901	4.103	787,7	173,0	830,0	182,3	2,8	5,1
2017	682.787	704.780	138.956	103,2%	890	4.095	767,2	166,7	791,9	172,1	2,6	4,5
2018	649.392	666.622	122.354	102,7%	890	4.161	729,7	156,1	749,0	160,2	2,4	3,6
2019	647.760	655.858	113.948	101,3%	892	4.205	726,2	154,0	735,3	156,0	2,2	3,1
2020	572.450	573.664	112.485	100,2%	892	4.215	641,8	135,8	643,1	136,1	2,3	2,5
2021	699.271	700.304	111.337	100,1%	881	4.204	793,7	166,3	794,9	166,6	2,0	2,3
2022	686.530	690.514	107.135	100,6%	878	4.174	781,9	164,5	786,5	165,4	2,0	2,3
2023	685.843	683.390	109.390	99,6%	861	4.169	796,6	164,5	793,7	163,9	2,0	2,1
Raz. 23/14	-12,2%	-15,3%	-57,8%		-8,4%	-0,4%	-4,2%	-11,9%	-7,5%	-14,9%	-48,7%	-60,4%

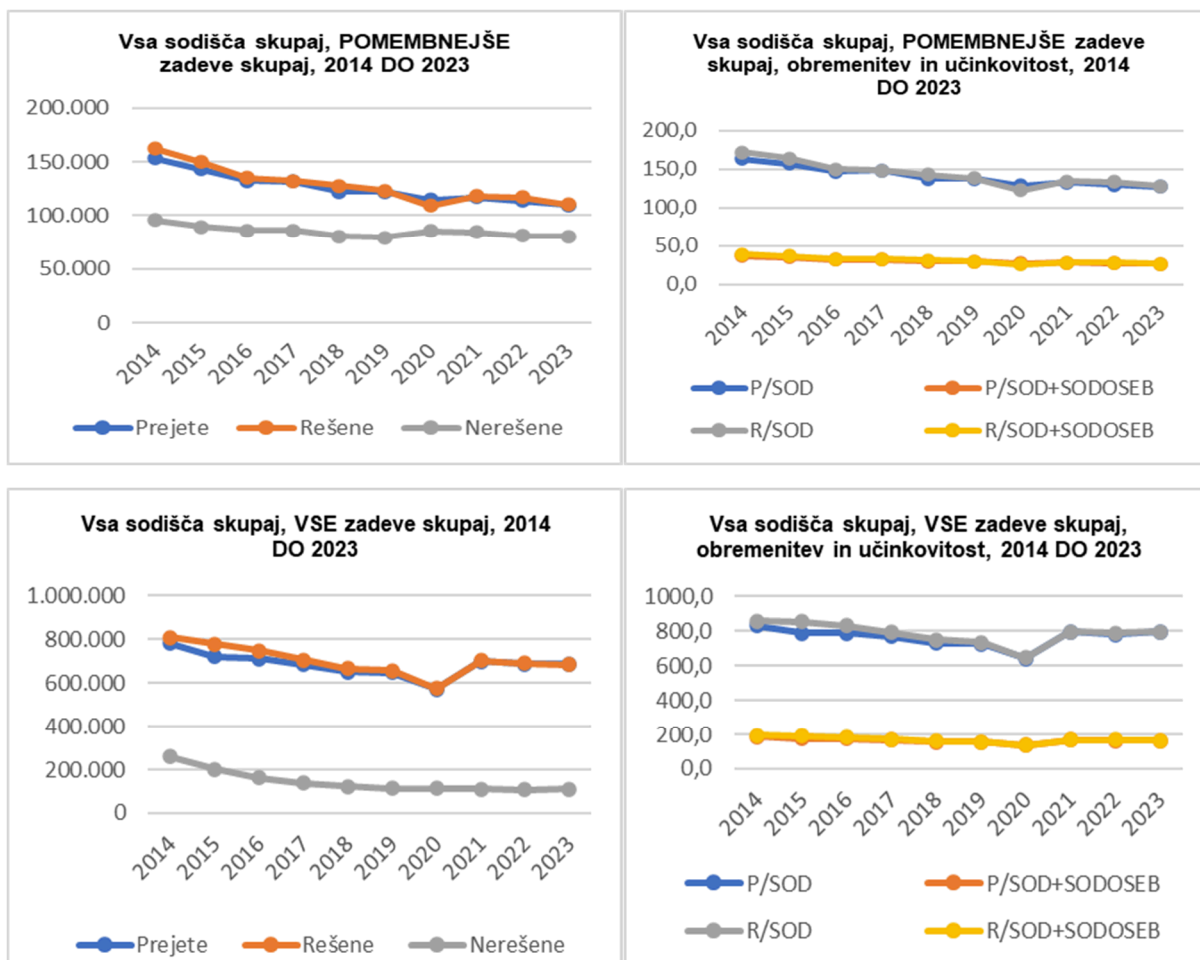
Pregled količnikov reševanja pripada tako pomembnejših kot tudi vseh in ostalih zadev v obravnavanem desetletnem obdobju kaže na trend padanja. Izrazitejše nihanje izkazujejo količniki reševanja pripada v pomembnejših zadevah, manjša nihanja pa so prisotna pri ostalih in posledično pri vseh zadevah. Do vključno leta 2019 so sodišča pomembnejše, vse in ostale zadeve reševala s količniki reševanja pripada med 100 in 109 %, od leta 2019 dalje pa se količniki gibajo med 94,9 % (količnik reševanja pomembnejših zadev v Covid-nem letu 2020) do največ 103 % (količnik reševanja pripada pomembnejših zadev letu 2022). Količniki zadnjih štirih let so torej na nivoju 100 %, kar pomeni, da sodišča rešijo (le) toliko zadev, kolikor jih v tekočem letu prejmejo.

Leto	Reš.pripad. v %(POM)	Reš.pripad. v %(VSE)	Reš.pripad. v %(OSTALO)
2014	105,60%	103,20%	102,50%
2015	104,5%	108,2%	109,1%
2016	102,2%	105,4%	106,1%
2017	100,4%	103,2%	103,9%
2018	104,4%	102,7%	102,3%
2019	100,7%	101,3%	101,4%
2020	94,9%	100,2%	101,6%
2021	100,8%	100,1%	100,0%
2022	103,0%	100,6%	100,1%
2023	100,8%	99,6%	99,4%



Sodišča torej zasledujejo predvsem reševanje števila novo prejetih zadev, pri tem pa je stanje nerešenih zadev sledeče. Konec leta 2023 so vsa sodišča skupaj beležila 80.185 nerešenih pomembnejših zadev, kar je (le) 16,2 % manj kot pred desetimi leti, torej leta 2014, ko so jih imela 95.699. Pri ostalih zadevah sodišča beležijo 29.205 nerešenih zadev leta 2023, kar je 82,2 % zmanjšanje glede na leto 2014, ko so jih imela 163.817. V skupnem številu to pomeni 57,8 % zmanjšanje vseh nerešenih zadev v letu 2023, ko so jih beležili 109.390, glede na leto 2014, ko je znašalo število vseh nerešenih zadev skupaj 259.196. Pri tem pa je močno porastel delež pomembnejših nerešenih zadev v vseh nerešenih zadevah: leta 2014 je znašal 36,9 %, leta 2023 pa je ta delež znašal 73,3 % vseh nerešenih zadev.

Na trend reševanja (le) števila pripadlih zadev torej poleg zgoraj omenjenih količnikov reševanja pripada kažejo tudi v nadaljevanju priložene grafične ponazoritve o prejetih, rešenih in nerešenih zadevah ter o obremenitvi in učinkovitosti. Tako je iz ponazoritev razvidno, da se linijski črti, ki odražata število prejetih (modra) in rešenih zadev (oranžna) pretežno prekrivata. Enako potrjujeta tudi grafa o obremenitvi in učinkovitosti, saj modro in oranžno linijo, ki prikazujeta oba načina izračunane obremenitve popolnoma prekrivata siva in rumena linija, ki ponazarjata učinkovitost. Nekoliko višje število rešenih zadev od prejetih se kaže v letih do 2016 pri pomembnejših zadevah oziroma do 2017 pri vseh zadev, v nadaljnjih letih pa je število rešenih zadev enako številu prejetih zadev. Enako velja za prikaz podatkov o obremenitvi in učinkovitosti, učinkovitost je skoraj identična obremenitvi. Iz grafov je nadalje razvidno tudi relativno majhno znižanje števila nerešenih pomembnejših zadev v desetletnem obdobju, kakor tudi znižanje števila vseh nerešenih zadev, ki od leta 2018 praktično stagnira.



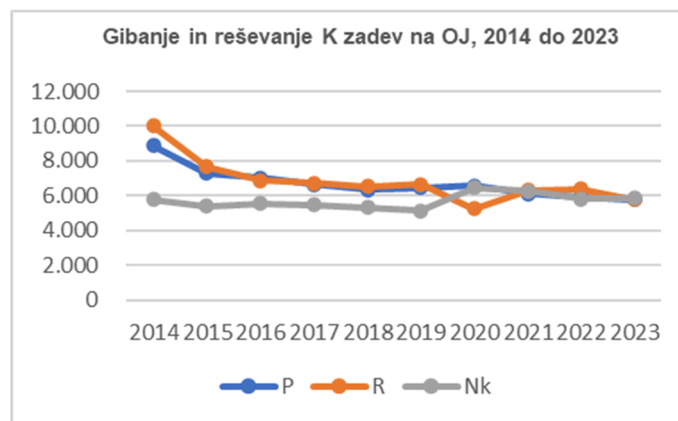
Navedene ugotovitve se nanašajo na zbirne podatke in na vsa sodišča skupaj, seveda pa obstajajo razlike v uspešnosti poslovanja po vrstah sodišč in po vrstah zadev, ki pa jih na tem mestu eksplicitno ne navajamo, saj so razvidne iz drugih priloženih analiz ministrstva.

1.3.1 Analiza poslovanja okrajnih sodišč v kazenskih in pravnih zadevah

V nadaljevanju so prikazani izsledki analize podatkov o poslovanju okrajnih sodišč za kazenske (K) in pravne (P) zadeve, ki so opredeljene kot pomembnejše zadeve, za obdobje od leta 2014 do 2023.

1.3.1.1 Reševanje kazenskih zadev na okrajnih sodiščih

Podatki o gibanju in reševanju K zadev na okrajnih sodiščih v navedenem obdobju kažejo sledeče. Število prejetih K zadevah, ki so jih okrajna sodišča skupaj prejela v reševanje se je postopno zniževalo, leta 2023 so sodišča, v primerjavi z letom 2014, v reševanje prejela 34,7 % manj novih K zadev. V letu 2014 so sodišča v reševanje prejela 8.871 K zadev, leta 2023 pa le 5.792 zadev. Prav tako tudi podatki o rešenih K zadevah kažejo na postopno zniževanje števila rešenih zadev, v letu 2023 so vsa okrajna sodišča skupaj rešila 42,3 % manj zadev, kot v letu 2014. Leta 2014 so jih rešila 10.000, leta 2023 pa 5.773 K zadeve. Trend gibanja števila nerešenih K zadev, v nasprotju od zmanjševanja števila prejetih zadev, v obravnavanih letih ne kaže pričakovanega znižanja. Število nerešenih K zadev konec leta 2023 je bilo kljub občutnemu znižanju števila prejetih zadev za 1 % višje, kot leta 2014. Od vključno leta 2020 dalje je število nerešenih K zadev poraslo na nivo števila prejetih K zadev.



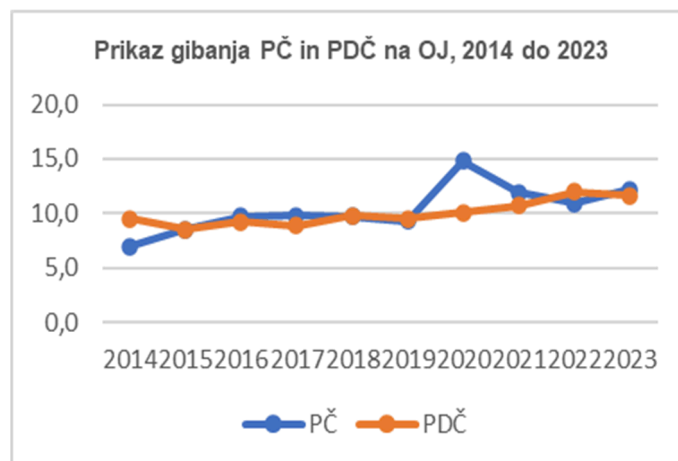
Med vsemi nerešenimi K zadevami so konec leta 2023 okrajna sodišča skupaj beležila 1.948 nerešenih K zadev, ki so bile starejše od 2 let, kar je 51,5 % več kot leta 2014, ko so jih beležili 1.286. Število nerešenih K zadev, ki so bile starejše od 5 let, je leta 2023 znašalo 338, kar je 94,3 % več kot leta 2014, ko so jih imeli 174. Nerešenih K zadev, ki so bile starejše od 10 let, pa je bilo leta 2023 26, kar je 420,0 % več kot leta 2014, ko jih je bilo le 5.

Količniki reševanja pripada K zadev, izraženi v odstotku, ki povedo, kolikšen del števila prejetih zadev je v tekočem letu rešen, na okrajnih sodiščih skupaj za obravnavano obdobje pokažejo, da so sodišča, z izjemo leta 2014, ko je količnik znašal 112,7 %, pripad zadev reševala pretežno s količniki blizu 100 %. Število nerešenih K zadev zato v obdobju nekoliko niha in ne izkazuje izrazitejšega padca, konec leta 2023 pa je to število celo za 1 % višje od števila nerešenih K zadev konec leta 2014, kljub občutnemu zmanjšanju števila prejetih K zadev.



Pričakovani čas reševanja zadev (PČ) je ocena časa (v mesecih), ki je potreben za rešitev zadev, izračunan kot razmerje med številom nerešenih zadev konec obdobja in številom rešenih zadev v obravnavanem obdobju. Pričakovani čas reševanja K zadev v obravnavanem obdobju kaže trend rasti, z izrazitim porastom v letu 2020 (Covid), ki mu je v naslednjih dveh letih sicer sledilo znižanje, leta 2023 pa ponovni porast. Tako je v letu 2014 ta čas znašal 7,0 meseca, v letu 2020 je porasel na 14,8 meseca, leta 2023 pa je znašal 12,2 meseca, kar je 74,3 % več, kot v letu 2014.

Povprečni dejanski čas reševanja zadev (PDČ) prikazuje čas trajanja sodnih postopkov (v mesecih), in je izračunan kot seštevek dejanskih časov reševanja vseh rešenih zadev v proučevanem obdobju/številom vseh rešenih zadev v enakem obdobju. Tudi povprečni dejanski čas reševanja K zadev na okrajnih sodiščih kaže na umirjen trend rasti. V letu 2014 je ta čas znašal 9,5 meseca, v Covid-nem letu 2020 10,1 meseca, v letu 2023 pa 11,6 meseca, kar je 22,1 % več, kot v letu 2014.

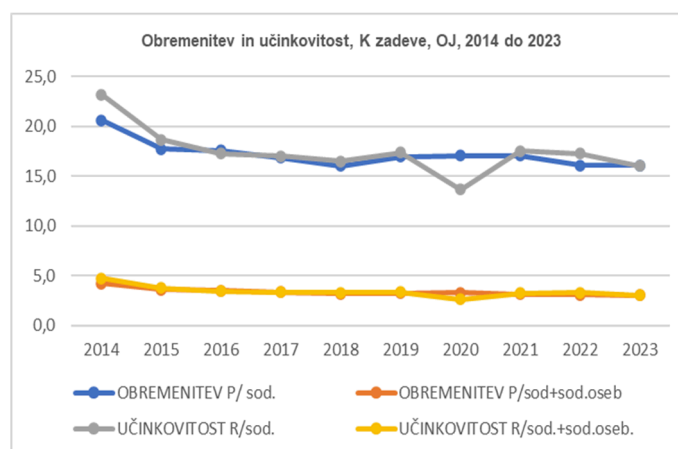


Izračun obremenitve in učinkovitosti reševanja K zadev na okrajnih sodiščih skupaj, kjer je upoštevano število prejetih in rešenih K zadev po posameznih letih ter število zasedenih sodniških mest in zasedenih mest sodnega osebja vseh okrajnih sodišč skupaj kaže, da sta se tako obremenitev kot tudi učinkovitost v obravnavanem obdobju zmanjševali.

Tako se je obremenitev, izražena s številom prejetih K zadev na sodnika leta 2023, v primerjavi z letom 2014 zmanjšala za 22 %. Leta 2014 je znašala 20,6 zadev, leta 2023 pa 16,0 prejeti K zadevi na sodnika. Pri tem pa je bila učinkovitosti, izražena s številom rešenih K zadev na sodnika leta 2023, v primerjavi z letom 2014 manjša za 31,1 %. Leta 2014 je znašala 23,2 zadevi, leta 2023 pa 16,0 rešenih K zadev na sodnika.

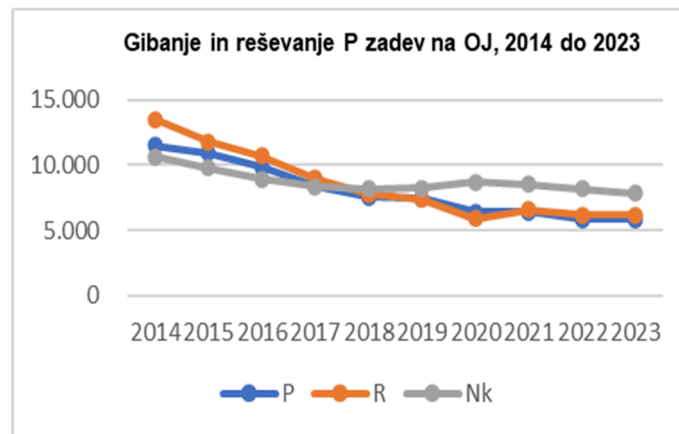
Obremenitev, kot število prejetih K zadev na sodnika in sodno osebje se je konec leta 2023, v primerjavi z letom 2014 zmanjšala za 27,8 %. Leta 2014 je znašala 4,2 zadevi, leta 2023 pa 3,0 prejetih K zadev na sodnika in sodno osebje. Učinkovitost, kot število rešenih K zadev na sodnika in sodno osebje pa se je konec leta 2023, v primerjavi z letom 2014 zmanjšala za 36,2 %. Leta 2014 je znašala 4,7 zadev, leta 2023 pa 3,0 rešene K zadeve na sodnika in sodno osebje.

Iz podatkov je razvidno, da se je učinkovitost zmanjšala za še večji relativni delež, kot se je zmanjšala obremenitev, iz grafičnega prikaza pa je razvidno tudi, da učinkovitost »sledi« obremenitvi oziroma, da se ob zmanjšanju obremenitve enako zmanjša tudi učinkovitost, zaradi česar se krivulji obremenitve in učinkovitosti prikrivata.



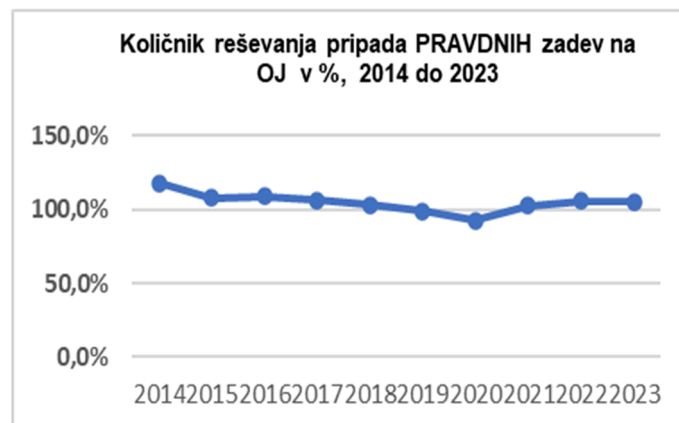
1.3.1.2 Reševanje pravnih zadev na okrajnih sodiščih

Podatki o gibanju in reševanju pravnih zadev na okrajnih sodiščih v obravnavanem obdobju kažejo sledeče. Število prejetih P zadev, ki so jih okrajna sodišča skupaj prejela v reševanje, se je iz leta v leto zniževalo, konec leta 2023 so sodišča, v primerjavi z letom 2014, v reševanje prejela 49,0 % manj novih P zadev. V letu 2014 so sodišča v reševanje prejela 11.468 zadev, leta 2023 pa le še 5.849 P zadev. Tudi podatki o rešenih P zadevah kažejo na postopno zniževanje, v letu 2023 so vsa okrajna sodišča skupaj rešila za 54,4 % manj zadev, kot v letu 2014. Leta 2014 so jih rešila 13.517, leta 2023 pa le 6.168 P zadeve. Trend gibanja števila nerešenih P zadev kaže na postopno zmanjševanje nerešenih zadev, z izjemo v letih 2019 in 2020, ko je to število nekoliko porastlo. Tako je bilo konec leta 2023 v primerjavi z letom 2014 na okrajnih sodiščih skupaj za 26,1 % manj nerešenih P zadev. Leta 2014 so jih beležili 10.627, leta 2023 pa 7.853 nerešenih P zadev. Kljub močno zmanjšanemu pripadu P zadev, je število nerešenih P zadev od vključno leta 2018 dalje preseglo število prejetih P zadev.



Med vsemi nerešenimi P zadevami so konec leta 2023 okrajna sodišča skupaj beležila 2.701 nerešenih P zadev, ki so bile starejše od 2 let, kar je 31,9 % več kot leta 2014, ko so jih imeli 2.048. Število nerešenih P zadev, ki so bile starejše od 5 let je leta 2023 znašalo 454, kar je 76,7 % več kot leta 2014, ko so jih beležili 257. Število nerešenih P zadev, ki so bile starejše od 10 let pa je bilo leta 2023 34, kar je 42,4 % manj kot leta 2014, ko so jih imeli 59.

Pregled količnikov reševanja pripada P zadev, izraženih v odstotku, na okrajnih sodiščih skupaj za obravnavano obdobje pokaže, da so sodišča reševala pripad zadev v vseh letih s količnikom nad 100 %, višje vrednosti so količniki dosegali v letih do vključno 2017, izjema pa sta leti 2019 (99,1 %) in 2020 (92,7 %), ko so sodišča rešila manj zadev, kot so jih prejela v reševanje. V omenjenih dveh letih je prišlo do porasta števila nerešenih zadev, po letu 2020 pa se je število nerešenih P zadev zopet zniževalo.

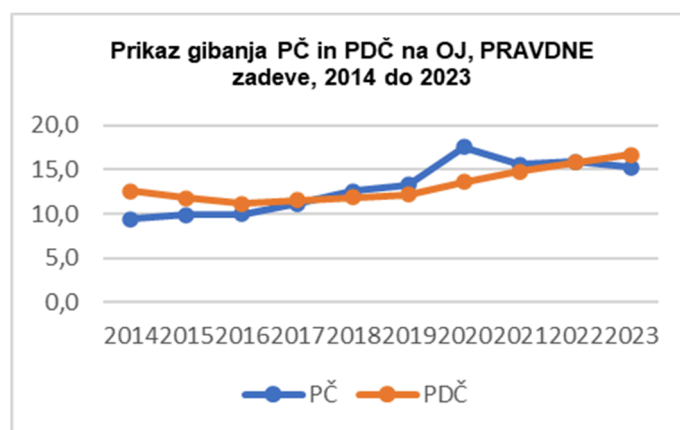


Opisano gibanje prejetih, rešenih in nerešenih P zadev ter gibanje količnika reševanja pripada P zadev v % je ponazorjeno v grafičnih prikazih, iz katerih je razvidno, da sodišča v letu rešijo (le) približno toliko

zadev, kot jih prejmejo v reševanje, liniji prejetih in rešenih zadev se praktično prekrivata, to pa potrjuje tudi pretežno gibanje količnika reševanja zadev na nivoju okoli 100 %.

Pričakovani čas reševanja P zadev v obravnavanem obdobju kaže trend rasti, z izrazitim porastom v letu 2020 (Covid), ki mu je v naslednjih letih sledilo počasno znižanje. V letu 2014 je ta čas znašal 9,4 meseca, v naslednjih letih je postopno naraščal, v letu 2020 porasel na 17,6 meseca, leta 2023 pa je znašal 15,3 meseca, kar je 62,8 % več, kot v letu 2014.

Tudi povprečni dejanski čas reševanja P zadev na okrajnih sodiščih v obravnavanem obdobju kaže trend rasti. V letu 2014 je ta čas znašal 12,6 meseca, v letih 2015 in 2016 se je nekoliko skrajšal, nato pa se od vključno leta 2016 podaljševal, tako da je v letu 2023 znašal 16,7 meseca, kar je 32,5 % več, kot v letu 2014.

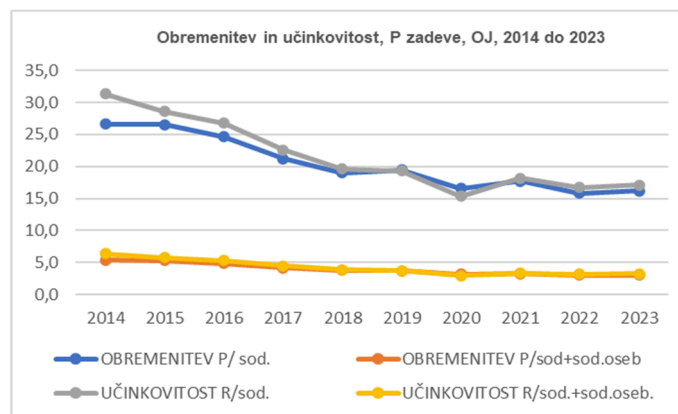


Izračun obremenitve in učinkovitosti reševanja P zadev na okrajnih sodiščih skupaj, kjer je upoštevano število prejetih in rešenih P zadev po posameznih letih ter število zasedenih sodniških mest in zasedenih mest sodnega osebja vseh okrajnih sodišč skupaj kaže, da sta se tako obremenitev kot tudi učinkovitost v obravnavanem obdobju zmanjševali.

Po razpoložljivih podatkih se je obremenitev, izražena s številom prejetih P zadev na sodnika leta 2023, v primerjavi z letom 2014 zmanjšala za 39 %. Leta 2014 je znašala 26,6 zadev, leta 2023 pa 16,2 prejeti P zadevi na sodnika. Pri tem pa je bila učinkovitost, izražena s številom rešenih P zadev na sodnika leta 2023, v primerjavi z letom 2014 manjša za 46 %. Leta 2014 je znašala 31,4 zadeve, leta 2023 pa 17,1 rešenih P zadevi na sodnika.

Obremenitev, kot število prejetih P zadev na sodnika in sodno osebje se je konec leta 2023, v primerjavi z letom 2014 zmanjšala za 44 %. Leta 2014 je znašala 5,4 zadev, leta 2023 pa 3,1 prejeta P zadevo na sodnika in sodno osebje. Učinkovitost, kot število rešenih P zadev na sodnika in sodno osebje pa se je leta 2023, v primerjavi z letom 2014 zmanjšala za 50 %. Leta 2014 je znašala 6,4 zadeve, leta 2023 pa 3,2 rešeni P zadevi na sodnika in sodno osebje.

Iz podatkov je razvidno, da se je učinkovitost zmanjšala za še večji relativni delež, kot se je zmanjšala obremenitev, iz grafičnega prikaza pa je razvidno tudi, da učinkovitost »sledi« obremenitvi oziroma, da se ob zmanjšanju obremenitve enako zmanjša tudi učinkovitost, zaradi česar se krivulji obremenitve in učinkovitosti prikrivata.



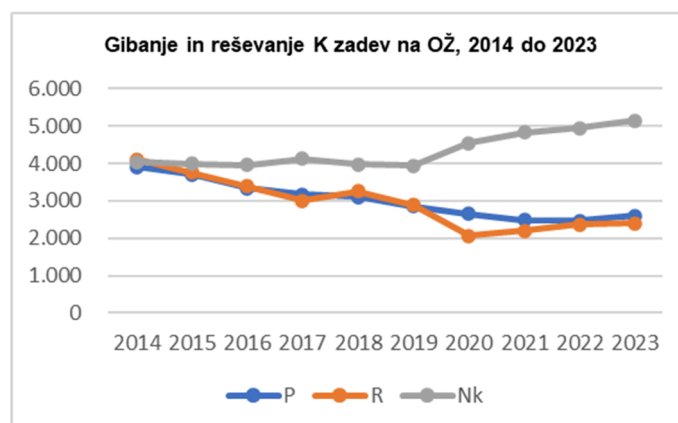
1.3.2 Analiza poslovanja okrožnih sodišč v kazenskih in pravnih zadevah

V nadaljevanju so prikazani izsledki analize podatkov o poslovanju okrožnih sodišč za kazenske (K) in pravne (P) zadeve, ki so opredeljene kot pomembnejše zadeve, za obdobje od leta 2014 do 2023.

1.3.2.1 Reševanje kazenskih zadev na okrožnih sodiščih

Podatki o gibanju in reševanju kazenskih (K) zadev na okrožnih sodiščih v navedenem obdobju kažejo, da se je število prejetih K zadevah postopno zniževalo, konec leta 2023 so sodišča, v primerjavi z letom 2014, v reševanje prejela 33,5 % manj novih K zadev. V letu 2014 so sodišča v reševanje prejela 3.914 K zadev, leta 2023 pa le 2.602 zadevi.

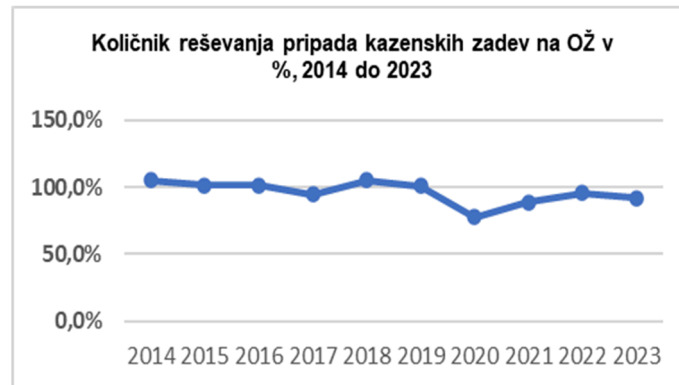
Prav tako tudi podatki o številu rešenih K zadev kažejo na postopno zniževanje števila rešenih zadev, ki po letu 2020 sicer kažejo na blagi porast. V letu 2023 so vsa okrožna sodišča skupaj rešila 41,7 % manj K zadev, kot v letu 2014. Leta 2014 so jih rešila 4.107, leta 2023 pa le 2.394 K zadeve. Trend gibanja števila nerešenih K zadev konec posameznih let obravnavanega obdobja kaže na manjše nihanje do leta 2019, ki se ne odraža v občutnejšem znižanju števila nerešenih K zadev, od leta 2019 dalje pa se število nerešenih zadev povečuje. Tako je bilo število nerešenih K zadev konec leta 2023 za 27,7 % višje, kot v letu 2014.



Med vsemi nerešenimi K zadevami so okrožna sodišča skupaj konec leta 2023 beležila 3.583 nerešenih K zadev, starejših od 2 let, kar je 70,9 % več, kot leta 2014, ko jih je bilo 2.097. Leta 2023 so sodišča beležila 1.409 nerešenih K zadev, starejših od 5 let, kar je 157,1 % več, kot leta 2014, ko so jih imeli

548. Nerešenih K zadev, starejših od 10 let pa je bilo konec leta 2023 209, kar je 127,2 % več, kot leta 2014, ko so jih beležili 92.

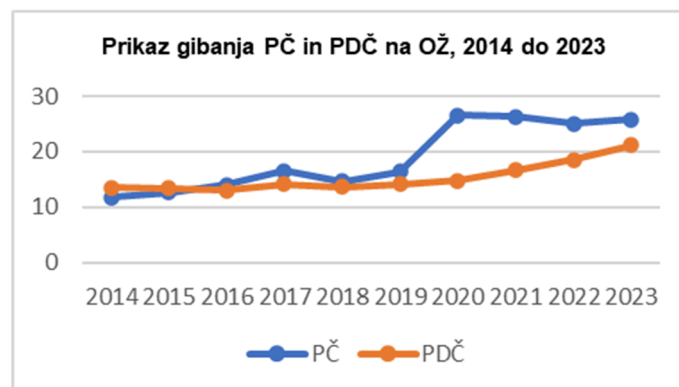
Količnik reševanja pripada K zadev, izraženi v odstotku, ki povedo, kolikšen del števila prejetih zadev je v tekočem letu rešen, na okrožnih sodiščih skupaj za obravnavano obdobje pokažejo, da so sodišča do vključno leta 2019 realizirala količnike okoli 100 %, z izjemo leta 2017, ko je količnik znašal le 94,7 %. Od vključno leta 2020 dalje pa so sodišča beležila precej nižje količnike, od 77,4 % v letu 2020 do 95,8 % v letu 2022. Leta 2023 je količnik znašal le 92,0 %.



Opisano gibanje prejetih, rešenih in nerešenih K zadev ter gibanje količnika reševanja pripada K zadev v % je prikazano v zgornjih dveh grafih, iz katerih je razvidno, da so sodišča do vključno leta 2019 reševala minimalno več zadev, kot so jih prejela v reševanje, od leta 2020 pa je bilo število rešenih zadev manjše od števila prejetih zadev, kar se izkazuje s količniki pripada močno pod 100 %, posledično pa je to vplivalo na porast števila nerešenih K zadev, kljub občutnemu zmanjšanju števila prejetih K zadev.

Pričakovani čas reševanja K zadev v obravnavanem obdobju za okrožna sodišča kaže trend rasti, z izrazitim porastom v letu 2020, ko je znašal 26,5 mesec, po tem letu pa se je nekoliko skrajšal. V letu 2014 je ta čas znašal 11,8 meseca, leta 2023 pa kar 25,8 meseca, kar pomeni podaljšanje časa reševanja za 118,6 %.

Tudi povprečni dejanski čas reševanja K zadev na okrožnih sodiščih skupaj v obravnavanem obdobju kaže na trend rasti, ki je izrazitejši od leta 2019 dalje. V letu 2014 je ta čas znašal 13,5 meseca, leta 2023 pa 21,2 meseca, kar pomeni podaljšanje časa reševanja za 57,0 %.

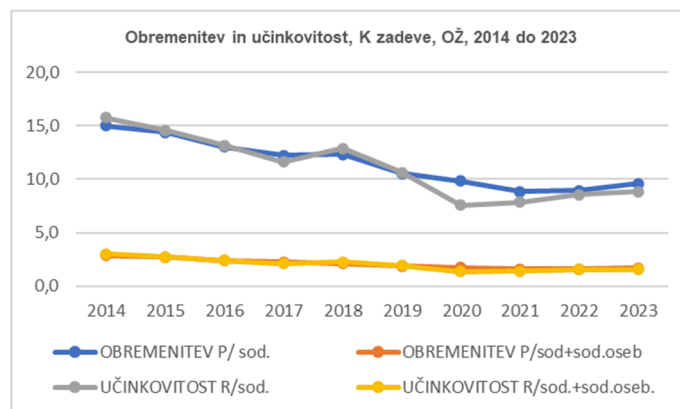


Izračun obremenitve in učinkovitosti reševanja K zadev na okrožnih sodiščih skupaj, kjer je upoštevano število prejetih in rešenih K zadev po posameznih letih ter število zasedenih sodniških mest in zasedenih mest sodnega osebja vseh okrožnih sodišč skupaj kaže, da sta se tako obremenitev kot tudi učinkovitost v obravnavanem obdobju zmanjševali.

Po razpoložljivih podatkih se je obremenitev, izražena s številom prejetih K zadev na sodnika v letu 2023, v primerjavi z letom 2014 zmanjšala za 36 %. Leta 2014 je znašala 15,0 zadev, leta 2023 pa 9,6 prejeti K zadevi na sodnika. Pri tem je bila učinkovitost, izražena s številom rešenih K zadev na sodnika leta 2023, v primerjavi z letom 2014 nižja za 43,9 %. Leta 2014 je znašala 15,7 zadev, leta 2023 pa 8,8 rešenih K zadevi na sodnika.

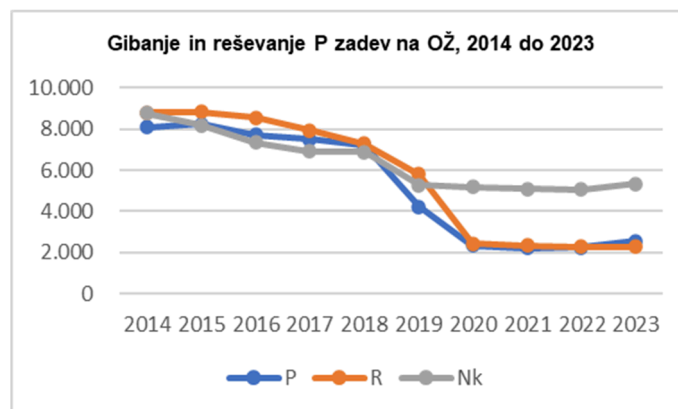
Obremenitev, izražena kot število prejetih K zadev na sodnika in sodno osebje se je konec leta 2023, v primerjavi z letom 2014 zmanjšala za 41,1 %. Leta 2014 je znašala 2,9 zadevi, leta 2023 pa 1,7 prejetih K zadev na sodnika in sodno osebje. Učinkovitost, kot število rešenih K zadev na sodnika in sodno osebje se je leta 2023, v primerjavi z letom 2014 zmanjšala za 48,4 %. Leta 2014 je znašala 3,0 zadeve, leta 2023 pa 1,6 rešenih K zadev na sodnika in sodno osebje.

Iz podatkov je razvidno, da se je učinkovitost zmanjšala za še večji relativni delež, kot se je zmanjšala obremenitev, iz grafičnega prikaza pa je razvidno tudi, da učinkovitost »sledi« obremenitvi oziroma, da se ob zmanjšanju obremenitve enako zmanjša tudi učinkovitost, zaradi česar se krivulji obremenitve in učinkovitosti skoraj povsem prikrivata.



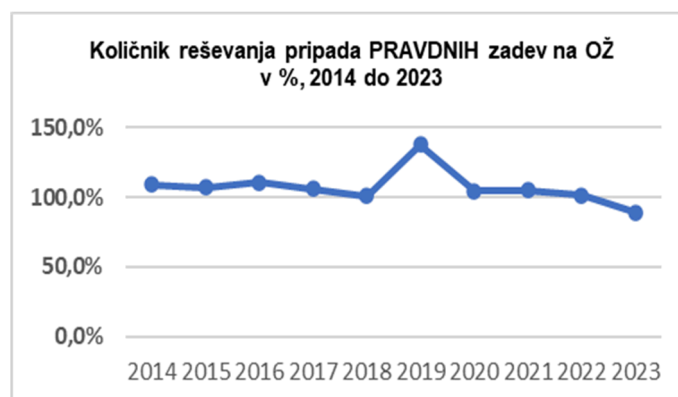
1.3.2.2 Reševanje pravnih zadev na okrožnih sodiščih

Podatki o prejetih P zadevah obravnavanega obdobja kažejo, da se je število novo prejetih zadev, ki so jih okrožna sodišča skupaj prejela v reševanje občutno zniževalo, konec leta 2023 so sodišča, v primerjavi z letom 2014, v reševanje prejela kar 68,5 % manj P zadev. V letu 2014 so sodišča prejela 8.091 P zadev, leta 2023 pa le 2.549 zadev. Prav tako tudi podatki o rešenih P zadevah kažejo na precejšnje zniževanje števila rešenih zadev. V letu 2023 so vsa okrožna sodišča skupaj rešila kar 74,2 % manj zadev, kot v letu 2014. Leta 2014 so jih rešila 8.812, leta 2023 pa le 2.274 P zadeve. Tudi trend gibanja števila nerešenih P zadev v obravnavanih letih kaže na postopno znižanje, vendar pa se je število nerešenih P zadev konec leta 2023, v primerjavi z letom 2014, zmanjšalo (le) za 39,2 %. Leta 2023 so vsa okrožna sodišča skupaj beležila 5.328 nerešenih P zadev, leta 2014 pa 8.765 zadev. Pri tem se je število nerešenih P zadev leta 2023, v primerjavi z letom 2019 povečalo za 0,6 %, v primerjavi z letom 2022 pa se je število nerešenih P zadev leta 2023 povečalo za 5,4 %.



Med vsemi nerešenimi P zadevi so okrožna sodišča skupaj konec leta 2023 beležila 2.261 nerešenih P zadev, ki so bile starejše od 2 let, kar je 8,9 % manj kot leta 2014, ko so jih imeli 2.482. Leta 2023 so sodišča beležila 620 nerešenih P zadev, ki so bile starejše od 5 let, kar je 20,2 % več kot leta 2014, ko jih je bilo 516. Nerešenih P zadev, starejših od 10 let pa je bilo konec leta 2023 46, kar je 47,1 % manj kot leta 2014, ko so jih beležili 87.

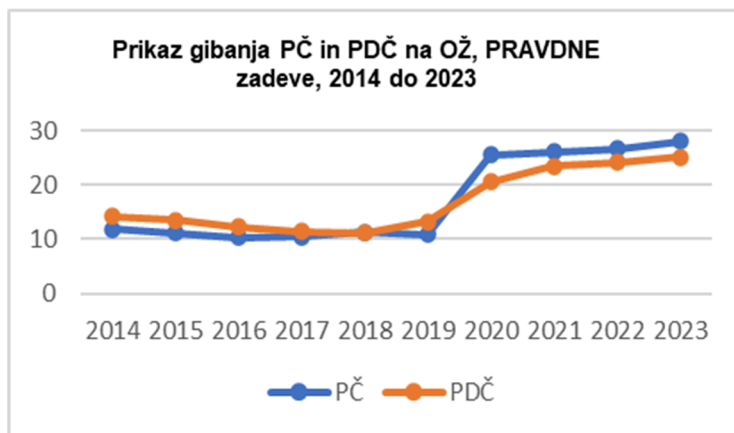
Količniki reševanja pripada K zadev, izraženi v odstotku, ki povedo, kolikšen del števila prejetih zadev je rešen v tekočem letu, na okrožnih sodiščih skupaj za obravnavano obdobje pokažejo, da so sodišča z različno visokimi količniki in s trendom zniževanja višine količnika, reševala pripad zadev v vseh letih, razen v letu 2023, ko je količnik znašal 89,2 % in se je posledično število nerešenih P zadev, v primerjavi z letom 2022 povečalo za 5,4 %. V ostalih letih je količnik znašal med 100,6 % leta 2018 in 137,4 % leta 2019.



Opisano gibanje prejetih, rešenih in nerešenih P zadev ter gibanje količnika reševanja pripada P zadev je prikazano v zgornjih dveh grafih. Kot je razvidno so sodišča do vključno leta 2019 (z izjemo leta 2018) reševala občutno več zadev, kot so jih v posamičnem letu prejela v reševanje, na kar kažejo tudi višji količniki reševanja pripada, zato se je kljub visokemu pripadu zadev število nerešenih občutneje zniževalo. Z letom 2019 in še izraziteje z letom 2020 in po njem pa se je število prejetih zadev močno zmanjšalo, enako se je zmanjšalo tudi število rešenih P zadev, posledično pa je bilo število nerešenih P zadev leta 2023 celo višje kot leta 2019.

Pričakovani čas reševanja P zadev v obravnavanem obdobju za okrožna sodišča kaže minimalne razlike v časih reševanja do vključno leta 2019, nato pa leta 2020 izrazito poraste na 25,6 meseca. V obdobju do leta 2023 se je pričakovani čas reševanja P zadev še naprej podaljševal. Tako je v letu 2014 ta čas znašal 11,9 meseca, leta 2023 pa 28,1 meseca, kar pomeni podaljšanje časa reševanja za 136,1 %.

Tudi povprečni dejanski čas reševanja P zadev na okrožnih sodiščih skupaj v obravnavanem obdobju kaže na postopno skrajševanje časa reševanja do vključno leta 2018, nato pa z letom 2020 izrazito poraste na 20,6 meseca. V obdobju od leta 2020 do 2023 se je povprečni dejanski čas reševanja P zadev še naprej podaljševal. Tako je v letu 2014 znašal 14,2 meseca, v letu 2023 pa 25,1 meseca, kar pomeni podaljšanje časa reševanja za 76,8 %.

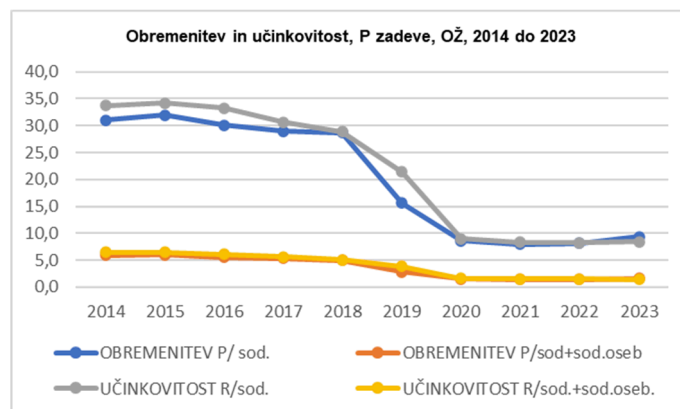


Izračun obremenitve in učinkovitosti reševanja P zadev na okrožnih sodiščih skupaj, kjer je upoštevano število prejetih in rešenih P zadev po posameznih letih ter število vseh zasedenih sodniških mest in zasedenih mest sodnega osebja vseh okrožnih sodišč skupaj, kaže da sta se tako obremenitev kot tudi učinkovitost v obravnavanem obdobju močno zmanjševali.

Podatki kažejo, da se je obremenitev, izražena s številom prejetih P zadev na sodnika v letu 2023, v primerjavi z letom 2014 zmanjšala za 70 %. Leta 2014 je znašala 31 zadev, leta 2023 pa 9,4 prejetih P zadevi na sodnika. Pri tem se je učinkovitost, izražena s številom rešenih P zadev na sodnika konec leta 2023, v primerjavi z letom 2014 zmanjšala za 75 %. Leta 2014 je znašala 33,8 zadev, leta 2023 pa 8,4 rešenih P zadevi na sodnika.

Obremenitev, kot število prejetih P zadev na sodnika in sodno osebje se je konec leta 2023, v primerjavi z letom 2014 zmanjšala za 72 %. Leta 2014 je znašala 5,9 zadev, leta 2023 pa 1,7 prejetih P zadev na sodnika in sodno osebje. Ob tem pa se je učinkovitost, kot število rešenih P zadev na sodnika in sodno osebje konec leta 2023, v primerjavi z letom 2014 zmanjšala kar za 77 %. Leta 2014 je znašala 6,5 zadev, leta 2023 pa 1,5 rešeni P zadevi na sodnika in sodno osebje.

Iz podatkov je razvidno, da se je učinkovitost zmanjšala za še večji relativni delež, kot se je zmanjšala obremenitev ter da se zmanjšana obremenitev in učinkovitost bolj izrazito kažeta od leta 2019, še posebej pa od leta 2020 dalje. Leto 2020 je bilo res Covid leto, žal pa se tudi po tem letu rezultati obremenitve in učinkovitosti niso spremenili oziroma izboljšali.



1.3.3 Primerjava časov reševanja pomembnejših zadev po sodnih okrožjih

Okrožje	Sodišče	Povprečen čas trajanja postopka reševanja pomembnejših* zadev (v mesecih)		Razl. V % 2023/2014
		2014	2023	
Okrožje Celje	OŽ Celje	12,3	15,4	25,2%
	Vsa OJ skupaj	5,7	6,6	15,8%
Okrožje Maribor	OŽ MB	9,5	12	26,3%
	Vsa OJ skupaj	8,7	7,1	-18,4%
Okrožje Murska Sobota	OŽ MS	8,5	10	17,6%
	Vsa OJ skupaj	8,1	4,3	-46,9%
Okrožje Slovenj Gradec	OŽ SG	10,4	10	-3,8%
	OJ SG	4,7	3,9	-17,0%
Okrožje Ptuj	OŽ Ptuj	9,2	12,6	37,0%
	Vsa OJ skupaj	8,6	7,1	-17,4%
Okrožje Koper	OŽ Koper	15,6	14,3	-8,3%
	Vsa OJ skupaj	8,4	9	7,1%
Okrožje Nova Gorica	OŽ NG	12	10,8	-10,0%
	Vsa OJ skupaj	6,6	6,7	1,5%
Okrožje Ljubljana	OŽ Ljubljana	13,8	16,4	18,8%
	OJ Ljubljana	9,9	13	31,3%
	Ostala OJ skup.	5,8	5,8	0,0%
Okrožje Krško	OŽ Krško	10,2	10,3	1,0%
	Vsa OJ skupaj	6	7,2	20,0%
Okrožje Kranj	OŽ Kranj	13,2	14,1	6,8%
	Vsa OJ skupaj	8	11,6	45,0%
Okrožje Novo Mesto	OŽ NM	11,4	14,5	27,2%
	Vsa OJ skupaj	6,5	6,8	4,6%

Zbirno	Vsa OŽ skupaj	12,4	14,2	14,5%
	Vsa OJ skupaj	7,7	8,3	7,8%

Vir: Letno poročilo o učinkovitosti in uspešnosti sodišč za leti 2014 in 2024

Iz zgoraj navedenih podatkov izhaja, da so sodišča med seboj različno obremenjena, tako znotraj okrožja (razlika med okrožnim in okrajnimi sodišči znotraj okrožja) kot med okrožji samimi, kar se odraža tudi v času reševanja zadev, kjer so najbolj vidne razlike med sodišči. Stranke v postopkih so vezane na krajevno pristojnost, ki jo določa procesna zakonodaja, zato si ne morejo izbirati, katero sodišče bo odločalo v njihovi zadevi. S tem pa so postavljene v neenak položaj, saj lahko za podobno zadevo ena stranka pride hitreje do pravice na manj obremenjenem sodišču kot druga stranka na bolj obremenjenem sodišču, kjer je večji pripad in se podaljšujejo časi reševanja zadev.

Iz LPUUS¹² za leto 2023 izhaja, da se od leta 2022 zbirajo podatki o številu sodnikov po pravnih podpodročjih, ki omogočajo boljše načrtovanje ukrepov za zagotovitev učinkovitosti in enakomerne obremenjenosti, kar omogoča vpogled v obremenjenost sodnikov znotraj posameznega sodišča. Vrhovno sodišče si z aktivno kadrovske politiko prizadeva za enakomerno kadrovske opremljenost sodišč, pri čemer je glavno vodilo zadostno število sodnikov za obvladovanje prejetih zadev. Predsedniki posameznih sodišč pa morajo skrbeti za enakomerno obremenjenost sodnikov znotraj sodišča oziroma okrožja, saj večje število nerešenih zadev praviloma pomeni tudi daljše čase reševanja zadev. Prvi ukrep je zagotovitev optimalne razporeditve sodnikov z letnim razporedom dela, kar je ob manjšem številu sodnikov na posameznih sodiščih, ki so praviloma še specializirani za posamezno pravno področje, svojevrsten izziv.

ZS sicer omogoča ukrepe za izenačevanje obremenitev (na primer prenos spisov na drugo manj obremenjeno sodišče, povečanje števila sodniških mest, enakomernejše razporejanje sodnikov z letnimi razporedi dela in drugi organizacijski sodnoupравни ukrepi), ki pa niso prinesli želenih učinkov. Večjo fleksibilnost pri razporejanju okrajnih sodnikov na okrožna sodišča je uvedla novela ZS-L,¹³ ki je kot pogoj določila najmanj tri leta delovnih izkušenj in ugotovljeno z oceno, da sodnik izpolnjuje pogoje za napredovanje. Razporeditev je časovno omejena na tri leta, kar pa se je v praksi izkazalo za težavno, saj so se sodniki v nekaterih primerih še pred končanjem zadeve morali vrniti nazaj na okrožno sodišče, kar je pomenilo dodelitev zadeve drugemu sodniku, ponoven začetek sojenja in s tem podaljšanje časa reševanja zadev.

Uvedba enega naziva prvostopenjskega sodnika bi odprla možnosti za dodatne ukrepe za bolj enakomerno razporeditev zadev znotraj okrožja.

1.4 Razlogi za spremembo organizacije prvostopenjskih sodišč

1.4.1 Pomanjkljivosti obstoječe organizacije prvostopenjskih sodišč

Dosedanja ureditev dvotirnega sistema prvostopenjskih sodišč z upravljaljskega vidika in vidika zagotavljanja enakomerne obremenjenosti sodnikov kaže vedno več pomanjkljivosti, saj ima predsednik sodišča omejene možnosti za zagotavljanje enakomerne obremenjenosti sodnikov znotraj okrožja. Predsednik okrožnega sodišča sicer določi letni razpored tudi za okrajna sodišča, ki so organizacijske enote okrožnega sodišča, vendar to še ne pomeni, da lahko okrajne sodnike teh sodišč prosto razporeja znotraj okrožja. ZS omogoča razporejanje okrajnih sodnikov na okrožna sodišča za omejeno časovno obdobje (tri leta) in pod pogojem najmanj treh let sodniških delovnih izkušenj, vendar pa to ni dolgoročna rešitev za reševanje pripada na nivoju okrožnega sodišča. Sodišča znotraj okrožja so neenakomerno obremenjena, kar vpliva tudi na časovno komponento reševanja zadev in stranke pridejo v istovrstnih sporih do pravice v različnem času.

¹² https://sodisce.si/mma_bin.php?static_id=2024051517422353

¹³ Uradni list RS, št. 17/15.

Pomanjkljivosti obstoječe organizacije sodišč so naslednje:

1. neenakomerna obremenitev sodnikov oziroma pripad zadev na sodnika,
2. onemogočeno optimalno upravljanje sodnega okrožja,
3. omejitve pri specializaciji sodnikov,
4. dolgotrajni sodni postopki,
5. visok delež majhnih sodišč po kriteriju števila sodnikov,
6. nezadostna mobilnost sodnega osebja,
7. neustrezno koriščenje obstoječih virov,
8. neustrezna izraba prostorov in s tem povezani stroški.

1.4.2 Letna poročila o učinkovitosti in uspešnosti sodišč (LPUUS) in analiza padca rešenih zadev

Vrhovno sodišče že od leta 2014 v LPUUS opozarja, da je treba pred spreminjanjem mreže sodišč preurediti prvostopenjska sodišča in položaj prvostopenjskega sodnika. Ob tem vrhovno sodišče zagovarja predvsem uvedbo enovitega prvostopenjskega sodnika, kar uživa večinsko soglasje v sodstvu. V LPUUS za leto 2015 in 2016 je izpostavljeno, da je eden od možnih ukrepov za izenačevanje obremenitev (in tudi večjo učinkovitost) optimiziranje mreže sodišč. V LPUUS za leto 2017 je izpostavljeno, da bi bilo treba pred spreminjanjem mreže sodišč preurediti prvostopenjska sodišča in položaj prvostopenjskega sodnika. V LPUUS za leto 2018 in 2019 je vrhovno sodišče znova poudarilo, da »vrhovno sodišče prav tako že vrsto let zagovarja uvedbo enovitega prvostopenjskega sodnika, idejo, ki uživa večinsko soglasje v sodstvu.«. Kot enega od možnih ukrepov za izenačevanje obremenitev (in tudi večjo učinkovitost) je vrhovno sodišče v LPUUS za leto 2020 izpostavilo tudi optimiziranje mreže sodišč. Vrhovno sodišče je v letnem poročilu za leto 2022 izpostavilo, da se je mreža sodišč dejansko že (in se še) spreminja z rabo možnosti, ki jih je ponudila novela ZS-I. Poleg ukrepov vrhovnega sodišča na področju kadrovskega načrta sodišča uporabljajo tudi možnost reorganizacije znotraj sodnega okrožja (na primer ustanavljanje skupnih oddelkov), spodbujanje večje mobilnosti sodnikov in prenos zadev z bolj obremenjenih sodišč na manj obremenjena. V LPUUS za leto 2023 vrhovno sodišče izpostavlja, da se zakonodajalec sprememb mreže sodišč loteva zelo zadržano, dosedanje reforme pa gredo predvsem v smeri sodnega okrožja kot osnovne upravljalvske enote in večje mobilnosti sodnikov.

Vrhovno sodišče je v letu 2021 imenovalo delovno skupino z nalogo analizirati razloge za konstantno padanje števila rešenih zadev po posameznih pravnih področjih, in sicer v letih od 2015 do 2020, ter po možnosti predlagati ustrezne ukrepe, ki bi zagotovili ohranjanje števila rešenih zadev na nivoju iz preteklih let. Delovna skupina je pregledala podatke o poslovanju sodišč ter izvedla več sestankov s predstavniki sodišč, nato pa pripravila končne dokumente in predloge, v katerih so ugotovitve in pobude za aktivnosti z dobrimi praksami in drugimi priporočili, akcijski načrt za vodstvo vrhovnega sodišča in predlogi ministrstvu. Med predlogi je v analizi na več mestih podan predlog za uvedbo ene vrste prvostopenjskega sodnika za območje okrožja.

1.4.3 Aktivnosti ministrstva

V mandatu 2014 do 2018 je ministrstvo ocenilo, da je treba nadaljevati spremembe v smeri, ki jo je začrtala novela ZS-I, ki je okrajna sodišča spremenil v organizacijske enote okrožnih sodišč, ter pripraviti zakonodajne spremembe, ki bodo določile enotno sodno okrožje na prvi stopnji. Enotno sodno okrožje bo omogočilo enakomernejšo porazdelitev zadev med sodniki, povečalo storilnost in hkrati omogočilo poenotenje sodne prakse. Interna delovna skupina ministrstva (člani posameznih NOE) je pripravila temeljna izhodišča za spremembo mreže sodišč, s katerimi se zasledujejo cilji, da se strankam sodnih postopkov zagotovi enako varstvo pravic tako po času kot tudi po vsebini in hkrati ohranja učinkovit dostop do sodišča, omogoči povečanje strokovnosti dela sodstva, vzpostavi učinkovitejše vodenje in organizacija poslovanja sodišč, poveča učinkovitost z enakomernejšo porazdelitvijo sodnih zadev in

zniža stroške dela, omogoči doseg ciljev Strategije razvoja Slovenije 2030 in krovnih ciljev sodstva v okviru EVROPE 2020, racionalizira stroške poslovanja sodišč vključno s stroški, povezanimi s prostorskimi potrebami sodišč. Vlada RS je na redni seji dne 25. 2. 2016 s sklepom potrdila Akcijski načrt prioritetenih aktivnosti ministrstev in vladnih služb v letu 2016. Med prioritetenimi aktivnostmi ministrstva v letu 2016 je bila tudi aktivnost z naslovom »Reforma mreže sodišč, sodnega sveta, sistema imenovanja in udejanja odgovornosti sodnikov ter povečanje preglednosti delovanja sodstva in državnega tožilstva« in med ukrepi za doseg teh aktivnosti predvideva tudi ukrep z naslovom »Reforma mreže rednih in specializiranih sodišč«. Prve zakonodajne aktivnosti so se pričele leta 2016, ko je ministrstvo skupaj s sodstvom določilo smer sprememb in cilje, ki so potrebni na normativni ravni za optimizacijo sedanje mreže sodišč.

S predstavniki sodstva (vrhovno sodišče, sodni svet, Slovensko sodniško društvo) je bil 15. septembra 2017, na Brdu pri Kranju sestanek, na katerem so bili po celodnevni razpravi dogovorjeni naslednji zaključki:

- pristopi se k postopni reorganizaciji mreže sodišč;
- območja višjih sodišč ostanejo enaka razen k območju Višjega sodišča v Celju se priključi Okrožno sodišče v Krškem in Okrožno sodišče v Slovenj Gradcu, o čemer je potrebna dodatna razprava;
- enoviti sodnik;
- enovito sodno okrožje z izpostavami;
- dve okrožni sodišči v Ljubljani, delitev po stvarni pristojnosti, predlog pripravita ministrstvo in vrhovno sodišče. Specializirani oddelek v okviru enega od okrožnih sodišč v Ljubljani, v katerem delujejo sodniki tudi z drugih okrožnih sodišč, ki ostanejo na obstoječih lokacijah;
- zagotovitev dovolj dolgega prehodnega obdobja.
- možnost sprememb tudi drugih določb ZS in ZSS, vendar imajo prednost določbe, ki se neposredno navezujejo na mrežo sodišč, na primer:
 - plačni sistem sodnikov,
 - pravice in obveznosti sodnikov,
 - ocena sodniške službe.

Po tem sestanku je predsednik vrhovnega sodišča ustanovil delovno skupino z nalogo sodelovanja pri projektu nove mreže sodišč. V delovno skupino so bili imenovani predsedniki vseh višjih sodišč, predstavniki okrožnih in okrajnih sodišč ter predsednika Okrožnega sodišča v Ljubljani in Okrajnega sodišča v Ljubljani. V celotni sestavi se je ta delovna skupina skupaj s predstavniki ministrstva sestala dne 18. oktobra 2017 in 13. novembra 2017, 26. oktobra 2017 in 27. novembra 2017 pa se je sestala ožja delovna skupina, ki je imela nalogo proučitve možnosti glede optimizacije Okrožnega in Okrajnega sodišča v Ljubljani. Na podlagi razprav na sestankih je delovna skupina pripravila delovni osnutek sprememb ZS, katerega cilj je bila optimizacija mreže sodišč tako, da se tudi formalno odpravijo vsa okrajna sodišča, ki so danes že organizacijske enote posameznega okrožja. Odprava okrajnih sodišč je bila predvidena tako, da se na začetku ex lege na sedanjih lokacijah ustanovijo zunanji oddelki okrožnih sodišč. Dosedanji predsedniki okrajnih sodišč bi z dnem uveljavitve novele zakona nadaljevali delo kot vodje zunanjih oddelkov do izteka dveh let. V tem času bi predsedniki okrožnih sodišč imeli čas za podajo predlogov nove sheme posameznega okrožja. Na vrhovnem sodišču je 2. oktobra 2017 potekal skupni sestanek, namenjen predstavitvi in razpravi o predlagani novi mreži sodišč splošne pristojnosti (98. člen ZS) in v zvezi s tem predvidenimi spremembami ZS in ZSS.

Zaradi vložitve novega Zakona o sodnih izvedencih, sodnih cenilcih in sodnih tolmačih v zakonodajni postopek (12. januar 2018) po prvem odstavku 117. člena Poslovnika Državnega zbora, ki določa: »Če je vloženi več predlogov zakonov, ki urejajo isto družbeno razmerje, državni zbor pa še ni začel z obravnavo predloga zakona na podlagi 122. člena oziroma matično delovno telo še ni začelo z obravnavo predloga zakona na podlagi 126. člena tega poslovnika, državni zbor najprej obravnava predlog zakona, ki je bil posredovan (poslan) prvi in nato po vrstnem redu posredovanja dalje.«, časovnica za nadaljevanje zakonodajnega postopka ni bila več realna.

V Koalicijskem sporazumu o sodelovanju v Vladi republike Slovenije za mandatno obdobje 2018–2022 so se koalicijske stranke zavezale, da bodo na področju sodstva nadaljevali prizadevanja v smeri učinkovitega in odgovornega delovanja vseh deležnikov pravosodnega sistema, in sicer s ciljem zagotavljanja enakega dostopa do pravnega varstva, načela enakosti pred zakonom in razsojanja v razumnem roku. Za večjo učinkovitost dela pravosodja je med drugimi ukrepi v sporazumu podana zaveza, da bo za optimizacijo dela sodišč zagotovljen poenoten in poenostavljen sistem prehajanja sodnikov glede na potrebe posameznega sodišča, nadaljevala se bo informatizacija, okrepile pa se bodo tudi pristojnosti predsednikov sodišč.

V luči ukrepov, ki jih je zasledoval Koalicijski sporazum 2018-2022 in preteklih prizadevanj, so se tudi v tem mandatu intenzivno nadaljevale aktivnosti v smeri optimizacije dela sodstva. Ministrica za pravosodje se je na sestanku, ki je potekal 19. februarja 2019, s predsednikom vrhovnega sodišča dogovorila, da vrhovno sodišče predlaga člane delovne skupine, ki bodo sodelovali pri pripravi sprememb Zakona o sodiščih in Zakona o sodniški službi glede prenove mreže sodišč in uvedbe enotnega prvostopenjskega sodnika. V skupino je bil imenovan predsednik Višjega sodišča v Ljubljani, predsednik Okrožnega sodišča v Ljubljani, predsednica Okrajnega sodišča v Ljubljani in svetovalka predsednika vrhovnega sodišča. Sestankov delovne skupine sta se udeleževala tudi podpredsednik in generalni sekretar vrhovnega sodišča. Delovna skupina se je sestala na šestih sestankih, na katerih so bili obravnavani predlogi za spremembe ZS in ZSS.

V organizaciji ministrstva, vrhovnega sodišča in sodnega sveta je 29. januarja 2020 na vrhovnem sodišču potekala predstavitev predloga sprememb oziroma novih osnutkov Zakona o sodiščih in Zakona o sodniški službi. O obeh zakonih je potekala tudi razprava med vsemi deležniki. Zaradi razglasitve epidemije ter posledično priprave interventne zakonodaje je delo na prenovi sodniške zakonodaje v prvi polovici leta 2020 zastalo, vendar se je intenzivno nadaljevalo v drugi polovici 2020 in v letu 2021. Decembra 2021 sta bila delovna osnutka novega Zakona o sodiščih in novega Zakona o sodniški službi poslana v predhodno strokovno usklajevanje vrhovnemu sodišču, sodnemu svetu in Slovenskemu sodniškemu društvu, ki so februarja 2022 na oba osnutka zakonov podali svoje pripombe.

V programu za delo koalicije 2022 – 2026 so se koalicijske stranke zavezale, da bodo sodelovanje s ključnimi deležniki nadaljevali s sočasno prenovno sodne in tožilske zakonodaje z uvedbo enovitega sodnika, enovitega tožilca.

1.5 Predvidene prednosti reorganizacije prvostopenjskih sodišč

Prednosti reorganizacije prvostopenjskih sodišč bo predvidoma zgotovile:

1. enakomernejša obremenitev prvostopenjskih sodišč;
2. učinkovitejše izvajanje sodne oblasti in zmanjšanje števila nerešenih zadev;
3. skrajšanje trajanja sodnih postopkov;
4. boljše možnosti za organizacijo delovnega procesa;
5. razbremenitev sodnikov nesodniških opravil;
6. boljše možnosti specializacije sodnikov;
7. učinkovitejše sojenje v zadevah organiziranega kriminala
8. uravnotežena uporaba obstoječih virov;
9. možnost zagotovitve skupnih služb (IT, finance, kadri,...);
10. učinkovitejše delovanje drugih pravosodnih organov (tožilstva, državnega odvetništva) in odvetnikov;
11. boljša mobilnost sodnega osebja (javnih uslužbencev);
12. lažje opravljanje nadzora s strani pristojnih organov,
13. ustrežnejši racionalnejši prostori in s tem nižji stroški, vezani na prostore oziroma možnost prerazporeditve prihrankov v dela, potrebna za boljše kondicijsko stanje lastnih prostorov.

Na podlagi izvedenih analiz, predvsem analiz glede reševanja zadev in časov reševanja pomembnejših zadev, ter ugotovitev na podlagi analiz vrhovnega sodišča (predvsem poudarkov iz letnih poročil o učinkovitosti in uspešnosti sodišč) izhaja, da je organizacija prvostopenjskih sodišč do te mere pomanjkljiva, da delitev prve stopnje ni več učinkovita in ne zasleduje ciljev reforme, kot so bili opredeljeni v letu 1993. Zato je potrebno nasloviti organizacijo prvo stopenjskih sodišč tako, da se predsednikom sodišč, ki so odgovorni za poslovanje, omogoči, da imajo v okviru sodne uprave dovolj vzvodov in orodij za zagotavljanje enakomerne obremenjenosti sodnikov, zagotavljanja reševanja zadev v ustreznem času in zagotavljanju strankam, da bodo lahko učinkovito uveljavljale svoje pravice. Navedene cilje bo mogoče doseči z reorganizacijo prve stopnje sodišč, in sicer z vzpostavitvijo ene vrste prvostopenjskih stopnje sodišč in enega naziva prvostopenjskega sodnika.

1.6 Izključne pristojnosti

Na prvi stopnji so v veljavni ureditvi določene naslednje izključne pristojnosti:

- 1. Okrožna sodišča na sedežih višjih sodišč**, ki opravljajo preiskavo in sodijo v zahtevnejših zadevah organiziranega in gospodarskega kriminala, terorizma, korupcijskih in drugih podobnih kaznivih dejanj, v katerih obtožni akt vložijo državno tožilstvo, pristojno za pregon storilcev navedenih kaznivih dejanj.
- 2. Okrajna sodišča na sedežu okrožnih sodišč**, ki odločajo v postopku o prekršku v primerih kršitev davčnih, deviznih, carinskih, trošarinskih, drugih finančnih predpisov ter predpisov s področja integritete in preprečevanja korupcije (214. člen Zakona o prekrških (ZP-1)).¹⁴
- 3. Okrožno sodišče v Kopru**, ki odloča:
 - v vseh sporih, ki se nanašajo na ladje in plovbo po morju ter sporih, v katerih se uporablja pomorsko pravo in v sporih glede izkoriščanja morja in morskega dna (103. člen ZS),
 - za razdelitev sklada omejene odgovornosti, ki je bil ustanovljen v Republiki Sloveniji (836. člen Pomorskega zakonika).¹⁵
- 4. Okrožno sodišče v Ljubljani**, ki odloča:
 - v sporih o pravicah intelektualne lastnine (razen izjem) (103. člen ZS),
 - v zadevah sodnega varstva v postopkih javnega naročanja (103. člen ZS),
 - v postopku za odvzem premoženja nezakonitega izvora in za mednarodno sodelovanje v zvezi z odvzemu premoženja nezakonitega izvora v Republiki Sloveniji (7. člen Zakona o odvzemu premoženja nezakonitega izvora (ZOPNI)),¹⁶
 - o zahtevi za obnovo kazenskega postopka zoper sodbo vojaškega sodišča, ki je bilo pristojno za območje katerekoli izmed republik bivše Jugoslavije, ki je postala pravnomočna pred 25. junijem 1991 (556. člen Zakona o kazenskem postopku (ZKP)),¹⁷
 - v postopkih zaradi insolventnosti z mednarodnim elementom, v primerih, kadar dolžnik, ki je domača pravna oseba ali podjetnik oziroma tuja oseba, v Republiki Sloveniji nima svojega sedeža oziroma podružnice (450. člen Zakona o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju (ZFPPIPP));¹⁸
 - za primere, ko po standardnih kriterijih ni mogoče določiti pristojnega sodišča v RS za izvedbo mednarodne pravne pomoči oz. drugega dejanja med organi držav članic EU, predpisuje (»rezervno izključno«) pristojnost Okrožnega sodišča v Ljubljani - členu Zakona o sodelovanju v

¹⁴ Uradni list RS, št. 29/11 – uradno prečiščeno besedilo, 21/13, 111/13, 74/14 – odl. US, 92/14 – odl. US, 32/16, 15/17 – odl. US, 73/19 – odl. US, 175/20 – ZIUOPDVE, 5/21 – odl. US in 38/24.

¹⁵ Uradni list RS, št. 62/16 – uradno prečiščeno besedilo, 41/17, 21/18 – ZNOrg, 31/18 – ZPVZRZECEP, 18/21, 21/21 – popr. in 76/23.

¹⁶ Uradni list RS, št. 91/11, 25/14 in 53/18 – odl. US.

¹⁷ Uradni list RS, št. 176/21 – uradno prečiščeno besedilo, 96/22 – odl. US, 2/23 – odl. US, 89/23 – odl. US in 53/24.

¹⁸ Uradni list RS, št. 176/21 – uradno prečiščeno besedilo, 178/21 – popr., 196/21 – odl. US, 157/22 – odl. US, 35/23 – odl. US, 57/23 – odl. US in 102/23.

kazenskih zadevah z državami članicami Evropske unije (ZSKZDČEU-1) (- 50./2., 64./3., 100./2., 134./3., 167./2, 184.c/2., 189./4., 202./3. in 211./4).¹⁹

5. Okrajno sodišče v Ljubljani, ki odloča:

- o predlogih za izvršbo na podlagi verodostojne listine in o ugovorih zoper sklep o izvršbi na podlagi verodostojne listine (do ugotovitve pravnomočnosti sklepa o izvršbi) (40.c člen Zakona o izvršbi in zavarovanju (ZIZ),²⁰
- po ugotovitvi pravnomočnosti sklepa o izvršbi na podlagi verodostojne listine za opravo poizvedb o sredstvih izvršbe iz elektronsko dosegljivih evidenc zaradi vročitve sklepa (40.c člen ZIZ),
- o zahtevah za sodno varstvo zoper odločbe prekrškovnih organov o prekrških s področja varstva konkurence in s področja javnega naročanja ter za odločanje o prekrških, pri katerih je predpisana stranska sankcija izločitve iz postopkov javnega naročanja (214. člen ZP-1),
- o prekrških s področja političnih strank ter volilne in referendumске kampanje, za nadzor katerih je pristojno Računsko sodišče Republike Slovenije (214. člen ZP-1),
- poleg navedenega pa rešuje še vse zadeve glede vzpostavitve etažne lastnine za ljubljansko okrožje.

6. Okrajno sodišče v Celju, ki odloča:

- o izdaji sklepa o prepovedi uporabe vozniškega dovoljenja na območju Republike Slovenije, (214. člen ZP-1),
- v zadevah priznavanja in izvrševanja odločb sodišč in drugih pristojnih organov v državah članicah Evropske unije, s katerimi so izrečene denarne sankcije za prekrške ali za druge kršitve predpisov, in za izvrševanje denarnih in drugih sankcij za prekrške, ki so jih izrekli pristojni organi v Republiki Sloveniji, v državah članicah Evropske unije (214. člen ZP-1),
- o prekrških, ki so bili storjeni z motornim vozilom, ki je registrirano v drugi državi članici Evropske unije in ni mogoče ugotoviti, kdo je storilec prekrška, hkrati pa oseba, za katero obstaja sum, da je storilec prekrška, nima stalnega ali začasnega prebivališča na ozemlju Republike Slovenije (214. člen ZP-1).

7. Okrožno sodišče v Novi Gorici, ki odloča:

- o odstranitvi nezakonitih vsebin po zakonu, ki ureja izvajanje uredbe (EU) o enotnem trgu digitalnih storitev (17. člen Zakona o izvajanju Uredbe (EU) o enotnem trgu digitalnih storitev)²¹ in
- o izdajanju odredb o odstranitvi teroristične vsebine ali onemogočanju dostopa do nje in za pregled čezmejnih odredb o odstranitvi teroristične vsebine po zakonu, ki ureja izvajanje uredbe (EU) o obravnavanju razširjanja terorističnih spletnih vsebin (3. člen Zakona o izvajanju Uredbe (EU) o obravnavanju razširjanja terorističnih spletnih vsebin).²²

8. Okrožno sodišče v Mariboru, ki odloča:

- o ustavitvi postopka in razveljavitvi opravljenih dejanj v postopku preklica naloga za zamrznitev ali ustaveitev njegovega izvrševanja (279.č člen ZIZ),
- o izvršitvi naloga za zamrznitev, ki ga je izdalo sodišče druge države članice Evropske unije, po zakonu, ki ureja izvršbo in zavarovanje (279.d člen ZIZ),
- v postopkih po zakonu, ki ureja postopek sodnega varstva nekdanjih imetnikov kvalificiranih obveznosti bank (6. člen Zakona o postopku sodnega varstva nekdanjih imetnikov kvalificiranih obveznosti bank).²³

Izključne pristojnosti so določene tako v ZS kot v drugi področni zakonodaji, kar je nepregledno tako z vidika strank v postopkih kot z vidika poslovanja sodišč.

¹⁹ Uradni list RS, št. 48/13, 37/15, 22/18 in 94/21.

²⁰ Uradni list RS, št. 3/07 – uradno prečiščeno besedilo, 93/07, 37/08 – ZST-1, 45/08 – ZArbit, 28/09, 51/10, 26/11, 17/13 – odl. US, 45/14 – odl. US, 53/14, 58/14 – odl. US, 54/15, 76/15 – odl. US, 11/18, 53/19 – odl. US, 66/19 – ZDavP-2M, 23/20 – SPZ-B, 36/21, 81/22 – odl. US in 81/22 – odl. US.

²¹ Uradni list RS, št. 30/24 in 95/24 – ZIUORTSV.

²² Uradni list RS, št. 95/24.

²³ Uradni list RS, št. 44/24.

1.7 Zakoniti sodnik – letni razpored dela

Na manjših sodiščih zaradi manjšega pripada sodniki ne sodijo samo na enem pravnem področju ampak na več pravnih področjih, kar po eni strani prinaša določene prednosti, do katerih se je opredelil tudi Posvetovalni svet evropskih sodnikov (CCJE). V Mnenju (2012) št. 15 o specializaciji sodnikov²⁴ je pojasnil, da imajo sodniki zaradi mobilnosti in prilagodljivosti ne samo več možnosti za raznovrstno kariero, ampak jim to omogoča tudi proučevanje drugih pravnih vej in ukvarjanje z njimi, kar nedvomno spodbuja razvoj sodne prakse in prava na splošno. Sodnike sili v vsestranskost in v sposobnost obravnavanje vrste strokovnih zadev. Specializacija je namreč možna šele, ko sodišča dosežejo določeno velikost. Vendar pa mobilnost in prilagodljivost ne smeta ogroziti načela neodvisnosti in nepremakljivosti sodnikov. Glede nepremakljivosti sodnikov se je izreklo tudi Evropsko sodišče za človekove (v nadaljnjem besedilu: ESČP) v zadevi *Guðmundur Andri Ástráðsson proti Islandiji*, ki se sklicuje na sodbo Sodišča Evropske unije (v nadaljnjem besedilu: SEU) C-619/18, ki je sprejelo odločitev, da načelo nepremakljivosti sodnikov ni absolutno, čeprav bi bila izjema od tega načela sprejemljiva le, »če je upravičena z legitimnim ciljem in je z njim sorazmerna ter če pri pravnih subjektih ne more ustvarjati legitimnih dvomov v zvezi z zavarovanostjo zadevnega sodišča pred zunanji dejavniki in njegovo nevtralnostjo glede na nasprotujoče si interese«.

Vrhovno sodišče si z aktivno kadrovske politiko prizadeva za enakomerno kadrovske opremljenost sodišč, pri čemer je glavno vodilo zadostno število sodnikov za obvladovanje prejetih zadev. Predsedniki posameznih sodišč morajo skrbeti za enakomerno obremenjenost sodnikov znotraj sodišča oziroma okrožja, saj večje število nerešenih zadev praviloma pomeni tudi daljše čase reševanja zadev. Prvi ukrep je zagotovitev optimalne razporeditve sodnikov z letnim razporedom dela, kar je ob manjšem številu sodnikov na posameznih sodiščih, ki so praviloma še specializirani za posamezno pravno področje, svojevrsten izziv.

Za pravočasno opravljanje zadev sodne uprave in za doseganje poslovnih rezultatov v skladu s sprejetim letnim programom dela je odgovoren predsednik sodišča, ki določa letni razpored. Predsednik sodišča mora preko spremljanja pripada zadev, časovnega poteka reševanja teh zadev ter ob upoštevanju kadrovskega stanja sodnikov in sodnega osebja uporabljati ustrezne vzvode, da sodišče zagotavlja nemoteno izvajanje sodne oblasti. Na področju optimalne izrabe kadrovskih virov je institut razporejanja sodnikov eden od ključnih ukrepov za čimbolj tekočo obravnavo zadev in zagotavljanje enakomerne obremenjenosti sodnikov.

Poleg tega predsednik sodišča odloča tudi v nekaterih pravnih sredstvih za varstvo pravice do sojenja brez nepotrebne odlašanja na podlagi Zakon o varstvu pravice do sojenja brez nepotrebne odlašanja (v nadaljnjem besedilu: ZVPSBNO)²⁵ na primer odločanje o nadzorstveni pritožbi), kar pomeni, da ima predsednik sodišča še eno od pristojnosti za zagotavljanje pravočasne obravnave zadev. Dodatna varovalka, ki jo določa zakon, je tudi ta, da je razporejanje okrajnih in okrožnih sodnikov omejeno na razporejanje znotraj okrožja (z izjemo sodnikov specializiranega oddelka), ki so v primerjavi s sodnimi okrožji v tujini relativno majhna. Predsednik okrožnega sodišča določi letni razpored sodnikov okrožnega in okrajnega sodišča, ki so organizacijske enote okrožnega sodišča.

Nesuspendivnost pravnih sredstev v postopku uveljavljanja pravnega varstva zoper letni razpored je vsebinska nujnost. Razporejanje sodnikov znotraj posameznega sodišča je namreč stvar zahteve po rednem izvrševanju sodne oblasti. S tem ko ima sodnik na voljo več različnih pravnih sredstev zoper razporeditev, vključno z zahtevo po obrazloženosti letnega razporeda, pritožbo na personalni svet, sodnim varstvom in varstvom pred sodnim svetom, je zadoščeno ustavnemu načelu po varstvu

²⁴ Sprejeto na 13. plenarnem zasedanju CCJE, Pariz, 5. in 6. novembra 2012

²⁵ Uradni list RS, št. 67/12 – uradno prečiščeno besedilo.

neodvisnosti sodstva. Z nesuspenzivnostjo naštetih pravnih jamstev pa je na drugi strani uravnotežena ustavna pravica do učinkovitega sojenja v razumnem roku.

Pri razporeditvi sodnika na posamezno pravno področje se upošteva interes posameznega sodnika za delo na določenem pravnem področju, njegove delovne izkušnje in usposobljenost za delo na posameznem pravnem področju, hkrati pa se skrbi za zagotovitev enakomerne delovne obremenitve sodnikov (prvi odstavek 155. člena Sodnega reda). ZS določa splošna pravila o dodeljevanju, za podrobnejša pa napotuje na Sodni red, ki določa pravila o dodeljevanju zadev sodnikom (156. do 166. člen Sodnega reda). Posamične zadeve se tako sodnikom dodeljujejo na podlagi navedene sistemske pravne podlage.

Letni raspored sodnikov je tesno povezan s pravili o dodeljevanju zadev – oba instituta morata biti v polnosti upoštevana, da je zagotovljeno spoštovanje načela zakonitega sodnika. Po drugem odstavku 23. člena ustave lahko v določeni zadevi sodi samo sodnik, ki je izbran po pravilih, vnaprej določenih z zakonom in s sodnim redom. V skladu z ustaljeno prakso Ustavnega sodišča²⁶ ta določba preprečuje naknadno izbiro sodnika oziroma določitev kriterijev za izbiro sodnika, ki bo odločal v posamezni zadevi po tem, ko je spor že nastal. Pravila dodeljevanja zadev sodnikom morajo biti znana vnaprej in morajo dodelitev zadeve vezati na naključne lastnosti zadeve, da se izključi diskrecijo kateregakoli organa pri določanju sodnika, ki bo odločal v posameznem primeru. Ta pravila tudi ne smejo puščati nobene negotovosti in nedoločenosti pri določitvi sodnika. Z javno objavo letnega rasporeda na spletnem mestu sodstva se zagotavlja transparentnost poslovanja sodišča in seznanitev strank.

Glede možnosti razporejanja sodnikov znotraj posameznega sodišča se je opredelilo tudi SEU v zadevi C-487/19.²⁷ SEU v tej zadevi opozarja, da nesoglasna premestitev sodnika lahko poseže v načeli neodstavljenosti in neodvisnosti sodnikov, saj lahko vpliva na obseg pristojnosti zadevnega sodnika in na obravnavo spisov, ki so mu bili zaupani, in ima lahko znatne posledice za njegovo življenje in kariero. V takem primeru ima učinek sredstva za izvajanje nadzora nad vsebino sodnih odločb in lahko ima učinke, ki so podobni učinkom disciplinskih sankcij. Zato mora glede na zahtevo po neodvisnosti sodnikov ureditev, ki se uporablja za nesoglasne premestitve sodnikov, zajemati jamstva, ki so potrebna za preprečitev, da bi se v to neodvisnost poseglo z neposrednimi ali posrednimi zunanji posegi. Take ukrepe premestitve, ki se lahko sprejmejo le iz legitimnih razlogov in se nanašajo zlasti na porazdelitev razpoložljivih sredstev, mora tako biti mogoče izpodbijati pred sodiščem v skladu s postopkom, ki v celoti zagotavlja pravico do obrambe. Zakonodajca v Republiki Sloveniji zagotavlja navedena jamstva, ki preprečujejo poseganje v neodvisnost, preko sistema pravnih sredstev zoper sprejemanje letnega rasporeda.

O razporejanju sodnikov znotraj okrožnega sodišča (drugo sodniško mesto, drugo sodišče in nižji položaj) je odločalo tudi Ustavno sodišče Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: ustavno sodišče),²⁸ ki se je opredelilo, da se sodniki, razporejeni z letnim rasporedom na tej podlagi, razporedijo na druga sodniška mesta, vendar ostanejo na sodišču, za katero so kandidirali, ter na sodniški funkciji, za katero so bili izvoljeni oziroma imenovani. Zamenjava področja ali podpodročja dela sama po sebi, torej če istočasno ne pride do dodelitve sodnika na drugo sodišče, območje oziroma nižji položaj, ne posega v sodnikovo neodstavljenost kot poseben vidik načela neodvisnosti sodnikov. Rasporeditev okrajnega sodnika na okrožno sodišče ne pomeni dodelitve sodnika na drugo sodišče, saj se rasporeditev sodnikov izvede v okviru organizacijskih enot posameznega okrožnega sodišča, vendar pa pomeni rasporeditev na nižji sodniški položaj, saj so pogoji za izvolitev okrožnega sodnika strožji od pogojev za izvolitev okrajnega sodnika, poleg tega pa okrožni sodniki praviloma izvajajo zahtevnejše naloge od okrajnih (točki 34 in 35 odločbe).

²⁶ U-I-209/93 z dne 23. 2. 1995.

²⁷ SODBA SODIŠČA EU (veliki senat) v zadevi W.Ž. z dne 6. oktobra 2021.

²⁸ št. U-I-82/21-17 z dne 24. 4. 2024.

Ustavno sodišče je v odločbi še izpostavilo, da razporeditev okrožnih sodnikov na nižji položaj sama po sebi ne pomeni nujno posega v sodnikovo neodstavljalnost. Okrožni sodnik ohrani naziv in plačni položaj okrožnega sodnika. Sodi sicer v zadevah iz stvarne pristojnosti okrajnih sodišč, vendar gre za enako stopnjo odločanja. Okrožni sodnik ob takšni razporeditvi ohrani vse koristi položaja višjega mesta (plača, napredovanje). Okrajna in okrožna sodišča praviloma sodijo na isti stopnji, drugačna je le njihova stvarna pristojnost. Za razporeditev je pristojen predsednik okrožnega sodišča, ki ga imenuje sodni svet, ki pa je samostojni in neodvisni državni organ, ustanovljen za varovanje samostojnosti in neodvisnosti sodne veje oblasti. Izključen je torej vsakršen (tudi posredni) vpliv izvršilne veje oblasti na odločanje o letnem razporedu sodnikov.

1.8 Obravnava zahtevnih zadev s področja organiziranega klasičnega in gospodarskega kriminala, terorizma in korupcijskih kaznivih dejanj

Novela ZS-I, je zaradi potrebe po fleksibilnejšem organiziranju boja proti oblikam gospodarskega kriminala določila ustanovitev specializiranega oddelka za preiskavo in odločanje v zahtevnejših zadevah organiziranega klasičnega in gospodarskega kriminala, terorizma, korupcijskih in drugih kaznivih dejanj, z nazivom specializiran oddelk za sojenje v zahtevnejših zadevah organiziranega in gospodarskega kriminala, terorizma, korupcijskih in drugih podobnih kaznivih dejanj (v nadaljnjem besedilu: specializiran oddelk). Cilj novele je bil, da zadeve s področja organiziranega in gospodarskega kriminala obravnavajo najsposobnejši in izkušeni sodniki, kar omogoča hitrejše, preglednejše in kakovostnejše reševanje teh zadev. Zakon je določil, da se specializirani oddelk ustanovi in začne z delom, ko je oddelku dodeljena najmanj polovica sodnikov glede na število mest, ki jih v skladu z zakonom določi sodni svet. Predvideno je bilo, da število mest za dodeljene sodnike v specializiranem oddelku določi sodni svet na predlog ministra, po predhodnem mnenju predsednika vrhovnega sodišča. Dodelitev je bila predvidena za trajanje štirih let in se je lahko s soglasjem dodeljenega sodnika ponovila. Zaradi različnih vzrokov, predvsem majhnega interesa sodnikov po delu v takšnem oddelku, je specializirani oddelk začel z delovanjem šele sredi leta 2011, kar je skoraj leto in pol po uveljavitvi novele ZS-I.

Z naslednjo spremembo, novelo ZS-J²⁹, se je zaradi težav pri vzpostavitvi in kasnejšem delovanju specializiranega oddelka ter bolj enakomerne obremenitve sodišč po državi, nadgradil koncept obravnave posebno zahtevnih kazenskih zadev. Namesto enega oddelka so bili ustanovljeni štirje specializirani oddelki sodišč, ki opravljajo preiskavo in sodijo v zahtevnejših zadevah organiziranega in gospodarskega kriminala, terorizma, korupcijskih in drugih podobnih kaznivih dejanjih (specializirani oddelki), v katerih obtožni akt vloži državno tožilstvo, pristojno za pregon storilcev kaznivih dejanj (Specializirano državno tožilstvo Republike Slovenije). Navezava na stvarno pristojnost Specializiranega državnega tožilstva RS je predstavljala hitro in enostavno merilo za dodelitev zadev specializiranim oddelkom in vnaprej odpravila možne spore o pristojnosti.

Krajevna pristojnost je bila določena z območjem višjega sodišča, pri katerem je sedež okrožnega sodišča. Določeno je bilo, da v specializiranem oddelku sodijo sodniki (matičnih) okrožnih sodišč v zadevah iz okrožne in okrajne pristojnosti. Poleg teh lahko sodijo v zadevah iz okrožne pristojnosti tudi dodeljeni sodniki drugih okrožnih sodišč z območja (istega) višjega sodišča, v zadevah iz okrajne pristojnosti pa tudi dodeljeni sodniki okrajnih sodišč istega območja. Sodniki matičnih sodišč so stalno razporejeni na specializirani oddelk, drugi (okrožni in okrajni) sodniki pa dodeljeni.

Namen ustanovitve specializiranih oddelkov je bil zagotoviti učinkovito in uspešno sojenje v zahtevnejših zadevah organiziranega gospodarskega kriminala, terorizma in drugih podobnih kaznivih dejanj, kar naj bi bilo doseženo s tem, da bi te zadeve obravnavali sodniki, ki so posebej usposobljeni in izkušeni za

²⁹ Uradni list RS, št. 33/11.

reševanje zahtevnejših kazenskih zadev. V praksi se je pokazalo, da je sodnikov v specializiranem oddelku za vsa opravila v kazenskem postopku pri posamezni zadevi premalo, oziroma so preobremenjeni. Zato je bilo z novelo ZS-K³⁰ določeno, da ni potrebno, da so vsi člani senata izključno specializirani sodniki. Iz predloga spremembe določbe, povezane z določbami Sodnega reda o pravilih dodelitve spisov sodnikom specializiranega oddelka, izhaja, da mora biti v teh zadevah preiskovalni sodnik, sodnik posameznik, predsednik razpravljajočega senata in sodnik poročevalec v zadevah zunajobravnavnega senata član specializiranega oddelka. V nujnih zadevah (dežurna preiskovalna služba, dežurni zunajobravnavni senat), ko je potrebno odločanje v kratkih rokih, pa bi bilo vztrajanje pri striktni zahtevi po izključni pristojnosti specializiranih sodnikov sploh v nasprotju s temeljnim ciljem ustanovitve oddelkov ali bi vodilo celo v dejanja, ki bi bila v nasprotju s samim namenom kazenskega postopka.

Sprememba je izhajala iz težav pri izvajanju zakona, saj je bilo besedilo veljavnega zakona mogoče razlagati tako, da so za specializirane zadeve pristojni izključno specializirani sodniki, kar pa pomeni, da bi, zaradi različnih funkcij in s tem povezanim vprašanjem izločitve sodnika, za reševanje vsake zadeve potrebovali večje število sodnikov.

Z novelo ZS-L³¹ se je še dodatno razširil nabor sodnikov, ki lahko sodelujejo pri delu specializiranega oddelka. Nova ureditev je odprla možnosti razporejanja sodnikov v senate specializiranih oddelkov, s tem da je odpravila pogoj, da se okrajne sodnike lahko razporedi za sojenje v zadeve, za katere je zagrožena denarna kazen ali kazen zapora do treh let.

1.8.1 Kazniva dejanja, v katerih sodijo specializirani oddelki

Zakon o sodiščih ne določa natančno stvarne pristojnosti specializiranih oddelkov, ampak se posredno sklicuje na Zakon o državnem tožilstvu (v nadaljnjem besedilu: ZDT-1),³² saj določa, da so specializirani oddelki okrožnih sodišč pristojni za sojenje v zadevah, v katerih obtožni akt vloži specializirano državno tožilstvo.

Določene vrste kriminalitete so po svojih pojavnih oblikah takšne narave, da je potreben bolj centraliziran in specializiran pristop obravnave tudi v zadnji fazi sodnega obravnavanja. Obravnava zahtevnih zadev s področja organiziranega klasičnega in gospodarskega kriminala, terorizma in korupcijskih kaznivih dejanj, v katerih nastopa več obdolžencev in posledično tudi drugih udeležencev postopka, namreč zahteva posebej usposobljene in izkušene sodnike ter ustrezno organizacijo dela na sodišču. Tako pravno in procesno kompleksne zadeve lahko rešujejo samo sodniki, ki so posebej usposobljeni in ustrezno izkušeni, hkrati pa jim mora biti nudena organizacijska podpora zaradi specifičnosti obravnave zadev.

1.8.2 Gibanje zadev in obremenjenost oddelkov

Statistični podatki kažejo, da je število prejetih zadev v obdobju od leta 2012 do 2016 v glavnem naraščalo, od leta 2019 dalje pa se skupno število prejetih zadev zmanjšuje. Spodnji podatki kažejo, da število rešenih zadev pada in se v posameznih letih giba od 73 do največ 110.

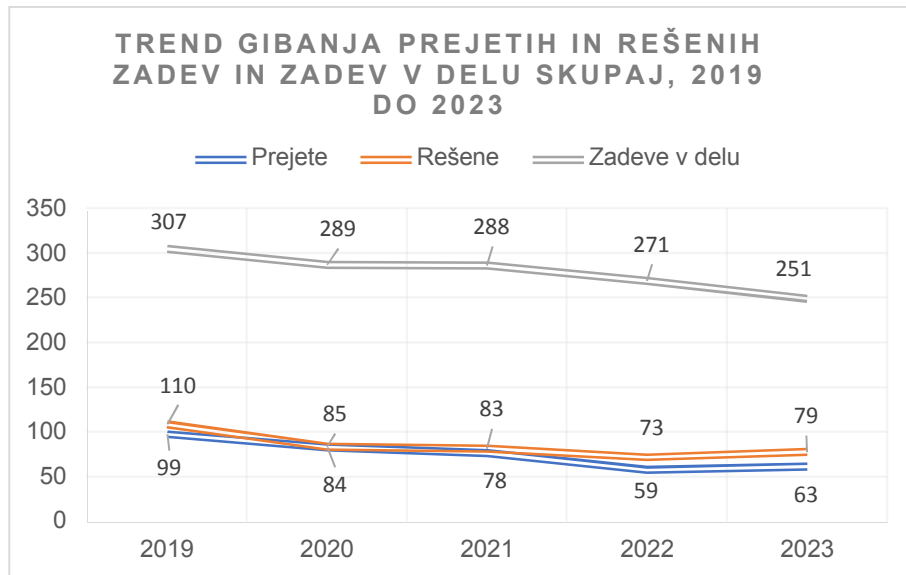
	Nz	P	Zad.v delu	R	Nk	Reševanje pripada v %	Razlika neres. v %
2019	208	99	307	110	203	111%	-2,4%

³⁰ Uradni list RS, št. 63/13.

³¹ Uradni list RS, št. 17/15.

³² Uradni list RS, št. 58/11, 21/12 – ZDU-1F, 47/12, 15/13 – ZODPol, 47/13 – ZDU-1G, 48/13 – ZSKZDČEU-1, 19/15, 23/17 – ZSSve, 36/19, 139/20, 54/21 in 105/22 – ZZNŠPP.

2020	205	84	289	85	204	101%	-0,5%
2021	210	78	288	83	207	106%	-1,4%
2022	212	59	271	73	200	124%	-5,7%
2023	188	63	251	79	173	125%	-8,0%



V nasprotju s prvimi leti po ustanovitvi specializiranih oddelkov sodišč, sodišča od leta 2017 dalje prejete zadeve obvladujejo, saj število rešenih presega število prejetih zadev, kar še posebej velja za leto 2019, ko so sodišča prejela 102 zadevi, rešila pa 115 zadev. V letu 2019 so vsa štiri sodišča rešila več zadev, kot so jih prejela. Pregled gibanja prejetih in rešenih X Kpr zadev izkazuje, da se je število prejetih zadev do leta 2016 praviloma nenehno povečevalo, sodišča pa v pretežnem delu niso obvladovala števila prejetih zadev. V obdobju od 2017 do 2019 se je število prejetih zadev zmanjšalo, sodišča pa obvladujejo pripad. Od leta 2019 do 2022 je število prejetih zadev še padlo in se v letu 2023 rahlo povečalo, narašča pa število nerešenih zadev.

Specializirani oddelki se pri svojem delu srečujejo z logističnimi težavami (zasedene razpravne dvorane, dotrajanost snemalne opreme ali zasedenost videokonferenčnih sistemov, fluktuacija sodnega osebja), procesno problematiko (prevajanje v tuje jezike prinaša časovni zaostanek, izogibanje vročitvam sodnih pisanj, trend predlogov za izločitve sodnikov in sodnikov porotnikov zaradi pristranskosti, zaradi izločitev sodnikov težave pri zagotavljanju sodnikov, prekinitve glavnih obravnav podaljšujejo trajanje reševanja) in materialno problematiko (možnost predodelitve zadev, ki niso pravno ali dejansko zapletene, drugemu okrožnemu sodišču). Štirje specializirani oddelki so izrazito neenakomerno obremenjeni. Več kot 60 % zadev je v delu na specializiranem oddelku Okrožnega sodišča v Ljubljani.

1.9 Sodna uprava

Novela ZS-I je koncentrirala vodenje in upravljanje sodišč zlasti v okviru okrajnih sodišč, ki so zadeve sodne uprave koncentrirala na posamezna okrajna sodišča, vendar se je pri tem upoštevalo določene specifičnosti največjega sodišča v državi, Okrajnega sodišča v Ljubljani. Posamezna okrajna sodišča so tako postala organizacijske enote okrožnega sodišča z njegovega območja, razen Okrajnega sodišča v Ljubljani. Ob koncentraciji zadev sodne uprave se je ob sočasni ukinitvi delovnega mesta sekretar sodišča uvedlo novo delovno mesto »direktor sodišča« na okrožnih in višjih sodiščih ter na Okrajnem

sodišču v Ljubljani. Uvedba tega delovnega mesta je pomenila tudi prenos tistih pristojnosti predsednikov sodišč, ki ne pomenijo izvajanja sodniške službe, na direktorje sodišč.

1.9.1 Predsednik sodišča – imenovanje in pristojnosti

V Ustavi je organizacija državne oblasti določena v 4. poglavju. Sistemi imenovanja nosilcev posameznih vej oblasti so različni, z organizacijskega vidika temeljnega ustavnega načela delitve oblasti (3. člen Ustave) pa velja, da praviloma nosilci posameznih vej oblasti ne postavljajo sami sebe, ampak jih na funkcijo postavlja ljudstvo neposredno (na primer poslance z volitvami) ali posredno (v postopku postavljanja na oblast s takšnimi in drugačnimi pristojnostmi sodelujejo predstavniki drugih vej oblasti). Izvedba tega načela je v državah različno izpeljana, zato glede imenovanja predsednikov sodišč ni mogoče določiti splošnega pravila. Ustava določa imenovanje najvišjih nosilcev vej oblasti z izjemo predsednika vrhovnega sodišča, katerega imenovanje je določeno na zakonskem nivoju. V Republiki Sloveniji se je ustavno sodišče³³ izreklo, da ni v neskladju z načelom delitve oblasti ureditev, po kateri minister za pravosodje (v nadaljnjem besedilu: minister) predlaga v imenovanje Državnemu zboru predsednika vrhovnega sodišča po poprejšnjem mnenju sodnega sveta in občne seje. Način, kako se vzpostavlja ravnotežje med posameznimi vejami oblasti, oziroma različne organizacijske izvedbe načela horizontalne, vertikalne in funkcionalne delitve oblasti so odvisne od specifične ustavne ureditve vsake posamezne države, ki nastane in živi v določenih zgodovinskih, kulturnih in družbenih okoliščinah. Ustavno sodišče je v eni od naslednjih odločb³⁴ poudarilo, da načelo delitve oblasti ne dopušča avtonomnosti posameznih vej oblasti, temveč med njimi vzpostavlja medsebojno odvisnost in zagotavlja, da vsaka od njih izvršuje funkcije, ki so po svoji naravi izvršilne, zakonodajne in sodne, ter da je bistveni sestavni del načela delitve oblasti tako s funkcionalnega kot z organizacijskega vidika institut zavor in ravnovesij. Zato z organizacijskega vidika tega načela velja, da praviloma nosilci posameznih vej oblasti ne postavljajo sami sebe, ampak jih na funkcijo postavlja neposredno (poslance na primer z volitvami) ali posredno ljudstvo (v postopku postavljanja na oblast s takšnimi in drugačnimi pristojnostmi sodelujejo predstavniki drugih vej oblasti). Sodna oblast je funkcionalno mnogo bolj neodvisna od drugih dveh vej oblasti, čeprav tudi ta neodvisnost ni absolutna (sodstvo si ne določa samo pristojnosti, sodnik je vezan na zakon). Zato pa je ta neodvisnost lahko manjša, ko gre za organizacijski vidik delitve oblasti. Ker so sodniki nosilci oblasti, za katere ni vzpostavljena neposredna odgovornost volivcem, je v skladu z zahtevo po medsebojni odvisnosti nosilcev različnih funkcij državne oblasti to, da zakonodajna in izvršilna oblast sodelujeta pri imenovanju sodnikov in predsednikov sodišč.

ZS določa, da predsednika sodišča imenuje sodni svet po predhodnem mnenju predsednika neposredno višjega sodišča, predsednika vrhovnega sodišča in ministra. Kot izhaja iz sodne prakse,³⁵ pravica biti imenovan za predsednika, ne obstaja, vsakdo pa ima pravico, da se pod istimi pogoji kot drug(i) kandidat(i) poteguje za zasedbo takega položaja. Postopek, v katerem se kandidat poteguje za mesto predsednika sodišča, mora biti pošten: skladen z ustavo, zakonit in transparenten, (ne)izbira pa utemeljena na objektivnih merilih.

V našem sistemu in v evropskem pravosodnem prostoru se zaradi strokovne komponente sodne veje oblasti zavorna vloga izvršilne in zakonodajne veje oblasti napram sodni veji oblasti prenaša na neodvisne strokovne organe (to je sodne svete). Sodni svet je ustavni in neodvisni organ sistema zavor in ravnovesij, pri vzpostavljanju katerega sodelujejo vse tri veje oblasti.

Ideja, ki jo je zasnoval zakonodajalec že v procesu osamosvojitve, ustavodajalec pa jo je nato s sprejetjem Ustave v letu 1991 potrdil in ki se v evropskem pravosodnem sistemu vseskozi krepi, je, da se v modernih demokratičnih sistemih zaradi strokovne in neodvisne komponente sodne veje oblasti ustanovi poseben neodvisen strokoven organ, ki skrbi za varstvo neodvisnosti sodstva na eni in za

³³ Odločba št. U-I-224/96.

³⁴ Odločba št. U-I-224/06.

³⁵ VSRS Sodba U 6/2021-8.

zagotavljanje kakovosti sodstva na drugi strani. Ta vloga je v Republiki Sloveniji že od leta 1990 podeljena sodnemu svetu. ZSSve v prvem odstavku 2. člena določa, da je sodni svet tisti, ki zaradi svoje samostojnosti in neodvisnosti varuje samostojnost in neodvisnost sodne veje oblasti ter zagotavlja kakovosti dela sodišč in sodnikov ter javnega ugleda sodstva. To njegovo vlogo je potrdilo tudi ustavno sodišče³⁶, in sicer da je z vidika organizacije državne oblasti sodni svet državni organ ustavnega ranga, ki ga ni mogoče uvrstiti v nobeno od treh vej oblasti in ki kot eden izmed ključnih mehanizmov v sistemu organizacije državne oblasti zagotavlja ravnovesje med vejami oblasti. To poudarjajo tudi mednarodne smernice:

- CCJE, Magna Carta sodnikov:³⁷ »Vsaka država za zagotavljanje neodvisnosti sodnikov ustanovi svet za sodstvo ali drug poseben organ, ki je prav tako neodvisen od zakonodajne in izvršilne oblasti, s širokimi pristojnostmi v zvezi z vsemi vprašanji glede njihovega statusa in organizacije, delovanja in podobe sodnih ustanov.«
- Mnenje št. 10(2007) Posvetovalnega sveta evropskih sodnikov o Sodnem svetu v službi družbe³⁸ in Mnenje Posvetovalnega sveta evropskih sodnikov št. 24 (2021)³⁹ Razvoj sodnih svetov in njihova vloga v neodvisnih in nepristranskih pravosodnih sistemih: »Pomembno je ustanoviti poseben organ, kot je sodni svet, ki mu je zaupano varstvo neodvisnosti sodnikov kot bistven element pravne države in s tem spoštovanje načela delitve oblasti; Sodni svet naj ščiti neodvisnost pravosodnega sistema in posameznih sodnikov in hkrati zagotavlja učinkovitost in kakovost pravosodja, da se okrepi zaupanje javnosti v pravosodni sistem.«
- Beneška komisija, Poročilo o neodvisnosti pravosodnega sistema, 2010:⁴⁰ »Beneška komisija meni, da je za zagotavljanje neodvisnosti sodstva ustrezna metoda ta, da ima neodvisni sodni svet odločilen vpliv na odločitve o imenovanju in karieri sodnikov.«

Ustava daje sodnemu svetu le vlogo posebnega organa, ki zagotavlja sodelovanje med zakonodajno in sodno oblastjo pri postavljanju sodnikov. Njegovo vlogo so okrepili ZS, ZSS in ZSSve. ZS-I je med drugim uveljavil tudi pristojnost sodnega sveta za imenovanje in razreševanje predsednikov sodišč, razen predsednika vrhovnega sodišča, v postopku katerega pa sodni svet poda mnenje o prijavljenih kandidatih. Naloga sodnega sveta v izbirnem postopku je po opravljenem ustnem razgovoru podaja mnenja o strateškem programu kandidatov z vidika funkcioniranja sodnega sistema in strategije sodstva kot celote, saj ima glede na svojo sestavo vseh pravosodnih deležnikov dober vpogled v delovanje sodstva.

Temeljne pristojnosti sodnega sveta glede izbire, imenovanja in razrešitev predsednikov in podpredsednikov sodišč so:

- podaja predhodnega mnenja v postopku imenovanja predsednika vrhovnega sodišča,
- imenovanje in razrešitev predsednikov in podpredsednikov sodišč, razen predsednika vrhovnega sodišča,
- podaja obrazloženega mnenja v postopku razrešitve predsednika vrhovnega sodišča.

Po veljavni ureditvi predsednika vrhovnega sodišča imenuje državni zbor na predlog ministra po predhodnem mnenju sodnega sveta in občne seje vrhovnega sodišča. O razrešitvi predsednika vrhovnega sodišča odloči državni zbor na obrazložen predlog ministra po predhodnem obrazloženem mnenju sodnega sveta in občne seje vrhovnega sodišča. Predsednik vrhovnega sodišča je najvišji predstavnik sodne veje oblasti, zato je v izbirnem postopku pomembno sodelovanje različnih organov oziroma vej oblasti.

³⁶ odločba št. U-I-224/96.

³⁷ POSVETOVALNI SVET EVROPSKIH SODNIKOV (CCJE) MAGNA CARTA SODNIKOV (temeljna načela), <https://rm.coe.int/magna-carta-slovenian/168063e447>.

³⁸ POSVETOVALNI SVET EVROPSKIH SODNIKOV (CCJE), <https://rm.coe.int/168074779b>.

³⁹ POSVETOVALNI SVET EVROPSKIH SODNIKOV (CCJE), Mnenje Posvetovalnega sveta evropskih sodnikov št. 24 (2021), <https://rm.coe.int/opinion-no-24-2021-of-the-cjje/1680a47604>.

⁴⁰ <https://rm.coe.int/1680700a63>.

Na neustreznost veljavne ureditve imenovanja predsednika vrhovnega sodišča v letnih poročilih že vse od leta 2021 opozarja sodni svet. V poročilih je izpostavljena potreba po umiku imenovanja predsednika vrhovnega sodišča iz vplivnega območja politične volje, torej prenos imenovanja iz državnega zbora na drug organ – sodni svet oziroma predsednika republike. Primerjalno gledano so sistemi imenovanja predsednika vrhovnega sodišča različni – v nekaterih državah ga imenuje zakonodajna veja (Estonija, Hrvaška, Madžarska), sodna veja (Portugalska) ali predsednik države (Avstrija, Poljska), vsem pa je skupno, da so v postopek vključene vse veje oblasti v obliki predlagalne funkcije ali obveznega mnenja.

Glede na navedena mednarodna priporočila in veljavni status sodnega sveta je torej prav sodni svet tisti, ki lahko zagotavlja, da postopki imenovanja predsednikov sodišč potekajo na podlagi javnega razpisa kandidatov v konkurenčnih izbirnih postopkih ter v skladu z določenimi standardi in ob zagotavljanju sodnega varstva teh postopkov (CCJE, Mnenje št. 19, 2016).⁴¹ Sodnemu svetu je v postopku imenovanja predsednikov oziroma podpredsednikov sodišč že sedaj v celoti prepuščena izbira med prijavljenimi kandidati, saj le tako lahko učinkovito udejanja svojo vlogo v sistemu organizacije državne oblasti in prevzema svoj del odgovornosti za kvaliteto sodstva.⁴² Izjema pri tem je imenovanje predsednika vrhovnega sodišča, kjer sodni svet ni odločevalec, ampak eden od deležnikov v postopku izbire in imenovanja.

Veljavni ZS v tretjem odstavku 62a. člena določa kriterije za izbiro oziroma imenovanje kandidata za predsednika sodišča. Kot izpostavlja sodna praksa,⁴³ so kriteriji za izbiro določeni primeroma. Kriterij, ki ga izven v zakonu izrecno določenih, kot bistven za izbiro določi sodni svet, mora biti torej objektivni in zasledovati cilj, ki se zasleduje z zakonsko predvidenimi kriteriji - izbrati kandidata, ki najbolj ustreza zahtevam prostega mesta predsednika sodišča. Sodni svet je v svoji praksi kot bistven kriterij za izbiro določil sposobnost opravljanja nalog vodstvenega mesta, ki sicer ni določen med pogoji, vendar je sodišče potrdilo pravilnost uporabe tega kriterija, ki je v razumni povezavi s predmetom odločanja. Kriterij vodenja po presoji sodišča navedenim zahtevam ustreza in mu ni mogoče očitati arbitrarnosti ali diskriminatornosti.

Predložitev šestletnega strateškega programa dela sodišča je eden od dveh pogojev za imenovanje predsednika sodišča iz 62. člena ZS. V praksi se spoštovanje obveznih sestavin strateškega programa iz četrtega odstavka 62.b člena ZS sicer presoja strogo, ni pa spregled predpisane sestavine razlog za odpravo odločbe o imenovanju. Vsebinska pomanjkljivost programa⁴⁴ ni razlog za to, da se prijava zavrže, ter dejstvo, da vsebinsko dopolnjevanje vloge po določbah ZS ni izključeno. Kandidat na seji sodnega sveta predstavi program, vsebina pa je v okviru normativnega okvirja v prosti presoji vsakega kandidata. Petletni strateški program mora vsebovati zlasti oceno stanja na sodišču, oceno tveganj in priložnosti za izboljšanje poslovanja sodišča, opis področij delovanja in opredelitev poslovnih ciljev glede dostopa do sodišča, vključno s postopki alternativnega reševanja sporov, kakovosti storitev, nepristranskosti, odgovornosti za rezultate, učinkovitosti in transparentnosti, navedbo ukrepov za vsako od področij dela, opredelitev nosilcev ukrepov in rokov za njihovo izvedbo ter kriterije za merjenje učinkov in za ocenjevanje doseganja poslovnih ciljev. Mednarodne organizacije (na primer CEPEJ⁴⁵) v svojih dokumentih izpostavljajo zagotavljanje učinkovitega dostopa državljanov do sodnega varstva, poudarjajo pa tudi pomembnost neodvisnega in nepristranskega sodnega varstva,^{46,47} zato bi bilo v tem delu primerno dopolniti opredelitev poslovnih ciljev v strateškem programu dela sodišča.

⁴¹ <https://rm.coe.int/1680748232>.

⁴² UPRS sodba II U 493/2016.

⁴³ UPRS sodba IV U 17/2015.

⁴⁴ UPRS sodba IV U 34/2015.

⁴⁵ <https://rm.coe.int/cepej-report-2020-22-e-web/1680a86279>.

⁴⁶ Na primer odločbe ESČP: Remli v. France - 16839/90, Stafford v. the United Kingdom - 46295/99

⁴⁷ SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ Poročilo o stanju pravne države za leto 2022 Stanje pravne države v Evropski uniji, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX:52022DC0500>.

Institucije ali organi, ki dajejo mnenja o etičnih vprašanih ravnanja sodnikov in tožilcev (na primer vpletenost v politično življenje, uporaba družbenih medijev itd.), so v veliki meri uveljavljeni v Evropi, vendar imajo zelo različne naloge. Njihova mnenja so v veliki večini primerov javno dostopna, kar sodnikom in tožilcem zagotavlja visoko stopnjo transparentnosti. Glede pomembnosti javnosti delovanja sodnih svetov se je večkrat izreklo tudi Evropsko združenje sodnih svetov (ENCJ) na deklaratorni ravni. V deklaraciji, ki je bila sprejeta v Vilni,⁴⁸ je izpostavljeno, da je treba zagotoviti preglednost načina, po katerem svet opravlja vse svoje naloge tako, da se javnosti in medijem zagotovi dovolj informacij, točnost dojemanja delovanja pravosodja v javnosti, redno poročanje o svojem delu in spodbujanje kakovostnega opravljanja vseh vidikov dela v sodstvu. Vsakemu kandidatu mora sodni svet posredovati pisne obrazložene sklepe o imenovanju in napredovanju, če je svet pristojen za izbiro, imenovanje in napredovanje sodnikov. Dublinska deklaracija o standardih za zaposlovanje in imenovanje članov sodstva⁴⁹ določa, da kadar postopek imenovanja vključuje oceno na podlagi poročil in pripomb pravnih strokovnjakov (kot so sodniki, odvetniške zbornice, odvetniške družbe itd.), mora vsako tako posvetovanje ostati popolnoma odprto, pošteno in pregledno, pri čemer je treba upoštevati, da morajo stališča katerega koli sodnika oziroma odvetniške zbornice temeljiti na ustreznih kompetencah, zapisana morajo biti v pisni obliki, na voljo za pregled in ne smejo temeljiti na osebnih predsodkih. Organ, pristojen za izbiro in imenovanje sodnikov, mora ustvariti zadostno evidenco v zvezi z vsakim kandidatom, da zagotovi preverljiv neodvisen, odprt, pravičen in pregleden postopek ter da zagotovi učinkovitost neodvisnega pritožbenega ali izpodbijanega postopka, pri čemer ima neuspešen kandidat možnost pravnega varstva, če meni, da je bil v postopku imenovanja nepravilno obravnavan.

V Republiki Sloveniji je delo sodnega sveta javno v skladu z ZSSve in poslovnikom sodnega sveta. Javnost delovanja zagotavlja večjo transparentnost oziroma preglednost delovanja organa, s tem pa se krepi tudi njegova integriteta. Transparentno delo je pomembno tudi z vidika varstva pravic strank v postopkih, saj sodni svet poleg izbire, imenovanja in razrešitev sodnikov ter predsednikov in podpredsednikov sodišč odloča tudi glede drugih kadrovskih vprašanj v zvezi s sodniki in glede disciplinskih postopkov. Preglednost in odprtost delovanja sodnega sveta se izraža predvsem preko objave dnevniških redov in zapisnikov sej sodnega sveta na spletnem mestu, vendar pa iz zapisnikov ni razvidna širša razprava članov sodnega sveta ob posamezni odločitvi, ampak samo končna odločitev. Z vidika strank v postopkih pred sodnim svetom, ki kasneje uveljavljajo sodno varstvo, bi bil natančnejši zapisnik ali možnost sklicevanja na zvočni posnetek ali prepis posnetka seje v delu, ko se odloča v njihovem postopku, pomembna nadgradnja zagotavljanja transparentnosti postopka. Člani sodnega sveta imajo namreč zaradi diskrecijske pravice organa zelo široke možnosti pri zastavljanju vprašanj kandidatom. Kot je razvidno iz sodne prakse,⁵⁰ lahko člani zastavljajo vprašanja tudi izven podatkov, ki izhajajo iz spisovnega gradiva in tudi izven presoje formalnih pogojev za kandidaturu, saj le na tak način lahko pride do izraza ustavna vloga sodnega sveta v pravosodnem sistemu, vendar pa pri tem niso povsem brez omejitev. Če bi ne bilo tako, bi bila vloga sodnega sveta pri imenovanju predsednikov sodišč izvotljena in zmanjšana na uradnikovanje. Ustavni pomen neodvisnosti sodstva, kljub posebnostim postopka imenovanja predsednika sodišča in diskrecijskega načina odločanja, od (članov) sodnega sveta terja, da z zadostno obrazložitvijo odločitve ne le kandidata ampak tudi javnost prepričajo o spoštovanju meja diskrecijskega odločanja, poštenosti postopka in enakem obravnavanju, kar je tudi bistvo načela vladavine prava iz 2. člena Ustave v zvezi z 157. členom Ustave. Za te namene bi bila ustrezna zagotovitev možnosti snemanja ustnih predstavitev kandidatov in dostop do posnetkov s strani kandidatov v postopkih.

⁴⁸ <https://pgwrk-websitemedia.s3.eu-west-1.amazonaws.com/production/pwk-web-encj2017-p/EGA%20vilnius%202021/The%20ENCJ%20Compendium%20on%20Councils%20for%20the%20Judiciary%20-%20adopted%20EGA%2029%20October%20Vilnius.pdf>, str. 8 in 9.

⁴⁹ https://www.encj.eu/images/stories/pdf/GA/Dublin/encj_dublin_declaration_def_dclaration_de_dublin_recj_def.pdf, točka 6 in 9.

⁵⁰ VSRS Sodba U 7/2021-9.

Veljavna ureditev v devetem odstavku 62.b člena ZS določa sodno varstvo zoper odločbo sodnega sveta, s katero sodni svet imenuje izbranega kandidata na mesto predsednika sodišča in hkrati odloči o neizbiri drugih kandidatov. Kandidati v postopku izbire in imenovanja za predsednika vrhovnega sodišča tovrstnega sodnega varstva po veljavni ureditvi nimajo, ker je predsednika vrhovnega sodišča imenoval državni zbor.

1.9.2 Direktor sodišča – imenovanje in pristojnosti

Namen zakonodajalca ob uvedbi funkcije direktorja sodišča z novelo ZS-I v letu 2009 je bil, da se s preoblikovanjem okrajnih sodišč v organizacijske enote okrožnih sodišč koncentrira zadeve sodne uprave na okrožno sodišče, z novim delovnim mestom direktorja, ki je nadomestil dotedanje sekretarje sodišč, pa se razbremeni predsednika sodišča tistih pristojnosti, ki ne pomenijo izvajanja sodniške službe. Predsednikom okrožnih sodišč so se namreč z reorganizacijo prvostopenjskih sodišč povečale pristojnosti, z uvedbo direktorja sodišča pa bi se tudi med samimi sodišči zmanjšale razlike v obremenitvi predsednikov sodišč. Upravno poslovanje sodišča je bilo preneseno in koncentrirano na direktorje sodišč, ki so dobili zakonsko določene pristojnosti, za katere so tudi samostojno odgovorni. Ob sprejetju novele je bilo poudarjeno, da za upravno poslovanje sodišča (kadrovanje, finančni načrti, varovanje, prostori) predsedniki sodišč niso dovolj usposobljeni, saj so potrebna specifična, »menedžerska« znanja. Tudi sodni svet je k predlogu novele podal stališče, iz katerega izhaja, da je ureditev, po kateri bo direktor pristojen za materialno, tehnično in finančno poslovanje sodišča, predsednik pa samo za tiste zadeve sodne uprave, ki so neposredno povezane z reševanjem zadev, po njihovem mnenju ustrezna. Glede fakultativnosti imenovanja direktorja sodišča so bili tekom strokovnega usklajevanja ZS-I predvsem s strani manjših okrožnih sodišč in specializiranih sodišč (na primer delovno sodišče) predstavljeni pomisleki o smotnosti obveznega imenovanja direktorja sodišča, saj nekatera zaradi majhnosti že v prejšnji ureditvi niso imela sekretarjev, zato je bila ta odločitev v sprejeti noveli prepuščena predsednikom sodišč v okviru samostojnosti pri vodenju sodne uprave. Kljub začetnim težavam zaradi premalo določne razmejitve pristojnosti med predsednikom sodišča in direktorjem, kar je bilo kasneje dogovorjeno v okviru implementacijske skupine, se je institut direktorja sodišča ustrezno uveljavil, vendar pa je bilo v zadnjem obdobju na nekaterih sodiščih delovno mesto direktorja sodišča ukinjeno, kar ni v skladu z namenom razbremenitve predsednika sodišča opravljanja zadev sodne uprave.

Direktorja sodišča je na začetku uveljavitve instituta imenoval minister, z novelo ZS-K pa je bila ta pristojnost prenesena na predsednika sodišča.

Pristojnosti direktorja sodišča, slednji je imenovan s strani predsednika sodišča, so torej zadeve sodne uprave, pri čemer se nanj ne prenašajo pristojnosti, ki so z zakonom določene predsedniku oziroma drugim organom; nastopa v vlogi izvrševanja, ne pa odločanja o zadevah sodne uprave. ZS v 61.a členu določa izvirne pristojnosti direktorja sodišča, in sicer naloge, ki se nanašajo na materialno, tehnično in finančno poslovanje sodišča, vodenje postopkov javnih naročil, odločanje o kadrovskih zadevah sodnega osebja, zagotavljanje varnosti na sodišču, spremljanje, analiziranje in pripravo prenove poslovnih procesov. Direktor sodišča pa opravlja tudi prenesene naloge, torej druge naloge sodne uprave na podlagi pooblastila predsednika sodišča, razen nalog, ki se nanašajo na opravljanje sodniške službe. Tretji odstavek 61.a člena ZS določa, da v primerih, ko posamezno sodišče nima direktorja sodišča, naloge iz njegove pristojnosti opravlja predsednik sodišča.

61. člen ZS določa, da so zadeve sodne uprave v pristojnosti predsednika in direktorja, določba 61.a člena ZS pa, da imajo sodišča za izvrševanje sodne uprave lahko direktorja sodišča. Določbi sta v praksi povzročali številne težave, saj je bilo na podlagi 61. člena mogoče zaključiti, da so zadeve sodne uprave tako v pristojnosti predsednika kot tudi direktorja sodišča, ob tem pa je potrebno izpostaviti, da se pojma pristojnost za zadeve sodne uprave in izvrševanje zadev sodne uprave med seboj razlikujeta in je neenotno pojmovanje privedlo do različnega pristopa k vodenju sodišč.

Zakon o javnih financah (v nadaljnjem besedilu: ZJF)⁵¹ v 65. členu določa, da predstojnik neposrednega uporabnika lahko s pooblastilom prenese posamezna upravičenja na druge osebe. Oseba, ki je pooblaščenca za izdajo odredbe za plačilo, je odredbodajalec. ZS je zaradi opolnomočenja direktorja in jasnejše razmejitve pristojnosti med predsednikom in direktorjem sodišča v 75. členu še določil, da so odredbodajalci za sredstva posameznih sodišč lahko v skladu z zakonom, ki ureja javne finance, tudi generalni sekretar vrhovnega sodišča, direktorji sodišč. V primeru prenosa pristojnosti pooblaščenca oseba odgovarja za zakonitost, namenskost, učinkovitost in gospodarnost razpolaganja s proračunskimi sredstvi.

Direktor sodišča mora imeti ustrezna funkcionalna znanja⁵² o kadrovanju, vodenju in upravljanju sodišča, razvijanju dobrih delovnih odnosov, oblikovanju organizacijske strukture, uporabi inovativnih strategij, zbiranju, analiziranju in uporabi informacij, upravljanju s proračunom sodišča, komuniciranju z javnostmi, upravljanju z znanjem, ter druga specialna znanja. Specifična znanja mora pridobiti v okviru strokovnega usposabljanja za direktorje sodišč najpozneje v enem letu od imenovanja, sicer mu funkcija preneha.

Direktor sodišča je položajno delovno mesto in se opravlja za mandat petih let. Plačo določa zakon, ki ureja sistem plač v javnem sektorju.

Za celotno območje Okrajnega sodišča v Ljubljani, okrožnega ali višjega sodišča oziroma za zunanje oddelke tega sodišča, direktor sodišča samostojno opravlja naloge sodne uprave, ki se nanašajo na materialno, tehnično in finančno poslovanje sodišča, vodenje postopkov javnih naročil, odločanje o kadrovske zadevah sodnega osebja, zagotavljanje varnosti na sodišču, spremljanje, analiziranje in pripravo prenove poslovnih procesov ter opravlja druge naloge sodne uprave na podlagi pooblastila predsednika sodišča, razen nalog, ki se nanašajo na opravljanje sodniške službe.⁵³ Na vrhovnem sodišču navedene naloge opravlja generalni sekretar, ki je funkcionar.

1.9.3 Personalni sveti

Personalni sveti sodišč so pomemben element sodne samouprave. Njihove glavne naloge so ocenjevanje sodniškega dela sodnikov, odločanje v določenih sporih med vodstvenimi strukturami sodišč (tj. predsedniki sodišč) in sodniki in izvajanje nadzora nad delom posameznega sodnika. Volitve članov personalnega sveta razpiše sodni svet najmanj tri mesece pred iztekom mandata članov personalnega sveta, ki so voljeni (34. člen ZS). Člani personalnih svetov se volijo za dobo štirih let na način in po postopku, ki ga zakon, ki ureja sodni svet, določa za volitve članov sodnega sveta izmed sodnikov. Podrobnejša navodila o načinu volitev sprejme sodni svet (prvi odstavek 35. člena ZS). Personalni svet ne izvršuje sodne funkcije, ima pa pristojnosti, ki so lastne oblastnemu organu.

Vloga personalnih svetov je predvsem v izdelavi ocene sodniške službe in reševanju pritožbe zoper ocene sodniške službe. Poleg tega so personalni sveti pristojni tudi za odločanje o pritožbi proti odločitvi predsednika sodišča glede odločitve o odobritvi rednega ali izrednega dopusta in o pritožbi glede zavrnitve odobritve odsotnosti zaradi izobraževanja sodnika na podlagi podeljene štipendije. Personalni sveti lahko tudi vložijo zahtevo za službeni nadzor nad delom posameznega sodnika.

Po veljavni zakonodaji personalni sveti okrožnih sodišč in specializiranih sodišč, ki imajo položaj okrožnega sodišča, nimajo več vloge pri izdelavi ocen sodniške službe. S spremembo Zakona o sodniški službi⁵⁴ (ZSS-D) se je pristojnost za izdelavo ocen sodniških služb prenesla s personalnih svetov, ki so jih sestavljali sodniki, ki so delali skupaj na sodišču z ocenjevanim sodnikom, na personalne svete višjih

⁵¹ Uradni list RS, št. 11/11 – uradno prečiščeno besedilo, 14/13 – popr., 101/13, 55/15 – ZFisP, 96/15 – ZIPRS1617, 13/18, 195/20 – odl. US, 18/23 – ZDU-10 in 76/23

⁵² 61.c člen ZS.

⁵³ 61.a člen ZS.

⁵⁴ Uradni list RS, št. 67/02.

sodišč. Razlog za spremembo je bil pripravljen na podlagi dotedanjih izkušenj in mnenja ustavnega sodišča. Od te spremembe naprej so personalni sveti višjih sodišč pristojni za izdelavo ocene sodnikov okrajnih in okrožnih sodišč, personalni svet vrhovnega sodišča za izdelavo ocene sodniške službe višjih in vrhovnih sodnikov, personalni sveti okrožnih sodišč pa so ohranili pristojnost za oblikovanje mnenj o ustreznosti kandidatov za sodnike okrožnega in okrajnih sodišč z območja okrožnega sodišča. Z nadaljnjimi spremembami zakonodaje, s katerimi se je pristojnost za postopek za izvolitev oziroma imenovanje sodnika z ministrstva prenesel na vrhovno sodišče, je vlogo personalnih svetov okrožnih sodišč za oblikovanje mnenja o ustreznosti kandidatov za sodnike okrajnih in okrožnih sodišč prevzel predsednik sodišča, pri katerem je mesto razpisano. S tem prenosom je personalni svet okrožnega sodišča izgubil najpomembnejšo pristojnost, to je ocenjevanje sodnikov.

Sestava personalnih svetov višjih in vrhovnega sodišča je za vsa območja enaka, ne glede na število sodnikov, za katere je posamezni personalni svet pristojen. Personalni svet sestavljajo po položaju predsednik sodišča in določeno število članov, ki jih izvolijo sodniki izmed sebe (31. člen ZS). Obremenjenost posameznih personalnih svetov je zelo različna. Sodni svet je tudi že predlagal, da se ocene personalnih svetov oblikovno poenotijo in se hkrati tudi predstavnostno izboljšajo, kar bo sodnemu svetu omogočilo lažji pregled in primerjavo vrednotenja kriterijev po posameznih personalnih svetih ter večjo enotnost pri uporabi kriterijev za napredovanje.

Ustavno sodišče v odločbi št. U-I-822/21-17 ugotovilo neskladnost sestave personalnih svetov v pritožbenih postopkih zoper letnih razpored sodnikov in odločilo, da do odpravljene ugotovljene protiustavnosti v teh postopkih ne smejo sodelovati predsedniki sodišč kot člani personalnih svetov.

1.10 Nadzorne pristojnosti nad zadevami sodne uprave

Nadzor nad izvajanjem zadev sodne uprave opravlja predsednik sodišča višje stopnje, na sodiščih vseh stopenj pa predsednik vrhovnega sodišča in Služba za nadzor organizacije poslovanja sodišč.⁵⁵ Nadzor se izvaja na podlagi podatkov o poslovanju sodišča nižje stopnje, vložene nadzorstvene pritožbe, rokovnega predloga ali drugih podatkov preverja časovna korektnost postopanja v posamezni, še ne zaključeni sodni zadevi. »Druge podatke« predsednik sodišča višje stopnje pridobi bodisi od sodnikov oddelka, ki jih bodo zaznali ob obravnavanju zadev bodisi pa tudi na podlagi podatkov iz javnih občil ali preko poslanskih vprašanj in podobno.

V okviru sodne uprave in izvajanja nadzora nad njenim izvajanjem ni dovoljeno posegati v neodvisen položaj sodnika pri odločanju o zadevah, ki so mu dodeljene v reševanje. Posebno obliko nadzora nad (pravočasnim) delom sodišč z določbami o posebnih pravnih sredstvih (nadzorstvena pritožba, rokovni predlog, zahteva za pravično zadoščenje) v sklopu katerih se ugotavlja pravilno in pravočasno delo sodnikov in sodišč, predstavlja tudi ZVPSBNO.

1.11 Sodniki porotniki

Uveljavljeni obliki sodelovanja državljanov pri izvajanju sodne oblasti sta porotni sistem in prisedniški sistem. V porotnem sistemu je sodna funkcija deljena med poklicnega sodnika, ki odloča o pravnih vprašanjih, in laično poroto, ki odloča o dejanskih vprašanjih. V pravnih sistemih, kjer poznajo prisedniški sistem, pa tako o dejanskih kot o pravnih vprašanjih odloča enoten senat, ki ga sestavljajo poklicni sodniki in laični sodniki, ki jih imenujemo sodniki porotniki. Odločanje neprofesionalnih sodnikov, laikov, naj bi v demokratični družbi pomenilo protitež profesionalni organizaciji sodstva, kar naj bi povečevalo stabilnost pravnega sistema.

⁵⁵ prvi odstavek 67. člena ZS.

Na območju Slovenije sta skozi zgodovino obstajala tako prisedniški kot porotni sistem. V pravosodnem sistemu Kraljevine Jugoslavije sta najprej obstajala dva sistema, leta 1929 pa je bilo ukinjeno porotno sodstvo v vsej državi. V pravosodnem sistemu Socialistične federativne republike Jugoslavije je obstajal prisedniški sistem.

Ustava v 128. členu določa, da zakon ureja primere in oblike neposredne udeležbe državljanov pri izvajanju sodne oblasti, kar je uresničeno z vključevanjem sodnikov porotnikov v sodne senate. Slovenski pravni sistem ne pozna klasičnega porotnega sojenja, kot ga poznajo v anglosaksonskem sistemu. Zakon o sodiščih je sicer predvidel možnost uvedbe porotnega sojenja, vendar procesna zakonodaja ni šla v to smer. Sodniki porotniki imajo pri opravljanju sodniške funkcije v zbornem sojenju enake pravice in dolžnosti kot sodniki.

Za sodnika porotnika je lahko imenovan samo državljan Republike Slovenije, ki je dopolnil 30 let starosti, ni bil pravnomočno obsojen za kaznivo dejanje, ki se preganja po uradni dolžnosti, je zdravstveno in osebnostno primeren za udeležbo pri izvajanju sodne oblasti ter aktivno obvlada slovenski jezik. Sodnik porotnik je lahko član politične stranke, vendar politične stranke ne morejo predlagati kandidatov za sodnike porotnike. Mandat sodnikov porotnikov traja pet let, z možnostjo ponovne izvolitve. Pred nastopom dolžnosti sodnik porotnik pred predsednikom višjega sodišča, ki ga je imenoval, izreče naslednjo prisego: »Prisegam, da bom pri sojenju spoštoval-a pravni red in da bom odločal-a po svoji vesti.«. Možna je tudi pisna prisega, če je izvedba prisege v navzočnosti onemogočena ali otežena zaradi nastanka izrednega dogodka.

Sodniki porotniki niso sodniki, temveč državljani različnih starosti, izobrazbe, poklica in drugih osebnih značilnosti. Sodniki porotniki v razpravni dvorani sedijo ob predsedniku senata, ki je poklicni sodnik, nimajo pa oblečenega posebnega oblačila – toge.⁵⁶

Sodnike porotnike predlagajo predstavniški organi občin z območja sodišča, pri katerem bodo sodniki porotniki, lahko pa tudi interesne organizacije, ki so kot društva ali združenja registrirana in delujejo na tem območju, razen političnih strank, ki neposredno ne morejo predlagati kandidatov. Pristojnost imenovanja porotnikov imajo predsedniki višjih sodišč, saj je bilo predvideno, da sodniki porotniki sodelujejo pri izvrševanju sodne oblasti samo pri okrožnih sodiščih in ne več na vseh stopnjah, kot je to določal Zakon o rednih sodiščih⁵⁷. Število sodnikov porotnikov je predlagano v sorazmerju s številom prebivalcev občine, ki je predlagala kandidate oziroma v sorazmerju s številom članov, ki jih imajo interesne organizacije.

Pravni sistemi na splošno določajo minimalne zahteve za sodnike porotnike – prisednike. Praviloma gre za zahtevo, da so osebe polnoletne (Bolgarija, Hrvaška, Danska, Irska, Lihtenštajn, Makedonija, Portugalska, Srbija, Španija, Švedska), nekateri pa določajo kot pogoj starost 25 let (Avstrija, Estonija, Finska, Nemčija, Latvija, Rusija, Ukrajina) ali 30 let (Belgija, Češka, Italija, Poljska, Slovaška, Slovenija, Grčija, Madžarska), izključene pa so tudi starejše osebe, tj. starejše od 60 let (Belgija, nekateri švicarski kantoni), starejše od 63 let (Finska), 65 let (Avstrija, Poljska, Portugalska), 70 let (Danska, Estonija, Nemčija, Grčija, Madžarska, Rusija), 75 let (Francija). Nekateri sistemi določajo še določeno stopnjo izobrazbe, prebivališče na območju sodišča (Belgija, Češka, Nemčija, Poljska, Rusija, Španija, Švedska, Ukrajina) in ustrezne značajske lastnosti (Estonija, Poljska, Slovaška) oziroma ugled (Bolgarija, Makedonija).

Novost Zakona o sodiščih iz leta 1994 napram Zakonu o rednih sodiščih je bila predvsem ta, da je predvidel sodelovanje sodnikov porotnikov samo pri okrožnih sodiščih. V prejšnjem sistemu so sodniki porotniki sodelovali pri sojenju tudi na višji stopnji. ZS določa, da v zadevah na prvi stopnji vodi postopek in sodi oziroma odloča sodnik posameznik, razen če zakon določa, da sodi senat. Kadar zakon določa,

⁵⁶ Krabonja, A. (2024). *Ustavnopravni vidiki imenovanja sodnikov v Sloveniji: doktorska disertacija*

⁵⁷ Uradni list SRS, št. 10/1977, 4/1982, 37/1982, 7/1986, 41/1987, 24/1988, Uradni list RS - stari, št. 8/1990, Uradni list RS, št. 19/1994, 19/1994 – ZS.

da odloča senat, ga sestavljajo sodnik kot predsednik senata in dva sodnika porotnika kot člana senata, razen če zakon določa drugače. Kadar pa zakon določa, da odloča petčlanski senat, ga sestavljajo en sodnik kot predsednik senata ter en sodnik in trije sodniki porotniki.

Zakon o pravnem postopku (v nadaljnjem besedilu: ZPP)⁵⁸ je v sporih iz pristojnosti okrožnega sodišča predvideval odločanje sodnika posameznika, v odločanju v sporih iz avtorskih pravic, sporih, ki se nanašajo na varstvo ali uporabo izumov in znakov razlikovanja ali pravico do uporabe firme, sporih v zvezi z varstvom konkurence ter v zakonskih sporih, sporih o ugotavljanju ali izpodbijanju očetovstva ali materinstva in sporih o varstvu in vzgoji otrok, pa je bilo določeno senatno sojenje. Senat je sestavljal sodnik posameznik in dva sodnika porotnika. Skozi novele ZPP⁵⁹ je bilo v pravnem postopku popolnoma opuščena uporaba senatov, ki jih sestavljajo tudi sodniki porotniki. Tako na prvi stopnji odloča v večini zadev sodnik posameznik, na drugi stopnji pa odloča senat, ki ga sestavljajo trije sodniki. Vrhovno sodišče odloča o pritožbah zoper odločbe višjih sodišč, o predlogih za dopustitev izdaje svetovalnega mnenja in o predlogih za dopustitev revizije v senatu treh sodnikov. Kadar odloča vrhovno sodišče o reviziji ali zahtevi za varstvo zakonitosti zoper pravnomočno odločbo sodišča nižje stopnje ali o svetovalnem mnenju, odloča v senatu petih sodnikov.

Zakon o kazenskem postopku⁶⁰ v 25. členu določa, v katerih kaznivih dejanjih sodi sodnik posameznik in v katerih senat. Senat treh sodnikov (sodnik in dva porotnika) odloča v postopkih, kadar gre za kazniva dejanja, za katera je zagrožena kazen do 15 let. Senat petih sodnikov (dva sodnika in trije sodniki porotniki) pa odloča v postopkih, kadar gre za težja kazniva dejanja, za katera je zagrožena kazen zapora 15 let ali več. Dodaten pogoj je predpisan za sodnike porotnike v postopkih za mladoletnike, in sicer se sodniki porotniki volijo izmed profesorjev, učiteljev, vzgojiteljev in drugih oseb, ki imajo izkušnje z vzgojo mladoletnikov.

Po Zakonu o sodiščih združenega dela⁶¹ je bilo porotno sojenje določeno za vse spore pred sodiščem prve stopnje, pa tudi za vse spore na Sodišču združenega dela SRS v senatu petih sodnikov, od teh sta bila dva sodnika in trije sodniki porotniki, Zakon o delovnih in socialnih sodiščih⁶² pa je skrčil porotno sojenje samo na prvostopenjsko odločanje v senatu, ki ga sestavlja en sodnik in dva sodnika porotnika. Za določitev pogojev za izvolitev sodnika porotnika pred delovnimi in socialnimi sodišči, trajanje mandata, prisego, določitev števila sodnikov porotnikov ter pravice in obveznosti sodnikov porotnikov se uporabljajo določbe ZS. Najbolj opazna je razlika v načinu imenovanja, saj jih voli Državni zbor Republike Slovenije, in sicer enako število porotnikov iz vrst delavcev oziroma zavarovancev in delodajalcev oziroma zavodov. Volitve sodnikov porotnikov razpiše predsednik Državnega zbora Republike Slovenije najmanj štiri mesece pred iztekom mandata prejšnjim sodnikom porotnikom.⁶³ Na prvi stopnji poleg senata odloča tudi sodnik posameznik, in sicer v sporih, ki jih zakon natančno določa.

	prva stopnja	višje sodišče	Vrhovno sodišče
PRAVDNI POSTOPEK			
	sodnik posameznik (15. člen ZPP)	senat treh sodnikov (36. člen ZPP)	senat treh ali petih sodnikov
KAZENSKI POSTOPEK			
- okrajno sodišče	sodnik posameznik (21. člen ZKP)	senat treh sodnikov (25. člen ZKP)	senat petih sodnikov (25. člen ZKP)

⁵⁸ Uradni list RS, št. 26/99.

⁵⁹ Uradni list RS, št. 73/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08 – ZArbit, 45/08, 111/08 – odl. US, 57/09 – odl. US, 12/10 – odl. US, 50/10 – odl. US, 107/10 – odl. US, 75/12 – odl. US, 40/13 – odl. US, 92/13 – odl. US, 10/14 – odl. US, 48/15 – odl. US, 6/17 – odl. US, 10/17, 16/19 – ZNP-1, 70/19 – odl. US, 1/22 – odl. US, 3/22 – ZDeb in 92/24 – odl. US.

⁶⁰ Uradni list RS, št. 176/21 – uradno prečiščeno besedilo, 96/22 – odl. US, 2/23 – odl. US, 89/23 – odl. US in 53/24.

⁶¹ Uradni list SFRJ, št. 38/84 in Uradni list RS, št. 19/94.

⁶² Uradni list RS, št. 2/04, 45/08 – ZArbit, 45/08 – ZPP-D, 47/10 – odl. US, 43/12 – odl. US, 10/17 – ZPP-E in 196/21 – ZDOsk.

⁶³ 15. člen ZDSS-1

- okrožno sodišče	sodnik posameznik		
	senat (1 sodnik, 2 sodnika porotnika)		
	senat (2 sodnika, 3 sodniki porotniki)		
	Senat za mladoletnike (1 sodnik, 2 sodnika porotnika)	senat treh sodnikov (462. člen ZKP)	senat treh sodnikov (462. člen ZKP)
DELOVNI IN SOCIALNI SPORI			
	sodnik posameznik (14. člen ZDSS)	senat treh sodnikov	senat treh sodnikov
	senat enega sodnika in dveh sodnikov porotnikov (14. člen ZDSS)		

1.12 Sodno osebje

1.12.1 Vrste in pristojnosti

Sodno oblast izvajajo sodniki. Pri izvajanju sodne oblasti pa sodeluje sodno osebje, torej javni uslužbenci na uradniških in strokovno-tehničnih delovnih mestih na sodiščih. Najzahtevnejše uradniške naloge na sodiščih opravljajo strokovni sodelavci z opravljenim pravniškim državnim izpitom, ki v posameznih primerih na podlagi zakona tudi neposredno sodelujejo pri izvajanju sodne oblasti (zaslišujejo stranke, priče in izvedence – glej drugi odstavek 54. člena ZS), sicer pa predvsem nudijo strokovno pomoč sodnikom. Manj zahtevna pravna opravila na sodiščih izvajajo sodniški pomočniki. Za uspešno delovanje sodstva so izjemnega pomena tudi vodje vpisnika, ki skrbijo za vpisovanje zadev, prispelih na sodišče, ter sodni zapisnikarji, ki prvenstveno protokolirajo sodna dejanja. Poleg naštetih so na sodiščih zaposleni tudi drugi javni uslužbenci.

Do sedaj veljavni ZS je v uvodnem poglavju zakona izpostavljala pooblastila in dolžnosti javnih uslužbencev, zaposlenih na uradniških in strokovno-tehničnih delovnih mestih na sodiščih (sodno osebje), ki neposredno sodeluje pri izvajanju sodne oblasti, v 8. poglavju pa je splošno urejal naloge in delokrog obveznosti. Glede ostalega sodnega osebja (na primer vpisničar, zapisnikar) so bile zakonske določbe dokaj skope. Zakon ureja le omejitev pravice do stavke in način določitve števila delovnih mest sodnega osebja. Če ni drugače določeno, se predpisi, ki urejajo položaj in pravice delavcev v državnih organih, smiselno uporabljajo tudi za sodno osebje. Sistemsko sodno osebje urejata ZJU in Uredba o notranji organizaciji, sistemizaciji, delovnih mestih in nazivih v organih javne uprave in pravosodnih organih. Sodno osebje in njegove naloge so dodatno opredeljeni v Sodnem redu in posameznih procesnih predpisih.

Med sodno osebje spadajo generalni sekretar vrhovnega sodišča, direktorji, strokovni sodelavci, sodniški pomočniki, vpisničarji, zapisnikarji in drugo sodno osebje, to je sodno osebje, ki ne dela na zadevah. Povečuje se tudi zahtevnost dela sodnega osebja, kar se kaže tudi v spremembi strukture javnih uslužbencev: od leta 2007 se je delež uradniških delovnih mest povečal s 50 na 58 odstotkov. Na pomenu pridobiva predvsem kader, ki ima tudi pooblastila za sprejetje določenih odločitev, strokovni sodelavci in sodniški pomočniki, oziroma spremenjena zahtevnost nekaterih delovnih mest zahteva višjo stopnjo izobrazbe, kot je določeno s sistemizacijo; prihaja do »zlivanja« delovnih mest, ker opravila, ki so bila običajno ločena, opravlja ista oseba (na primer delo zapisnikarja in vpisničarja). Zaradi uvajanja elektronskega poslovanja ter zaradi vedno večje zahtevnosti obravnavanih zadev dejansko izginjajo delovna mesta V. stopnje, povečuje pa se potreba po delovnih mestih VI. in VII. stopnje. Sodno osebje namreč vse več opravil izvršuje samostojno na podlagi zakonskih pooblastil, torej se poleg zahtevnosti povečuje tudi odgovornost, sodno osebje ima tudi širše pristojnosti. Zato je pomemben dvig znanja celotnega sodnega osebja, ki praviloma (razen strokovnih sodelavcev) nima pravne izobrazbe.

Ob dejstvu, da so sodno osebje javni uslužbenci in da so delovna mesta le-teh celovito urejena v uslužbenskih predpisih, je navajanje delovnih mest posamezne skupine javnih uslužbencev in opis njihovih nalog v ZS nepotreben, saj se zaradi pogostih sprememb procesnih predpisov njihove naloge pogosto spreminjajo, ZS pa se tekom let ni usklajeval s procesnimi predpisi. Primernejša bi bila samo splošna navedba kategorij sodnega osebja v ZS in poenostavitev poimenovanja kategorij sodnega osebja, saj distinkcijo med delokrogom znotraj posamezne skupine ureja uslužbenska zakonodaja in sistemizacija posameznega sodišča.

1.12.2 Strokovni sodelavci

ZS določa, da imajo sodišča strokovne sodelavce, ki opravljajo delo na uradniških delovnih mestih kot višji pravosodni svetovalci ali pravosodni svetniki. V skladu z drugim odstavkom tega člena strokovni sodelavci v posameznih zadevah izven glavne obravnave zaslišujejo stranke, priče in izvedence, opravljajo zahtevnejše priprave za glavno obravnavo, poročajo na sejah senatov, izdelujejo osnutke sodnih odločb, pod vodstvom sodnika vodijo glavne obravnave ter opravljajo drugo delo po odredbi sodnika. Poleg navedenega zakona naloge strokovnih sodelavcev opredeljujejo tudi nekateri procesni in specialni predpisi, ki določajo, da strokovni sodelavec:

- v pravnem postopku opravlja tista procesna dejanja, za katera je tako določeno z zakonom (tretji odstavek 15. člena Zakona o pravnem postopku (v nadaljnjem besedilu: ZPP)⁶⁴);
- lahko izda sklep o višini stroškov v pravnem postopku (četrti odstavek 163. člena ZPP);
- lahko izda sklep o odmeri stroškov, če sodišče izda sklep o ustavitvi postopka zaradi umika tožbe, umika pravnega sredstva ali drugih okoliščin, ki povzročijo konec postopka zunaj obravnave in se zahteva povrnitev stroškov v petnajstih dneh od prejema sklepa o ustavitvi postopka (osmi odstavek 163. člena ZPP);
- lahko med pripravami za glavno obravnavo do naroka za glavno obravnavo opravlja opravila o:
 - zavarovanju dokazov (3. točka prvega odstavka 270. člena ZPP),
 - določitvi ali podaljšanju sodnih rokov (9. točka prvega odstavka 270. člena ZPP),
 - razpisu ali preložitvi narokov (10. točka prvega odstavka 270. člena ZPP),
 - oprostitvi, odlogu ali obročnem plačilu sodnih taks (12. točka prvega odstavka 270. člena ZPP),
 - varščini za pravdne stroške (13. točka prvega odstavka 270. člena ZPP),
 - položitvi predujma za stroške posameznih pravnih dejanj (14. točka prvega odstavka 270. člena ZPP),
 - postavitvi izvedenca (15. točka prvega odstavka 270. člena ZPP),
 - postavitvi začasnega zastopnika (16. točka prvega odstavka 270. člena ZPP),
 - vročitvi sodnih pisanj (17. točka prvega odstavka 270. člena ZPP),
 - ukrepih za popravo vlog (18. točka prvega odstavka 270. člena ZPP);
- lahko zunaj naroka za glavno obravnavo izda odločbe iz 270. in 271. člena ZPP (299. člen ZPP);
- izda plačilni nalog brez naroka (prvi odstavek 433. člena ZPP);
- lahko v stečajnem postopku samostojno odloča o vseh vprašanih, razen o začetku in končanju postopka, začasnih odredbah, preizkusu terjatev, prodaji premoženja, katerega vrednost presega 100.000 evrov, razdelitvi razdelitvene mase in vprašanih v postopku odpusta obveznosti (tretji odstavek 53. člena Zakona o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju (v nadaljnjem besedilu: ZFPPIPP)⁶⁵);

⁶⁴ Uradni list RS, št. 73/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08 – ZArbit, 45/08, 111/08 – odl. US, 57/09 – odl. US, 12/10 – odl. US, 50/10 – odl. US, 107/10 – odl. US, 75/12 – odl. US, 40/13 – odl. US, 92/13 – odl. US, 10/14 – odl. US, 48/15 – odl. US, 6/17 – odl. US, 10/17, 16/19 – ZNP-1, 70/19 – odl. US, 1/22 – odl. US, 3/22 – ZDeb in 92/24 – odl. US.

⁶⁵ Uradni list RS, št. 176/21 – uradno prečiščeno besedilo, 178/21 – popr., 196/21 – odl. US, 157/22 – odl. US, 35/23 – odl. US, 57/23 – odl. US in 102/23.

- v izvršilnem postopku lahko (drugi odstavek 6. člena Zakona o izvršbi in zavarovanju (v nadaljnjem besedilu: ZIZ)⁶⁶):
 - vodi izvršilni postopek in odloča o predlogu za izvršbo za izterjavo denarnih terjatev, predlogu za izterjavo denarnih terjatev z drugimi ali dodatnimi izvršilnimi sredstvi ali predmeti,
 - izdaja sklepe in odredbe o predujmih, varščinah, stroških postopka, sodnih taksah, ustavitvah postopka in druge vmesne procesne sklepe,
 - opravlja posamezna dejanja zunaj naroka in
 - po odredbi sodnika odloča tudi o ugovorih zoper sklep o izvršbi na podlagi verodostojne listine;
- v izvršilnem postopku na podlagi verodostojne listine in izvršilnega naslova lahko odloča o (tretji odstavek 6. člena ZIZ):
 - ugovorih po izteku roka,
 - ugovorih tretjega,
 - ugovorih zoper sklep o nadaljevanju izvršbe z novim upnikom ali dolžnikom,
 - ugovorih zoper sklep o nadaljevanju izvršbe z novimi sredstvi in predmeti izvršbe,
 - predlogih za odlog izvršbe,
 - razveljavitvah potrdil pravnomočnosti in izvršljivosti,
 - zahtevah za odpravo nepravilnosti pri opravljanju izvršbe,
 - predlogih za vrnitev v prejšnje stanje,
 - zahtevi za obračun plačila za delo in stroškov izvršitelja in
 - zahtevi za obračun terjatve in delitvi kupnine iz prodanih stvari upnikom;
- v izvršilnem postopku lahko po pisni odredbi sodnika vodi naroke, razen narokov za javne dražbe (četrti odstavek 6. člena ZIZ);
- v zapuščinskem postopku lahko sprejema na zapisnik druge izjave in predloge strank (drugi odstavek 169. člena Zakona o dedovanju (v nadaljnjem besedilu: ZD)⁶⁷);
- v mediaciji vodi informativni narok (četrti odstavek 18. člena Zakona o alternativnem reševanju sodnih Sporov (v nadaljnjem besedilu: ZARSS)⁶⁸);
- v postopku o prekršku lahko opravlja posamezna dejanja (drugi odstavek 211. člena Zakona o prekrških (v nadaljnjem besedilu: ZP-1)⁶⁹)

V zvezi z vlogo, ki jo imajo strokovni sodelavci na sodiščih, velja poudariti še, da je Posvetovalni svet evropskih sodnikov (CCJE) v skladu s pooblastilom, ki mu ga je podelil Odbor ministrov Sveta Evrope, pripravil Mnenje št. 22 (2019) z dne 7. novembra 2019, v katerem je med drugim zapisal, da lahko sposobni strokovni sodelavci sodnikom zagotavljajo dragoceno pomoč in s tem prispevajo k izboljšanju dela sodišča na vseh ravneh ter so lahko zlasti pomembno orodje za izboljšanje učinkovitosti sodišča (točka 2 sklepnih ugotovitev mnenja), kar nedvomno drži tudi za strokovne sodelavce na sodiščih v Republiki Sloveniji.

Trend zniževanja števila sodnikov v zadnjih desetih letih je inverzno vodil k povečevanju števila strokovnih sodelavcev v sodstvu, ki prevzemajo številne naloge, naložene jim s procesno in specialno zakonodajo, ki so jih prej opravljali sodniki, oziroma povedano drugače, z zmanjševanjem števila sodnikov in povečevanjem števila strokovnih sodelavcev se povečuje sorazmerni prispevek strokovnih sodelavcev pri delovanju slovenskega sodnega sistema.

⁶⁶ Uradni list RS, št. 3/07 – uradno prečiščeno besedilo, 93/07, 37/08 – ZST-1, 45/08 – ZArbit, 28/09, 51/10, 26/11, 17/13 – odl. US, 45/14 – odl. US, 53/14, 58/14 – odl. US, 54/15, 76/15 – odl. US, 11/18, 53/19 – odl. US, 66/19 – ZDavP-2M, 23/20 – SPZ-B, 36/21, 81/22 – odl. US in 81/22 – odl. US.

⁶⁷ Uradni list SRS, št. 15/76, 23/78, Uradni list RS, št. 13/94 – ZN, 40/94 – odl. US, 117/00 – odl. US, 67/01, 83/01 – OZ, 73/04 – ZN-C, 31/13 – odl. US, 63/16 in 102/24.

⁶⁸ Uradni list RS, št. 97/09 in 40/12 – ZUJF.

⁶⁹ Uradni list RS, št. 29/11 – uradno prečiščeno besedilo, 21/13, 111/13, 74/14 – odl. US, 92/14 – odl. US, 32/16, 15/17 – odl. US, 73/19 – odl. US, 175/20 – ZIUOPDVE, 5/21 – odl. US in 38/24.

1.12.3 Sodniški pomočniki

Sodniški pomočnik opravlja delo na uradniškem delovnem mestu pravosodni sodelavec. ZS med naloge sodniških pomočnikov uvršča sprejemanje vlog ter izjav strank na zapisnik ter po naročilu sodnika opravljanje manj zahtevnih del v zvezi s pripravo za glavno obravnavo oziroma za druga dejanja v postopku, pripravljanje obračunov stroškov, izdelovanje osnutkov odločb in opravljanje drugega dela v sodnem postopku po odredbi sodnika.

Samostojni sodniški pomočnik opravlja delo na uradniškem delovnem mestu višji pravosodni sodelavec ali svetovalec v pravosodju, višji sodniški pomočnik pa opravlja delo na uradniškem delovnem mestu višji svetovalec v pravosodju. Samostojni sodniški pomočniki in višji sodniški pomočniki vodijo postopke in odločajo v zadevah sodnega registra, vodijo izvršilne postopke in izdajajo sklepe o dovolitvi izvršbe za izterjavo denarnih terjatev, sklepe o dovolitvi izvršbe na podlagi verodostojnih listin ter sklepe in odredbe o predujmih, varščinah in stroških postopka ter o sodnih taksah, odločajo na prvi stopnji o vpisih, o katerih po zakonu, ki ureja zemljiško knjigo, ne odloča sodnik posameznik zemljiškknjižnega sodišča, in odločajo v zapuščinskih zadevah zakonitega dedovanja, v katerih je predmet dedovanja le premoženje. Samostojni sodniški pomočniki in višji sodniški pomočniki vodijo sodne pisarne in javne knjige kot organizacijske enote ter opravljajo druge zadeve v skladu z zakonom in sodnim redom. Zoper odločitev, ki jo izda samostojni sodniški pomočnik oziroma višji sodniški pomočnik, je vselej dovoljeno pravno sredstvo. Naloge sodniških pomočnikov opredeljuje tudi področna zakonodaja, in sicer:

- v pravnem postopku lahko sodniški pomočnik izda sklep o višini stroškov (četrti odstavek 163. člena ZPP);
- v postopku zaradi insolventnosti lahko sodniški pomočniki samostojno opravljajo dve procesni dejanji (53. člen ZFPPIPP):
 - obveščajo upravitelja o vseh zadevah, o katerih ga mora obvestiti sodišče po ZFPPIPP, in
 - izvajajo objave vsebine procesnih dejanj po 122. členu ZFPPIPP;
 - v stečajnem postopku lahko samostojni sodniški pomočniki samostojno odločajo o vseh vprašanih, razen o (tretji odstavek 53. člen ZFPPIPP):
 - začetku in končanju postopka,
 - začasnih odredbah,
 - preizkusu terjatev,
 - prodaji premoženja, katerega vrednost presega 100.000,00 evrov,
 - razdelitvi razdelitvene mase in
 - vprašanih v postopku odpusta obveznosti;
- v izvršilnem postopku lahko sodniški pomočniki (drugi odstavek 6. člena ZIZ):
 - vodijo izvršilni postopek in odločajo o predlogu za izvršbo za izterjavo denarnih terjatev, o predlogu za izterjavo denarnih terjatev z drugimi ali dodatnimi izvršilnimi sredstvi ali predmeti,
 - izdajajo sklepe in odredbe o predujmih, varščinah, stroških postopka, sodnih taksah, ustavitvah postopka in druge vmesne procesne sklepe,
 - opravljajo posamezna dejanja zunaj naroka in
 - po odredbi sodnika odločajo tudi o ugovorih zoper sklep o izvršbi na podlagi verodostojne listine;
- v postopku vpisa v sodni register lahko sodniški pomočniki (drugi odstavek 11. člena Zakona o sodnem registru (v nadaljnjem besedilu: ZSReg)⁷⁰):
 - odločajo o predlogu za vpis preostalih podatkov v sodni register – in zoper odločitev sodniškega pomočnika je dovoljena tudi pritožba;
- v postopku izbrisa iz sodnega registra lahko sodniški pomočniki:

⁷⁰ Uradni list RS, št. 54/07 – uradno prečiščeno besedilo, 65/08, 49/09, 82/13 – ZGD-1H, 17/15, 54/17, 16/19 – ZNP-1, 75/23 in 102/23 – ZViS-M.

- odločajo o izdaji sklepa o začetku postopka izbrisa na podlagi obvestila iz prvega odstavka 428. člena ZFPPIPP in izdaji sklepa o obstoju izbrisnega razloga, če proti sklepu o začetku postopka izbrisa ni bil vložen ugovor, in o izbrisu pravne osebe iz sodnega registra po 440. členu ZFPPIPP;

– v zemljiškoknjižnem postopku lahko sodniški pomočniki z varnim elektronskim podpisom, overjenim s kvalificiranim potrdilom, podpišejo sklep ali drugo sodno pisanje, ki se izda v elektronskem izvorniku (drugi odstavek 125.d člena Zakona o zemljiški knjigi (v nadaljnjem besedilu: ZZK-1)⁷¹); zemljiškoknjižni sodniški pomočniki odločajo v zemljiškoknjižnih postopkih na prvi stopnji, razen če ZZK-1 določa, da o posameznih zadevah v postopku odloča zemljiškoknjižni sodnik ali komisija (prvi odstavek 127. člen ZZK-1).

Nabor nalog posameznega sodniškega pomočnika, ki je pogojen s stopnjo in pristojnostjo sodišča, na katerem je zaposlen, pa tudi z organiziranostjo samega dela glede na posamezno področje, sega od povsem samostojnega opravljanja nalog v okviru zakonsko določenih nalog (na primer 53.a člen ZS, 163. člen ZPP in 6. člen ZIZ) do druge pomoči sodnikom in strokovnim sodelavcem. Sodniški pomočniki zaradi razbremenitve sodnikov in strokovnih sodelavcev na sodiščih opravljajo raznovrstna pravna dela in izdajajo tudi zahtevnejše odločbe.

Glede na tri različna poimenovanja sodniških pomočnikov v ZS na sodiščih ločimo sodniške pomočnike, ki opravljajo naloge na delovnih mestih v V. tarifnem razredu, samostojne sodniške pomočnike, ki opravljajo naloge na delovnih mestih v VI. oziroma VII/1. tarifnem razredu, in višje sodniške pomočnike, ki opravljajo naloge na delovnih mestih v VII/1. tarifnem razredu.

1.12.4 Sodniški pripravniki

Sodniški pripravnik opravlja sodniško pripravništvo kot oseba v delovnem razmerju na sodišču, lahko pa tudi kot oseba v delovnem razmerju pri drugem delodajalcu v okviru izobraževanja, ki ga zagotavlja delodajalec, oziroma volontersko (3. člen ZPDI).

1.12.5 Sodelovanje sodnega osebja pri opravljanju nujnih procesnih dejanj

Računsko sodišče Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: računsko sodišče) je izvedlo revizijo Učinkovitosti sistema opravljanja nujnih procesnih dejanj v pravosodnih organih v obdobju od 1. januarja 2014 do 31. maja 2016. Sistem opravljanja nujnih procesnih dejanj je proučevalo na ministrstvu, Vrhovnem državnem tožilstvu Republike Slovenije, vrhovnem sodišču, Okrožnem sodišču v Celju, Okrožnem državnemu tožilstvu v Celju in Specializiranem državnem tožilstvu Republike Slovenije.

Sistem opravljanja nujnih procesnih dejanj je računsko sodišče v revizijskem poročilu Opravljanje nujnih procesnih dejanj v pravosodnih organih, ki je bilo izdano 11. novembra 2019, ocenilo kot delno učinkovit, saj ni bil v celoti vzpostavljen normativni okvir za učinkovito opravljanje nujnih procesnih dejanj. Načrtovanje, izvajanje ter nadzor sistema opravljanja nujnih procesnih dejanj pa so bili delno učinkoviti.

Računsko sodišče je v revizijskem poročilu še izpostavilo, da so v ZSS in Zakonu o državnem tožilstvu⁷² (v nadaljnjem besedilu: ZDT-1) za opravljanje nujnih procesnih dejanj izven poslovnega časa urejene bistvene pravice in obveznosti sodnikov in državnih tožilcev. Zakona pa ne določata posebnih pravic in dolžnosti sodnega oziroma državnotožilskega osebja, da opravljajo svoje delo tudi v dežurstvu in pripravljenosti, ko sodelujejo pri izvajanju zagotavljanja nujnih procesnih dejanj izven poslovnega časa. Ker gre v primerih sodelovanja javnih uslužbencev pri zagotavljanju izvajanja nujnih procesnih dejanj za

⁷¹ Uradni list RS, št. 58/03, 37/08 – ZST-1, 45/08, 28/09, 25/11, 14/15 – ZUUJFO, 69/17, 11/18 – ZIZ-L, 16/19 – ZNP-1 in 121/21.

⁷² Uradni list RS, št. 58/11, 21/12 – ZDU-1F, 47/12, 15/13 – ZODPoI, 47/13 – ZDU-1G, 48/13 – ZSKZDČEU-1, 19/15, 23/17 – ZSSve, 36/19, 139/20, 54/21 in 105/22 – ZZNŠPP.

obveznosti in pravice javnih uslužbencev, bi jih bilo treba na splošno urediti na zakonski ravni. Sodišča in državna tožilstva ob upoštevanju mnenja ministrstva iz leta 2011, da za javne uslužbence v pravosodju ne veljajo določila Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o sistemu plač v javnem sektorju (ZSPJS-N)⁷³ in ker od ministrstva niso pridobila soglasja k določitvi delovnih mest, na katerih se opravlja dežurstvo skladno z 19. členom ZSPJS-N, v obdobju, na katero se nanaša revizija, pri obračunu in izplačilu plač niso upoštevala določila 10. člena ZSPJS-N. Ker področni zakoni ne opredeljujejo posebnega načina določanja, obračunavanja in izplačevanja plač za opravljeno dežurstvo sodnega osebja v pravosodju in v razmerju do Zakona o skupnih temeljih sistema plač v javnem sektorju (v nadaljnjem besedilu: ZSTSPJS)⁷⁴ niso *lex specialis*, po mnenju Računskega sodišča takšno stališče ministrstva ni bilo pravilno in skladno z zakonodajo.

Računsko sodišče je zato ministrstvu podalo priporočilo, naj prouči ustreznost veljavnih pravnih podlag in po potrebi pripravi in pošlje Ministrstvu za javno upravo predlog za spremembo zakonske ureditve plačila opravljenih ur dežurstva izven poslovnega časa za javne uslužbence v pravosodju.

Nujna procesna dejanja so z zakoni in podzakonskimi predpisi predpisana dejanja sodišča, državnega tožilstva, policije ter drugih udeležencev (obdolženec, zagovornik, priča) v predkazenskem, kazenskem in prekrškovnem postopku. Procesna dejanja morajo biti izvedena v zakonsko določenem roku, pri tem so nekateri roki zelo kratki in postavljeni tudi po urah. Opravljanje nujnih procesnih dejanj opredelujeta zlasti ZKP in ZP-1, opredeljujejo pa jih tudi drugi predpisi, na primer Zakon o sodelovanju v kazenskih zadevah z državami članicami Evropske unije (v nadaljnjem besedilu: ZSKZDČEU-1),⁷⁵ Zakon o duševnem zdravju (ZDZdr),⁷⁶ Zakon o motornih vozilih (ZMV-1),⁷⁷ Zakon o nalogah in pooblastilih policije (ZNPPol)⁷⁸ in Družinski zakonik (DZ).⁷⁹

Sodišča imajo organizirano dežurno službo v okviru določb ZKP, ki urejajo preiskavo na prvi stopnji in odločanje v zunajobravnavnem senatu, ter v okviru ZP-1, ki ureja procesna dejanja v postopkih o prekrških pred sodišči prve stopnje.

Na sodiščih mora biti zagotovljeno izvajanje nujnih procesnih dejanj 24 ur na dan ob delavnikih, nedeljah in dela prostih dnevih, saj je potrebno določena preiskovalna dejanja opraviti brez odlašanja (prvi odstavek 157. člena ZKP), takoj (drugi odstavek 19. člena ZSKZDČEU-1), brez odlašanja (drugi odstavek 525. člena ZKP) in podobno. Izvajanje nujnih procesnih dejanj se torej zagotavlja v poslovnem času in izven poslovnega časa sodišč. Sodni red,⁸⁰ ki je podzakonski predpis in podrobneje določa notranjo organizacijo sodišč, določa, da je poslovni čas vseh sodišč od ponedeljka do četrтка od 8.-16. ure, v petek pa od 8. do 15. ure, razen če je za izvajanje posameznih določb določeno drugače. Na sodiščih se za opravljanje nujnih procesnih dejanj izven poslovnega časa organizirajo dežurne službe, ki zagotavljajo svoje delovanje z dežurstvom in pripravljenostjo, kar je bilo tudi predmet preučitve revizije Računskega sodišča. V reviziji je bil dan poudarek na izvajanju dežurne službe izven poslovnega časa zaradi izplačil dodatkov pri plačah sodnikov, državnih tožilcev, sodnega osebja in državnotožilskega osebja.

⁷³ Uradni list RS, št. 59/10

⁷⁴ Uradni list RS, št. 95/24.

⁷⁵ Uradni list RS, št. 48/13, 37/15, 22/18 in 94/21.

⁷⁶ Uradni list RS, št. 77/08, 46/15 – odl. US, 44/19 – odl. US, 109/23 in 136/23 – ZIUZDS.

⁷⁷ Uradni list RS, št. 75/17 in 92/20 – ZPrCP-E

⁷⁸ Uradni list RS, št. 15/13, 23/15 – popr., 10/17, 46/19 – odl. US, 47/19 in 153/21 – odl. US (določbe glede prepovedi približevanja, prepoved udeležbe na športnih prireditvah, prekinitev potovanja na športno prireditve).

⁷⁹ Uradni list RS, št. 15/17, 21/18 – ZNOrg, 22/19, 67/19 – ZMatR-C, 200/20 – ZOOMTVI, 94/22 – odl. US, 94/22 – odl. US, 5/23 in 34/24 – odl. US.

⁸⁰ Uradni list RS, št. 87/16 in 127/21.

Definicijo delovnega časa določa Zakon o delovnih razmerjih (v nadaljnjem besedilu: ZDR-1).⁸¹ Delovni čas je efektivni delovni čas in čas odmora ter čas upravičenih odsotnosti z dela v skladu z zakonom in kolektivno pogodbo oziroma splošnim aktom. Efektivni delovni čas je vsak čas, v katerem delavec dela, kar pomeni, da je na razpolago delodajalcu in izpolnjuje svoje delovne obveznosti iz pogodbe o zaposlitvi. Pri opredelitvi efektivnega delovnega časa ZDR-1 sledi zahtevam Direktive 2003/88/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. novembra 2003 o določenih vidikih organizacije delovnega časa (v nadaljnjem besedilu: Direktiva 2003/88).⁸² ZDR-1 sledi zahtevam iz Direktive 2003/88 tudi pri urejanju odmora med delom ter dnevnega in tedenskega počitka. ZDR-1 določa še nadurno delo, dopolnilno delo in možnost razporejanja delovnega časa, določa pa tudi dodatke za delo v posebnih pogojih dela, ki izhajajo iz razporeditve delovnega časa (dodatek za nočno delo, nadurno delo, za delo v nedeljo, za delo na praznike in dela proste dneve). Višina dodatkov se določi s kolektivno pogodbo na ravni dejavnosti. Instituta pripravljenosti za delo ZDR-1 ne ureja.

V novejši sodni praksi Sodišča Evropske unije (v nadaljnjem besedilu: SEU) je bilo presojano razlikovanje med razpoložljivostjo za delo in razpoložljivostjo za delo, ki se zagotavlja v okviru pripravljenosti (zadeva C-344/19). SEU je v tej zadevi pojasnilo, da razpoložljivost za delo zajema na splošno vsa obdobja, v katerih je delavec delodajalcu na razpolago, da lahko na njegovo zahtevo opravi delo, medtem ko se pojem razpoložljivost za delo v okviru sistema pripravljenosti nanaša na tista od teh obdobj, v katerih delavcu ni treba biti na delovnem mestu. Delovni čas in čas počitka se medsebojno izključujeta. Obdobje, v katerem delavec za delodajalca dejansko ne opravlja nobenih nalog, ne pomeni nujno »časa počitka« za namene uporabe Direktive 2003/88. Pojem »delovni čas« zajema vsa obdobja razpoložljivosti za delo, in tudi to, da mora biti delavec fizično navzoč na kraju, ki ga določi delodajalec, in da mora biti tam delodajalcu na razpolago, da bi lahko takoj opravil ustrezne naloge, če bi bilo to potrebno. V zadevi C-742/19 je SEU presojalo skladnost slovenske pravne ureditve zaposlenih v vojski, ki so opravljali stražarsko službo in jim je bilo kot delovni čas priznanih osem ur, za preostanek časa v vojašnici pa jim je pripadel dodatek za stalno pripravljenost v višini 20% plače. SEU je tudi v tej zadevi upoštevalo predhodno prakso v predhodno obravnavani zadevi C-344/19, in sicer se šteje za delovni čas obdobje razpoložljivosti za delo, odrejeno vojaški osebi oziroma vojaku, ki pomeni neprekinjeno prisotnost na delovnem mestu, kadar to delovno mesto ne sovпада s prebivališčem.

Dodatke za delo v manj ugodnem delovnem času in za čas pripravljenosti za javne uslužbence določa ZSTSPJS. Izjemoma so do teh dodatkov upravičeni tudi sodniki in državni tožilci, ostali funkcionarji pa do dodatkov, razen dodatka na delovno dobo, niso upravičeni. Glede višine dodatkov zakon napotuje na kolektivne pogodbe dejavnosti. Vsebinska opredelitev kategorij dela v manj ugodnem delovnem času je prepuščena kolektivnim pogodbam in področnim zakonom, kjer so določene posebnosti glede na naravo dela posameznega področja. V nadaljevanju se osredotočamo na institut dela v manj ugodnem delovnem času, še posebej pa na institut pripravljenosti za delo.

Pripravljenost je kot institut predmet ureditve nekaterih specialnih zakonov na področju javnega sektorja, kjer je prisotna potreba, da je delavec izven delovnega mesta dosegljiv za opravljanje delovnih nalog, predvsem na področju zdravstva, organizacije in dela policije, obrambe, zaščite in reševanja, veterinarstva, sodniške službe, državnega tožilstva, zunanjih zadev in gasilstva.

ZIKS-1 v 227.e členu določa, da se pripravljenost za delo šteje kot poseben delovni pogoj, pri katerem mora biti pravosodni policist, ki mu je pripravljenost odrejena, v pripravljenosti za delo, doma, kar pomeni, da je pravosodni policist za potrebe prihoda na delovno mesto ali na kraj, kjer je treba opraviti nujno nalogo, dosegljiv po telefonu ali drugih komunikacijskih sredstvih. Pripravljenost za delo se pravosodnemu policistu ne šteje v delovni čas, če pa med pripravljenostjo začne opravljati delo, se mu čas opravljanja dela šteje v delovni čas. Delo, opravljeno med odrejeno pripravljenostjo za delo na dan, ko je pravosodni policist že opravil dnevno delovno obveznost na podlagi razporeda dela, se šteje kot

⁸¹ Uradni list RS, št. 21/13, 78/13 – popr., 47/15 – ZZSDT, 33/16 – PZ-F, 52/16, 15/17 – odl. US, 22/19 – ZPosS, 81/19, 203/20 – ZIUPOPĐVE, 119/21 – ZČmIS-A, 202/21 – odl. US, 15/22, 54/22 – ZUPŠ-1, 114/23 in 136/23 – ZIUZDS.

⁸² <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003L0088:SL:HTML>

delo preko polnega delovnega časa. Pripravljenost za delo pisno odredi generalni direktor, direktor zavoda ali osebe, ki jih pooblastita.

Glede pripravljenosti za delo Zakon o organiziranosti in delu v policiji (v nadaljnjem besedilu: ZODPol)⁸³ v 71. členu določa, da je to poseben delovni pogoj, pri katerem mora biti uslužbenec policije, ki mu je pripravljenost odrejena, v pripravljenosti za delo doma ali na določenem kraju. Pripravljenost pomeni dosegljivost uslužbenca policije po telefonu ali drugih sredstvih za potrebe prihoda na delovno mesto ali na kraj, kjer je treba opraviti nujno nalogo. Uslužbenec policije, ki je v času pripravljenosti poklican na delo, se mora v najkrajšem možnem času zglasiti na delovnem mestu ali kraju, kjer je treba opraviti nujno nalogo. Pripravljenost za delo se ne šteje v delovni čas. Če uslužbenec policije med pripravljenostjo za delo začne opravljati delo, se mu čas opravljanja dela šteje v delovni čas. Pripravljenost za delo je podrobneje urejena še v Kolektivni pogodbi za policiste.⁸⁴

Pripravljenost za delo je možna tudi pri uslužbencih finančne uprave, in sicer je opredeljena v 82. členu Zakona o finančni upravi (v nadaljnjem besedilu: ZFU).⁸⁵ Pripravljenost kot posebni delovni pogoj pomeni dosegljivost uslužbenca finančne uprave po telefonu ali drugih sredstvih zaradi morebitnega prihoda na delovno mesto ali na kraj, kjer je treba nujno opraviti nalogo. Pripravljenost se uslužbencu finančne uprave odreja glede na potrebe delovnega procesa. Uslužbenec finančne uprave, ki je med pripravljenostjo poklican na delo, se mora v najkrajšem mogočem času zglasiti na delovnem mestu ali kraju, kjer je treba opraviti določeno nalogo. Pripravljenost se ne všteva v število ur tedenske oziroma mesečne delovne obveznosti. Če mora uslužbenec finančne uprave med pripravljenostjo dejansko delati, se ure dejanskega dela vštevajo v število ur tedenske oziroma mesečne delovne obveznosti.

Za delavce na obrambnem področju pripravljenost za delo določa Zakon o obrambi (v nadaljnjem besedilu: ZObr)⁸⁶, ki v 97.e členu določa, da mora biti delavec v pripravljenosti za delo na delovnem mestu, na določenem kraju ali na domu. Pripravljenost za delo se ne všteva v število ur tedenske oziroma mesečne delovne obveznosti. Če mora delavec v času pripravljenosti za delo dejansko delati, se te ure dejanskega dela vštevajo v število ur tedenske oziroma mesečne delovne obveznosti. Pripravljenost za delo na določenem kraju je izenačena s pripravljenostjo za delo na delovnem mestu.

Za državnotožilsko osebje je Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o državnem tožilstvu (ZDT-1D)⁸⁷ celovito uredil sodelovanje državnotožilskega osebja pri opravljanju nujnih procesnih dejanj. ZDT-1D je določil zakonsko podlago za sodelovanje državnotožilskega osebja pri opravljanju nujnih procesnih dejanj, katera primarno opravljajo državni tožilci in ustrezno plačilo za opravljeno delo z navezavo na sistemski predpis, ki enotno ureja podlage in postopek določitve plač ter dodatkov za celotni javni sektor. Zaradi sodelovanja pri opravljanju nujnih procesnih dejanj tudi državnotožilsko osebje opravlja delo v manj ugodnem delovnem času, izven delovnega časa, pri čemer je treba razlikovati učinkovito delo, ko se delo dejansko izvaja, in čas pripravljenosti na delo. Ker delo v manj ugodnem delovnem času že ureja ZDR-1, medtem ko institut pripravljenosti (enako velja za dežurstvo) na ravni javnega sektorja ni opredeljen, je bila s predlogom zakona določena ureditev instituta pripravljenosti primerljivo ureditvam kot izhajajo iz nekaterih drugih področnih zakonov, vključno z določitvijo neposredne podlage za plačilo opravljenega dela in pripravljenosti v okviru enotnega plačnega sistema (ZSTSPJS). Na ta način se je glede na to, da javni uslužbenci v okviru aktivnega sodelovanja pri opravljanju nujnih procesnih dejanj delo opravljajo z enako intenzivnostjo kot v rednem delovnem času, zagotovil tudi njihov ustrezen plačni položaj.

Za sodnike pravice in obveznosti iz sodniške službe ureja ZSS. Časovni vidik opravljanja sodniške službe je urejen v 43.b členu ZSS. Večinoma opravljajo sodniki delo v okviru poslovnega časa sodišča,

⁸³ Uradni list RS, št. 15/13, 11/14, 86/15, 77/16, 77/17, 36/19, 66/19 – ZDZ, 200/20, 172/21, 105/22 – ZZNŠPP in 141/22.

⁸⁴ Uradni list RS, št. 41/12, 97/12, 41/14, 22/16 in 71/23.

⁸⁵ Uradni list RS, št. 25/14, 39/22, 14/23 in 47/24 – odl. US.

⁸⁶ Uradni list RS, št. 103/04 – uradno prečiščeno besedilo, 95/15 in 139/20.

⁸⁷ Uradni list RS, št. 139/20.

zaradi opravljanja nujnih procesnih dejanj pa je treba zagotavljati prisotnost sodnikov tudi izven poslovnega časa sodišča, kar ima izvor v že predstavljeni procesni zakonodaji in štejejo za specifično glede na naravo dela. ZSS daje materialno podlago za delovnopravno ureditev pravic in opravljanje nujnih procesnih dejanj izven poslovnega časa sodišč. ZSS opredeljuje bistvene pravice in obveznosti sodnikov z določitvijo obveznosti opravljanja sodniške službe v dežurstvu in pripravljenosti, določa pa tudi počitek sodnikov. V času dežurstva sodnik opravlja nujna procesna dejanja na delovnem mestu ali na kraju, kjer je treba opraviti nujno procesno dejanje, ure dežurstva pa se štejejo v delovni čas. Dežurstvo torej lahko štejejo v efektivni delovni čas. Pripravljenost pa pomeni dosegljivost sodnika po telefonu ali s pomočjo drugih komunikacijskih sredstev za potrebe opravljanja nujnih procesnih dejanj. Najdaljši odzivni čas prihoda na delovno mesto ali na kraj, kjer se izvaja nujno procesno dejanje, je določen s Sodnim redom, ki po veljavni ureditvi določa odzivni čas ene ure.

Funkcionarjem dodatki k plači ne pripadajo, razen dodatka na delovno dobo. Izjemoma pripada omejen nabor dodatkov sodnikom, in sicer dodatki za dvojezičnost, položajni dodatek, dodatek za delo v manj ugodnem delovnem času ter za pripravljenost. Dodatki sodnikov za delo v manj ugodnem delovnem času in za stalno pripravljenost so urejeni v 64. členu ZSTSPJS. Dodatek se obračuna na osnovno plačo funkcionarja. Sodnikom pripadajo naslednji dodatki za delo v manj ugodnem delovnem času:

- za delo preko polnega delovnega časa,
- za čas dežurstva, ki presega polni delovni čas,
- za delo ponoči,
- za delo v nedeljo in
- za delo na dan, ki je z zakonom določen kot dela prost dan.

Dodatek za pripravljenost je določen kot poseben dodatek.

Višina dodatkov za sodnike:

DODATEK	VIŠINA DODATKA
Delo ponoči	40%
Delo v nedeljo	90%
Dela prost dan (praznik)	120%
Delo prek polnega delovnega časa (nadurno delo)	30%
Dodatek za čas dežurstva	30%
Dodatek za pripravljenost	20%

ZS že v uvodnem poglavju zakona izpostavlja pooblastila in dolžnosti sodnega osebja, ki neposredno sodeluje pri izvajanju sodne oblasti, naloge in delokrog obveznosti pa so opredeljene v posebnem, 8. poglavju. Glede ostalega sodnega osebja (na primer vpisničar, zapisnikar) so zakonske določbe dokaj skope. Zakon ureja le omejitve pravice do stavke in način določitve števila delovnih mest sodnega osebja. Če ni drugače določeno, se predpisi, ki urejajo položaj in pravice delavcev v državnih organih, smiselno uporabljajo tudi za sodno osebje. Veljavni ZS ne določa posebnih pravic sodnega osebja, ki sodeluje pri opravljanju nujnih procesnih dejanj, prav tako zakoni s področja javnih uslužbencev (Zakon o javnih uslužbencih (v nadaljnjem besedilu: ZJU)⁸⁸ in ZSTSPJS) na področju dežurstva oziroma pripravljenosti ne določajo posebnosti glede na specifično opravljanje dela sodnega osebja. Računsko sodišče je na tej podlagi ocenilo, da bi bilo treba pripravljenost in dežurstvo, vštavanje tega v delovni čas in plačilo navedenega dela, podobno kot za sodnike in državne tožilce, v zakonu urediti tudi za sodno osebje. Za sodno osebje so posamezna vprašanja lahko z zakonom drugače urejena, kot so urejena v ZJU, če je to potrebno zaradi specifične narave njihovih nalog oziroma za izvrševanje

⁸⁸ Uradni list RS, št. 63/07 – uradno prečiščeno besedilo, 65/08, 69/08 – ZTFI-A, 69/08 – ZZavarar-E, 40/12 – ZUJF, 158/20 – ZIntPK-C, 203/20 – ZIUPOPdVE, 202/21 – odl. US in 3/22 – ZDeb.

posebnih dolžnosti in pooblastil (tretji odstavek 22. člena ZJU). Podlage in postopek določitve plač za vse javne uslužbenke določa sistemski predpis, to je ZSTSPJS.

Sodni red sodno osebje opredeljuje kot javne uslužbenke in strokovno-tehnične javne uslužbenke, glede pravic iz delovnih razmerij pa napotuje na uporabo predpisov in kolektivno pogodbo, ki velja za delavce v državnih organih, s to razliko, da lahko zaradi posebnih pooblastil sodnega osebja in specifične dela na sodišču zakon določi drugače. Krovni zakon, ki ureja pravice in obveznosti iz delovnega razmerja sodnega osebja, je ZJU, ZSTSPJS pa določa sistem plač javnih uslužbencev v javnem sektorju, pravila za njihovo določanje, obračunavanje in izplačilo. ZSTSPJS določa tudi dodatke k plači za delo v manj ugodnem delovnem času, višino dodatkov pa določa kolektivna pogodba, ki velja za javni sektor.

Organizacijo in opravljanje nujnih procesnih dejanj podrobneje določa Sodni red, ki predvideva sodelovanje sodnega osebja. Sodni red določa, da mora biti sodno osebje v času pripravljenosti dosegljivo po telefonu ali z uporabo drugih elektronskih komunikacij, sodniku, ki opravlja delo na terenu, pa mora biti zaradi učinkovitega in nemotenega opravljanja nujnih procesnih dejanj zagotovljeno uradno vozilo z voznikom in zapisnikarjem. Sodnemu osebju pripadajo tudi posebne pravice po veljavnih predpisih, zagotovljena pa je tudi varovalna oprema.

ZSTSPJS določa, da dodatki za manj ugodne delovne pogoje pripadajo javnim uslužbencem le, če opravljajo delo v takih pogojih in manj ugodni delovni pogoji niso upoštevani v osnovni plači. V 45. členu ZSTSPJS je podrobneje določeno, da pripadajo javnim uslužbencem za delo v delovnem času, ki je zanje manj ugoden, dodatki za:

- izmensko delo,
- delo v deljenem delovnem času,
- delo v neenakomerno razporejenem delovnem času,
- delo ponoči, v nedeljo in na dan, ki je z zakonom določen kot dela prost dan ali praznik,
- delo preko polnega delovnega časa.

Dodatki iz prve, druge in tretje alineje se med seboj izključujejo. Dodatki pripadajo le za čas, ko dela v času, ki je manj ugoden. Višina dodatkov se za javne uslužbenke določa s kolektivno pogodbo za javni sektor. Osnova za obračun dodatkov je osnovna plača javnega uslužbenca.

Javnim uslužbencem pripada tudi dodatek za pripravljenost v kraju bivanja ali v kraju po njegovi izbiri (pripravljenost na domu), če je pripravljenost na domu izven delovnega časa pisno odrejena, in sicer v primerih, ki jih določa zakon ali kolektivna pogodba.

ZS kot veljavni materialni predpis za sodno osebje za sodelovanje pri opravljanju nujnih procesnih dejanj ne predvideva posebnih delovnih pogojev, na primer pripravljenosti za delo, kot to določajo že predstavljeni področni zakoni s področja obrambe, policije, finančne uprave in drugi. Zato se glede na mnenje Računskega sodišča in zagotavljanje enotne uporabe predpisov s področja javnih uslužbencev s predlogom zakona ureja delovnopravno področje sodelovanja sodnega osebja pri opravljanju nujnih procesnih dejanj, tako da se določa zakonsko podlago za opravljanje dela v manj ugodnem delovnem času, opredelitev pripravljenosti za delo in ustrezen način plačila.

1.13 Poslovanje sodišč

1.13.1 Poletno poslovanje sodišč in poslovanje sodišč ob izrednem dogodku

Posebno ureditev poslovanja sodišč in tek procesnih rokov v času sodnih počitnic (t.j. od 15. julija do 15. avgusta) je določil ZS iz leta 1994. Ta čas se je razen za odločanje v nujnih zadevah, štel kot čas, ko sodišče ne dela in se sodna pisanja ne vročajo. Do naslednje pomembnejše spremembe je prišlo z novelo ZS-C, s katero se je zaradi različnega tolmačenja o štetju procesnih rokov v času sodnih počitnic določba dopolnila tako, da roki v času sodnih počitnic ne tečejo, razen v nujnih zadevah. Dopolnila se

je tudi določba, s katero se med nujne zadeve uvrstila razen odvzema prostosti tudi omejitev prostosti zaradi uskladitve z Zakonom o kazenskem postopku. Z novelo ZS-M se je zaradi posodabljanja poslovanja sodišč in informatizacijo postopkov določil drugačen obseg poslovanja sodišč v času od 15. julija do 15. avgusta. Še vedno sodišča v tem času poslujejo v omejenem obsegu, ki pa se ne omejuje samo na nujne zadeve, ampak lahko sodišča odločajo tudi o zadevah, ki niso nujne (nenujne zadeve). Termin sodne počitnice se je nadomestil s terminom poletno poslovanje sodišč, ki še vedno nakazuje, da sodišča delujejo z določenimi omejitvami, pa vendar v širšem obsegu. Posodobljen je bil tudi nabor nujnih zadev - dodani so bili postopki v zvezi z izvrševanjem kazni zapora ter nepravdne zadeve po zakonu, ki ureja preprečevanje nasilja v družini (postopki po tem zakonu so nujni in prednostni), termin prisilne poravnave in stečaja pa posodobljen z »zadevami zaradi insolventnosti in prisilnega prenehanja«. V času poletnega poslovanja sodišča nemoteno odločajo in razpisujejo naroke v nujnih zadevah, v katerih procesni roki tečejo, prav tako poteka vročanje, v ostalih zadevah pa sodišča lahko odločajo, vendar veljajo omejitve glede razpisovanja narokov. Sodišče lahko narok razpiše le, če s tem soglašajo vse stranke. Strankam je v času poletnega poslovanja sodišča lahko vročeno sodno pisanje tudi v nenujnih zadevah, vendar pa rok začne teči prvi naslednji dan po izteku poletnega poslovanja, na kar sodišče opozori stranko na sodnem pisanju, ovojnici ali drugi listini, ki se priloži sodnemu pisanju.

Novela ZS-I je določila tudi delovanje sodišč v času trajanja izrednih dogodkov (ob naravnih in drugih nesrečah, ob večjih epidemijah in podobnih večjih izrednih dogodkih). O navedenih ukrepih, ko posamezna sodišča ne morejo več delovati nemoteno, je odločal predsednik vrhovnega sodišča na predlog ministra. ZS-I je določal, da v času izrednega dogodka sodišča poslujejo na enak način, kot v času poletnega poslovanja, predsednik vrhovnega sodišča pa je lahko odredil tudi druge ukrepe, ki najbolj ustrezajo konkretnim okoliščinam (na primer dodelitve sodnikov, premestitve sodnikov v sodelovanju s sodnim svetom). Odločitev predsednika vrhovnega sodišča se objavi v Uradnem listu Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: uradni list). Sprememba 83.a člena z novelo ZS-M je prinesla ustrezno pravno podlago za hiter odziv in prilagoditev poslovanja sodišč v primeru izrednega dogodka, saj določa, da sodišča ob nastanku izrednega dogodka praviloma poslujejo na način, kot je predviden za poletno poslovanje, lahko pa tudi v drugačnem obsegu, glede na naravo izrednega dogodka. Ob nastanku izrednega dogodka predsednik vrhovnega sodišča z odredbo določi obseg delovanja sodišč, katera sodišča poslujejo kot v času poletnega poslovanja in druge posebne ukrepe, ki določajo način poslovanja sodišč, s katerimi lahko predsednik omeji uporabo sodnoupornih ali procesnih predpisov zaradi izrednega dogodka, s čimer se zagotovi čimbolj nemoteno in redno izvajanje sodne oblasti. V odredbi določi tudi čas veljavnosti odredbe glede na čas trajanja izrednega dogodka, ter jo objavi v uradnem listu. Z odredbo se lahko bistveno zmanjša delovanje sodišč, ki pa morajo še vedno zagotavljati odločanje v tistih nujnih zadevah, ki so bistvene za zagotavljanje varstva pravic strank. Predsednik vrhovnega sodišča lahko določi, da se nujne zadeve iz 5. do 9. točke tretjega odstavka 83. člena štejejo kot nenujne zadeve, lahko pa jih še vedno šteje kot nujne zadeve in v njih določi drugačen obseg poslovanja. Lahko določi tudi, da sodišča v vseh ali nekaterih nenujnih zadevah poslujejo v neomejenem obsegu, kar predstavlja izjemo od splošnega pravila poslovanja v poletnem času. Če bi bilo posamezno sodišče v izrednem dogodku tako prizadeto, da ne bi moglo zagotavljati poslovanja, lahko predsednik vrhovnega sodišča z odredbo določi drugo stvarno ali krajevno pristojno sodišče, ki bo za čas trajanja izrednega dogodka pristojno za poslovanje v zadevah tega sodišča. Če je ob nastopu oziroma zaradi poteka izrednega dogodka onemogočeno poslovanje vseh sodišč in oteženo uveljavljanje pravic strank, ne tečejo roki za uveljavljanje pravic strank v sodnih postopkih. Sklep o nastopu takšnega izrednega dogodka sprejme Vlada Republike Slovenije po predhodnem predlogu predsednika vrhovnega sodišča. Zaradi varstva pravic strank zadržanje teka rokov ne sme trajati več kot tri mesece, Vlada pa lahko ta rok skrajša glede na okoliščine izrednega dogodka.

1.13.2 Zagotavljanje varnosti na sodiščih

Sodstvo ima posebno vlogo v družbi, saj zagotavlja pravice, temeljne vrednote v pravni državi, ki mora uživati zaupanje javnosti, če naj bo uspešno pri svojem poslanstvu. To zaupanje je treba ustrezno zavarovati pred neutemeljenimi destruktivnimi napadi, s katerimi se posega ali je mogoče poseči v

neodvisnost sodnikov, in zavarovati zaupanje v sodstvo in ugled ter avtoriteto sodstva. Kot garant pravice in temeljnih vrednot v pravni državi mora sodstvo uživati zaupanje javnosti, če naj bo uspešno pri svoji nalogi. Varstvo avtoritete sodišča se nanaša na zavest, da so sodišča tisti forum, ki je namenjen reševanju sporov oziroma za odločanje o krivdi ali nedolžnosti, pri čemer je pomembno, da javnost v veliki meri uživa zaupanje v sposobnost sodstva, da to funkcijo izpolni. V skladu s 123. členom Ustave RS je vsakomur zagotovljeno sodno varstvo v njegovi zadevi pred neodvisnim, nepristranskim in z zakonom ustanovljenim sodiščem. V povezavi s tem je potrebno nevarnosti izključevati ne samo takrat, kadar bi se sodniki samo počutili ogrožene, ampak vsakokrat, ko bi kdo zaradi njihove ogroženosti lahko podvomil v zagotovila o neodvisnem odločanju o njegovih pravicah.

Pravosodni sistem v Republiki Sloveniji deluje v relativno stabilnem varnostnem okolju, na katerega neprestano vplivajo različni nepredvidljivi varnostni pojavi in dogodki. Nepredvidljivi varnostni dogodki, kot so najave eksplozivnih teles, napadi na pravosodne funkcionarje in osebje, fizično in psihično nasilje ter druge vrste pritiskov, ki so ga vsakodnevno deležni zaposleni v pravosodnih organih, lahko hitro spremenijo varnostno situacijo in s tem povzročijo nepredvidljivo škodo.

Varnost pravosodnih organov je del skupne notranje varnosti države, vendar postopki in ukrepi za zagotavljanje te varnosti hkrati posegajo v temeljne človekove pravice in svoboščine. Zagotavljanje varnosti pravosodnih organov spada med dejavnosti, ki jih država zaradi velikega interesa ureja na normativnopravni in organizacijski ravni ter z nadzorovanjem izvajanja dejavnosti.

Razvoj varnostne politike mora zasledovati naslednje cilje:

- sistemsko ureditev varnosti pravosodnih organov, pravosodnega sistema in drugih legitimnih deležnikov;
- kakovostno in trajnostno izobraževanje, vzpostavitev mehanizmov trajnostnega usposabljanja in rednega izpopolnjevanja znanja vseh zaposlenih v pravosodju ter varnostnega osebja, ki zagotavlja varnost pravosodnih organov;
- vzpostavitev inteligentnih mehanizmov za zagotavljanje kakovostnega nadzora nad subjekti zasebnega varstva, ki opravljajo naloge varovanja;
- doseganje povezovalnih učinkov na področju varnosti pravosodnih organov in pravosodnega sistema ob vzpostavljanju partnerskih odnosov med državnimi in zasebnimi varnostnimi mehanizmi.

Varnostna arhitektura pravosodnih organov se mora vzpostavljati načrtno, sorazmerno in celovito po veljavnih mednarodnih varnostnih standardih ob spoštovanju predpisov in upoštevanju načela sorazmernosti glede na varnostne izzive. Politika varnosti pravosodnih organov se uresničuje s pomočjo nosilnih institucij varnostnega sistema s poudarkom na varovanju in zaščiti življenja, osebne varnosti in premoženja zaposlenih in strank v pravosodju ter varovanja vseh temeljnih institucij pravosodnega sistema in drugih deležnikov v pravosodju.

Glede na varnostne trende v Evropi, s katerimi je povezano nemoteno in varno poslovanje sodišč in drugih pravosodnih organov, ter varnostne izzive v globalnem prostoru, kjer izstopajo predvsem delovanje kriminalnih združb, organizirani kriminal, pojavne oblike terorizma, nenadzorovani migracijski tokovi in trgovina z ljudmi, je treba varnosti posvetiti posebno pozornost.

1.14 Pravosodna uprava

Pravosodna uprava obsega predvsem zagotavljanje splošnih pogojev za delovanje sodstva, kamor se šteje priprava zakonov in drugih predpisov s področja organizacije in poslovanja sodišč, skrb za izobraževanje in strokovno usposabljanje kadrov, zagotavljanje prostorskih, materialnih in tehničnih pogojev. Za zadeve pravosodne uprave je pristojno ministrstvo, ki v teh zadevah komunicira predvsem s predsedniki in direktorji sodišč, kar predstavlja dodatno varovalko neodvisnosti sodnikov pri njihovem delu.

Ministrstvo lahko od predsednikov sodišč zahteva podatke in poročila o stanju reševanja posamezne zadeve ali vrste zadev oziroma druge podatke, ki jih v zvezi z delom sodišča potrebuje za obveščanje javnosti, za odgovore na vprašanja Državnega zbora Republike Slovenije, Državnega sveta Republike Slovenije, Vlade Republike Slovenije, Računskega sodišča Republike Slovenije, ustavnega sodišča, varuha človekovih pravic in predsednika Republike Slovenije ali za izvajanje svojih pristojnosti po ZS ali ZSS.

Tekom sprememb ZS se je pristojnost ministrstva glede nalog pravosodne uprave zmanjševala. Tako so bile naloge v zvezi z zagotavljanjem kadrovskih virov, predvsem imenovanje predsednikov in direktorjev sodišč ter vodenje osebnih spisov sodnikov in centralne kadrovske evidence sodnikov in sodnega osebja, prenesene na sodno vejo oblasti zaradi njene krepitve. Pomemben del pravosodne uprave pa je zagotavljanje izobraževanja za sodnike in sodno osebje. Pristojnosti Centra za izobraževanje v pravosodju (v nadaljnjem besedilu: CIP), ki je bil sprva namenjen samo izobraževanju sodnikov in sodnega osebja, so se v letih od nastanka CIP razširile tudi na strokovno izobraževanje, izpopolnjevanje in usposabljanje državnih tožilcev, državnih odvetnikov, sodnih cenilcev, sodnih izvedencev in sodnih tolmačev, mediatorjev, izvršiteljev in stečajnih upraviteljev, kar je sicer urejeno v področni zakonodaji.

1.14.1 Služba za nadzor organizacije poslovanja sodišč

Z novelo ZS-K⁸⁹ je bila vzpostavljena pravna podlaga za ustanovitev Službe za nadzor organizacije poslovanja sodišč (v nadaljnjem besedilu: služba za nadzor). Namen ustanovitve službe je bil vzpostavitev notranje organizacijske enote znotraj ministrstva, ki bo skrbela za nadzor nad organizacijo poslovanja sodišč, vodil pa jo bo dodeljeni sodnik.

Služba za nadzor je pričela z delovanjem konec leta 2016 in izvaja nadzor nad sodno upravo, nad izpopolnjevanjem meril za kakovost dela sodišč in opravljanjem zadev sodne oprave ter opravlja taksne preglede po določbah zakona, ki ureja sodne takse. Služba za nadzor skrbi za izvajanje sodnega reda in opravlja tudi administrativne preglede v skladu s sodnim redom. Poleg tega izvaja pristojnosti po ZS, ZSS, ZSSve in ZVPSBNO (pregled poslovanja, nadzor sodne uprave, službeni nadzor, disciplinski postopki, pristojnosti v zvezi z nadzorstvenimi pritožbami) ter opravlja druge naloge z delovnega področja. Služba za nadzor svoje naloge, izvaja ob doslednem spoštovanju načela delitve oblasti in neodvisnosti sodnika pri opravljanju sodniške službe. Tekom let se je pokazalo, da je zakonska ureditev Službe za nadzor podnormirana, saj imajo različne vrste nadzora, ki jih je do sedaj določal Pravilnik o Službi za nadzor organizacije poslovanja sodišč,⁹⁰ lahko različne posledice, hkrati pa bi bilo potrebno na zakonski ravni opredeliti tudi časovno dinamiko opravljanja nadzorov in vrste nadzorov.

Služba za nadzor organizacije poslovanja sodišč izvaja redni letni nadzor na podlagi načrta rednih nadzorov. V načrtu so opredeljena sodišča, na katerih se izvede nadzor, vsebina nadzorov, časovni potek nadzorov in vsebina nadzorov. Opredeljeni so tudi administrativni in taksni pregledi, in sicer je določeno, na katerih sodiščih se ti pregledi opravijo, vsebina pregledov in časovni potek.

Služba za nadzor organizacije poslovanja sodišč vsako leto pripravi tudi letno poročilo o nadzorih na sodiščih. Poročilo vsebuje analizo opravljenih nadzorov na podlagi letnega načrta, izvajanje nadzora na podlagi ZVPSBNO in drugo opravljeno delo, ki je v pristojnosti službe. Vsi taksni in administrativni pregledi se izvajajo neposredno na sodiščih z vpogledovanjem v sodne spise in po potrebi v vpisnike. Pri pregledu ugotavljanja skladnosti poslovanja sodišč z določbami Sodnega reda se služba za nadzor osredotoča na primer na pravila o dodeljevanju zadev, poslovanje z zadevami (delo sodne pisarne, ki se nanaša na priloge in predložitve spisa, opravila sodne osebe po prejemu sodnikove odredbe, poslovanje sodne osebe s spisi, predložitve spisa višjemu sodišču, arhiviranje). V okviru taksnega

⁸⁹ Uradni list RS, št. 63/13.

⁹⁰ Uradni list RS, št. 79/16.

pregleda služba za nadzor nadzoruje izvajanje Zakona o sodnih taksah,⁹¹ in sicer oprostitev, odlog in obročno plačilo taks, ugotovitev vrednosti predmeta postopka in odmera takse, izterjava neplačane takse in vrnitev takse. V praksi služba za nadzor na vsakem sodišču, na katerem je predviden nadzor, pregleda določeno število zadev. Obseg zadev je določen z odredbo, sodišča pa sama identificirajo zadeve in jih pripravijo za pregled. Na posameznem sodišču je pregledano na primer največ 30 naključno izbranih zadev. Po opravljenem pregledu služba za nadzor predsednikom sodišč predlaga odpravo nepravilnosti oziroma pomanjkljivosti, ki niso skladne z zakonodajo. Sodišča se nato odzovejo na posredovani osnutek poročila, se opredelijo do ugotovljenih nepravilnosti oziroma pomanjkljivosti in le-te odpravijo.

Glede nadzora nad sodno upravo služba za nadzor izvaja nadzor organizacije poslovanja in izvedenih ukrepov sodne uprave, predvsem za zagotavljanje pravočasnosti postopkovnih dejanj. Nadzor lahko obsega pregled opravilne številke zadeve, datum prejema zadeve, datum prejema predloga o izdaji začasne odredbe in datum odločitve o predlogu, datume narokov. Služba za nadzor lahko sodišča v okviru nadzora zaprosi za posredovanje podatkov o morebitnih izvedenih ukrepih iz prvega odstavka 71.c člena ZS oziroma drugih izvedenih ukrepih, namenjenih varstvu pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja v pravnih zadevah in morebitnih drugih podatkov, ki zadevajo izvajanje sodne uprave v pravnih zadevah, za katere meni, da so potrebni za razjasnitev vseh okoliščin predmetnega nadzora.

Služba za nadzor v okviru ministrstva obravnava nadzorstvene pritožbe, ki so vložene pri ministrstvu. Nadzorstveno pritožbo služba za nadzor po preizkusu popolnosti vloge odstopi predsedniku pristojnega sodišča, da jo obravnava v skladu z ZVPSBNO, in zahteva, da ga v dveh mesecih obvesti o ugotovitvah in o odločitvi. Nadzorstvene pritožbe, ki so bile odstopljene sodiščem, predsedniki sodišč v večini primerov zavrnejo, manjši del pa je za predlagatelja ugodno rešen.

1.15 Dostop javnosti

Javnost sojenja je bistvena prvina demokratične družbene ureditve in z ustavo posebej zajamčena pravica, ki v okviru temeljne človekove pravice do sodnega varstva zagotavlja uresničevanje pravice do poštenega sojenja. S to pravico se uresničuje načelo poštenega sojenja, in sicer omogoča javnosti nadzor nad nepristranskostjo in zakonitostjo sojenja.

Javnost sojenja obsega javnost sodnih obravnav in javno izrekanje sodb. Ti pravici, kot to izhaja tudi iz 6. člena Evropske konvencije za človekove pravice (v nadaljnjem besedilu: EKČP), sta v vlogi poštenega sojenja, kot instrument demokratičnega nadzora javnosti nad delovanjem sodstva ter prispevata k zaupanju ljudi v sodstvo. Oba dela pravice do javnosti sojenja sta v prvi vrsti namenjena uresničevanju pravice do poštenega sojenja, ki jo kot eno od človekovih pravic varuje tudi EKČP v 6. členu. Ustavni zahtevi po javnosti glavnih obravnav je zadoščeno že, če je bila takšna obravnava na tistem sodišču, ki je odločalo o dejanskih vprašanjih. Javnost glavnih obravnav tako ni potrebna na vseh stopnjah sojenja.

Po sodbi ESČP v vodilnem primeru Riepan proti Avstriji (27. točka) je izvedba javnih sodnih obravnav temeljno načelo, zapisano v prvem odstavku 6. člena Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (Konvencija). Ta javni značaj stranke postopka varuje pred tajnim sojenjem brez javnega nadzora; je tudi en od načinov, s katerim je mogoče ohraniti zaupanje v sodišča. Z zagotavljanjem transparentnosti izvrševanja pravosodja javnost prispeva k doseganju cilja prvega odstavka 6. člena Konvencije, in sicer poštenega sojenja, katerega jamstvo je eno temeljnih načel vsake demokratične družbe. Je tudi eno od sredstev, s katerim se lahko vzdržuje zaupanje v sodstvo. S tem, ko se sojenje napravi vidno, njegova javnost prispeva k cilju prvega odstavka 6. člena Konvencije, katerega varovanje predstavlja enega od temeljev demokratične družbe. Če je bilo sojenje zaprto za javnost, je lahko takšna

⁹¹ Uradni list RS, št. 37/08, 97/10, 63/13, 58/14 – odl. US, 19/15 – odl. US, 30/16, 10/17 – ZPP-E, 11/18 – ZIZ-L, 35/18 – odl. US in 204/21.

tudi obrazložitev sodbe, ob pogoju, da so bili javno razglašeni operativni deli sodbe. ESČP je tudi odločilo, da omejitev javnega izreka sodbe na operativne dele ne pomeni kršitve prvega odstavka 6. člena Konvencije, če je bil postopek zaradi specifičnih okoliščin zaprt za javnost.

V skladu z ustaljeno sodno prakso ESČP velja naslednje: »Javnost varuje udeležence v postopku pred tajnim sodstvom, nad katerim javnost nima nadzora; pomeni tudi sredstvo, s katerim se ohranja zaupanje v sodišča. To, da je potek sojenja javen, pomaga doseči namen člena 6(1): pošteno sojenje, katerega jamstvo šteje med načela vsake demokratične družbe v smislu Konvencije.«

Javnost izrekanja sodb velja po sodni praksi ESČP razlagati prožno in ne v absolutnem smislu. Temu sledi tudi ustavno sodišče, ki je v odločbi Up-679/06, U-I-20/07,⁹² zapisalo, da »pravica do javnega izrekanja sodb zagotavlja javnost izreka sodbe, ne pa nujno tudi ustne razglasitve sodbe. Zahteva po javnosti izrekanja sodb je zagotovljena že z možnostjo vpogleda javnosti v izrek. Če pa se sodba razglasi ustno, je treba izrek sodbe vedno prebrati javno, tudi če je javnost pri branju razlogov sodbe sicer delno ali v celoti izključena.«

Po naši ustavni ureditvi (24. člen ustave) so sodne obravnave javne, sodbe pa se izrekajo javno. Pravica do javnosti sojenja ni absolutna, temveč se lahko z zakonom omeji, zakonodajalcu pa je naložena dolžnost, da določi izjeme, pod katerimi se javnost lahko izključi. Ob tem se upoštevajo tudi druge določbe Ustave, ki določajo ustavno zajamčene pravice posameznika, predvsem varstvo pravic zasebnosti in osebnostnih pravic (35. člen ustave) ter varstvo osebnih podatkov (38. člen ustave).

Transparentno delovanje sodstva tako ni zgolj v interesu uresničevanja pravic posameznika, da mu sodi neodvisno in nepristransko sodišče, ampak tudi metoda, po kateri se lahko ljudstvo oziroma javnost posredno seznanjajo z delom sodišč kot nosilca oblasti, ki odloča v imenu ljudstva.

Javnost celotne ali dela glavne obravnave se lahko izključi, če je to potrebno zaradi varovanja tajnosti, varstva javnega reda, morale, varstva osebnega ali družinskega življenja obtoženca ali oškodovanca ali koristi mladoletnika (kadar se sodi mladoletniku, se javnost vselej izključi) ali če bi javnost škodovala interesom pravičnosti. Izključitev javnosti seveda ne velja za stranke, oškodovance, njihove zastopnike in zagovornika. Navzočnost na glavni obravnavi, katere javnost je izključena, se sme dovoliti posameznim uradnim osebam ter znanstvenim in javnim delavcem, na zahtevo obtoženca pa tudi njegovim bližnjim. Tisti, ki so navzoči na taki obravnavi, so dolžni varovati kot tajnost vse, kar tam izvedo. Če je bila javnost glavne obravnave izključena, se izrek sodbe prebere vselej na javnem zasedanju, za razglasitev razlogov sodbe pa to ni nujno.

Vrhovno sodišče in sodni svet poudarjata, da se zavzemata za transparentno delovanje sodstva in ustavno zagotovljeno javnost sojenja. K preglednosti delovanja sodišč nedvomno prispeva tudi sprotno objavljane sodnih odločb na spletu.

V našem pravnem redu ne velja precedenčno pravo (po katerem predstavlja izrečena sodba formalni pravni vir za odločanje v enakih zadevah). Ustaljena sodna praksa je sestavina pravne prakse (in varnosti), ki odraža način uporabe določenih pravnih pravil pri reševanju konkretnih sporov v praksi. Vrhovno sodišče z oblikovanjem ustaljene sodne prakse daje vodilo nižjim sodiščem za razsojo v enakih in podobnih primerih ter na takšen način usmerja delovanje sodnega sistema. Skozi vlogo vrhovnega sodišča, da skrbi za enotno sodno prakso, se zagotavlja tudi ustavna pravica do enakega varstva pravic v postopku. Največji učinek v tej smeri zagotavlja z argumentacijo odločitev v konkretnih primerih, ko z odločanjem o izrednih pravnih sredstvih usmerja sodno prakso. Na ta način njegove odločitve postajajo del ustaljene sodne prakse, k spoštovanju katere je zavezano tudi samo. Vrhovno sodišče ima pri oblikovanju sodne prakse nedvomno odločilno vlogo, saj pri tem ni vezano na stališča sodne prakse, ki so se izoblikovala pred nižjimi sodišči. Na nivo ustavno zagotovljenega jamstva je dvignjena le prepoved samovoljnega odstopa od sodne prakse. Sodišče ne sme samovoljno oziroma arbitrarno, torej brez

⁹² Uradni list RS, št. 101/07.

razumne pravne obrazložitve, odstopiti od enotne in ustaljene sodne prakse. Zato imajo tudi v primeru, ko je bila sodna praksa oblikovana s strani vrhovnega sodišča, nižja sodišča pravico odstopiti od tako oblikovane sodne prakse, ob predpostavki, da za svojo odločitev ponudijo zadostno argumentacijo, ki nima značaja samovolje sodnika oziroma sodišča.

V skladu z veljavnim ZS vrhovno sodišče zagotavlja enotno sodno prakso. Z razvojem informacijskega sistema za vodenje in distribucijo sodne prakse, sprva predvsem za rabo znotraj sodišč samih, je vrhovno sodišče začelo že pred tridesetimi leti. Z letom 2006 pa se je na spletnem mestu sodišč začelo objavljati izbrano sodno prakso višjih sodišč oziroma vrhovnega sodišča. Sproti so bile te objave prenesene na namensko spletno mesto (sodnapraksa.si), ustrezno kategorizirane, povezane na člene zakonov ter opremljene z zmogljivim in enostavno uporabnim spletnim iskalnikom. Čeprav so navedeni trendi pozitivni, še vedno zajemajo zgolj manjši delež sodnih odločb, ki jih slovenska sodišča izdajo vsako leto.

Po podatkih Letnega poročila o učinkovitosti in uspešnosti sodišč za leto 2019 je redno objavljane obdelane sodne prakse pomemben dejavnik njenega usklajevanja in zagotavljanja javnosti, pravne varnosti in enakosti. Vnos anonimiziranih odločb v enotno bazo sodne prakse in javna objava na spletnem mestu slovenskega sodstva, ki so dostopne strokovni in laični javnosti, so osnovni dejavniki njenega usklajevanja. Na ta način se ustvarja baza znanja, ki prispeva k izboljšanju kakovosti dela sodišča in ustrezni informiranosti strokovne in laične javnosti. V okviru tega prizadevanja vrhovno sodišče višja sodišča spodbuja k pripravi anonimiziranih odločb za vnos v prosto dostopno pravno-informacijsko zbirko odločb višjih in vrhovnega sodišča ter drugih za strokovno javnost zanimivih dokumentov.

Analiza objavljenih dokumentov na spletnem mestu slovenskega sodstva (www.sodnapraksa.si) v letu 2020 je pokazala, da je bilo objavljeno skupaj 8.246 dokumentov (sodnih odločb). Poleg tega je objavljen en predlog za predhodno vprašanje, naslovljen na Sodišče Evropske unije, 15 dokumentov s področja sodne prakse glede odmere nepremoženjske škode in 1012 deloma povzetkov, deloma celotnih besedil strokovnih člankov iz domačih in nekaterih tujih revij ter zbornikov. Na spletnem mestu slovenskega sodstva je bilo v letu 2021 objavljenih 10.484 dokumentov (sodnih odločb). Poleg tega je bilo objavljenih pet predlogov za predhodno vprašanje, naslovljenih na SEU, 28 dokumentov s področja sodne prakse glede odmere nepremoženjske škode in 548 deloma povzetkov, deloma celotnih besedil strokovnih člankov iz domačih in nekaterih tujih revij in zbornikov. V letu 2022 je bilo objavljenih 10.105 sodnih odločb, Poleg tega je bil objavljen en predlog za predhodno vprašanje, naslovljen na SEU, devet dokumentov s področja sodne prakse glede odmere nepremoženjske škode in 353 deloma povzetkov, deloma celotnih besedil strokovnih člankov iz domačih in nekaterih tujih revij in zbornikov. V letu 2023 je bilo objavljenih 8.815 sodnih odločb, na spletu pa se objavljajo sodne odločbe višjih, upravnega in vrhovnega sodišča.

Večji premik je bil z željo po objavi sodnih odločb vseh stopenj zato pripravljen leta 2016, ko je minister sprejel Sodni red, ki je začel veljati 1. januarja 2017. V tem aktu je pooblastil predsednika VSRS, da izda akt, ki bo določil organizacijo, način in obliko objave obdelane sodne prakse (6. člen). Gre za izvajanje določb 108. člena in prvega odstavka 109. člena ZS, po katerih vrhovno sodišče skrbi za enotno sodno prakso in o njej vodi evidenco, kar udejanja med drugim tako, da (obdelano) sodno prakso in pravna mnenja objavlja. Cilj določbe je bil razširitev objavljanja sodnih odločb na način, da bi bile objavljene tudi prvostopenjske sodne odločbe. Ovire, ki jih izpostavlja VSRS, so zlasti kako v teh sodnih odločbah na čim bolj avtomatiziran in obenem dosleden način prikriti osebne podatke strank postopka ter druge podatke, katerih objava ni nujna oziroma potrebna za doseg ciljev, ki jih zasledujemo z objavo (enotnost sodne prakse ter izvajanje systemskega spremljanja delovanja sodišč). Za doseg teh namenov je namreč po naši presoji ključno zlasti, kako sodišča rešujejo posamezna pravna vprašanja, ne pa tudi, v zvezi s katerimi posamezniki jih rešujejo. Neomejena objava osebnih podatkov v tako velikem obsegu bi namreč lahko imela znatne posledice za posameznike, ki so stranke sodnih sporov, zato jih je pred objavo potrebno prikriti, česar pa zaradi visokega obsega prvostopenjskih odločb

(okvirno 100.000 na leto) ni mogoče več zagotoviti ročno, tako kot to poteka za obstoječe objave na sodnapraks.si.

Glavna ovira za objavo tudi prvostopenjskih sodnih odločb, ki jo je izpostavljalo vrhovno sodišče, je v delu, katerega je treba opraviti za objavo sodne odločbe. To delo zajema prikritje osebnih podatkov strank ter drugih posameznikov, omenjenih v sodni odločbi, saj bistvo objave ni v razkrivanju identifikacije strank sodnega postopka, temveč v pravni argumentaciji, ki je sodišče vodila k odločitvi. To delo je ročno in časovno zamudno.

V večini držav članic EU so sodne odločbe objavljene na spletu, vendar se obseg in način objave bistveno razlikuje, ne samo med državami, pač pa tudi znotraj držav članic. Glede objavljanja odločb se uporabljajo kriteriji za izbor na podlagi Priporočila R (95) 11 Odbora Sveta ministrov v Svetu Evrope:

- Negativni izbor: objavijo se vse odločbe, razen izjemoma, zlasti v primeru zavrnitve iz postopkovnih razlogov ali če obstajajo posebni razlogi, da se določena odločba ne objavi, na primer zaščita mladoletnikov, državna varnost ali varstvo podatkov.
- Pozitivni izbor: odločbe se ne objavijo, razen če izpolnjujejo posebna predhodno oblikovana merila. Takšna merila so lahko objektivna ali subjektivna, širša ali ožja, postopkovna ali vsebinska.

Negativni izbor se uporablja predvsem na najvišjih sodiščih, pozitivni pa na nižjih. Sodne odločbe nižjih sodišč se objavljajo, če je to v interesu razvoja prava in zagotavljanja enotnosti sodne prakse, hkrati pa mora biti izbor splošno reprezentativen, kar je težko doseči. Kriteriji za pozitivni izbor večinoma niso določeni ali pa niso objavljeni na spletu.

Iz pregleda ureditev v državah članicah EU izhaja, da na prvi in na pritožbeni stopnji več kot polovica držav članic EU ne objavlja sodb ali vsaj ne izbora sodb. Ker lahko objavljene odločbe uporabijo odvetniki za podkrepitev svojih argumentov ali sodniki pri odločanju v podobnih zadevah, je pomembno vedeti, ali je odločitev že dokončna ali pravnomočna, ker je potekel rok za pritožbo ali če je bil nanj vložen ugovor, ali je bila potrjena, razveljavljena ali pa še čaka na odločitev. Glede na dostopne podatke te informacije niso dostopne v skoraj nobeni javni bazi podatkov. V Estoniji so to težavo rešili tako, da objavljajo samo pravnomočne sodne odločbe. Objava vseh sodnih odločb je lahko tudi kontraproduktivna, saj je nemogoče izvajati ustrezen nadzor nad delom sodstva samo z objavo množice anonimiziranih odločb, ki niso označene in strukturirane. Z objavo velikega števila odločb je lahko ogrožen tudi cilj vzpostavljanja enotne sodne prakse, saj se odločbe, ki so pomembne za oblikovanje sodne prakse, izgubijo v množici objavljenih odločb. Anonimizacija se nikjer ne izvaja avtomatizirano brez naknadne ročne kontrole.

Glede na to da se objavljanje sodb ureja različno in ker se sistemi še razvijajo, je konec leta 2024 Evropska komisija za učinkovitost pravosodja pri Svetu Evrope (CEPEJ) objavila Smernice⁹³ za spletno objavo sodnih odločb. Smernice so pripomoček državam in obravnavajo načrtovanje in izvajanje spletne pravne baze podatkov, zlasti sodnih odločb, in javni dostop do te baze podatkov. Smernice nudijo praktične nasvete (metodološke, tehnične in organizacijske) državam o zasnovi, izvajanju in uporabi baz podatkov, s ciljem vzpostavitve skupnega okvira, ki ga vodi spoštovanje pravic, zagotovljenih z EKČP, Okvirno konvencijo Sveta Evrope o umetni inteligenci in človekovih pravicah, demokraciji in pravni državi. S tem namenom so te smernice naslovljene na sodišča in druge pristojne organe, ki opravljajo pravosodne funkcije, strokovnjake, vključno s pravniki, in stranke v postopku

1.16 Izvrševanje odločb Ustavnega sodišča in odločb mednarodnih sodišč

⁹³ <https://rm.coe.int/cepej-2024-9-guidelines-on-the-online-publication-of-judicial-decision/1680b2d0de>.

ZS že od prvega sprejetja leta 1994 ureja izvrševanje odločb Ustavnega sodišča in izvršitev odločb ESČP. Z novelo ZS-D⁹⁴ je bil dodan mehanizem postopanja slovenskih sodišč, kadar Sodišču Evropske unije odstopijo v odločanje predhodno vprašanje. Z ratifikacijo Protokola št. 16 k Evropski konvenciji o človekovih pravicah⁹⁵ je treba ZS dopolniti tudi z vidika postopanja vrhovnega sodišča, ko ta zaprosi ESČP za svetovalno mnenje o načelnih vprašanjih, ki se nanašajo na razlago ali uporabo pravic in svoboščin, opredeljenih v konvenciji ali njenih protokolih.

1.17 Razlogi za pripravo novega zakona

Veljavni ZS ima 117 členov. Z uveljavitvijo Zakona o sodnem svetu (ZSSve) je bilo črtanih 17 členov, z uveljavitvijo Zakona o sodnih izvedencih, cenilcih in tolmačih (ZSICT) pa je bilo črtanih 14 členov, skupaj torej 31 členov. Uvedba enotne prve stopnje sodišč in enovitega naziva prvostopenjskega sodnika, ki jo primarno ureja predlog Zakona o sodnikih, terja poseg v najmanj 26 členov in ustrezne prehodne določbe. Z drugimi spremembami, ki so pomembne za celovito ureditev enotne prve stopnje sodišč, in prenavo drugih institutov, bi preseglji tretjino členov, kar je dovoljena meja za pripravo novele zakona. Poleg tega je treba tudi posodobiti določene institute (na primer dostop javnosti, poslovanje sodišč), zato je predlagan nov zakon.

Predlagatelj je pri pripravi predlaganih sprememb v celoti sledil mednarodnim smernicami in dokumentom, ki so navedeni v uvodni obrazložitvi predloga zakona.

2. CILJI, NAČELA IN POGLAVITNE REŠITVE PREDLOGA ZAKONA

2.1 Cilji

Predlagane rešitve zasledujejo naslednje cilje:

- povečanje učinkovitost in kakovosti sodnega sistema,
- uskladitev položaja sodnika prve stopnje in prenove prvostopenjskih sodišč
- zagotovitev enakomerne obremenjenosti prvostopenjskih sodišč in optimalne izrabe kadrovskih virov v sodstvu,
- enako varstvo pravic strank glede na čas reševanja zadev,
- povečanje zaupanja v sodstvo.

2.2 Načela

Predlog zakona temelji na načelih:

- načelo delitve oblasti,
- načelo neodvisnosti sodišč,
- načelo nepristranskega in učinkovitega sodnega varstva,
- načelo nezdružljivosti,
- načelo javnosti.

2.3 Poglavitne rešitve

2.3.1 Uvedba ene vrste prvostopenjskih sodišč

⁹⁴ Uradni list RS, št. 73/04

⁹⁵ Zakon o ratifikaciji Protokola št. 16 h Konvenciji o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 1/15)

Ministrstvo je pri pripravi nove organizacije sodišč, opredelitvi dejavnikov, ki se upoštevajo pri določanju novih okvirov za novo strukturo opredelitvi vodstvene strukture sodišč in vseh drugih potrebnih novosti na področju upravljanja in vodenja sodišč upoštevalo:

- analizo kadrovske opremljenosti sodišč,
- analizo podatkov reševanju zadev na sodiščih,
- analizo in primerjavo podatkov o trajanju sodnih postopkov na posameznih sodiščih,
- druge pomembne dejavnike (na primer obstoječe prostorske pogoje), ki so skladno s Smernicami za izdelavo mreže sodišč (CEPEJ) v podporo dostopu do sodnega varstva in kakovostnemu sodnemu sistemu.

Ustava v 23. členu določa, da ima vsakdo pravico, da o njegovih pravicah in dolžnostih ter o obtožbah proti njemu brez nepotrebnega odlašanja odloča neodvisno, nepristransko in z zakonom ustanovljeno sodišče. Tudi stališče ESČP⁹⁶ je, da je pravica do sodišča, ustanovljenega z zakonom, odraz načela pravne države in ima kot taka pomembno vlogo pri ohranjanju pri ohranjanju delitve oblasti ter neodvisnosti in legitimnosti sodstva, kot se zahteva v demokratični družbi. Ta pravica pomeni samostojno prvino pravice do poštenega sodnega postopka iz 6. člena EKČP. Namen zahteve, da mora biti sodišče ustanovljeno z zakonom, je zaščititi sodstvo pred nezakonitimi zunanjimi vplivi, zlasti s strani izvršilne oblasti, pa tudi s strani zakonodajalca ali znotraj samega sodstva. ESČP je poudarilo, da čeprav je pravica do sodišča, ustanovljenega z zakonom, samostojna pravica iz prvega odstavka 6. člena EKČP, je bila v sodni praksi tega sodišča oblikovana zelo tesna povezava med to posebno pravico in jamstvi neodvisnosti in nepristranskosti. Po stališču ESČP sodnega organa, ki ne izpolnjuje zahtev po neodvisnosti (zlasti od izvršilne oblasti) in nepristranskosti, sploh ni mogoče opredeliti kot »sodišče« za namene prvega odstavka 6. člena EKČP. Podobno pri ugotavljanju, ali je sodišče, ustanovljeno z zakonom, sklicevanje na zakon vključuje katero koli določbo nacionalnega prava (vključno z določbami o neodvisnosti članov sodišča), ki bi v primeru kršitve povzročila, da bi bilo sodelovanje enega ali več sodnikov pri obravnavi zadeve »nepravilno«. Pravica do neodvisnega sodišča in pravica do sodišča, ustanovljenega z zakonom, sta torej tesno povezani. Predpogoj za presojo neodvisnosti sodišča je, da gre za sodišče, ki je ustanovljeno z zakonom oziroma v skladu z zakonom. Zahteva, da mora biti sodišče ustanovljeno z zakonom, hkrati prispeva k zagotavljanju neodvisnosti sodišča. Iz sodbe ESČP v zadevi Guðmundur Andri Ástráðsson proti Islandiji je mogoče razbrati tri elemente pravice do sodišča, ustanovljenega z zakonom, in sicer obstajati mora pravna podlaga za obstoj sodišča, spoštovana morajo biti pravila o njegovi pristojnosti in sestavi ter tudi ustrezna pravila o imenovanju sodnikov.⁹⁷

Ustava nadalje v 126. členu ne določa organizacijske strukture sodišč, ampak ureditev in pristojnost sodišč prepušča ureditvi na zakonski ravni. Državljanom mora biti zagotovljen dostop do sodnega varstva, način pa mora biti določen z zakonom.

Predlagatelj ocenjuje, da je treba zagotoviti pogoje za učinkovito delovanje okrožja, zato se poleg uvedbe ene vrste naziva sodnika prve stopnje, kar ureja Zakon o sodnikih, vzpostavlja okrožje kot osnovna organizacijska raven sodišč. Predlagana reorganizacija ohranja nespremenjen in kakovosten dostop do sodnega varstva za državljane, hkrati pa omogoča mehanizme za učinkovitejše upravljanje okrožja. Zakon določa okrožna sodišča kot osnovno organizacijsko raven na prvi stopnji. Okrožno sodišče bo sodno oblast izvajalo na sedežu sodišča in na zunanjih oddelkih kot notranjih organizacijskih enotah. Okrožna sodišča tudi že sedaj lahko opravljajo glavne obravnave v kazenskih postopkih na drugih lokacijah izven sodnega poslojja, če so prostori v sodnem poslojju neprimerni za glavno obravnavo (drugi odstavek 287. člena ZKP).

Merila, kdaj okrožno sodišče odloča tudi na zunanjih oddelkih, so povzeta po Smernicah za izdelavo mreže sodišč v podporo dostopu do sodnega varstva v kakovostnem sodnem sistemu (CEPEJ-GT-QUAL(2013)2). Smernice kot določitev in merjenje kazalnikov za vzpostavitev optimalnega razmerja

⁹⁶ Zadeva Guðmundur Andri Ástráðsson proti Islandiji z dne 1. 12. 2020.

⁹⁷ Krabonja, A. (2024). *Ustavnopravni vidiki imenovanja sodnikov v Sloveniji: doktorska disertacija*

med dejavnostjo sodišč in oddaljenostjo od uporabnikov izpostavljajo gostoto prebivalstva, velikost sodišča, tok postopkov in delovno obremenitev, zemljepisno lokacijo, infrastrukturo in prevoz. Kot dodatne dejavnike smernice CEPEJ navajajo še informatizacijo sodišč, zmogljivost sodišč, poslovno okolje, alternativno reševanje sporov, razpoložljivost pravnega svetovanja, zaposlovanje novih sodnikov in osebja. Optimalno število prebivalcev na eno sodišče je težko določiti, zlasti zato, ker je pravilneje upoštevati razmerje med velikostjo sodišča in prebivalci v njegovi pristojnosti.

Kriteriji optimizacije organizacije sodišč na prvi stopnji:

- okrožno sodišče je stvarno in krajevno pristojno sodišče v prvi stopnji,
- okrajna sodišča z začetkom uporabe zakona postanejo zunanji oddelki okrožnih sodišč, razen sedežnih okrajnih sodišč, ki se združijo z okrožnimi sodišči,
- Okrajno sodišče v Ljubljani postane zunanji oddelek Okrožnega sodišča v Ljubljani,
- v letni razpored dela sodnikov okrožnega sodišča bodo vključeni vsi sodniki v okrožju.

Glede na geografsko razvejanost ozemlja Slovenije trenutna mreža sodišč omogoča ustrezen dostop prebivalstva do sodnega varstva, zato območja okrožnih sodišč ostajajo nespremenjena. Predlagatelj ocenjuje, da se lahko optimizacija poslovanja sodišč zagotavlja preko spremembe organizacije poslovnih procesov in informatizacije sodnih postopkov, sčasoma pa tudi z reorganizacijo zunanjih oddelkov znotraj posameznega okrožnega sodišča. Kljub temu da gre za notranjo organizacijo okrožnega sodišča, se vseeno vzpostavlja razlika med notranjimi organizacijskimi enotami na sedežu sodišča in zunanjimi oddelki, saj se z zunanjimi oddelki zagotavlja pravico do dostopa do sodnega varstva, zaradi česar se predlaga poseben mehanizem pri določanju zunanjih oddelkov.

Predsednik okrožnega sodišča bo lahko podal predlog za ustanovitev ali ukinitve zunanjega oddelka s ciljem zagotavljanja pravice do sodnega varstva, učinkovitega obvladovanja pripada zadev in zagotavljanja dostopa do sodišča. O predlogu bo odločil predsednik vrhovnega sodišča, ki bo pred tem pridobil mnenje predsednika neposredno višjega sodišča in ministra. V predlogu bodo morale biti upoštevane geografske, demografske in infrastrukturne značilnosti območja. Minister v okviru zadev pravosodne uprave zagotavlja nepremično premoženje za delovanje sodišč (prostori) in je na ravni izvršilne veje oblasti odgovoren za delovanje sodstva. Pravilo za ustanovitev ali ukinitve zunanjega oddelka je enako za vsa okrožja.

Bistvo spremembe organizacije sodišč je vzpostavitev sodnega okrožja kot osnovne organizacijske ravni sodišč na prvi stopnji.

2.3.2 Ureditev instituta razširjenih senatov

Uvaja se nova dodatna možnost za oblikovanje enotne sodne prakse vrhovnega sodišča. Uvedba instituta razširjenih senatov, ki bi dopolnil nabor (ne)formalnih sredstev za usklajevanje sodne prakse na vrhovnem sodišču, se zgleduje zlasti po primerljivih sistemih nemškega pravnega kroga. Na podlagi primerjalnopravne analize pogojev za oblikovanje razširjenega senata je uporaba senata uzakonjena,

- 1) če bi odločitev o temeljnem pravnem vprašanju pomenila odstop od ustaljene sodne prakse vrhovnega sodišča ali od predhodne odločitve senata o istem vprašanju;
- 2) če je sodna praksa na vrhovnem sodišču glede temeljnega pravnega vprašanja neenotna.

Z institutom razširjenih senatov je ponujena nova, dodatna možnost za oblikovanje enotne sodne prakse vrhovnega sodišča. Ključna naloga razširjenih senatov je zagotavljanje enotne sodne prakse. Pri vsakem odločanju je treba upoštevati nedoločeno število primerov z istimi bistvenimi značilnostmi in se vprašati, ali je ponujen odgovor na pravno vprašanje v skladu z dosedanja sodno prakso in kako utegne vplivati na bodoče podobne primere. Smisel razširjenih senatov je lahko le v tem, da se doseže rešitev

pravnega vprašanja, ko so izčrpana vsa druga sredstva. Načelo fakultativnosti je dodatno omejeno z določitvijo kumulativnega pogoja, po katerem odločanje v razširjeni sestavi pride v poštev le, če je bilo neuspešno predhodno usklajevanje med sodnimi oddelki, v delovno področje katerih spada sporno pravno vprašanje. Odločanje v razširjenih senatih namreč ni le fakultativen institut, ampak je hkrati skrajna možnost, omejena na tiste primere, v katerih so bile predhodno izčrpane vse neformalne možnosti medsebojnega usklajevanja. Za odločanje v razširjeni sestavi mora biti zato (alternativno) podana ena od naslednjih okoliščin: če bi rešitev pravnega vprašanja lahko pomenila odstop od ustaljene sodne prakse vrhovnega sodišča ali od pravnega stališča razširjenega senata, če je sodna praksa vrhovnega sodišča neenotna ali če pravno vprašanje spada tudi na delovno področje drugega sodnega oddelka.

2.3.3 Izključne pristojnosti

Ob izhodiščnem pravilu, da se vse zadeve rešujejo na vseh okrožnih sodiščih, je potrebno določiti okvir, ki bo omogočal določanje izključnih pristojnosti za reševanje zadev, kjer je to potrebno. Izključna pristojnost oziroma centralizacija odločanja in s tem specializacija sodnikov, ki te zadeve rešujejo, je potrebna v dveh primerih:

- a) za reševanje zadev, ki jih sodišča letno v delo prejmejo v tako majhnem številu, da razpršenost reševanja ne bi omogočala strokovnosti pri delu in enotne sodne prakse (na primer spori o pravicah intelektualne lastnine),
- b) za reševanje zadev, ki jih sodišča letno v delo prejmejo v velikem številu, vendar razpršenost reševanja ne bi bila smiselna zaradi vsebine in načina reševanja zadev (na primer COVL).

Namen spremembe je, določiti vse izključne pristojnosti okrožnih sodišč na enem mestu. Do sedaj so bile namreč izključne pristojnosti določene v različnih zakonih, kar je bilo nepregledno tako za stranke v postopkih kot tudi za sodišča in druge pravosodne deležnike.

Drugi zakoni bodo lahko še vedno določali izključne pristojnosti sodišč v svojih zakonih, vendar pa je priporočljivo, da se izključne pristojnosti določajo v Zakonu o sodiščih zaradi pravne varnosti.

2.3.4 Zakoniti sodnik – letni razpored sodnikov

Poslovanje sodišča vodi predsednik sodišča, ki ima pomembno vlogo pri zagotavljanju kakovostnega in učinkovitega dela sodišča kot celote. Za zagotavljanje tekočega procesa dela mora imeti na razpolago ustrezne vzvode. Eden ključnih je tudi možnost razporejanja sodnikov. Samo na ta način lahko poskrbi za usklajeno, kakovostno in ažurno delo vseh oddelkov sodišča in s tem sodišča kot celote. Letni razpored je akt sodne uprave, s katerim se zagotavljajo pogoji za redno izvajanje sodne oblasti. Sprejem letnega razporeda je pristojnost in obveznost predsednika sodišča. Letni razpored v povezavi s pravili o dodeljevanju zadev določa vnaprejšnja objektivna pravila za izbiro sodnikov za odločanje v konkretni zadevi, kar je ključno za zagotavljanje pravice do naravnega sodnika.

Z letnim razporedom se:

- razporedi sodnika na pravno področje ali podpodročje,
- razporedi sodnika v notranjo organizacijsko enoto sodišča,
- razporedi sodnike v senate,
- določi preiskovalni sodnik, ki odloča o prikritih preiskovalnih ukrepih na podlagi zakona, ki ureja kazenski postopek,
- sodnike in senate za opravljanje nujnih procesnih dejanj,
- razpored dežurstev v času poletnega poslovanja sodišč

- določi vodjo notranje organizacijske enote (oddelki, javne knjige in službe), če jo vodi sodnik,
- določi pristojnosti podpredsednika, ki jih nanj prenese predsednik iz svoje pristojnosti,
- če ima sodišče več podpredsednikov, kateri nadomešča predsednika.

Predsednik sodišča sprejme letni razpored do 15. decembra za naslednje leto po predhodni seznanitvi sodnikov, po enakem postopku se opravijo tudi spremembe letnega razporeda med letom. Spremembe letnega razporeda med letom se opravijo po enakem postopku kot sprejem. Spremembe letnega razporeda med letom so dovoljene če predsednik oceni, da je to potrebno za nemoteno izvrševanje sodne oblasti, ob tem pa se morajo dodatno upoštevati kriteriji, med katerimi se na novo določa kriterij kadrovske sprememb na sodišču zaradi daljše odsotnosti sodnikov (na primer daljša bolniška odsotnost, dopust za nego in varstvo otroka), kjer je zlasti na manjših sodiščih opazen večji primanjkljaj, in spremembe v notranji organizaciji sodišč, zlasti ukinitvev ali ustanovitev zunanjih oddelkov sodišč.

Sodniki so imenovani na sodniško mesto na sodišču in niso imenovani za določeno področje. Šele ob imenovanju se jih z letnim razporedom razporedi na pravno področje, ki pa se jih iz razloga specializacije sodnikov ne menja ob vsakokratnem sprejemu oziroma spremembi letnega razporeda. Pri razporeditvi sodnika na posamezno pravno področje se namreč upošteva interes posameznega sodnika za delo na določenem pravnem področju, njegove delovne izkušnje in usposobljenost za delo na posameznem pravnem področju. Iz tega razloga se določa kriterije razporejanja sodnikov na druga pravna področja ali podpodročja, kadar predsednik sodišča oceni, da je to potrebno za nemoteno izvrševanje sodne oblasti. Kriteriji so določeni kot varovalka pred neutemeljenim premeščanjem znotraj sodišča, ki bi lahko imelo naravo disciplinske sankcije. Člen se navezuje na objektivne kriterije pri poslovanju sodišča in kriterije izbora med sodniki samimi. Predsednik sodišča mora poleg upoštevanja objektivnih razlogov (sprememba v pripadu zadev, kadrovske spremembe ali spremembe notranje organizacije sodišča), ki niso na strani sodnika, ob izbiri, koga izmed nabora sodnikov bo razporedil na drugo pravno področje ali notranjo organizacijsko enoto, upoštevati tudi delovne izkušnje na pravnem področju ali podpodročju, kamor se bo sodnika po spremembi letnega razporeda razporedilo, in ali je sodnikova obremenitev zmanjšana (na primer zaradi manjšega pripada na sodišče). Predsednik sodišča mora namreč zagotavljati nemoteno izvrševanje sodne oblasti in skrbeti za enakomerno obremenjenost sodnikov.

Letni razpored in njegove spremembe pričnejo veljati peti dan po njihovi objavi. Pomembno je, da se s spremembo letnega razporeda seznanijo tako sodniki kot tudi stranke, po drugi strani pa uveljavitveni rok vseeno ne sme biti predolg, kar je še posebej pomembno za spremembe letnega razporeda, ki se zgodijo med letom, zato je smotno, da začne veljati čimprej. Zoper razporeditev lahko razporejeni sodnik v treh dneh po objavi letnega razporeda na sodni deski sodišča napove pritožbo predsedniku sodišča, ki mora svojo odločitev v nadaljnjih treh dneh obrazložiti. Obrazložitev je pomembna z vidika razlogov, ki so pripeljali do odločitve sprememb v letnem razporedu. Sodnik lahko v osmih dneh od prejema obrazložitve vloži pritožbo, o kateri odloča personalni svet neposredno višjega sodišča, oziroma personalni svet vrhovnega sodišča za pritožbe sodnikov vrhovnega sodišča.

Pritožba zoper letni razpored je bila do odločbe ustavnega sodišča, št. U-I-82/21-17, nesuspendivno pravno sredstvo. Ustavno sodišče je odločilo, da v primeru razporeditve na podlagi spremembe letnega razporeda reverzibilnost pravnega položaja v prid razporejenemu sodniku ni tako enostavno in učinkovito zagotovljena, vendar pa tudi ne gre za primer popolne nepovratnosti. Vendar pa to ne velja za njegove spise, ki so bili na podlagi razporeditve že predodeljeni drugim sodnikom po pravilih o dodeljevanju zadev (načelo zakonitega sodnika).⁹⁸ Iz navedenih razlogov se črta določilo, da pritožba ne zadrži izvršitve letnega razporeda. Po uspešnem pritožbenem postopku se namreč sodnik, ki je bil nezakonito razporejen, lahko razporedi nazaj na sodniško mesto, na katerem je bil pred spremembo letnega razporeda.

Zoper dokončno odločitev glede letnega razporeda ima sodnik zagotovljeno sodno varstvo v upravnem sporu (odločba Upravnega sodišča RS, št. U 209/2006 z dne 22. september 2006 in odločba vrhovnega

⁹⁸ 45. točka odločbe št. U-I-82/21-17

sodišča, št. X Ips 48/2019 z dne 18. januar 2021), dodatno pa ima tudi možnost varstva pred sodnim svetom v obliki zahteve za odpravo kršitev neodvisnosti. Gre za pomemben mehanizem nadzora nad sodno upravo, saj lahko sodni svet, če ugotovi, da predsednik sodišča svoja sodnoupravna pooblastila izvaja tako, da krni neodvisni položaj posameznega sodnika, uvede postopek razrešitve predsednika sodišča.

2.3.5 Predsednik sodišča

Uveljavitev ene vrste prvostopenjskih sodišč bo zahtevala tudi drugačno upravljavsko strukturo na sodiščih. Če je do sedaj imelo vsako okrajno sodišče svojega predsednika, se bo število upravljavskih vlog koncentriralo na okrožna, specializirana in višja sodišča. Z večanjem števila zaposlenih na okrožnih sodiščih, ki bodo vključevala tudi dosedanja okrajna sodišča kot zunanje oddelke, je smiselno zagotoviti razvejano upravljavsko strukturo s povečanjem števila podpredsednikov sodišč.

Po predlagani ureditvi se ohranja dosednji način imenovanja predsednikov sodišč, in sicer bo predsednika vrhovnega sodišča imenoval državni zbor, predsednike ostalih sodišč pa sodni svet.

Mandatna doba se tako za predsednika vrhovnega sodišča kot tudi za ostale predsednike sodišč skrajšuje na pet let, s čimer bo trajanje mandata skladno s trajanjem mandata generalnega sekretarja vrhovnega sodišča in direktorja sodišča, kar bo olajšalo upravljanje sodišča. Dodatno pa se določa še omejitev mandata na enkratno ponovitev za vse predsednike sodišč. Omejitev števila mandatov je na nek način nadzor nad izvajanjem sodne uprave, ki preprečuje, da bi vodenje sodišča postalo rutina ter preraslo v nekritično opravljanje svojih obveznosti in izogibanje odgovornostim. Z večanjem pristojnosti prvostopenjskih sodišč se je zaradi novega modela organiziranosti povečala tudi pristojnost predsednikov okrožnih sodišč. Primerjalno imajo omejeni mandat na primer predstojniki drugih neodvisnih državnih organov. Člani Računskega sodišča so imenovani lahko le enkrat, za čas 9 let (7. člen Zakona o računskem sodišču),⁹⁹ informacijski pooblaščenec ima največ dva 5 letna mandata (6. člen Zakona o informacijskem pooblaščenču),¹⁰⁰ predsednik Komisije za preprečevanje korupcije in njegova namestnika so prav tako na ta položaj lahko imenovani le dvakrat (predsednik ima 6 letni in namestnika 5 letni mandat – 7. člen Zakona o integriteti in preprečevanju korupcije).¹⁰¹ Tudi rektor univerze ima omejen mandat in sicer je rektor lahko ponovno izvoljen, vendar skupni mandat ne sme trajati več kot osem let (23. člen Zakona o visokem šolstvu).¹⁰² Ker se s predlogom novega ZS kadrovske krepitve okrožna sodišča, bojazni, da na posameznem sodišču ne bi bilo zadosti strokovno primernih oziroma kvalificiranih kandidatov, ne bi smelo biti. Razpravo¹⁰³ o argumentih za in proti omejevanju mandatov vodstvenih funkcij v sodstvu je opravil tudi sodni svet in predlagal, da se pri pripravi zakonodaje upošteva tudi možnost omejitve mandata vodstvenih funkcij v sodstvu.

Posebno pozornost ponovnim kandidaturam namenja tudi sodni svet, ki v svojem mnenju¹⁰⁴ izpostavlja, da pri izbirnih postopkih za vodstvena mesta pri presoji potreb konkretnega sodišča in socialnih veščin kandidatov pri ponovnih kandidaturah upošteva tudi javno objavljene podatke o zadovoljstvu javnosti in zaposlenih na sodiščih.

Predlog zakona določa kriterije za izbiro oziroma imenovanje kandidata za predsednika sodišča. Način vodenja in upravljanja sodišča je bistven za izbiro kandidata, ki bo opravljal naloge vodstvenega mesta, zato se kriteriji širijo s področjem vodenja in upravljanja sodišča.

⁹⁹ Uradni list RS, št. 11/01 in 109/12.

¹⁰⁰ Uradni list RS, št. 113/05 in 51/07 – ZUstS-A.

¹⁰¹ Uradni list RS, št. 69/11 – uradno prečiščeno besedilo, 158/20, 3/22 – ZDeb in 16/23 – ZZPri.

¹⁰² Uradni list RS, št. 32/12 – uradno prečiščeno besedilo, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 109/12, 85/14, 75/16, 61/17 – ZUPŠ, 65/17, 175/20 – ZIUOPDVE, 57/21 – odl. US, 54/22 – ZUPŠ-1, 100/22 – ZSZUN in 102/23.

¹⁰³ Sodni svet, 60. seja 18. 3. 2021, Su 143/2021.

¹⁰⁴ Sodni svet, 63. seja 6. 5. 2021, Su 196/2021.

Predlog zakona dopolnjuje nabor vsebin, ki jih mora vsebovati strateški program dela sodišča, in sicer se dodaja opredelitev ciljev glede zagotavljanja učinkovitega dostopa do neodvisnega in nepristranskega sodnega varstva. Izpolnjevanje tega cilja v periodičnih ocenjevanjih delovanja sodne oblasti ocenjujejo tudi mednarodne organizacije (na primer CEPEJ, Evropska komisija), zato je vpeljava tega cilja nujna.

Kot novost se uvaja pravna podlaga za snemanje ustnih predstavitev kandidatov za predsednike sodišč na seji sodnega sveta. Zvočno snemanje kandidatov je določeno zaradi zagotavljanja transparentnosti in presoje zakonitosti izbirnih postopkov za mesta predsednikov sodišč, podrobnejša ureditev glede snemanja, shranjevanja in dostopa pa se ureja v noveli ZSSve.

2.3.6 Sodna uprava

Sodna uprava sodnikom zagotavlja optimalne pogoje dela, v katerih se jim ni treba ukvarjati z vprašanji, ki niso povezana s sojenjem. Kot podporna struktura sodnikom omogoča, da je celotna pozornost sodnikov usmerjena v izvrševanje sodne funkcije in da se jim ni treba ukvarjati z logističnimi, finančnimi in drugimi organizacijskimi vprašanji. Vsebina definicije sodne uprave je bila prvič razširjena z novelo ZS-I, ko so bila vpeljana področja dela menedžmenta v javnem sektorju (odločanje, upravljanje z znanjem, načrtovanje, organiziranje, kadrovanje, vodenje, koordiniranje, komuniciranje, spremljanje učinkov, poročanje, upravljanje s proračunom sodišča in druga opravila, s katerimi se zagotavljajo pogoji za redno izvajanje sodne oblasti). Uvedeno je bilo podrobno poročanje o delu sodišč in nov institut direktorja sodišča, ki je nadomestil dotedanje sekretarje sodišč.

Zadeve sodne uprave obsegajo širok krog nalog, s katerimi se zagotavljajo pogoji za redno, vestno in učinkovito izvajanje sodne oblasti. Predlog zakona naloge sodne uprave zaradi jasnosti našteva taksativno, saj je bilo v preteklosti večkrat nejasno, katere vse so naloge sodne uprave. Naloge sodne uprave obsegajo odločanje o pravicah, obveznostih in odgovornosti sodnikov in sodnega osebja, oblikovanje pobud in mnenj o zakonih in podzakonskih predpisih, vodenje sodne prakse, nadzor nad poslovanjem sodne uprave in jih je treba izvajati tako, da se ne posega v neodvisnost sodnika pri izvajanju sodniške funkcije.

Glede na uvedeno dvotimost upravljanja sodišča je po predlogu zakona izvrševanje zadev sodne uprave v pristojnosti predsednika in direktorja sodišča oziroma generalnega sekretarja vrhovnega sodišča, s čimer se odpravljajo težave pri razlikovanju med pojmom pristojnost za zadeve sodne uprave in izvrševanje zadev sodne uprave.

Namen direktorja sodišča je predvsem v razbremenitvi predsednikov sodišč glede nalog sodne uprave, ki ne pomenijo funkcije sojenja. Naloge direktorja so zlasti skrb za ustrezno kadrovsko poslovanje za sodno osebje in izvajanje predpisov o varnosti in zdravju pri delu, skrb za materialno, tehnično in finančno-računovodsko poslovanje sodišča, vodenje postopkov javnih naročil in izvajanje dejavnosti, povezane s stvarnim premoženjem, ki ga ima sodišče neposredno v uporabi (izvirne naloge). Predsedniku sodišča se omogoča, da lahko prenese dodatne naloge s področja poslovanja sodišča na direktorja sodišča, razen tistih, ki se nanašajo na opravljanje sodniške funkcije. Naloge po pooblastilu obsegajo med drugim aktivnosti na področju dostopa do informacij javnega značaja, naloge po Zakonu o medijih (na primer priprava odgovorov na novinarska vprašanja), naloge v zvezi z alternativnim reševanjem sporov in druge naloge (prenesene naloge). V teh primerih gre za vsebinsko pooblastilo, ki omogoča izvajanje konkretnih nalog s področja sodne uprave ali poslovanja sodišča in niso izvirne pristojnosti direktorja.

2.3.7 Personalni sveti

Personalni sveti delujejo na isti zakonski podlagi. Ocene personalnih svetov višjih sodišč so si po strukturi podobne in v večini primerov sledijo kazalnikom izpolnjevanja kriterijev po ZSS, ki so določena v Merilih za kakovost dela sodnikov za oceno sodniške službe, ne pa vedno. Da bi se ocene personalnih svetov še bolj poenotile, se na novo določa obveznost letnega posveta personalnih svetov, na katerem se bo obravnavala oblika in vsebina ocen sodniške službe ter izmenjava izkušenj pri ocenjevanju sodnikov. Glavni namen posveta je sprejetje usklajenih ukrepov ocenjevanje sodnikov in po potrebi podaja priporočil sodnemu svetu za spremembo meril za kakovost dela sodnikov za oceno sodniške službe. Poenotenje bo sodnemu svetu omogočilo lažji pregled in primerjavo vrednotenja kriterijev po posameznih personalnih svetih ter večjo enotnost pri uporabi kriterijev za napredovanje.

Glede na odločbo ustavnega sodišča, št. U-I-82/21-17 se je kot problematična izkazala sestava personalnega sveta višjega sodišča, kadar ta odloča o pritožbi zoper razporeditev sodnikov Okrajnega sodišča v Ljubljani na Okrožno sodišče v Ljubljani, kadar je predsednik Višjega sodišča v Ljubljani odločal o letnem razporedu, kasneje pa kot član personalnega sveta odloča o pritožbi zoper ta letni razpored. Podobno je na vrhovnem sodišču, kadar personalni svet vrhovnega sodišča odloča o ocenjevanju, letnem razporedu in drugih opravilih (dopust, izredni dopust, štipendija) sodnikov vrhovnega sodišča. Predsednik vrhovnega sodišča namreč odloča v teh zadevah, na pritožbeni stopnji pa ponovno odloča kot član personalnega sveta, kar je v nasprotju s temeljnimi procesnimi jamstvi nepristranskega odločanja.

Zaradi uvedbe enotne vrste prvostopenjskih sodišč problematika o sestavi personalnega sveta višjega sodišča ni več aktualna, problematiko na vrhovnem sodišču pa se naslavlja z uvedbo pritožbenega personalnega sveta vrhovnega sodišča. S tem bo okrepljen videz nepristranskosti in problem morebitnih dvomov vanj pomembno zmanjšan. Primarna pristojnost pritožbenega personalnega sveta je reševanje pritožb zoper odločitve personalnega sveta vrhovnega sodišča. Pritožbeni personalni svet sestavlja pet članov, ki pa ne smejo biti isti, kot so v personalnem svetu vrhovnega sodišča, saj je treba zgotoviti nepristranskost odločanja. V tem personalnem svetu ne sodeluje predsednik vrhovnega sodišča, saj ravno on sprejema odločitve, zoper katere odloča pritožbeni personalni svet - pritožba zoper letni razpored sodnikov vrhovnega sodišča, pritožba zoper neugoditev napovedane izrabe letnega dopusta vrhovnih sodnikov, pritožba zoper zavrnitev izrednega dopusta za vrhovne sodnike in pritožba zoper neodobritev odsotnosti zaradi štipendije vrhovnih sodnikov. V teh primerih bi ista oseba najprej odločala o pravicah, kasneje pa sodelovala pri odločanju o pravnem sredstvu, kar je v neskladju z ustavo.

2.3.8 Nadzorne pristojnosti

Vsebina nadzornih pristojnosti oziroma instituti, ki jih imajo predsedniki sodišč kot možnost notranjega nadzora nad delom sodne uprave, se glede na do sedaj veljavno ureditev ne spreminjajo.

Kot nova pristojnost pa se določa periodični notranji nadzor nad opravljanjem zadev sodne uprave, in sicer na vsaka tri leta. Nadzor bo izvajal predsednik sodišča višje stopnje – za okrožna sodišča bo nadzor izvajal predsednik višjega sodišča, za višja sodišča pa predsednik vrhovnega sodišča. Predsednik vrhovnega sodišča bo lahko izvajal nadzor tudi na okrožnih sodiščih. Namen obdobjnega nadzora je revizija notranjega poslovanja sodišč, da se sproti odkrivajo in odpravljajo morebitne nepravilnosti in vzpostavlja dobra praksa med sodišči. Poročilo o opravljenem nadzoru bo vedno posredovano predsedniku vrhovnega sodišča, saj mora imeti pregled nad poslovanjem vseh sodišč. Predsednik vrhovnega sodišča bo tudi podrobneje določil postopek in način izvajanja obdobjnega nadzora zaradi enotnega nadzora, ki bo lahko tudi primerljiv med sodišči.

2.3.9 Sodno osebje

Bistvena značilnost instituta sodniških pomočnikov je širša strokovna usposobljenost za delo v pravosodnih organih kot nadgradnja osnovne strokovne izobrazbe. Pri tem gre za usposobljenost za opravljanje dela v okviru nesodniških opravil, kar je bil glavni namen uvedbe sodniških pomočnikov. Sodniški pomočniki po veljavni zakonodaji opravljajo pravno delo na različnih področjih, podrobneje pa njihove pristojnosti in naloge opredeljujejo procesni predpisi.

Glede na do sedaj veljavno delitev sodniških pomočnikov na sodniške pomočnike, samostojne sodniške pomočnike in višje sodniške pomočnike, ki so opravljali delo v različnih uslužbenkih nazivih, predlagatelj ocenjuje, da je v praksi prihajalo do razhajanj med uvrstitvijo sodnega osebja v naziv in delovnim mestom, na katerem so opravljali delo, zato se predlaga poenostavitev glede na uslužbenko zakonodajo, in sicer, da se za sodniške pomočnike uporablja samo en naziv (samo »sodniški pomočnik«), uradniških delovnih mest pa se z zakonom ne navaja več, ampak to prepušča notranji organizaciji in sistemizaciji posameznih sodišč. Pristojnosti sodniških pomočnikov opredeljujejo procesni predpisi, zato se njihovih pristojnosti v predlogu zakona ne navaja več. To rešitev se predlaga v izogib neuskkljenosti in neažurnosti s procesnimi predpisi, saj so v preteklosti procesni predpisi uvajali nove pristojnosti sodniških pomočnikov, ZS pa se hkrati ni noveliralo. Stranka v postopku ima zoper odločitev sodniškega pomočnika vselej na voljo pravno sredstvo, kdo o tem odloča, pa določajo procesni predpisi, ki različno urejajo pritožbeni organ.

Zakon, ki ureja sodnike, za opravljanje nujnih procesnih dejanj ureja bistvene pravice in obveznosti sodnikov. Sodišče zagotavlja opravljanje nujnih procesnih dejanj sodnikov s pripravljenostjo in dežurstvom. Obveznosti sodelovanja sodnega osebja pri opravljanju nujnih procesnih dejanj oziroma oblike tovrstnega sodelovanja drugi zakon ne urejajo, kar pa ne izključuje možnosti, da se za opravljanje nujnih nalog uporabijo obstoječe oblike organizacije dela, ki jih določa ZDR-1, medtem ko je v ZSTPJS in KPJS urejena le višina plačila za opravljeno delo glede na obliko opravljenega dela (na primer delo v manj ugodnem delovnem času, pripravljenost, dežurstvo). Sodelovanje sodnega osebja sicer na več mestih določa Sodni red, ki pa glede na hierarhijo akta ne more predstavljati neposredne pravne podlage za določanje oblik sodelovanja javnih uslužbencev pri opravljanju nujnih procesnih dejanj ter s tem povezanega vprašanja plačila za opravljeno delo.

S predlogom spremembe in dopolnitve zakona se določa zakonsko podlago za sodelovanje sodnega osebja pri opravljanju nujnih procesnih dejanj in ustrezno plačilo za opravljeno delo z navezavo na sistemski predpis, ki enotno ureja podlage in postopek določitve plač ter dodatkov za celotni javni sektor, to je ZSTPJS. Sodno osebje zaradi sodelovanja pri opravljanju nujnih procesnih dejanj izven delovnega časa opravlja delo v manj ugodnem delovnem času, pri čemer je treba razlikovati učinkovito delo, ko se delo dejansko izvaja, in čas pripravljenosti, ki se ne šteje kot delo, ampak je poseben delovni pogoj. Ker delo v manj ugodnem delovnem času že ureja ZDR-1, medtem ko institut pripravljenosti (enako velja za dežurstvo) na ravni javnega sektorja ni opredeljen, se s predlogom zakona določa ureditev instituta pripravljenosti primerljivo ureditvam kot izhajajo iz nekaterih drugih področnih zakonov (na primer 71. člen ZODPol, 227.e člen ZIKS-1, 82. člen ZFU in 97.e člen ZObr), vključno z določitvijo neposredne podlage za plačilo opravljenega dela in pripravljenosti v okviru enotnega plačnega sistema, to sta ZSTPJS in KPJS. Na ta način se, glede na to da javni uslužbenci v okviru aktivnega sodelovanja pri opravljanju nujnih procesnih dejanj delo opravljajo z enako intenzivnostjo kot v rednem delovnem času, zagotavlja tudi njihov ustrezen plačni položaj.

Predlog zakona določa novost, in sicer da se sodnemu osebju, ki sodeluje pri opravljanju nujnih procesnih dejanj izven delovnega časa, lahko odredi opravljanje dela v manj ugodnem delovnem času in pripravljenost za delo. Kot delo v manj ugodnem delovnem času se šteje izmensko delo, delo v neenakomerno razporejenem delovnem času, delo prek polnega delovnega časa, delo ponoči, v nedeljo in na dan, ki je z zakonom določen kot dela prost dan ali praznik.

Sodnemu osebju se zaradi sodelovanja pri opravljanju nujnih procesnih dejanj lahko odredi pripravljenost za delo izven delovnega časa. Čas pripravljenosti je treba vezati na delovni čas

uslužbencev in ne na poslovni čas, kot je sedaj urejeno v prvem odstavku 137. člena Sodnega reda. Poslovni čas sodišč namreč nima vsebinske povezave z izvajanjem nujnih procesnih dejanj. Pripravljenost za delo je poseben delovni pogoji in je vezan na naravo in organizacijo dela na sodiščih, kar utemeljuje tudi različno plačilo v primerjavi z rednim delom, ki ga sodno osebje opravlja v okviru svojih rednih delovnih zadolžitvev. V času pripravljenosti mora biti sodno osebje dosegljivo po telefonu ali drugih komunikacijskih sredstvih za potrebe prihoda na delovno mesto ali kraj, kjer se opravlja nujno procesno dejanje. Sodno osebje je v času pripravljenosti v vsakem trenutku na razpolago delodajalcu, da ga pozove na opravljanje obveznosti, zaradi česar je njegova pravica do odmora in počitka v tem času bistveno okrnjena. Najdaljši čas prihoda na delovno mesto določa Sodni red, ki po trenutni ureditvi predvideva odzivni čas ene ure od trenutka obvestila o potrebi za prevzem nujnih procesnih dejanj. Pripravljenost za delo se ne šteje v delovni čas.

Ko mora sodno osebje v času pripravljenosti opravljati delo, se čas odrejene pripravljenosti prekine, čas opravljanja dela pa se šteje v delovni čas, za katerega se prejme tudi ustrezno plačilo. Višina dodatka je odvisna od časa, v katerem se delo opravlja, vedno pa gre za delo v manj ugodnem delovnem času. Sodnemu osebju pripada dodatek, če gre za izmensko delo, delo v neenakomerno razporejenem delovnem času, delo prek polnega delovnega časa, delo ponoči, v nedeljo in na dan, ki je z zakonom določen kot dela prost dan ali praznik. ZSTPJS glede višine dodatkov napotuje na Kolektivno pogodbo za javni sektor.

ZSTSPJS 46. členu opredeljuje dodatek za pripravljenost, če je pripravljenost na domu izven delovnega časa pisno odrejena, in sicer v primerih, ki jih določa zakon ali kolektivna pogodba. Posebna delovna mesta sodnega osebja, ki so predvidena za sodelovanje pri opravljanju nujnih procesnih dejanj, se določijo v internem aktu (na primer notranji pravilnik sodišča). Gre namreč bolj za določitev konkretnih delovnih mest in uslužbencev, ki to delo opravljajo, kot pa pogojev za delovno mesto.

Sodno osebje za uspešno opravljanje dela potrebuje ustrezno raven usposobljenosti, ki pa se mora zagotavljati z izpopolnjevanjem in usposabljanjem, čemu se v predlogu daje večji poudarek. Dosedanji izpit iz Sodnega reda se nadomešča z obveznim usposabljanjem iz določil Sodnega reda in pravilnika, ki ureja vpisnike, imenike in pomožne knjige, kar je tudi pogoj za izpolnjevanje pogojev za zasedbo delovnega mesta. Sodno osebje, ki se prvič zaposli na sodišču, mora v roku enega leta od zasedbe delovnega mesta opraviti usposabljanje, rok pa a se lahko iz opravičljivih razlogov podaljša, o čemer odloča predsednik sodišča. Ta obveznost ne bo veljala za sodno osebje, ki je opravilo pravniški državni izpit.

2.3.10 Poslovanje sodišč

Predlog zakona določa obseg poslovanja sodišč v času od 15. julija do 15. avgusta. Zaradi posodabljanja poslovanja sodišč in informatizacije postopkov na sodišču je bil termin sodne počitnice kot institut, ki kaže na to, da sodišče dela v zmanjšanem obsegu, posodobljen z novelo ZS-M.¹⁰⁵ Delovanje sodišč v tem obdobju ni zaustavljeno, saj še vedno nemoteno teče delo v zadevah, ki so določene kot nujne. V ostalih zadevah sodniki in sodno osebje lahko opravljajo opravila, ki niso vezana na odločanje, vodenje narokov in vročanje. V postopkih, kjer odločanje ni vezano na izveden narok, ko morajo biti prisotne stranke, pa lahko pomenijo sodne počitnice nepotreben zastoje, zato prekinitvev odločanja v teh primerih, čeprav gre za nenujne zadeve, ni smotrna. Sodišče odloči praviloma brez

¹⁰⁵ Uradni list RS, št. 104/20.

naroka v postopkih za vpis v sodni register,¹⁰⁶ v večini zemljiškoknjižnih postopkov¹⁰⁷ in v večini postopkov zaradi insolventnosti.¹⁰⁸

Sodišča v času poletnega poslovanja poslujejo v omejenem obsegu, ki pa se ne omejuje samo na nujne zadeve, ampak sodišča lahko odločajo tudi o zadevah, ki niso nujne (nenujne zadeve).

Ob nastanku izrednega dogodka sodišča, ki bo v večji meri omejeval redno izvajanje sodne oblasti, praviloma poslujejo na način, kot je predviden za poletno poslovanje. Splošnemu pravilu je dodana še izjema, da lahko sodišča poslujejo tudi v drugačnem obsegu, glede na naravo izrednega dogodka.

Ob nastanku izrednega dogodka bo predsednik vrhovnega sodišča z odredbo določil obseg delovanja sodišč. Predsednik bo določil, katera sodišča poslujejo kot v času poletnega poslovanja in druge posebne ukrepe, ki določajo način poslovanja sodišč, s katerimi bo lahko predsednik omejil uporabo sodnoupornih ali procesnih predpisov zaradi izrednega dogodka, da se bo lahko zagotovilo čimbolj nemoteno in redno izvajanje sodne oblasti. V odredbi bo določen tudi čas veljavnosti odredbe glede na čas trajanja izrednega dogodka, odredba pa bo, kot je to določeno že sedaj, objavljena v uradnem listu.

V primeru takšnega izrednega dogodka, ki bi v pretežni meri onemogočil poslovanje vseh sodišč ali pa samo posameznega sodišča na način, kot je določeno za poletno poslovanje, predlog zakona omogoča, da se z odredbo bistveno zmanjša delovanje sodišč, ki pa morajo še vedno zagotavljati odločanje v tistih nujnih zadevah, ki so bistvene za zagotavljanje varstva pravic strank. Med te spadajo postopki v kazenskih zadevah, v katerih je obdolžencu odvzeta ali omejena prostost, nepravdne zadeve o pridržanju oseb v psihiatričnih zdravstvenih organizacijah in izvršilne zadeve v zvezi s postopki za varstvo in korist otrok. Zaradi različnih okoliščin izrednega dogodka se s spremembo določa tudi možnost, da lahko sodišča delajo v večjem ali manjšem obsegu kot v času poletnega poslovanja, odvisno od okoliščin izrednega dogodka. Predsednik vrhovnega sodišča bo lahko določil, da se nujne zadeve štejejo kot nenujne zadeve, lahko pa jih še vedno šteje kot nujne zadeve in v njih določi drugačen obseg poslovanja. Primeroma navajamo ukrep iz Odredbe o posebnih ukrepih zaradi nastanka pogojev iz prvega odstavka 83.a ZS in razlogov iz 1. člena ZZUSUDJZ,¹⁰⁹ s katerim so bila v zadevah zavarovanja kot nujna določena samo tista dejanja, ki zahtevajo osebne stike izvršiteljev, udeležencev in drugih oseb v teh postopkih in oprava teh dejanj ni nujna zaradi odvrnitve nevarnosti za življenje in zdravje ljudi ali premoženja večje vrednosti, ostala dejanja v zadevah zavarovanja pa so po odredbi ostala kot nujna. Predsednik vrhovnega sodišča bo lahko po predlogu spremembe določil tudi, da sodišča v vseh ali nekaterih nujnih zadevah poslujejo v neomejenem obsegu, kar predstavlja izjemo od splošnega pravila poslovanja v poletnem času.

Če bi bilo posamezno sodišče v izrednem dogodku tako prizadeto, da ne bi moglo zagotavljati poslovanja, bo lahko predsednik vrhovnega sodišča z odredbo določil drugo stvarno ali krajevno pristojno sodišče, ki bo za čas trajanja izrednega dogodka pristojno za poslovanje v zadevah tega sodišča.

Določa se tudi, da če je ob nastopu oziroma zaradi poteka izrednega dogodka onemogočeno poslovanje vseh sodišč in oteženo uveljavljanje pravic strank, ne tečejo roki za uveljavljanje pravic strank v sodnih

¹⁰⁶ 32. člen Zakona o sodnem registru (Uradni list RS, št. 54/07 – uradno prečiščeno besedilo, 65/08, 49/09, 82/13 – ZGD-1H, 17/15, 54/17, 16/19 – ZNP-1, 75/23 in 102/23 – ZViS-M).

¹⁰⁷ 123. člen Zakona o zemljiški knjigi (Uradni list RS, št. 58/03, 37/08 – ZST-1, 45/08, 28/09, 25/11, 14/15 – ZUUJFO, 69/17, 11/18 – ZIZ-L, 16/19 – ZNP-1 in 121/21).

¹⁰⁸ 44. člen, 44.t člen, 69. člen, 153. člen Zakona o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju (Uradni list RS, št. 176/21 – uradno prečiščeno besedilo, 178/21 – popr., 196/21 – odl. US, 157/22 – odl. US, 35/23 – odl. US, 57/23 – odl. US in 102/23).

¹⁰⁹ Uradni list RS, št. 62/20.

postopkih (materialni roki). Poleg tega ne tečejo roki v sodnih postopkih, razen v tistih zadevah, ki so v skladu z zakonom in odredbo predsednika vrhovnega sodišča določeni kot nujni (procesni roki). Sklep o nastopu izrednega dogodka bo sprejela Vlada Republike Slovenije po predhodnem predlogu predsednik vrhovnega sodišča. Zaradi varstva pravic strank zadržanje teka rokov ne sme trajati več kot tri mesece, Vlada pa lahko ta rok skrajša glede na okoliščine izrednega dogodka. Okoliščine izrednega dogodka in ukrepe je treba preverjati na tri mesece.

2.3.11 Zagotavljanje varnosti na sodiščih

V okviru zagotavljanja nemotenega izvajanja sodne oblasti je zlasti pomembno doseganje naslednjih ciljev:

- varovanje in spoštovanje integritete in ugleda sodne veje oblasti;
- zagotavljanje neodvisnosti in nepristranosti odločitev;
- skrb za red (zagotavljanje določene stopnje formalnosti in reda) in dostojanstvo sodišča ter interesov sodnega postopka;
- neovirano odločanje sodstva in s tem nujno povezano upoštevanje načela sorazmernosti;
- varstvo sodnikove osebnosti v času poteka postopka in s tem povezano preprečevanje vplivanja na odločanje.

Naloge ministrstva na področju varnosti pravosodnih organov temeljijo predvsem na sodelovanju s pravosodnimi organi ter usklajevanju zadostnih in sorazmernih varnostnih ukrepov z institucionalnimi nosilci varnostnih nalog ob upoštevanju varnostnih zahtev pravosodnih organov. Zadostna in primerna stopnja varnostne kulture med zaposlenimi in samozaščitni ukrepi na delovnem mestu so prednostna naloga posameznih nosilcev nalog. Pozornost se namenja predvsem nadgradnji normativnega področja dela, profesionalizaciji, povezani z usposabljanjem, primerni varnostni arhitekturi pravosodnih organov stavb in sodobni varnostnotehnični opreми, varnostnemu svetovanju in opravljanju nadzora ter drugimi izvedbenimi in organizacijskim rešitvam, na katerih bo temeljilo varnostno tveganje v pravosodju.

Pravne podlage za izvajanje sistema upravljanja z varnostjo v pravosodnih organih predstavljajo zakonodaja, ki ureja sodišča, podzakonski akti na tej podlagi in zakonodaja, ki ureja zasebno varovanje. Varovanje oseb in premoženja v sodstvu izvajajo pooblaščenе uradne osebe ministrstva (pravosodni policisti) ali zasebne varnostne službe, ki izvajajo varovanje na podlagi sklenjene pogodbe s posameznim sodiščem, na katerem izvajajo varovanje.

Fizično varovanje izvajajo pravosodni policisti ali pogodbeni izvajalec zasebnega varovanja in obsega predvsem varovanje objektov, prostorov, ljudi in premoženja z opravljanjem varnostno receptorskih del na vhodu/izhodu objekta (pristopna kontrola), spremljanje obiskovalcev, vodenje evidence obiskovalcev, vzdrževanje javnega reda in miru v sodni zgradbi, ukrepanje v skladu s pooblastili v primeru nasilnega obnašanja strank, identifikacija oseb ob vstopu, pregledovanje strank v okviru pristopne kontrole (detekcija kovin, rentgenska kontrola oseb in prtljage), izvajanje obhodov, prepoznavna in ravnanje z nevarnimi predmeti, izvajanje nalog fizičnega varovanja za varovanje življenja in zdravja oseb na varovanem območju in opravljanje drugih nalog, ki so določene v pogodbi.

Tehnično in intervencijsko varovanje obsega priklop in nadzor protivlomnega ali požarnega sistema, stalno pripravljenost in ukrepanje varnostno nadzornega centra in intervencijske skupine, vklop in izklop alarmnih sistemov, ukrepanje v skladu z zakonodajo, da se na varovanem območju prepreči nastajanje škode na varovanem premoženju, obdelava podatkov za posamezna obdobja in priprava poročil o varnostnem stanju v varovanih objektih in druge naloge.

2.3.12 Pravosodna uprava

Razmejitev pristojnosti med sodno in pravosodno upravo lahko izpeljemo iz drugega odstavka tretjega člena Ustave, ki določa načelo delitve oblasti. Kako je to načelo izpeljano v praksi, je bilo večkrat presojano tudi v odločbah ustavnega sodišča. Ta določba in druge določbe ustave, ki urejajo delovanje sodstva, so podlaga za zakonsko urejanje področja. Pri tem ne moremo brez načela sistema zavor in ravnovesij. Jedro tega načela v praksi je med sodno in izvršilno vejo oblasti in ravno med njimi prihaja do najostrejših in najpogostejših napetosti. Izvršilna veja pripravlja praktično celotno zakonodajo, zagotavlja materialne pogoje za delovanje sodstva, ima nadzorne pristojnosti v zvezi z delovanjem sodne uprave in sodeluje pri imenovanjih predsednikov sodišč.

Pravosodna uprava obsega vse tiste naloge, ki zagotavljajo splošne pogoje za uspešno izvajanje sodne oblasti, med kar se šteje priprava zakonov in drugih predpisov s področja organizacije in poslovanja sodišč, skrb za izobraževanje in strokovno usposabljanje kadrov, izdajanje strokovne literature, zagotavljanje kadrovskih, materialnih, tehničnih in prostorskih pogojev, izvajanje mednarodne pravne pomoči, izvrševanje kazenskih sankcij, statistična in druga raziskovanja o poslovanju sodišč ter druge upravne naloge, ki jih določa zakon. V zadevah pravosodne uprave ministrstvo komunicira samo preko predsednikov sodišč, neposredna komunikacija s sodniki je dovoljena samo v zadevah mednarodne pravne pomoči. Že ustavno sodišče je leta 2007 opredelilo,¹¹⁰ da minister teh svojih funkcij ne more opravljati brez uspešnega sodelovanja s predsedniki sodišč. Ti vodijo poslovanje sodišča, v njihovi pristojnosti so zadeve sodne uprave, kamor sodijo odločanje in druga opravila, s katerimi se na podlagi zakona, sodnega reda in drugih predpisov zagotavljajo pogoji za redno izvajanje sodne oblasti. Uspešno zagotavljanje pogojev za delo sodišč je zato možno samo ob korektnem sodelovanju predsednikov sodišč in pristojnega ministrstva.

Pristojnosti službe za nadzor organizacije poslovanja sodišč (služba za nadzor) ostajajo enake, kot je to veljajo po sedaj veljavnih predpisih. Služba za nadzor izvaja nadzor neposredno pri sodišču ali na podlagi predloženih dokumentov sodišča. O ugotovitvah nadzora se oblikuje poročilo, v katerem se lahko predsedniku sodišča predlaga, da odpravi nezakonitosti oziroma izvede druge potrebne ukrepe. Prav tako bo lahko od predsednika sodišča zahtevala sprejem ukrepov zaradi zagotavljanja pravice stranke do sojenja brez nepotrebne odlašanja, spoštovanja pravil o vrstnem redu reševanja zadev, zakonskih rokov za razpis narokov ali izdelavo sodnih odločb ali drugih pravil procesnega vodstva. Lahko bo tudi predlagala ministru, da izvede nadaljnje ukrepe v skladu z zakonom in zakonom, ki ureja sodnike, kot so na primer zahteva za pregled poslovanja, podaja predloga ali zahteve za opravo službenega nadzora ali pobuda za uvedbo disciplinskega postopka. Namen odzivnega poročila o odpravljanju ugotovljenih nepravilnosti je, da se preveri, ali je sodišče odpravilo ugotovljene nepravilnosti (verodostojnost odzivnega poročila se lahko preveri z dodatnim nadzorom) ali ne. Če služba za nadzor oceni, da v odzivnem poročilu ni izkazano zadovoljivo odpravljanje ugotovljenih nepravilnosti, ali če sodišče ne predloži odzivnega poročila v predpisanem roku (predložiti ga mora v roku 30 dni po vročitvi poročila sodišču, odzivno poročilo pa ni potrebno, če je v poročilu službe za nadzor navedeno, da so bili že v času nadzora sprejeti ustrezni ukrepi za odpravo ugotovljenih nepravilnosti) obvesti služba za nadzor o svojih ugotovitvah sodni svet, predsednika vrhovnega sodišča in ministra. Če ugotovljene nepravilnosti vplivajo na izpolnjevanje meril za kakovost dela sodišč lahko služba za nadzor v obvestilu poda tudi poziv za razrešitev predsednika sodišča. Služba za nadzor enkrat letno o opravljenih nadzorih in svojih ugotovitvah poroča ministru. Ta s poročilom seznanjeni tudi sodni svet in predsednik vrhovnega sodišča ter jima po lastni presoji predlaga potrebne ukrepe za izboljšanje stanja. Minister s podzakonskim aktom podrobneje podrobneje uredi izvajanje nadzora.

2.3.13 Dostop javnosti

¹¹⁰ Odločba, št. Up-679/06-66 U-I-20/07.

Predlog zakona na izvedbeni ravni natančneje določa javnost sojenja, kot je opredeljena v Ustavi, in javnost poslovanja sodišč. Določa se, kateri podatki o sodnih postopkih in razpisanih narokih glavnih obravnav v zvezi s spori pred sodišči spadajo v okvir javnosti sojenja. Namen določbe je predvsem v zagotavljanju javnosti sojenja z vidika strank in drugih udeležencev v postopkih ter obveščanja javnosti in medijev. Pri odločanju o izključitvi javnosti iz sojenja mora sodišče izhajati iz dejstva, da je javnost sojenja pravilo, izključitev javnosti pa izjema, kar pomeni, da mora razloge za izključitev javnosti razlagati restriktivno. Pri tem se ločijo postopki, pri katerih je javnost izključena po samem zakonu v celotnem postopku (na primer postopki po ZNP-1 in kazenski postopek proti mladoletnikom), in postopki, pri katerih se razlogi za izključitev javnosti ugotavljajo na samem naroku ali glavni obravnavi, sodišče pa o tem izda sklep. Pri objavljanju podatkov na sodni deski je treba razlikovati med postopki, glede katerih je javnost v celoti izključena po samem zakonu, in primeri, ko do izključitve javnosti pride na podlagi odločitve sodišča. Za prve postopke se javnost z objavo podatkov na sodni deski ne obvešča, za slednje pa ocenjujemo, da bi bilo treba vse razporede obravnav v teh postopkih objaviti iz razlogov javne razglasitve sklepa o izključitvi javnosti in izreka sodbe, zato se predlaga, da se na sodni deski objavljajo vsi razporedi obravnav z izjemo razporedov obravnav in sej, pri katerih je javnost izključena že po samem zakonu.

Pri spletni objavi pravnomočnih sodnih odločb, pri čemer je treba poudariti, da se sodne odločbe vrhovnega sodišča in sodišč s položajem višjega sodišča objavljajo že sedaj, gre za specifično vprašanje, ki se v prvi vrsti nanaša na zagotavljanje enotnosti sodne prakse in s tem pravne varnosti ter vladavine prava, delno pa tudi na javnost sojenja in transparentnost delovanja sodstva. Ob tehtanju različnih pozitivnih in negativnih kriterijev za njihovo psevdonimizirano objavo je potrebno določiti in zagotoviti ustrezne tehnične, normativne in vsebinske kriterije ter pogoje, ki bodo na eni strani zagotavljali pravico javnosti do seznanitve z delovanjem neodvisnega sodstva, kot obenem tudi ustrezno varstvo osebnih podatkov. Ustava v 24. členu določa, da so sodne obravnave javne, da se sodbe izrekajo javno in da izjeme od tega določa zakon. Objava pravnomočnih sodnih odločb je tako tudi metoda po kateri se lahko ljudstvo oziroma javnost posredno seznanijo z delom sodišč, kot nosilca oblasti, ki odloča v imenu ljudstva. Zakon določa kriterije za objavo odločbe, pristojnost za objavo pa je dana vrhovnemu sodišču.

2.3.14 Postopanje vrhovnega sodišča ob zaprosilu za svetovalno mnenje ESČP

Protokol št. 16 h Konvenciji o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (Protokol), širi jurisdikcijo ESČP na dajanje svetovalnih mnenj nacionalnim sodiščem držav članic Sveta Evrope. Možnost zastavljanja vprašanj ESČP je dana najvišjim nacionalnim sodiščem držav članic Sveta Evrope, ESČP pa ima diskrecijsko pravico odločanja, ali bo na vprašanje odgovorilo ali ne. Zastavljeno vprašanje se mora nanašati na interpretacijo pravic in temeljnih svoboščin iz Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (EKČP) ali njenih protokolov. Država pogodbenica ni zavezana slediti mnenju ESČP, prav tako pa svetovalno mnenje ne bo prejudiciralo morebitnih bodočih odločitev ESČP v zadevi, če bi stranke pred njim naknadno sprožile spor. Protokol za predlagatelje postopka določa najvišja sodišča v državah članicah Sveta Evrope. Odločitev, katera sodišča štejejo za najvišja, pa je prepuščena posamezni državi članici. Ta jih ob ratifikaciji natančneje definira, svojo odločitev pa lahko tudi naknadno kadarkoli spremeni. V Republiki Sloveniji za svetovalno mnenje lahko zaprosita ustavno sodišče Republike Slovenije ali vrhovno sodišče. Postopek za predhodno svetovalno mnenje se začne na pobudo najvišjih nacionalnih sodišč, ki lahko - niso pa dolžna - začnejo postopek. Iz tega hkrati izhaja, da lahko predlagatelji postopka od tega tudi kadarkoli odstopijo, tudi če je postopek že v teku. Najvišja nacionalna sodišča za svetovalno mnenje ESČP zaprosijo v zvezi s svojimi tekočimi primeri, o načelnih vprašanjih, ki se nanašajo na razlago ali uporabo pravic in svoboščin, opredeljenih v Konvenciji ali njenih protokolih. Glede vsebine predhodnega svetovalnega mnenja se tako Protokol zgleduje po 43. členu EKČP (predložitev Velikemu senatu). Postopka pa se med seboj razlikujeta v svojem namenu, kajti cilj postopka predhodnega svetovalnega mnenja ni predaja zadeve Velikemu senatu, kot je to cilj postopka po 43. členu EKČP, ampak zgolj pridobitev vodila za nadaljnjo sodno prakso. V predlaganem zakonu

se opredeljuje postopanje vrhovnega sodišča, če to vloži zaprosilo za svetovalno mnenje. V teh primerih se postopek prekine, sodišče pa lahko opravlja samo tista procesna dejanja in sprejema samo tiste odločitve, ki ne dopuščajo nobenega odlašanja, če niso vezane na vprašanja, zaradi katerih je sodišče zaprosilo za svetovalno mnenje, ali če ne urejajo dokončno pravnega razmerja. Višja in pravostopenjska sodišča ne morejo podati pobude vrhovnemu sodišču za zaprosilo za svetovalno mnenje, saj morajo, podobno kot v primeru pritožbe na ESČP, najprej izčrpati domača pravna sredstva.

2.3.15 Vzpostavitev prehodnega režima

V prehodnih in končnih določbah se opredeljuje vse potrebno za prehod v novo organizacijo prvostopenjskih sodišč. Pri tem je potrebno posebno pozornost posvetiti prevzemu zadev, sodnikov in ostalih zaposlenih ter zagotoviti, da zaradi organizacijske spremembe ne bo prišlo do zastojev pri reševanju zadev. Okrajna sodišča se bodo preimenovala v zunanje oddelke okrožnih sodišč, razen sedežnih okrajnih sodišč, ki se bodo združila z okrožnimi sodišči. Posebnost se določa za Okrajno sodišče v Ljubljani, ki bo ob prehodu ukinjeno in takoj preoblikovano v notranjo organizacijsko enoto Okrožnega sodišča v Ljubljani.

3. OCENA FINANČNIH POSLEDIC PREDLOGA ZAKONA ZA DRŽAVNI PRORAČUN IN DRUGA JAVNA FINANČNA SREDSTVA

Ocena finančnih posledic predloga zakona je povezana predvsem s prenovo informacijske podpore zaradi reorganizacije prvostopenjskih sodišč. Druge finančne posledice se povezane z zagotavljanjem psihološke podpore sodnikom, varnostne arhitekture in izobraževanja pravosodnih deležnikov. Finančne posledice bodo nastale iz naslova:

- dodeljevanje zadev s pomočjo informacijskega sistema (36. člen predloga zakona) - ocena finančnih posledic izhaja iz dosedanjih izkušenj z izgradnjo različnih informacijskih rešitev znotraj informacijskega sistema sodstva. Izvedba bo zahtevala pripravo analize obstoječih praks izdelave letnega razporeda dela (LRD), ki bo izhajala iz obstoječih rešitev, ki jih imajo implementirane informacijski sistemi i-K, INS in ZK, ki bo morala upoštevati, da pri letnem razporedu dela prihaja do sprememb in povezovanje posameznih vpisnikov oziroma informacijskih sistemov za vodenje in spremljanje sodnih zadev z novo rešitvijo. Implementacija informacijskega sistema za avtomatizirano dodeljevanje zadev sodnikom bo mogoča šele po vzpostavitvi tehničnih pogojev.

Skupni strošek, ki bo nastal šele v naslednjih proračunskih obdobjih (za leto 2027, za leto 2028 in delno za leto 2029), je ocenjen na 2.200.000,00 EUR. Navedena sredstva bodo zagotovljena v državnem proračunu, na proračunski postavki vrhovnega sodišča 090204 - informatizacija sodišč.

- psihološka pomoč in psihološka podpora (41. člen predloga zakona) – predsednik vrhovnega sodišča bo določil vrste in način izvajanja strokovne psihološke pomoči in psihološke podpore. Ena od možnosti izvedbe tega ukrepa je tudi zaposlitev psihologov na območju štirih višjih sodišč, kar predstavlja letne stroške za plače v višini 150.472,80 EUR. Navedena sredstva bodo zagotovljena v državnem proračunu na proračunski postavki vrhovnega sodišča 090201 - Sodni postopki, kjer se zagotavljajo sredstva za plače.
- dopolnitve informacijskih sistemov sodstva v novi mreži sodišč – izvedba bo zahtevala izdelavo več analiz, nujnih za načrtovanje in izvedbo preostalih aktivnosti, predvsem analizo vseh informacijskih sistemov za vodenje in spremljanje sodnih zadev glede dodeljevanja opravičnih števil, analize po posameznih informacijskih sistemih za vodenje in spremljanje sodnih zadev,

katere spremembe oziroma nadgradnje bo treba izvesti na podlagi naknadno sprejetih podzakonskih predpisovanj in analizo zagotavljanja podpore spremembam notranjih organizacijskih enot okrožja. Izvedba bo zahtevala nadgradnjo informacijskih sistemov za vodenje in spremljanje sodnih zadev ter skupnih gradnikov (i-K, Su, PUND, Izvršba, Prekrški, INS, ZK, eOveritve, eDražbe, eHramba, eVložišče, eKoledar, skupni servisi ...) in dopolnitve in nadgradnje skladišča podatkov in sistema za poslovno obveščanje.

Skupni strošek je ocenjen na sredstva v višini 5.000.000,00 EUR. Navedena sredstva bodo zagotovljena v državnem proračunu, na proračunski postavki vrhovnega sodišča 090204 - informatizacija sodišč.

Skupna ocena stroškov: 7.400.000,00 EUR.

- posebni varnostni ukrepi (108. člen) - implementacija posebnih varnostnih ukrepov, ki se na novo uvajajo (na primer motilci radiokomunikacijskih sredstev) bo zajela vseh 22 neposrednih proračunskih uporabnikov. Skupni strošek je ocenjen na 50.000,00 EUR. Navedena sredstva bodo zagotovljena v državnem proračunu na proračunski postavki ministrstva na postavki 298710.
- organizacija usposabljanja za sodnike porotnike, predvidoma v obliki enodnevnega seminarja, z izvedbo na daljavo. Skupni strošek je ocenjen na 2.700,00 EUR. Navedena sredstva bodo zagotovljena v državnem proračunu na proračunski postavki ministrstva na postavki 525010.

Skupna ocena stroškov: 52.700,00 EUR

Finančne posledice predloga zakona so v pretežni meri namenjene **digitalizaciji pravosodnega sistema**. Z vzpostavitvijo ene vrste prvostopenjskih sodišč se bo spremenilo in nadgradilo poslovanje predvsem prvostopenjskih sodišč, saj bo treba zagotoviti enotni vpisnik na ravni celotnega okrožja. Vrhovno sodišče sicer že nadgrajuje informacijske sisteme za učinkovitejšo sodno upravo:

- vzpostavitev **Centralnega dokumentacijsko digitalizacijskega centra (CDDC)** - to bo posebna organizacijska enota znotraj sodstva, ki bo specializirana za digitalizacijo dokumentacije v fizični obliki, ter zagotovitev opreme (strojne in programske) za izvajanje digitalizacije in usposabljanje zaposlenih za delo v CDDC. V CDDC bodo digitalizirana vsa vhodna pisanja in povratnice, ki jih prejmejo vsa sodišča v Republiki Sloveniji, digitalizirane zemljiške knjige in zbirke listin, in digitalizirani drugi dokumenti po potrebi. Digitalizirano gradivo bo indeksirano in opremljeno s podatki za lažje iskanje. S centralizacijo digitalizacije v okviru CDDC se bo omogočilo, da bo digitalizirano fizično gradivo v najkrajšem možnem času na voljo informacijskim sistemom sodstva - najprej primarnemu informacijskemu sistemu, v katerem se vodi sodno zadevo, na katero se posamezno fizično gradivo nanaša (PUND, i-K, e-INS, i-Izvršba, eZK, eSu ...), in sekundarno tudi drugim informacijskim sistemom sodstva (npr. eSpisu), s čimer bo omogočena ponovna uporaba in takojšnja dostopnost digitaliziranih dokumentov. CDDC bo razbremenil vložišča na vseh sodiščih, saj ne bo več potrebe po rokovanju s fizično pošto na vseh lokacijah sodišč, ampak bo digitalizacija gradiva potekala na enem mestu, kar pomeni prihranek na sodiščih pri prostorih, zaposlenih in programski opremi (skenerji, računalniki, programska oprema).
- V teku je **nadgradnja portala eSodstvo**, ki bo uporabnikom omogočal dostop do elektronskih storitev sodstva (obstoječih in nadgrajenih) do podportalov ZK, INS, Izvršba in Splošna vloga ter do vsebin, ki so sedaj razpršene na različnih spletnih naslovih. Načrtujejo se še: grafična prenova portala, vključno z izboljšanjem dostopnosti za ranljive skupine, tehnološka prenova (izvajanje e-opravlil), prenova po principu enotne vstopne točke, možnost dodajanja drugih

vsebin sodstva na portal, vključno s povezavami do drugih spletišč sodstva ter nadgradnja funkcionalnosti informacijskih sistemov oziroma gradnikov zaradi nadgradnje portala.

- Poteka še **nadgradnja obstoječih informacijskih sistemov** za podporo upravljanju sodišč. V okviru investicije bodo tako razvita oziroma nadgrajena in implementirana specifična orodja za posamezne namene. Projekt se osredotoča na nadgradnjo informacijskega sistema za učinkovitejše upravljanje kadrovskih evidenc in sodnega poslovanja. Nadgradnje vključujejo nadgradnjo sistema i-Su vpisnik z novim orodjem Centralna kadrovska evidenca (CKE) in nova orodja in bistvene nadgradnje v okolju za poslovno obveščanje (DW, BI, DQ) ter njihovo optimizacijo za učinkovito in kakovostno podporo oblikovanju in izvajanju politik sodnega upravljanja ter posodobitev in optimizacijo prenosa podatkov za Ministrstvo za pravosodje.

Digitalizacija sodstva bo dolgoročno pomenila **dejanski in neposreden prihranek za državni proračun**. Z uvedbo digitalnih orodij se bodo optimizirali delovni procesi, zmanjšala se bo potreba po ročnem delu, fizičnih arhivih in obsežni infrastrukturi, kar bo konkretno znižalo stroške dela, materialnih sredstev, arhiviranja, vzdrževanja stavb ter porabe energije. Digitalna obravnava zadev omogoča hitrejše in učinkovitejše postopke, kar pomeni krajši čas reševanja zadev in s tem manjše stroške dela ter boljšo izrabo človeških virov.

Vse navedeno vodi v merljive prihranke, ki se neposredno odražajo v znižanju stroškov poslovanja sodstva in s tem v znižanju obremenitev za državni proračun. Digitalizacija tako ni le tehnološka nadgradnja, temveč ključen ukrep za dolgoročno finančno vzdržnost in modernizacijo pravosodnega sistema.

Ukrepi predloga Zakona o sodiščih, s katerimi se znižujejo proračunski izdatki (od 1. 1. 2027 naprej):

- zaradi vzpostavitve enotnega okrožja na prvi stopnji se bodo ukinila vložišča na desetih sedežnih okrajnih sodiščih, razen na zunanjem oddelku v Ljubljani. Poleg tega bo rokovanje s fizičnimi sodnimi pisanji (digitalizacija pisanje) potekalo na CDDC. To pomeni prihranek pri prostorih, zaposlenih in programski opremi (skenerji, računalniki, programska oprema);
- z ukinitvijo sedežnih okrajnih sodišč bo ukinjena funkcija predsednika okrajnega sodišča, kar bo na desetih sodiščih oziroma zunanjih oddelkih predvidoma prineslo prihranek skupni višini od 20.994 EUR do 41.377,2 EUR od na letni ravni (številka variira glede na uvrstitev sodnikov v plačne razrede;
- določitev enovitega sodnika bo omogočila bolj enakomerno obremenitev sodnikov in skrajšanje postopkov reševanja zadev ter s tem zmanjšanje stroškov za stranke v postopkih (tudi stroški za zastopanje, stroški za BPP).

Predlog zakona nima vpliva na druga javnofinančna sredstva.

4. NAVEDBA, DA SO SREDSTVA ZA IZVAJANJE ZAKONA V DRŽAVNEM PRORAČUNU ZAGOTOVLJENA, ČE PREDLOG ZAKONA PREDVIDEVA PORABO PRORAČUNSKIH SREDSTEV V OBDOBJU, ZA KATERO JE BIL DRŽAVNI PRORAČUN ŽE SPREJET

Predlagani zakon se začne uporabljati 1. 1. 2027, zato finančnih posledic v sprejetem proračunu oziroma v rebalansu sprejetega proračuna še ne moremo predvideti. Predvidene pa so finančne posledice za naprej.

5. PRIKAZ UREDITVE V DRUGIH PRAVNIH SISTEMIH IN PRILAGOJENOSTI PREDLAGANE UREDITVE PRAVU EVROPSKE UNIJE

Predlog zakona ni predmet usklajevanja s pravnim redom EU, saj področje ureditve sodišč in sodne uprave ni urejeno na ravni EU.

5. 1. Prikaz ureditve v državah članicah EU

5.1.1 Hrvaška

Na Hrvaškem organizacijo, področje dejavnosti in stvarno pristojnost sodišč ureja Zakon o sodiščih (Zakon o sudovima)¹¹¹, območja in sedeže sodišč pa Zakon o območjih in sedežih sodišč (Zakon o područjima i sjedištima sudova).¹¹² Sodno oblast v Republiki Hrvaški izvajajo sodišča splošne pristojnosti in specializirana sodišča ter Vrhovno sodišče Republike Hrvaške kot najvišje sodišče. Sodišča splošne pristojnosti so občinska sodišča in županijska sodišča. Specializirana sodišča so gospodarska sodišča, upravna sodišča, sodišča za prekrške, Visoko gospodarsko sodišče Republike Hrvaške, Visoko upravno sodišče Republike Hrvaške in Visoko sodišče Republike Hrvaške za prekrške.

Na Hrvaškem poteka reforma reorganizacije mreže sodišč že od leta 2015, ko je začel veljati novi Zakon o območjih in sedežih sodišč, ki je nadomestil stari Zakon o območjih in sedežih sodišč ter Zakon o območjih in sedežih prekrškovnih sodišč. Z njim so preuredili mrežo občinskih in gospodarskih sodišč, saj so ugotovili, da ima obstoječa sodna mreža kar nekaj pomanjkljivosti (preveliko število sodišč, neenakomerna obremenjenost sodišč, dolgotrajnost sodnih postopkov in sodni zaostanki, kot tudi pomanjkanje enotne sodne prakse ter potrebne specializacije in mobilnosti zaposlenih na sodišču). Novi zakon je tako občutno zmanjšal število občinskih sodišč, prav tako se je izrazito zmanjšalo tudi število sodišč za prekrške. Pred reformo sodniške mreže so županijska sodišča, ki so bila pristojna za območja občinskih sodišč, bila hkrati tudi drugostopenjska sodišča v pritožbenih postopkih zoper odločitve, ki so jih sprejela ta prvostopenjska sodišča. Z novo ureditvijo pa se je popolnoma spremenil takšen način drugostopenjskega odločanja in pristojnost drugostopenjskih sodišč ni več vezana na določeno območje županijskega sodišča.

Z novim Zakonom o območju in sedežu sodišč (NN, 67/18), ki je stopil v veljavo 1. januarja 2019, je bila določena združitev občinskih in prekrškovnih sodišč (združila so se sodišča, ki imajo sedež v istem mestu). Poleg obstoječih 24 občinskih sodišč je bilo ustanovljenih 10 novih občinskih sodišč (v Crikvenici, Đakovu, Kutini, Makarski, Metkoviću, Pazinu, Sesvetah, Splitu, Vinkovcih in Zagrebu), pri čemer morajo imeti novoustanovljena sodišča od najmanj 10 do največ 100 sodnikov. Razlog združevanja občinskih in prekrškovnih sodišč je bil predvsem v tem, da je v zadnjih letih opazen upad pripada prekrškovnih zadev in posledično zmanjšanje obremenjenosti prekrškovnih sodišč. Prekrškovna sodišča so postala notranji oddelki občinskih sodišč z izjemo sodišč v Zagrebu in Splitu, kjer so ohranila samostojnost.

Na okrožnih sodiščih v Zagrebu, Splitu, Rijeki in Osijeku so ustanovljeni oddelki za odločanje o zadevah glede kaznivih dejanj iz pristojnosti Urada za preprečevanje korupcije in organiziranega kriminala (Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta ali USKOK). USKOK je poseben organ, podoben našemu specializiranemu državnemu tožilstvu, ki je ustanovljen za celotno ozemlje Hrvaške in ima sedež v Zagrebu. USKOK je bil ustanovljen leta 2001 z Zakonom o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta, ki je začel veljati dne 19. oktobra 2001, Urad pa je začel delovati 3. decembra 2001. Pristojnost USKOK-a je izredno obširna in zajema več kot 50 različnih kaznivih dejanj, pri čemer so med njimi tudi vse oblike organiziranega kriminala, pranje denarja in korupcijska kazniva dejanja. Vse sodne postopke pri kaznivih dejanjih, kjer je pristojen USKOK, vodijo stvarno in krajevno pristojna okrožna sodišča v Osijeku, Reki, Splitu in Zagrebu, razen če je z Zakonom o USKOK-u določeno drugače (prvi odstavek 31. člena Zakona o USKOK-u). Na teh sodiščih so oblikovani specializirani oddelki prav za ta kazniva dejanja.

Predsednika Vrhovnega sodišča na predlog predsednika republike imenuje parlament (Sabor) po predhodnem mnenju občne seje Vrhovnega sodišča in odbora parlamenta za dobo štirih let z možnostjo enkratnega ponovnega imenovanja.

¹¹¹ Zakon o sudovima, NN 28/13, 33/15, 82/15, 82/16, 67/18, 126/19, 130/20, 21/22, 60/22, 16/23.

¹¹² NN 67/18, 21/22.

Predsednika sodišča imenuje državni sodni svet (*Državno sudbeno vijeće*) za dobo štirih let in za največ dva zaporedna mandata. Za predsednika sodišča je lahko imenovan sodnik iste vrste in iste stopnje sodišča, na katerem je razpisano prosto mesto. Mnenje o kandidatih in njihovih programih podajo predsednik neposredno višjega sodišča in predsednik Vrhovnega sodišča. Državni sodni svet sprejme odločitev na podlagi pridobljenih mnenj, razgovora s kandidati, ocene predloženih programov in njihovih organizacijskih sposobnosti.

Vodenje zadev sodne uprave je v pristojnosti predsednika sodišča, pri tem pa mu pomagajo ravnatelj sodne uprave in vodje oddelkov. Sodišče z več kot 15 sodniki ima lahko ravnatelja sodne uprave. ravnatelj sodne uprave je za svoje delo odgovoren predsedniku sodišča. Za ravnatelja sodne uprave se lahko imenuje oseba z univerzitetno diplomom iz prava ali ekonomije ter ustreznimi izkušnjami na področju organizacije in financ. Ravnatelj sodne uprave je odgovoren za pravilno in pravočasno opravljanje strokovnih, upravnih, tehničnih in drugih nalog na sodišču, in sicer:

- skrbi za vzdrževanje stavbe sodišča, prostorov in delovne opreme ter naložbe,
- organizira in usklajuje pripravo letnega načrta javnih naročil v skladu z zakonom in potrebami sodišča,
- je odgovoren za izvajanje postopkov javnega naročanja,
- nadzira materialno-finančne posle ter opravljanje upravnih in pomožnih tehničnih nalog,
- skrbi za porabo proračunskih in lastnih sredstev sodišča ter jo nadzira,
- sodeluje pri pripravi in izvajanju projektov sodne uprave ter nadzoruje izvajanje teh projektov,
- skrbi in je odgovoren za pravilno delovanje računalniškega sistema na sodišču,
- skrbi za pravilno in pravočasno pripravo statističnih podatkov o delu sodišča,
- sodeluje z lokalnimi in regionalnimi organi glede nabave opreme in zagotavljanja sredstev za določene dejavnosti sodišč,
- opravlja druge naloge, ki mu jih dodeli predsednik sodišča.

Pravosodna inšpekcija, ki je v pristojnosti Ministrstva za pravosodje, opravlja inšpekcijski nadzor nad pravilnim in zakonitim opravljanjem zadev sodne uprave. Minister s pravilnikom določi način izvedbe inšpekcijskega nadzora. Pravosodni inšpekcijski nadzor opravljajo javni uslužbenci Ministrstva za pravosodje, ki so razporejeni na delovna mesta inšpektorjev, višjih inšpektorjev in višjih inšpektorjev specialistov. Inšpektor je lahko samo oseba, ki je zaključila študij prava in ima najmanj štiri leta delovnih izkušenj na tem področju. Naloge inšpekcijskega nadzora lahko opravljajo tudi sodniki, ki izpolnjujejo pogoje za sodnike županijskega sodišča in imajo izkušnje s področja opravljanja zadev sodne uprave. Inšpekcijski nadzor se izvaja na podlagi letnega programa nadzora, ki ga na predlog vodje pravosodne inšpekcije sprejme minister za pravosodje (redni inšpekcijski nadzor). V letnem programu se navede tudi sodišča, na katerih bo izveden ponovni nadzor (kontrolni inšpekcijski nadzor). Inšpekcijski nadzor se izvaja kot neposredni inšpekcijski nadzor z vpogledom v dokumentacijo, podatke in način dela nadziranega sodišča ali posredni inšpekcijski nadzor z vpogledom v dostavljeno dokumentacijo in podatke nadziranega sodišča.

Sodni poslovnik (Sudski poslovnik) določa, da se ukrepi, potrebni za varnost prostorov in drugi ukrepi, potrebni za ohranitev sredstev v korist drugih predmetov na dvorišču določajo s hišnim redom sodišča.

Na Hrvaškem dežurstvo sodnikov ureja Zakon o sodiščih, ki določa, da pogoje za izplačilo in višino dodatkov za dežurstvo predpiše minister za pravosodje s pravilnikom. Pravilnik o dodatkih za dežurstvo sodnikov, državnih odvetnikov in namestnikov državnih odvetnikov¹¹³ v 5. členu določa, da se za državne uslužbence dodatek za dežurstvo izplačuje po veljavni kolektivni pogodbi. Kolektivna pogodba za državne uslužbence¹¹⁴ v 38. členu določa, da se za čas pasivnega dežurstva (pripravljenost za delo) izplača 10% dodatek za vsako uro pasivnega dežurstva. Višina plačila je odvisna od dneva in časa v katerem se dežurstvo opravlja. Za čas dejanskega dela v času dežurstva pa je zaposleni plačan po višji

¹¹³ Pravilnik o naknadama za dežurstva sudaca, državnih odvetnika i zamjenika državnih odvetnika, NN 64/2019.

¹¹⁴ Kolektivni ugovor za državne službenike i namještenike, NN 56/2022.

urni postavki o rednega dela, in sicer mu za delo ponoči pripada dodatek v višini 40%, za delo prek polnega delovnega časa v višini 50%, za delo v soboto v višini 25%, za delo v nedeljo v višini 35%, za delo na praznik, določen z zakonom in na Veliko noč v višini 150%, za delo v drugi izmeni ali izmensko delo v višini 10%.

Za sodnika porotnika se lahko imenuje polnoletni hrvaški državljan, ki je primeren za opravljanje nalog sodnika porotnika. Sodniki porotniki se imenujejo za štiri leta in se lahko po izteku tega obdobja ponovno imenujejo. Če sodnik porotnik ni imenovan do konca mandata obstoječega sodnika porotnika, slednji še naprej opravlja svoje naloge do imenovanja novega sodnika porotnika.

Sodnike porotnike občinskih in županijskih sodišč po predložitvi predlogov občinskega ali mestnega sveta, sindikatov, združenja delodajalcev in gospodarske zbornice imenuje županijska skupščina (*županijska skupština*), v Zagrebu pa zagrebška mestna skupščina (*Gradska skupština Grada Zagreba*). Sodnike porotnike Vrhovnega sodišča Republike Hrvaške imenuje hrvaški parlament na predlog ministra za pravosodje, tako da so zastopane vse županije. Pred imenovanjem sodnikov porotnikov je treba pridobiti mnenje predsednika zadevnega sodišča o predlaganih kandidatih.

Število sodnih uradnikov in uslužbencev za strokovno-upravniška in tehnična dela določi minister za pravosodje. Minister za pravosodje z uredbo predpiše zahtevano stopnjo izobrazbe sodnih uradnikov in državnih uslužbencev. Sodišče ima lahko sodne svetovalce, višje sodne svetovalce in višje sodne svetovalce – specialiste. Pravosodni svetovalec je lahko, kdor ima zaključen diplomski univerzitetni študij prava oziroma integrirani dodiplomski in podiplomski univerzitetni študij prava ter opravljen pravosodni izpit. Sodni svetovalci, višji pravosodni svetovalci in višji pravosodni svetovalci – specialisti sodelujejo pri sojenju in so pooblašeni za samostojno vodenje določenih sodnih postopkov, oceno dokazov in ugotavljanje dejstev. Sodišče ima lahko tudi uradnike z zaključenim ustreznim strokovnim študijem, zaključenim dodiplomskim in podiplomskim univerzitetnim študijem ter predpisanimi delovnimi izkušnjami defektološke, sociološke, pedagoške, ekonomske, računovodsko-finančne ter druge ustrezne izobrazbe (strokovni sodelavci).

Način zbiranja in analiziranja statističnih in drugih podatkov o delu sodišč in državnih pravobranilcev določi minister za pravosodje s pravilnikom. Namen zbiranja in analiziranja statističnih in drugih podatkov o delu pravosodnih organov je zagotavljanje učinkovitejšega delovanja pravosodnega sistema in prispevanje k vodenju javnih politik pravosodja. Kot kazalnike učinkovitosti pravosodnih organov se spremlja stopnja, hitrost, čas reševanja primerov, stopnja učinkovitosti, število nerešenih zadev ob koncu določenega časovnega obdobja in število primerov v delu.

Na Hrvaškem zakonodaja ne zahteva objave sodnih odločb. Od leta 2003 Vrhovno sodišča objavlja večino svojih odločitev na portalu Sudska praksa (<https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/home>). Na tem portalu so objavljene tudi pomembnejše odločbe Višjega trgovskega sodišča, Višjega upravnega sodišča, Višjega prekrškovnega sodišča in občinskih sodišč. Za objavo na portalu sodne prakse, ki je javno dostopen, so izbrane le nekatere odločitve, shranjene v sistemu SupraNova. Vsaka odločitev, objavljena na portalu, vsebuje celotno besedilo, ki se od izvirnika razlikuje po tem, da ščiti zasebnost strank v postopku in s tem povezane metapodatke. Osebni podatki strank, njihovih odvetnikov ali zakonitih zastopnikov, prič, izvedencev, sorodnikov, pa tudi državnih uradnikov so anonimizirani na podlagi splošne zakonodaje s področja varstva osebnih podatkov in odlokov, ki jih je sprejel predsednik vrhovnega sodišča.

Nadzor nad pravilnim in zakonitim opravljanjem sodne uprave opravljajo pravosodni inšpektorji Ministrstva za pravosodje. Inšpekcijski nadzor se opravlja na podlagi načrta letnih nadzorov, ki ga sprejme minister za pravosodje. V letnem načrtu se določijo sodišča, na katerih se bo opravil nadzor (redni nadzor), in sodišča, na katerih se bo opravil ponovni nadzor (kontrolni nadzor). Inšpekcijski nadzor se izvede kot neposredni nadzor z vpogledom v dokumentacijo, podatke in način dela sodišča, ter kot posredni nadzor z vpogledom v dokumentacijo in podatke nadzorovanega sodišča. Zapisnik o opravljenem inšpekcijskem nadzoru se pošlje predsedniku Vrhovnega sodišča, predsedniku neposredno višjega sodišča in državnemu sodnemu svetu.

5.1.2 Portugalska

Portugalski pravni sistem razlikuje dve vrsti sodišč, in sicer sodišča splošne pristojnosti ter sodišča, ki obravnavajo upravne in davčne zadeve. Sodišča splošne pristojnosti obravnavajo običajne kazenske in civilne zadeve, medtem ko upravna in davčna sodišča zadeve obravnavajo v ločenem upravnem sodnem sistemu.

Vrhovno sodišče je najvišje sodišče in je pristojno za celotno portugalsko ozemlje. Na to sodišče se je mogoče pritožiti za tretjo obravnavo zadeve, čeprav se je v nekaterih mogoče vložiti pritožbo neposredno na sodišču prve stopnje. Na drugi stopnji deluje pet drugostopenjskih ali pritožbenih sodišč. Čeprav je reforma leta 2013 odpravila sodna okrožja in je bila odločitev povezana z organizacijo sodišč druge stopnje, so sodna okrožja dejansko ostala nespremenjena. Portugalska je po organizacijski reformi leta 2014 razdeljena na 23 večjih okrožij (comarcas), v vsakem okrožju pa je samo eno prvostopenjsko sodišče s splošno pristojnostjo. Vsako sodišče se deli na oddelke, ki obsegajo osrednji civilni oddelek, lokalni civilni oddelek, osrednji kazenski, lokalni kazenski oddelek, oddelek za prekrške, oddelek za kazenski postopek, oddelek za delovne spore, oddelek za družinske spore in mladoletnike, gospodarski, izvršilni oddelek, oddelek splošne pristojnosti.

Vsako sodišče prve stopnje vodi upravni odbor (conselho de gestão)¹¹⁵, ki mu predseduje predsednik. Odbor ima tričlansko strukturo, ki jo sestavljajo predsedujoči sodnik, koordinator tožilec in sodni administrator. V tej strukturi upravljanja ima vsaka vmesna stranka svoja pooblastila. Predsednik mora komunicirati z Višjim sodnim svetom, koordinator tožilec z Višjim svetom državnega tožilstva in sodni administrator z Ministrstvom za pravosodje (prek Generalnega direktorata za pravosodje). Nekateri zadeve se obravnavajo samo na upravnem odboru. Kar zadeva sodišča prve stopnje, Visoki sodniški svet in generalni tožilec v sodelovanju z ministrom za pravosodje v okviru svojih pristojnosti določijo strateške cilje za triletno delovanje sodišč in letno spremljajo izpolnjevanje teh ciljev.

Predsednika Vrhovnega sodišča na tajnem glasovanju izvolijo vrhovni sodniki izmed sebe. Mandat traja pet let in ni dovoljena ponovna izvolitev. Predsedniku vrhovnega sodišča pomagata dva podpredsednika. Predsednika pritožbenega sodišča izmed sebe izvolijo sodniki pritožbenega sodišča. Na okrožnem sodišču predsednika sodišča imenuje Višji sodni svet za dobo treh let. Pristojnosti predsednika okrajnega sodišča so:

- a) zastopa in vodi sodišče,
- b) spremlja doseganje zastavljenih ciljev pravosodnih služb sodišča,
- c) spodbujanje organiziranja načrtovalnih sestankov in vrednotenja rezultatov sodnih služb,
- d) sprejme ali predlaga pristojnim organom ukrepe, in sicer za zmanjšanje birokracije, poenostavitev postopkov, uporabo informacijske tehnologije in preglednost pravosodnega sistema,
- e) daje mnenje, kadarkoli Vrhovni sodni svet razmišlja o izvedbi preiskav v okrožju,
- f) daje mnenje, kadarkoli Svet sodnih izvršiteljev meni, da izvaja preiskave v zvezi s pravosodnimi službami in sekretariatom,
- g) pripravlja polletno poročilo o stanju pravosodnih storitev in kakovosti odziva.

Zakon predvideva posebno usposabljanje za predsednike sodišč, državne tožilce, koordinatorje in sodne upravitelje. Usposabljanje izvaja Center za pravosodne študije.

Sodne počitnice trajajo od 22. decembra do 3. januarja, od cvetne nedelje do velikonočnega ponedeljka in od 16. julija do 31. avgusta (28. člen Zakona o organizaciji pravosodja¹¹⁶).

Na Portugalskem ni pravnega ali političnega okvira glede objave sodnih odločb. Bases Jurídico-Documentais je portal, ki (vsaj od leta 2000) omogoča dostop do nabora zbirk sodne prakse bibliografskih referenčnih knjižnic Ministrstva za pravosodje. Vključujejo sodno prakso Vrhovnega

¹¹⁵ <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/cc123123-en/index.html?itemId=/content/component/cc123123-en>

¹¹⁶ https://www.pgdlisboa.pt/leis/lei_mostra_articulado.php?nid=1974&tabela=leis

sodišča, pritožbenih sodišč, Ustavnega sodišča, Vrhovnega upravnega sodišča, Osrednjega upravnega sodišča, mnenja državnih tožilcev. Večina odločitev v teh zbirkah je na voljo v celotnem besedilu. Na Portugalskem so vse odločitve anonimizirane, če so objavljene. Posebnega pravnega okvira ni. Anonimizacija se izvaja na različne načine: z brisanjem osebnih podatkov ali z njihovo zamenjavo z začetnicami ali oznakami.

5.1.3 Estonija

V Estoniji na prvi stopnji delujejo okrajna sodišča, ki so splošne pristojnosti in obravnavajo vse civilne, kazenske in prekrškovne zadeve, vodijo pa tudi druge postopke, za katere so pristojna po zakonu. Sodne postopke pred okrajnimi sodišči urejajo naslednji zakoniki: zakonik o civilnem postopku v civilnih zadevah, zakonik o kazenskem postopku v kazenskih zadevah in zakonik o prekrškovnem postopku v prekrškovnih zadevah. V Estoniji so štiri okrajna sodišča, ki imajo izpostave v različnih mestih (sodne palače). Okrajno sodišče v Tartuju ima tudi registrski in zemljiškoknjižni oddelek. Zemljiškoknjižni oddelek vodi zemljiško knjigo in register ladij. Registrski oddelek vodi poslovni register, register nepridobitnih združenj in fundacij ter register trgovinskih zavez. Pri prvostopenjskih sodiščih lahko postopek vodi sodnik posameznik, lahko se vodijo na občni seji ali občni seji s poroto, odvisno od vrste zadeve. Vsako okrajno sodišče zastopa in vodi predsednik, ki razporeja zadeve ter odloča o upravnih in organizacijskih vprašanjih. Okrožna sodišča kot sodišča druge stopnje preverjajo sodbe in odločitve okrajnih sodišč na podlagi pritožb zoper sodbe in odločitve. V Estoniji delujejo tri okrožna sodišča, in sicer Okrožno sodišče v Talinu, Okrožno sodišče v Tartuju in Okrožno sodišče v Viruju. Ureditev okrožnega sodišča in sestavo sodnih uradnikov potrdi direktor sodišča, razen v delu, ki se nanaša na izvrševanje sodniške funkcije.¹¹⁷ Postopke pred upravnimi sodišči urejajo isti zakoni kot postopke pred sodišči prve stopnje.

V Estoniji predsednika vrhovnega sodišča predlaga predsednik države, imenuje pa ga parlament. Predsednik okrožnega sodišča je imenovan izmed sodnikov prve in druge stopnje za sedem let. Predsednika sodišča imenuje minister za pravosodje po pridobljenem mnenju občnega zbora sodišča, katerega sodnik bo imenovan za predsednika. Predsednik sodišča je lahko imenovan samo za en mandat na istem sodišču. Pristojnosti predsednika sodišča:

- 1) organizira dejavnosti na področju pravosodja,
- 2) daje soglasje k predlogu proračuna sodišča, ki ga pripravi direktor sodišča,
- 3) opravlja z zakonom predpisan nadzor,
- 4) pripravi osnutek načrta usposabljanja sodnikov sodišč in ga predloži v potrditev občnemu zboru sodnikov sodišč, organizira in nadzoruje njegovo izvajanje ter najmanj enkrat letno daje pregled njegovega izvajanja občnemu zboru sodišča,
- 5) opravlja druge naloge, ki izhajajo iz zakona in poslovnika sodišča.

Direktorja sodišča prve in druge stopnje imenuje minister za pravosodje za dobo petih let na podlagi javnega natečaja. Direktor sodišča organizira uporabo premoženja sodnega organa, v sodelovanju s predsednikom sodišča pripravi predlog proračuna sodnega organa in ga predloži ministru, pristojnemu za področje, razpolaga s proračunskimi sredstvi sodnega organa, je odgovoren za organizacijo računovodstva pravosodnega organa, imenuje in razrešuje sodne uslužbence, opravlja druge naloge, določene v poslovniku sodišča in sodnem redu.

Direktor vrhovnega sodišča organizira upravljanje vrhovnega sodišča in uporabo premoženja vrhovnega sodišča, je odgovoren za organizacijo računovodstva vrhovnega sodišča, usmerja in organizira delo strukturnih enot in zaposlenih v sodstvu, imenuje in razrešuje sodniške uslužbence, ki jih na podlagi poslovnika vrhovnega sodišča ne imenuje predsednik vrhovnega sodišča, opravlja druge funkcije, določene v poslovniku Vrhovnega sodišča. Direktorja imenuje predsednik Vrhovnega sodišča na podlagi javnega natečaja za pet let.

¹¹⁷ Zakon o sodiščih, <https://www.riigiteataja.ee/akt/12769841>.

Kot sodno osebje Zakon o sodiščih določa direktorja, sodniške pomočnike in sodne uradnike. Sodniški pomočnik je sodni uradnik, ki opravlja naloge, določene z zakonom. Pri opravljanju svojih nalog je samostojen, vendar mora upoštevati navodila sodnika v obsegu, ki ga določa zakon. Pred začetkom opravljanja dela mora opraviti posebno pripravo in izpit za sodniškega pomočnika. Za sodniškega pomočnika veljajo omejitve kot pri delu sodnika. Službene obveznosti drugih sodnih uradnikov in sodnih pomočnikov določata sodni poslovnik in poslovnik sodne pisarne.

Sodišča prve in druge stopnje se upravljajo v sodelovanju s Sodnim svetom za upravljanje sodišč in ministrstvom za pravosodje. Minister za pravosodje lahko prenese naloge sodne uprave iz svoje pristojnosti na sodišče. Minister za pravosodje nima disciplinske oblasti nad sodniki. Sodni svet za upravljanje sodišč sestavljajo predsednik vrhovnega sodišča, pet sodnikov, ki jih izvoli plenum sodnikov za dobo treh let, dva člana parlamenta, odvetnik, ki ga imenuje zbor odvetniške zbornice, generalni državni tožilec ali državni tožilec, ki ga on imenuje, in pravosodni kancler ali zastopnik, ki ga ta imenuje. V svetu sodeluje s pravico besede minister za pravosodje ali predstavnik, ki ga on imenuje.¹¹⁸

Zakon o sodiščih določa, da predsednik sodišča nadzoruje pravilno delovanje pravosodja, izpolnjevanje sodniških nalog in pravilno posredovanje podatkov v sodnem informacijskem sistemu. Predsednik sodišča lahko od sodnikov zahteva pojasnila, preverja upravo in zbira druge potrebne podatke. Vodja sodišča lahko po odredbi predsednika sodišča prve stopnje ali na lastno pobudo zahteva od sodnikov sodišča pojasnila in zbira druge potrebne podatke za zagotovitev pravilnega delovanja pravosodja. Predsednik okrožnega sodišča nadzoruje tudi sodnike sodišča prve stopnje. Minister za pravosodje nadzoruje izpolnjevanje nalog predsednika sodišč prve in druge stopnje. Minister za pravosodje lahko zahteva od predsednika sodišča pojasnila o pravilnem delovanju pravosodja na sodišču. Direktor sodišča in minister za pravosodje, nadzorujeta delovanje nepremičninskega oddelka, registrskega oddelka in probacijskega oddelka. Direktorje sodišč nadzoruje minister za pravosodje. Minister za pravosodje lahko zahteva pojasnila od uslužbencev oddelkov in direktorja sodišča, nadzoruje vodenje, izvrševanje proračuna in zbira druge potrebne podatke.

Sodniki porotniki sodelujejo pri sojenju na okrajnih sodiščih samo v kazenskih zadevah, ki se nanašajo na težja kazniva dejanja. Sodnik porotnik ima pri izvajanju sodne oblasti enak status, pravice in dolžnosti kot poklicni sodnik. Sodnik porotnik je lahko imenovan za največ štiri leta, biti mora državljan Estonije s popolno poslovno sposobnostjo, star od 25 do 70 let, imeti stalno prebivališče v Estoniji, obvladati estonščino na višji stopnji in imeti ustrezen moralni ugled za opravljanje nalog sodnika porotnika. Sodnik porotnik je lahko imenovan za največ dva zaporedna mandata. Za sodnika porotnika ne sme biti imenovana oseba, ki je bila obsojena zaradi kaznivega dejanja, ki je v stečaju, ki ni primerna iz zdravstvenih razlogov, ki ima na območju samoupravne lokalne skupnosti, v okviru katere je bila predlagana za sodnika porotnika, stalni naslov (na primer naslov v registru prebivalstva) manj kot eno leto, ki dela za sodišča, tožilstvo ali službo za notranjo varnost, ki je zaposlena v obrambnih silah, ki je odvetnik, notar, sodni izvršitelj, član estonske vlade ali občinske oziroma mestne uprave, predsednik republike, poslanec ali okrajni guverner. Oseba, obtožena kaznivega dejanja, ne sme biti imenovana za sodnika porotnika med kazenskim postopkom. Sodnik porotnik pri odločanju v posamezni zadevi zastopa stališče laika, ki v sodnem postopku odloča bolj iz človekoljubnih kot pravnih razlogov. Sveti samoupravnih lokalnih skupnosti so odgovorni za izbiro kandidatov za sodnike porotnike.

Za izobraževanje sodnikov skrbi svet za izobraževanje. Mandat člana izobraževalnega sveta traja tri leta. Svet za usposabljanje vključuje dva sodnika prve stopnje, dva sodnika druge stopnje in dva sodnika vrhovnega sodišča ter predstavnika tožilstva, ministra za pravosodje in univerze v Tartuju. Svet za izobraževanje potrdi svoj poslovnik in izvoli predsednika. Izobraževalni svet oskrbuje fundacija, ustanovljena za izobraževanje sodnikov.

¹¹⁸ <https://www.riigiteataja.ee/akt/12769841>.

Glede objave sodb v Estoniji vsak procesni predpis določa način objave. Tako Zakon o upravnem sodnem postopku določa, da je sodba javno razglašena na obravnavi ali prek sodne pisarne. Sodba, ki je postala pravnomočna, je objavljena v računalniškem sistemu. Zakon o pravnem postopku določa, da se pravnomočno sodbo objavi v računalniškem sistemu. Sodišče objavlja na lastno pobudo ali na zahtevo posameznika samo izrek sodne odločbe. Odločbe se ne objavi, če ta vsebuje občutljive osebne podatke in bi objava odločbe skupaj z osebnimi podatki lahko bistveno kršila nedotakljivost zasebnosti. Zakon o kazenskem postopku določa objavo pravnomočne sodne odločbe v računalniški mreži. Pravnomočne sodbe vseh sodišč (okrajnih, upravnih, okrožnih, vrhovnih sodišč), ki jih sodišča objavijo, so na voljo javnosti preko iskalnika Državnega lista. Vrhovno sodišče objavlja svoje odločbe na svojem spletnem mestu. Vrhovno sodišče objavi okoli 450 sodb letno, druga sodišča objavijo približno 30.000 sodb, kar je več kot 90% vseh izrečenih sodb. Objavijo se vse sodne odločbe, razen odločb sprejetih v zaprtih postopkih ali kadar ni možna objava zaradi omejitev varstva podatkov. V zakonu je tudi nekaj izjem. Na primer v zakonu o pravnem postopku je določeno, da če bo sodba izdana v zaprtem postopku, bo naveden samo datum objave sodbe in njenih sprememb, številka zadeve in podatek, da je postopek zaključen. Izrek sodbe bo javno objavljen samo 30 dni, potem pa bo sodba umaknjena s spletnega mesta. Vse ostale sodne odločbe so objavljene s polnim besedilom. Podatki so anonimizirani samo na zahtevo strank ali v drugih primerih, ki so določeni s predpisi. Zakon o zbirki podatkov o kazenskih evidencah vsebuje določbo, da se ime obsojenca ne sme anonimizirati, če se nanaša na določena kazniva dejanja. Imena javnih organov niso nikoli anonimizirana. Ker sodne odločbe vsebujejo osebne podatke in imajo posamezniki pravico zahtevati anonimizacijo, prenos objavljenih sodnih odločb v velikem obsegu ni možen.

5.1.4 Avstrija

V Avstriji je sistem rednih sodišč organiziran na štirih ravneh. Za sojenje so pristojna naslednja sodišča:

- 113 okrožnih sodišč (Bezirksgerichte),
- 20 deželnih sodišč (Landesgerichte),
- 4 višja deželna sodišča (Oberlandesgerichte),
- vrhovno sodišče (Oberster Gerichtshof).

Od začetka leta 2013 se je z združevanjem okrožnih sodišč v zveznih deželah Zgornja Avstrija, Spodnja Avstrija in Štajerska število okrožnih sodišč postopoma zmanjšalo na 116 (od 1. julija 2014). Zaradi nadaljnjih sprememb v strukturi okrožnih sodišč, ki so bile določene za drugo polovico leta 2017 ter za leti 2018 in 2019, se je število okrožnih sodišč zmanjšalo za tri. V sporih na prvi stopnji odločajo bodisi okrožna bodisi deželna sodišča. Razmejitev pristojnosti je v civilnih zadevah načeloma odvisna od vrste spora (pristojnost glede na vrsto zadeve), sicer pa od vrednosti spornega predmeta (pristojnost glede na vrednost spornega predmeta). Pristojnost glede na vrsto zadeve ima prednost pred pristojnostjo glede na vrednost spornega predmeta. Razmejitev pristojnosti v kazenskih zadevah je odvisna od predpisanega razpona kazni za kaznivo dejanje. Okrožna sodišča so sodišča na prvi stopnji. Pristojna so za odločanje v civilnih zadevah, v katerih vrednost spornega predmeta ne presega 15.000 EUR (pristojnost glede na vrednost spornega predmeta), v določenih vrstah sporov (ne glede na vrednost spornega predmeta), zlasti v zadevah s področja družinskega prava, najema in izvršbe (pristojnost glede na vrsto zadeve), v kazenskih zadevah o vseh kaznivih dejanjih, za katera je predpisana samo denarna kazen, denarna kazen in zaporna kazen do največ enega leta ali samo takšna zaporna kazen (na primer za povzročitev telesne poškodbe iz malomarnosti, tatvino). Deželna sodišča (Landesgerichte) (v kazenskih zadevah) oziroma sodišča prve stopnje (Gerichtshöfe erster Instanz) (v civilnih zadevah) so pristojna za odločanje na prvi stopnji v zadevah, o katerih ne odločajo okrožna sodišča. Tako so pristojna za spore na podlagi zakona o odgovornosti na področju jedrske energije, zakona o odgovornosti uradnih oseb, zakona o varstvu podatkov, zakona o varstvu konkurence ali zakona o varstvu avtorske in sorodnih pravic in za odločanje na drugi stopnji o pravnih sredstvih zoper odločbe okrožnih sodišč. Višja deželna sodišča (Oberlandesgerichte) oziroma sodišča druge stopnje (Gerichtshöfe zweiter Instanz)

tvorijo tretjo organizacijsko raven. Sedeže imajo na Dunaju (za Dunaj, Spodnjo Avstrijo in Gradiščansko), v Gradcu (za Štajersko in Koroško), Linzu (za Zgornjo Avstrijo in Salzburg) ter Innsbrucku (za Tirolsko in Vorarlberg). Ta sodišča so pritožbena sodišča v civilnih in kazenskih zadevah (na drugi stopnji). Poleg tega imajo ta sodišča posebno vlogo na področju sodne uprave. Predsednik višjega deželnega sodišča oziroma sodišča druge stopnje je vodja sodne uprave vseh sodišč znotraj njegovega okrožja. V tej vlogi je njegov edini in neposredni nadrejeni zvezni minister za pravosodje. Vrhovno sodišče (Oberster Gerichtshof) na Dunaju je sodišče zadnje stopnje v civilnih in kazenskih zadevah. Poleg ustavnega sodišča (Verfassungsgericht) in vrhovnega upravnega sodišča (Verwaltungsgerichtshof) je določeno kot najvišji sodni organ. To pomeni, da zoper njegove odločitve ni pravnega sredstva (v nacionalnem pravnem sistemu). Sodna praksa vrhovnega sodišča pomembno prispeva k enotnemu izvajanju zakonodaje na celotnem ozemlju zvezne države. Čeprav nižja sodišča niso zakonsko vezana na odločitve najvišjega sodišča, praviloma upoštevajo njegovo sodno prakso.

Na deželnem sodišču za kazenske zadeve na Dunaju je ustanovljenih sedem oddelkov za obravnavo zadev, v katerih osrednje državno tožilstvo preiskuje zadeve gospodarskega kriminala in korupcije. Kazniva dejanja, za obravnavo katerih je pristojno navedeno sodišče, so v Zakonu o organizaciji sodišč taksativno naštetih (§§ 20a, 32a und 39 Abs. 1a StPO – Zakon o kazenskem postopku)¹¹⁹.

Predsednika in podpredsednika vrhovnega sodišča v Avstriji imenuje predsednik na predlog zvezne vlade izmed sodnikov vrhovnega sodišča.

Okrožna sodišča imajo vodjo sodišča, ki nadzoruje vse uslužbence in opravlja druge posle sodnega upravljanja za sodišče. Deželno sodišče vodi predsednik sodišču, ki nadzoruje vse uslužbence sodišča in opravlja druge posle sodnega upravljanja za sodišče, če jih senat ne izvaja z zakonom.

Status sodnikov in državnih tožilcev ureja Zvezni zakon o službenem razmerju sodnic in sodnikov, državnih tožilcev in tožilcev ter sodniških kandidatov in kandidatov.¹²⁰ Zaradi opravljanja nujnih procesnih dejanj so sodniki kazenskih sodišč prve stopnje dolžni delo opravljati tudi izven rednega delovnega časa (§ 38. GOG). V času dežurstva si sodnik izbere kraj bivanja tako, da je s tehničnimi komunikacijskimi sredstvi, ki so mu na voljo, kadar koli dosegljiv in da lahko v najkrajšem možnem času nadomešča odgovornega sodnika glede na razporeditev zadev, opravlja uradna dejanja v kazenskih zadevah zunaj sodnih uradnih ur, katerih izvedba ne more čakati do začetka naslednjih sodnih uradnih ur ali naslednje novinarske službe. Po tretjem odstavku 66. člena RStDG plačilo za pripravljenost in dejansko opravljeno delo v času pripravljenosti ni del osnovne plače, ampak sodnikom za pripravljenost in dejansko opravljeno delo v času pripravljenosti pripada dodatek. Zaradi opravljanja nujnih procesnih dejanj so v Avstriji dolžni delo v manj ugodnem delovnem času opravljati tudi drugi javni uslužbenci na sodiščih, ki nudijo strokovno tehnično podporo sodnikom. Zanje pravice in dolžnosti v zvezi s pripravljenostjo ureja Kolektivna pogodba za zaposlene Agencije za pravosodno podporo (Kollektivvertrag für die Arbeitnehmerinnen und Arbeitnehmer der Justizbetreuungsagentur¹²¹).¹²² Pripravljenost je urejena v okviru 4. člena navedene kolektivne pogodbe, ki širše ureja delovni čas. Sedmi odstavek 4. člena kolektivne pogodbe določa, da znaša dodatek za pripravljenost strokovno tehničnega osebja za čas pripravljenosti 2,94 eur/uro. Kadar je treba opraviti nujno procesno dejanje, pa se čas prihoda na delo šteje v delovni čas.

Sodni referenti so nepogrešljiv del pravosodnega sistema v Avstriji. Pogoji za začetek usposabljanja so opravljen diplomski izpit in/ali matura ali poklicna matura (torej mora imeti potrdilo o končani srednji šoli).

¹¹⁹ § 32a. Gerichtsorganisationsgesetz (GOG);

<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10000009>

¹²⁰ Bundesgesetz über das Dienstverhältnis der Richterinnen und Richter, Staatsanwältinnen und Staatsanwälte und Richteramtswärterinnen und Richteramtswärter – RStDG, Uradni list Zvezne republike Avstrije BGBl. Nr. 305/1961 (NR: GP IX RV 506 AB 522 S. 89. BR: S. 182.))

¹²¹ <https://www.kollektivvertrag.at/kv/justizbetreuungsagentur-jba-ang/justizbetreuungsagentur-jba-rahmen/3526458>.

¹²² Osnovna naloga navedene Agencije, ustanovljene z istoimenskim zakonom, je namreč skrb za nabor kvalitetnega in zadostnega števila podpornega kadra, ki ga razporeja po pravosodnih institucijah od sodišč do zaporskega sistema.

Zadevne izpite je mogoče nadomestiti s pripravništvom, uspešno končanim študijem na tehnični akademiji ali uspešno opravljenim univerzitetnim sprejemnim izpitom. Preden se kandidat lahko začne usposabljati za sodnega referenta, mora vsaj dve leti delati v sodni pisarni in opraviti izpit za delo v sodni pisarni, predviden za tamkajšnje zaposlene, ter strokovni izpit. Šele nato lahko predsednik višjega deželnega sodišča sodnemu uradniku odobri usposabljanje za sodnega referenta. Usposabljanje za sodnega referenta traja tri leta. Ko kandidat opravi izpit za sodnega referenta, mu zvezni minister za pravosodje izda diplomu. Sodni referenti so posebej izobraženi sodni uradniki, na katere je v skladu z avstrijskim zveznim ustavnim zakonom (oddelkom 87(a)) in avstrijskim zakonom o sodnih referentih preneseno opravljanje točno opredeljenih nalog prvostopenjskega sodstva v civilnopравниh zadevah. Zavezujejo jih samo navodila sodnika, ki je pristojen za zadevo v skladu z delitvijo sodnih nalog. Sodnik mu lahko v kateri koli fazi zadevo odvzame in jo dodeli sebi. Sodni referenti lahko izdajajo samo sodne sklepe, zoper katere lahko sodniki dopustijo pritožbe. Na voljo je tudi pravno sredstvo v obliki zahteve, da se zadeva dodeli sodniku.

V posebnih postopkih prostovoljno sodelujejo laični sodniki. Ti delujejo kot sodniki porotniki ali člani porote v kazenskih zadevah in kot sodniki prisodniki s posebnim strokovnim znanjem v zadevah na področju gospodarskega, delovnega in socialnega prava. Laični sodniki ne potrebujejo pravne izobrazbe in delujejo prostovoljno. Lahko so sodniki porotniki ali člani porote v kazenskih postopkih ali sodniki prisodniki s posebnim strokovnim znanjem v zadevah na področju delovnega in socialnega prava. V Avstriji sodišče prve stopnje odloča v senatu treh sodnikov, od katerih sta dva laična sodnika s poznavanjem stroke (Fachkundige Leienrichter). Na drugi in tretji stopnji pa senate sestavljajo trije poklicni sodniki in dva laična sodnika. Dodatno pravilo je, da naj ti predstavniki izhajajo iz istih strokovnih krogov kot stranki.

Sodišča prve stopnje in njihovi predsedniki so odgovorni za neposredni nadzor okrajnih sodišč, sodišča prve stopnje pa neposredno nadzorujejo višja deželna sodišča in njihovi predsedniki; slednji morajo pri svojem nadzoru vključiti tudi vodenje okrožnih sodišč v svojem okrožju. Minister za pravosodje ima neposreden nadzor nad višjimi deželnimi sodišči in hkrati splošni nadzor nad izvajanjem upravljanja pravosodja na vseh sodiščih, ki so v pristojnosti tega zakona.

V Avstriji od 1. januarja 2011 ne poznajo več termina sodnih počitnic, ki so bile določene med 15. julijem in 25. avgustom ter med 24. decembrom in 6. januarjem. Roki v tem času tečejo, z izjemo nekaterih pravnih sredstev zoper odločbe in sodbe prve in druge stopnje. Med 15. julijem in 17. avgustom ter 24. decembrom in 6. januarjem ne tečejo nujni roki v pritožbenih postopkih in postopkih revizije.

Zakon o vrhovnem sodišču določa obveznost objave vseh odločb vrhovnega sodišča v celoti, razen kadar je pritožba zavrnjena brez obrazložitve. V skladu z zakonom o organizaciji sodišč se objavlja tudi odločbe drugih sodišč, če gre za pomemben primer, vendar pa natančnejša pravila, kdaj gre za pomemben primer, niso določena. Odločbe so objavljene v notranjem informacijskem sistemu, vendar niso anonimizirane. Vse objavljene odločbe se nahajajo v avstrijskem pravnem informacijskem sistemu. Odločbe so objavljene v celoti, pravni sklepi pa v posebni datoteki. Vrhovno sodišče letno objavi okoli 3.500 odločb, višja deželna sodišča okoli 50 in deželna sodišča okoli 15 odločb. Vse sodne odločbe morajo biti anonimizirane tako, da se na izgubi transparentnost odločbe. Objavljene sodne odločbe so na voljo za ponovno uporabo brez dodatnih omejitev. V Avstriji poteka projekt za vzpostavitev avtomatične anonimizacije sodb s ciljem začetka anonimizacije in objave vseh sodb v letu 2021.

5.1.5 Slovaška

Slovaško sodstvo zajema okrajna sodišča (54), okrožna sodišča (8), specializirano kazensko sodišče in Vrhovno sodišče Slovaške republike.

Okrajna sodišča delujejo kot sodišča prve stopnje v civilnih in kazenskih zadevah, če ni s predpisi o sodnih postopkih določeno drugače. Obravnavajo tudi volilne zadeve, kadar je tako določeno z ustrežno

zakonodajo. Okrožna sodišča delujejo kot sodišča druge stopnje v civilnih in kazenskih zadevah, ki so jih na prvi stopnji obravnavala okrajna sodišča. Predpisi o sodnih postopkih določajo, v katerih civilnih in kazenskih zadevah okrožna sodišča delujejo kot sodišča prve stopnje. Okrožna sodišča delujejo kot sodišča prve stopnje v upravnih zadevah, če ni s posebno zakonodajo določeno drugače. Obravnavajo tudi druge zadeve, če to določa posebna zakonodaja (Zakon št. 166/2003 o varstvu zasebnosti pred nepooblaščenno uporabo informacijske tehnologije in o spremembi nekaterih drugih aktov). Vrhovno sodišče odloča o rednih pravnih sredstvih zoper odločbe okrožnih sodišč in specializiranega kazenskega sodišča, če tako določajo predpisi o sodnih postopkih, izrednih pravnih sredstvih zoper odločbe okrajnih sodišč, okrožnih sodišč, specializiranega kazenskega sodišča in vrhovnega sodišča, če tako določajo predpisi o sodnih postopkih, sporih o pristojnosti med sodišči in organi javne uprave, dodelitvi zadeve sodišču, ki ni pristojno sodišče, če tako določajo predpisi o sodnih postopkih, drugih zadevah, če tako določa zakon ali mednarodna pogodba. Vrhovno sodišče izvaja revizijo pravnomočnih odločb sodišč. Vrhovno sodišče tudi spodbuja enotno razlago in dosledno uporabo zakonov ter drugih splošnih pravnih aktov z lastno sodno prakso, s sprejemanjem mnenj, namenjenih poenotenju razlage zakonov in drugih splošnih pravnih aktov, z objavljanim pravnomočnih sodnih odločb posebnega pomena v zbirki mnenj vrhovnega sodišča ter odločb sodišč Slovaške republike.

Sodniki porotniki sodelujejo v senatih na okrožnih sodiščih, razen če zakon določa, da o zadevi odloča sodnik posameznik. Sodnike porotnike volijo lokalni sveti. Dva sodnika porotnika sodelujeta s poklicnim sodnikom in obravnavata nespecializirane zadeve na prvi stopnji. Senate na pritožbenih sodiščih in vrhovnem sodišču sestavljajo samo poklicni sodniki.

Zakon o sodiščih¹²³ določa, da predsednika sodišča, z izjemo predsednika vrhovnega sodišča in predsednika vrhovnega upravnega sodišča, imenuje minister za pravosodje za pet let izmed sodnikov, ki so bili uspešni v izbirnem postopku in niso člani Sveta za sodstvo. Ista oseba se lahko večkrat imenuje za predsednika sodišča. Izbirni postopek poteka v obliki razgovora s prijaviteljem. Če minister ne imenuje predsednika sodišča v 30 dneh po končanem izbirnem postopku, razpiše nov izbirni postopek. Izbirni postopek izvaja petčlanska izbirna komisija. Člane izbirne komisije imenuje minister iz zbirke kandidatov za člane izbirne komisije po objavi izbirnega postopka, in sicer tako, da je en član izmed kandidatov, ki jih izvoli sodni svet, trije člani pa kandidati, ki jih imenuje minister. Enega člana izbirne komisije na predlog ministra izvoli sodni svet sodišča, na katerem je razpisano mesto predsednika. Za namene oblikovanja zbirke podatkov o kandidatih za člane izbirne komisije izvoli sodni svet najmanj dva kandidata, minister pa imenuje najmanj šest kandidatov. Člani izbirne komisije izmed sebe izvolijo predsednika izbirne komisije. Izbirna komisija je sklepčna, če se glasovanja udeležijo najmanj štirje njeni člani. Postopek izbire je javen, razen glasovanja izbirne komisije.

Imenovanje in prenehanje funkcije predsednika vrhovnega sodišča in namestnika predsednika vrhovnega sodišča urejata ustava Slovaške republike in poseben zakon. Predsednika in podpredsednika Vrhovnega sodišča Slovaške republike, predsednika in podpredsednika Vrhovnega upravnega sodišča Slovaške republike, generalnega državnega tožilca in tri člane Sodnega sveta Slovaške republike imenuje in razrešuje predsednik republike.

Naloga vodstva in uprave sodišča je ustvariti pogoje za pravilno upravljanje sodnega varstva s strani sodišč Slovaške republike, zlasti na področju kadrov, organizacijskih, gospodarskih, finančnih, strokovnih in nadzorovati pravilno upravljanje pravosodja na način in v mejah, ki jih določa zakon. Upravni organi sodišča so predsednik sodišča in podpredsednik sodišča. Predsednik Vrhovnega sodišča zagotavlja poslovodstvo Vrhovnega sodišča preko pisarne Vrhovnega sodišča.

Specializirano kazensko sodišče odloča (*Špecializovaný trestný súd*) v kazenskih zadevah in drugih zadevah, določenih s predpisi o sodnih postopkih. Specializirano sodišče je bilo ustanovljeno z Zakonom o specializiranem kazenskem sodišču oz. ZÁKON z 18. júna 2009 o Špecializovanom trestnom súde a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ki sicer vsebuje le posamične določbe, ki so se z ustanovitvijo

¹²³ <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2004/757/#poznanky.poznamka-13>.

sodišča dodale že k takrat veljavni zakonodaji in se nanašajo na specializirano kazensko sodišč. Sedež ima v kraju Pezinok, ki je od Bratislave oddaljen 20 kilometrov. Sodišče je prvostopenjsko in ima status okrožnega sodišča. Specializirano sodišče je izključno pristojno za taksativno naštetá kazniva dejanja, pri čemer je v primeru kolizije s splošnim sodiščem, pristojno Specializirano sodišče. Kazniva dejanja, za obravnavo katerih je pristojno specializirano sodišče, so določena v Kazenskem zakoniku, obsegajo pa kazniva dejanja s področja organiziranega kriminala in korupcije. Neposredno hierarhično nad specializiranim kazenskim sodiščem je le Vrhovno sodišče, ki je neposredno pristojno za pritožbe zoper odločitve specializiranega kazenskega sodišča. Omogočena je tudi subsidiarna pristojnost okrožnega sodišča v Banski Bistrici, vendar le v primeru, če specializirano kazensko sodišče ne bi moglo zasedati ali iz kakšnega drugega opravičenega razloga. Sodišče prejme mesečno v povprečju 100 zadev in ima zaposlenih 17 sodnikov. Sodniki specializiranega sodišča sicer ne izpolnjujejo nikakršnih posebnih pogojev v primerjavi s splošnimi sodniki.

Notranji pregled sodišča oziroma revizija je vrsta nadzora sodišča in sodnikov, katerega cilj je preveriti trenutno stanje upravljanja pravosodja, ugotoviti vzroke pomanjkljivosti pri upravljanju pravosodja in predlagati ukrepe za odpravo. Revizija je del pravosodja. Revizija se izvaja v petletnih presledkih po vnaprej določenem načrtu revizije, ki ga odobri Svet za sodstvo na predlog pristojnega predsednika regionalnega sodišča, predsednika vrhovnega sodišča in predsednika vrhovnega upravnega sodišča ali zunaj načrta revizije (izredni pregled), če je to potrebno za sprejetje ukrepov na določenem področju pravosodja na nekaterih ali vseh sodiščih. V reviziji se preverja:

- rezultate dela sodišča in sodnikov v zvezi s kadrovskimi in materialnimi pogoji ter obremenitvijo sodnikov,
- stanje in vzroke za starejše nerešene zadeve in zamude v postopku,
- skladnost s postopkovnimi predpisi, zahtevami zapisnikov in sklepov, zakonskimi roki za postopke in odločbe,
- pravočasnost osnutka in pošiljanja sodnih odločb,
- raven priprave sodnih obravnav in izvedbo sodnih obravnav, uporabo obravnavnih dni in razloge za preložitve obravnav,
- raven dela sodnih oddelkov,
- preglednost razporeditve zadev v skladu z delovnim načrtom,
- utemeljitev sprememb delovnih vzorcev in skladnosti s postopkom urnika dela,
- ohranjanje zahtev za specializacijo sodnikov,
- dostojanstvo ravnanja sodnikov, sodnih uslužbencev in drugih uslužbencev sodišča ter dostojanstvo sodnega okolja,
- učinkovitosti obravnavanja pritožb.

Na predlog ministra, predsednikov regionalnih sodišč, predsednika vrhovnega sodišča in predsednika vrhovnega upravnega sodišča svet za pravosodje enkrat letno določi izredne preglede na nekaterih področjih pravosodja. Pri tem temelji tudi na svojem znanju o obravnavanju pritožb in pritožb fizičnih in pravnih oseb. Izvajanje revizije ne sme posegati v dejavnost odločanja sodišča in sodnika. Člani oddelka za revizijo so dolžni pregled izvajati nepristransko, objektivno in v skladu s tem aktom ali posebno uredbo. Za člane revizijskega oddelka se lahko imenujejo le tisti, ki so privolili v imenovanje. Revizijo okrožnega sodišča opravi oddelek za revizijo pristojnega regionalnega sodišča. Oddelek za pregled sestavljajo vodja oddelka za pregled, podpredsednik regionalnega sodišča in še dva sodnika. Naloga vodje oddelka za pregled je organizirati izvajanje revizije v skladu z razporedom, zagotoviti pravočasnost revizije in skladnost z njegovo osredotočenost, usklajevati dejavnosti drugih članov oddelka za revizijo in jim dodeliti posebne naloge, razpravljati o poročilu o pregledu s predsednikom pregledanega sodišča

v imenu revizijskega oddelka. Predsednika oddelka za revizijo za tri leta imenuje predsednik regionalnega sodišča med dvema kandidatoma, ki ju predlaga kolegij predsednikov svetov za sodstvo. Ista oseba se lahko imenuje za vodjo oddelka za revizijo za največ dva zaporedna mandata. Druge člane oddelka za revizijo imenuje predsednik regionalnega sodišča na predlog vodja oddelka. Predsednik sodišča v razporedu dela določi potrebno število javnih uslužbencev za izvedbo pregleda upravnih dejavnosti na sodiščih in zagotavljanje upravnega delovanja revizijskega oddelka. Revizijo regionalnega sodišča opravi oddelek za revizijo vrhovnega sodišča. Revizijo upravnega sodišča opravi revizijski oddelek Vrhovnega upravnega sodišča.

Ministrstvo upravlja sodišča na področju osebja (določi število sodnikov, osebja sodišča, prosta mesta sodnikov), na finančnem področju (upravlja oblikovanje proračuna sodišč, izvaja finančni nadzor in notranjo revizijo na sodiščih), na organizacijskem področju (metodološko usmerja in nadzoruje upravljanje okrajnih sodišč, regionalnih sodišč, upravnih sodišč in specializiranega kazenskega sodišča s strani predsednikov teh sodišč), na gospodarskem področju (upravlja in zagotavlja centralni informacijski sistem za pravosodje (v nadaljnjem besedilu: centralni informacijski sistem)).

Direktor sodne uprave je javni uslužbenec, ki organizira in vodi gospodarsko in upravno delovanje sodišča ter deluje v imenu sodišča v mejah svoje pristojnosti, ki jih določa zakon ali določi predsednik sodišča. Zakon natančno določa pristojnosti direktorja, in sicer direktor uprave sodišča izvaja upravo sodišča in ima naslednje pristojnosti:

- vodenje sodišča in varstvo sodnih objektov;
- upravljanje in upravljanje proračunskih sredstev sodišča;
- knjigovodstvo
- uporaba socialnega sklada, sklenitev kolektivnih pogodb,
- upravljanje državne lastnine,
- javna naročila,
- izvajanje osnovnega finančnega nadzora,
- zagotavljanje knjižničnih in informacijskih storitev, pridobivanje, obdelava, ohranjanje, zaščito in uporaba zbirk,
- delovanje arhiva.

Direktor uprave regionalnega sodišča upravlja regionalno sodišče, direktor uprave upravnega sodišča in direktor uprave Specializiranega kazenskega sodišča upravlja specializirano kazensko sodišče, tako da poleg rednih pristojnosti zagotovi še materialno in tehnično zagotavljanje varstva tajnih podatkov, upravljanje požarne zaščite, upravljanje zdravja in varnosti pri delu, kapitalске gradnje ter usposabljanje in seminarje za upravno osebje sodišča.

Sodno službo sestavljajo sodni uslužbenci in drugi sodni uslužbenci, ki opravljajo naloge pri pravosodju. Dodelitev na sodni oddelek sodnih uslužbencev in drugih sodnih uslužbencev, ki opravljajo naloge v pravosodju, se določi v razporedu dela.

Zakon o sodiščih določa, da so vsa sodišča dolžna objaviti vse pravnomočne odločbe, odločbe, s katerimi se konča glavni postopek in odločbe o začasnih ukrepih, ko postanejo pravnomočne (po poteku roka za pritožbo, pritožba pa ni bila vložena). Odločbe morajo biti objavljene v 15 dneh in se nanaša tudi na druge odločitve v postopku. Sodne odločbe se objavljajo na spletnem mestu Ministrstva za pravosodje v celoti od leta 2012. Sodne odločbe se objavlja tudi na portalu Slov-lex. Vse sodne odločbe so pred objavo anonimizirane. Ministrstvo za pravosodje je sprejelo poseben odlok s podrobnejšimi navodili za anonimizacijo. Dokumenti so objavljeni v PDF formatu.

5.1.6 Finska

Finska sodišča se delijo na splošna sodišča, ki obravnavajo kazenske in civilne zadeve, upravna sodišča, ki zagotavljajo sodni nadzor nad upravnimi akti, in nekatera specializirana sodišča. Izraz splošna sodišča se nanaša na sodišča splošne pristojnosti. Drugače rečeno, obravnavajo pravne spore, za katere niso pristojna druga sodišča. Finska splošna sodišča vključujejo: 20 okrožnih sodišč (käräjäoikeudet/tingsrätterna), 5 pritožbenih sodišč (hovioikeudet/hovrätterna) in vrhovno sodišče (korkein oikeus/högsta domstolen). Upravna sodišča so splošna upravna sodišča (hallinto-oikeudet/förvaltningsdomstolarna) na Finskem. Splošna upravna sodišča se delijo na vrhovno upravno sodišče (korkein hallinto-oikeus/högsta förvaltningsdomstolen) in regionalna upravna sodišča. Regionalnih upravnih sodišč je šest: upravno sodišče v Helsinkih, Hämeenlinni, na vzhodnem Finskem, severnem Finskem ter v Turkuu in Vaasi. Poleg tega je na Ålandskih otokih ločeno upravno sodišče, ki se imenuje ålandsko upravno sodišče. Vrhovno upravno sodišče je sodišče zadnje instance v upravnih zadevah.

Okrožna sodišča delujejo kot sodišča prve stopnje. Obravnavajo kazenske in civilne zadeve ter nekatere predloge, kot so predlogi za razvezo zakonske zveze. Po številu osebja in zadev se okrožna sodišča zelo razlikujejo. Letno obravnavajo približno 550 000 zadev (80 000 kazenskih zadev, 420 000 civilnih zadev in 50 000 predlogov). Skupno imajo približno 1 900 zaposlenih. Delovanje in vodenje okrožnih sodišč je urejeno v zakonu o sodiščih in poslovniku okrožnih sodišč. Na podlagi navedenega zakona je najbolj izkušeni sodnik sodišča prve stopnje tudi njegov upravni vodja.

Na Finskem je pet pritožbenih sodišč: v Helsinkih, na vzhodnem Finskem (v Kuopiu), v Rovaniemiju, Vaasi in Turkuu. Pritožbena sodišča kot sodišča druge stopnje obravnavajo pritožbe in pravna sredstva zoper odločbe okrožnih sodišč. V nekaterih primerih lahko delujejo tudi kot sodišča prve stopnje. Obravnavajo tudi zadeve v zvezi s kaznivimi dejanji, ki jih pri opravljanju svoje funkcije storijo sodniki ali višji javni uslužbenci upravnih sodišč, če take zadeve spadajo v pristojnost pritožbenih sodišč. Vsako pritožbeno sodišče je tudi odgovorno za nadzor nad delom okrožnih sodišč, ki spadajo v njihovo pristojnost, pa tudi za nekatere zadeve pravosodne uprave, kot je izdajanje mnenj odboru za pravosodna imenovanja o kandidatih za položaj okrožnega sodnika ali sodnika pritožbenega sodišča. Pritožbeno sodišče mora izdajati mnenja v sestavi, kot jo določa zakon. Za delovanje in učinkovitost sodišča je odgovoren predsednik pritožbenega sodišča. Pritožbeno sodišče je razdeljeno na oddelke. Oddelek sestavljajo vodja oddelka in drugi sodniki. Zadeve običajno obravnava senat treh sodnikov.

Na Finskem imenuje predsednika vrhovnega sodišča predsednik države na predlog zbora vrhovnih sodnikov (20 sodnikov). Na Finskem predsednik sodišča opravlja funkcijo predsednika do upokojitve.

Okrožna sodišča imajo tudi laične člane ali sodnike porotnike, ki v določenih primerih sodelujejo pri odločanju. Sodniki porotniki sodelujejo zlasti v kazenskih zadevah, lahko pa sodelujejo tudi pri civilnih zadevah in najemniških sporih. Na okrožnem sodišču zadevo obravnava en redni sodnik, ki ima vlogo predsedujočega, in dva sodnika porotnika. Sodniki porotniki imajo samostojna pooblastila in, če je potrebno, se odločitev sprejme z glasovanjem; o sodbi odloči mnenje večine. Če je v kazenskem postopku glasovanje neodločeno, prevlada mnenje, ki je najugodnejše za obtoženca; v civilni zadevi ima predsedujoči odločilni glas.

Število sodnikov porotnikov okrožnega sodišča potrdi Uprava državnih sodišč. Če sodni okraj okrožnega sodišča obsega več občin, potrdi uprava državnega sodišča število članov odbora, izbranih z območja posamezne občine, predvsem v sorazmerju s številom doživljenjsko prijavljenih prebivalcev občine. Iz vsake občine pa se izbere vsaj en član odbora. Pred določitvijo ali spremembo števila sodnikov porotnikov se okrajnemu sodišču in občinskemu svetu sodnega okraja sodišča omogoči, da se o tem opredeli. Sodnika porotnika izvoli občinski svet za dobo svojega mandata. Če je iz občine izvoljenih več sodnikov porotnikov, morajo ti čim bolj enakomerno zastopati starostno, spolno, jezikovno in poklicno razporeditev prebivalstva občine. Vsaka občina mora imeti vsaj dva sodnika porotnika, večje občine jih imajo več. Sodniki porotniki morajo čim bolj zastopati starostno, spolno, jezikovno in poklicno sestavo

občine. Sodnik porotnik mora biti finski državljan in mora prebivati v občini, ki spada v sodni okraj okrožnega sodišča. Za sodnika porotnika ne more biti izbrana oseba, mlajša od 25 let ali starejša od 65 let. Sodnik porotnik ne sme biti v stečaju in mu ne sme biti odvzeta poslovna sposobnost. Sodnik porotnik mora biti nepristranski laik. Za sodnika porotnika ne more biti imenovana oseba, ki ima funkcijo na splošnem sodišču ali v Uradu za kazenske sankcije ali ki deluje kot uradni tožilec ali pravobranilec. Sodnik porotnik zapriseže kot sodnik ali da svečano izjavo pred nastopom svojega položaja. Cilj je, da naj bi vsak sodnik porotnik sodeloval na obravnavi približno enkrat na mesec ali dvanajstkrat na leto. Okrožno sodišče sodnikom porotnikom plača določeno vsoto na obravnavo in nadomestilo za izgubo dohodka. Sodnik porotnik se šteje tako za kazenskopravnega javnega uslužbenca, kot za druge izvoljene javne funkcionarje pa tudi za civilnopravnega uslužbenca.¹²⁴

Zaradi vprašanj varstva podatkov in zasebnosti ter zahteve po spoštovanju splošne uredbe EU o varstvu podatkov (GDPR) je trenutno na spletu objavljen le manjši del vseh odločb finskih sodišč. Objavljajo se odločitve vrhovnega sodišča in specializiranih sodišč. Druga sodišča objavljajo samo izbor sodnih odločb. Odločbe okrožnih sodišč niso objavljene. Vse objavljene sodne odločbe se nahajajo na spletnih straneh s pravnimi informacijami Finlex, s katerim upravlja ministrstvo za pravosodje. Vse odločbe so pred objavo anonimizirane. Imena in drugi identifikacijski podatki so zamenjani z naključnimi inicialkami. Podatke se lahko prosto uporablja. Celotno psevdonimizacijsko delo na sodiščih poteka ročno s strani strokovnjakov, kar je drago in dolgotrajno. Po opravljenih raziskavah traja ročna anonimizacija sodbe vrhovnega sodišča približno 38 minut. V teku je projekt Anoppi, ki bo spletna storitev za polavtomatsko psevdonimizacijo dokumentov, napisanih v finskem jeziku. Koristnost storitve Anoppi bo sčasoma v veliki meri odvisna od natančnosti metode NER (program za prepoznavanje imen) ter uporabnosti uporabniškega vmesnika. Anoppi projekt vodi finsko Ministrstvo za pravosodje v sodelovanju s helsinškim centrom za digitalno humanistiko (HELDIG) na Univerzi v Helsinkih, Univerzo Aalto in Edita Publishing.

5.1.7 Nizozemska

Na Nizozemskem so leta 2005 Sodni svet in predsedniki sodišč ustanovili posebno komisijo, da bi ugotovila, v kakšni obliki sodelovanja med sodišči se lahko zagotavlja kakovost sodnega sistema. Ugotovili so, da je veliko število sodišč premajhnih, da bi lahko kakovostno obravnavala pripad zadev na stroškovno učinkovit način. Taka sodišča so še posebej ranljiva, saj je zaradi manjšega števila sodnikov in sodnega osebja in morebitnih odsotnosti (na primer bolniške odsotnosti) lahko ogroženo sojenje in upravljanje teh sodišč. Zaradi specializacije odvetnikov in drugih strank, kritične družbe in povečanjem vpliva prava Evropske unije se je moralo upravljanje sodišč podrediti višjim standardom z zagotavljanjem kvalitete in odgovornosti. Komisija je menila, da centralizacija nalog v teh zadevah na ravni države ne bi koristila sodnemu sistemu, saj bi sodišča lahko izgubila svojo avtonomijo. Namesto tega je komisija predlagala okrepitev regijskega sodelovanja. Ker ni bilo pravih učinkov glede predlogov komisije, je novo imenovana komisija v skladu z Agendo 2008-2011 dobila nalogo, da sestavi okvirni način sodelovanja med okrožnimi sodišči. Pri tem so najbolj izpostavili potrebo po kakovosti, specializaciji sodnikov in zmanjšanju ranljivosti sodišč zaradi odsotnosti. Tudi zaradi vse večjih zunanjih pritiskov je minister za pravosodje predlagal manjšo spremembo mreže sodišč, ki pa je bila zavrnjena v parlamentu in je bila zato potrebna priprava nove, celovite reforme mreže. Nov predlog reforme je bil potrjen v obeh domovih parlamenta po predhodni podpori Sodnega sveta in predsednikov sodišč. Zakon je začel veljati 1. januarja 2013. Poleg spremembe mreže se je spremenila tudi upravljavska struktura sodišč, ki je zmanjšala število članov vodstvenega odbora sodišča s pet na tri.

Pred spremembo mreže sodišč je bilo na Nizozemskem 19 okrožij s 56 okrožnimi sodišči. Po reformi se je število okrožij zmanjšalo na 11 in število okrožnih sodišč na 32. Zmanjšalo se je tudi število pritožbenih sodišč s pet na štiri okrožja.

¹²⁴ <https://oikeus.fi/tuomioistuimet/en/index/tuomioistuinlaitos/tuomioistuimet/yleisettuomioistuimet/karajaoikeudet/layjudges.html>

Kriteriji za vzpostavitev nove mreže sodišč so bili naslednji: velikost sodnega okrožja naj zajema najmanj 300.000 prebivalcev, glavna lokacija sodišča naj bo oddaljena največ 15 km, lokacije sodišč naj se nahajajo v desetih velikih mestih, eno okrožje pa naj ima specializirane pristojnosti (letališče Schiphol). Po uporabi teh kriterijev je bila ustanovljena ena nova lokacija, 25 lokacij sodišč pa so ukinili. Kot glavno vodilo pri oblikovanju mej med okrožji je bilo, da se čim manj posega v stare meje okrožij, nova okrožja pa so skladna z mejami organizacijskih enot tožilstva in policije.

Glede velikosti sodišča je bil postavljen kriterij, da mora imeti vsak oddelek zadostno število sodnikov (več kot 20) in dovolj velik pripad zadev, da se lahko izvaja specializacija. Minimalna velikost sodišča s petimi oddelki (upravni, gospodarski, kazenski, družinski, podokrožni) obsega najmanj 100 sodnikov. V povprečju deluje na posameznem sodišču 150 sodnikov, 335 sodnega osebja in 115 tehničnega osebja. Na največjem sodišču se pripad giblje okoli 180.000 zadev, na najmanjšem pa okoli 100.000 zadev letno.

Nizozemska ima 11 okrožij. Vsako okrožno sodišče sestavlja več oddelkov:

- civilno pravo (spori med državljani);
- upravno pravo (spori med državljani in vlado);
- kazensko pravo (kazniva dejanja);
- lokalne zadeve (kantonzaken, na primer v zvezi z najemninami, dolgovi, pritožbami zoper kazni za prometne prekrške, delovnopравни spori in manjšimi kaznivimi dejanji).
-

Kazenske in civilne zadeve obravnava eno od štirih pritožbenih sodišč (gerechtshoven). V upravnih zadevah lahko, odvisno od predmeta, pritožbo obravnava pritožbeno sodišče, Višje sodišče za zadeve s področja socialnega varstva in javnih uslužbencev (Centrale Raad van Beroep), Višje upravno sodišče za gospodarske zadeve (College van Beroep voor het bedrijfsleven) ali Oddelek za upravne spore (Afdeling bestuursrechtspraak) pri Državnem svetu (Raad van State). Vrhovno sodišče Nizozemske je najvišje sodišče na Nizozemskem na področju civilnega, kazenskega in davčnega prava. Vrhovno sodišče lahko razveljavi sodne odločbe, zlasti odločbe pritožbenih sodišč (zoper katere je mogoče na vrhovnem sodišču vložiti kasacijsko pritožbo). Vrhovno sodišče je odgovorno tudi za zagotavljanje pravne enotnosti in razvoja nizozemskega prava.

Na sodišču so zaposleni sodniki in sodni uradniki. Sodišče lahko zaposluje sodniške pripravnike in višje sodne revizorje. Sodni uradniki, sodniški pripravniki, višji sodni revizorji in sodni revizorji, ki jih v ta namen določi svet sodišča, opravljajo posle, ki so z zakonom ali na podlagi zakona dodeljene vpisniku. Te dejavnosti so pooblaščenim opravljeni tudi za druga sodišča. Vsako sodišče ima upravni odbor, ki ga sestavljajo trije člani, vključno s predsednikom. Dva člana, vključno s predsednikom, sta sodnika, zadolžena za delovanje pravosodja, drugi član je sodni uradnik. Člani odbora so imenovani s kraljevim odlokom na priporočilo ministra za pravosodje za obdobje šestih let. Za člana sveta istega sodišča sta lahko enkrat ponovno imenovana za dobo treh let. Član odbora je razrešen s kraljevim odlokom na priporočilo ministra za pravosodje po sprejemu službe ali položaja, ki je nezdržljiv s članstvom v odboru sodišča. Upravni odbor sprejme dodatne pravilnike in poslovnik, ki vsebuje dodatna pravila o organizacijski strukturi sodišča, dodeljevanje zadev članom enega in več senatov in druge pristojnosti. Vrhovno sodišče sestavljajo predsednik, največ sedem podpredsednikov, največ trideset sodnikov in največ dvajset izrednih sodnikov. Na vrhovnem sodišču so lahko zaposleni sodni revizorji in namestnik sodnega tajnika. V primeru bolezni ali druge nezmožnosti predsednika nadomešča podpredsednik.¹²⁵

Na Nizozemskem ni pravnega okvira za objavo sodnih odločb, vendar so vsa sodišča in sodni svet pripravili izbirna merila za objavo sodnih odločb v nacionalni bazi sodne prakse. Sodne odločitve so

¹²⁵ <https://wetten.overheid.nl/BWBR0001830/2023-07-01>

objavljene v spletni bazi spletnih strani sodišč (Rechtspraak.nl), ki deluje od leta 1999 in vsebuje skoraj 400.000 sodnih odločb. Odločitve Sodnega sveta so objavljene v posebni bazi. V letu 2015 je bilo objavljenih 32.500 odločb, od tega 39 % od štirih najvišjih sodišč, 22 % s pritožbenih sodišč, 37 % z okrožnih sodišč, 3 % s sodišč s Karibov. Sodne odločbe so pred objavo anonimizirane. Pravila za anonimizacijo določi sodni svet in so objavljena na spletnih straneh sodstva. Kot osnovno pravilo so imena in drugi identifikacijski podatki fizičnih oseb anonimni, razen če delujejo v poklicni vlogi. Na splošno javni organi in (druge) pravne osebe niso anonimne. Nekatera pravila so precej podrobna, na primer imena pravnih oseb so anonimizirana le, če vsebujejo ime lastnika, naslove spletnih strani in imena datotek v primerih otroške pornografije. Anonimizacijo je treba izvesti tako, da se izvirno besedilo zamenja z oznako, ki označuje vrsto odstranjenih podatkov. Za navedbo, da je prvotno besedilo sodnika spremenjeno, to oznaka mora biti v oglatih oklepajih: [obtoženi], [pritožnik] ali [avtomobil registrska številka]. Vse sodne odločbe se lahko prenese s pomočjo RESTful web storitve, ki omogoča podatke RDF/XML data. Ni pravnih omejitev za ponovno uporabo.

6. PRESOJA POSLEDIC, KI JIH BO IMEL SPREJEM ZAKONA

6.1 Presoja administrativnih posledic

a) v postopkih oziroma poslovanju javne uprave ali pravosodnih organov:

Poslovanje prvostopenjskih sodišč se optimizira, saj bo možno večje izenačevanje obremenitev znotraj okrožja in tudi med samimi okrožji.

b) pri obveznostih strank do javne uprave ali pravosodnih organov:

Stranke v sodnih postopkih bodo vse prvostopenjske zadeve vlagale na stvarno in krajevno pristojno okrožno sodišče.

6.2 Presoja posledic za okolje, vključno s prostorskimi in varstvenimi vidiki, in sicer za:

Zakon ne bo imel posledic za okolje.

6.3 Presoja posledic za gospodarstvo, in sicer za:

Zakon ne bo imel posledic za gospodarstvo.

6.4 Presoja posledic za socialno področje, in sicer za:

Zakon ne bo imel posledic za socialno področje.

6.5 Presoja posledic za dokumente razvojnega načrtovanja, in sicer za:

Zakon ne bo imel posledic za dokumente razvojnega načrtovanja.

6.6 Presoja posledic za druga področja

Zakon ne bo imel posledic na drugih področjih.

6.7 Izvajanje sprejetega predpisa:

a) Predstavitev sprejetega zakona:

Sprejeti zakon bo predstavljen na spletnem mestu ministrstva.

b) Spremljanje izvajanja sprejetega predpisa

V okviru svojih pristojnosti bo izvajanje sprejetega predpisa spremljalo ministrstvo.

6.8 Druge pomembne okoliščine v zvezi z vprašanji, ki jih ureja predlog zakona:

V zvezi z vprašanji, ki jih ureja predlog zakona, ni drugih pomembnih okoliščin.

7. PRIKAZ SODELOVANJA JAVNOSTI PRI PRIPRAVI PREDLOGA ZAKONA:

Predlog zakona je bil **3. oktobra 2023** poslan v strokovno usklajevanje vrhovnemu sodišču, sodnemu svetu in Slovenskemu sodniškemu društvu. Predlog zakona je bil 6. oktobra 2023 poslan Vrhovnemu državnemu tožilstvu Republike Slovenije, Državnotožilskemu svetu, Državnemu odvetništvu Republike Slovenije, Notarski zbornici Slovenije in Odvetniški zbornici Slovenije.

Predlog zakona je bil **9. oktobra 2023** poslan naslednjim institucijam: Zbornica izvršiteljev Slovenije, zbornica upraviteljev Slovenije, Strokovni svet za sodno izvedenstvo, sodno cenilstvo in sodno tolmačenje, Komisija za preprečevanje korupcije RS, Varuh človekovih pravic, Zagovornik načela enakosti, Informacijski pooblaščenec RS, Skupnost občin Slovenije, Združenje občin Slovenije, Združenje mestnih občin Slovenije, Sindikat delavcev v pravosodju in Geodetska uprava RS.

Predlog zakona je bil **9. oktobra 2023** poslan tudi v medresorsko usklajevanje.

Predlog zakona je bil objavljen na portalu E-demokracija **9. oktobra 2023**. Mnenja je bilo mogoče sporočiti v 30 dneh od objave predloga zakona.

Po prejemu večjega števila pripomb s strani različnih deležnikov so bili v aprilu 2024 izvedeni usklajevalni sestanki s predstavniki Vrhovnega sodišča in Vrhovnega državnega tožilstva. V maju 2024 so bili izvedeni usklajevalni sestanki s predstavniki Službe Vlade RS za zakonodajo.

Predlog zakona je bil 2. julija 2024 poslan v drugi krog strokovnega usklajevanja vrhovnemu sodišču, sodnemu svetu, Sodniškemu društvu Slovenije, Vrhovnemu državnemu tožilstvu Republike Slovenije in Državnotožilskemu svetu z rokom za pripombe do 31. julija 2024.

Po prejemu pripomb so bili izvedeni naslednji usklajevalni sestanki:

- s predsednikom Okrožnega sodišča v Ljubljani, Višjega sodišča v Ljubljani in Višjega sodišča v Celju dne 4. septembra 2024,
- s predstavniki Vrhovnega sodišča, predsednikom Okrožnega sodišča v Ljubljani, Višjega sodišča v Ljubljani in Višjega sodišča v Celju dne 12. septembra 2024,
- s predsednikom Vrhovnega sodišča in drugimi predstavniki Vrhovnega sodišča dne 7. oktobra 2024,
- s predsedniki okrožnih in višjih sodišč ter predsednikom Vrhovnega sodišča dne 15. oktobra 2024,
- s predsednico Okrajnega sodišča v Ljubljani, predsednikom Okrožnega sodišča v Ljubljani, Višjega sodišča v Ljubljani in predsednika Vrhovnega sodišča dne 6. novembra 2024.

Predlog zakona je bil ponovno poslan Službi Vlade RS za zakonodajo 29. novembra 2024, Ministrstvu za finance 3. decembra 2024 in 12. marca 2025 ter Ministrstvu za javno upravo 17. januarja 2025 in 12. marca 2025.

Nekatera področja so bila obravnavana tudi na sejah sodnega sveta:

- 6. 2. 2025 je bil izveden sestanek s člani sodnega sveta in predsednico Odbora za pravosodje v Državnem zboru Leno Grgurevič. Člani sodnega sveta so izpostavili, da je izjemno pomembno, da se ohrani sistem zavor in ravnovesij in načelo diskrecijskega odločanja sodnega sveta.

Na podlagi prejetih pripomb in usklajevanj je bil pripravljen dopolnjen predlog zakona, ki se glede naslednjih vprašanj bistveno razlikuje od predloga, poslanega v usklajevanje v oktobra 2023:

- ureditev organizacije prvostopenjskih sodišč,
- ureditev izključnih pristojnosti okrožnih sodišč,
- ureditev varstva osebnih podatkov.

Pripombe drugih državnih organov in predstavnikov samoupravnih lokalnih skupnosti so bile upoštevane, če so se nanašale na koncept predloženega zakona.

Ostale neupoštevane pripombe, ki jih je ministrstvo prejelo v postopku medresorskega usklajevanja, sledijo v nadaljevanju:

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti je predlagalo določitev izključne pristojnosti za obravnavo zadev na podlagi Uredbe Bruselj IIb, je bila ta obravnavana tudi znotraj strokovnega usklajevanja s pravosodnimi deležniki. Predlog je bil zavrnjen z razlogom, da ne gre za tako posebno področje, za katero bi potrebovali specialno znanje. Glede predloga širitve dostopa izobraževanj na druge javnosti (enako pripombo je podala tudi **Odvetniška zbornica Slovenije**) pa pojasnjujemo, da je glavni namen Centra za izobraževanje v pravosodju zagotavljanje strokovnega izobraževanja, izpopolnjevanja in usposabljanja v pravosodju, predvsem sodnikov, sodnega osebja, državnih tožilcev in državnotožilskega osebja in drugih pravosodnih deležnikov, zato pripomba ni bila upoštevana.

Upoštevana je bila večina predlaganih pripomb **Ministrstva za finance**. Dodatno je bil podan še pomislek, zakaj so člani personalnih svetov upravičeni do sejin, na to smo podali obsežno pojasnilo. Glede pripombe, da se črta drugi odstavek 82. člena, pa smo pojasnili, da se stavek zaradi jasnosti besedila ohranja, se pa dodatek za delovno uspešnost nadomešča z dodatkom za delo preko polnega delovnega časa. V pripombah je bilo tudi pozvano, da se hkrati priloži predloge ukrepov oziroma predpisov, ki vsaj v enakem obsegu znižujejo proračunske izdatke – na to pripombo smo odgovorili, da gre za reformno zakonodajo, ki spreminja način delovanja prvostopenjskih sodišč in nalaga sodiščem dodatne zahteve (digitalizacija dodeljevanja zadev), zato pričakujemo, da bo šlo v tem primeru za enkratni izredni strošek, ki na nadaljnje proračune ne bo imel več dodatnega vpliva.

Ministrstvo za javno upravo je podalo pripombo, pripombo, da je v 131. členu zapisana samo pravica dostopa do sodnih odločb, kar gre razumeti, da so informacije javnega značaja po ZDIJZ samo sodbe, vse ostale zahteve, pa se ne obravnavajo po ZDIJZ. Na to pripombo smo pojasnili, da predlog Zakona o sodiščih na podlagi izvedene ustavne pravice do javnosti sodb ureja samo dostop do sodnih odločb, za dostop do ostalih dokumentov sodišč pa veljajo določbe zakona, ki ureja dostop do informacij javnega značaja. Ministrstvo za javno upravo je odgovorilo, da podaja mnenje brez pripomb.

Sodni svet je predlagal ohranitev deljene stvarne pristojnosti med okrajna in okrožna sodišča. Predlog je bil zavrnjen z razlogom, ker se ne sklada s z uvedbo enovitega prvostopenjskega sodnika. V pripombah je sodni svet še predlagal, da je treba v zakon vključiti pravico do uporabe znakovnega jezika in jezika gluhoslepih. Na ta predlog pojasnjujemo, da ustava ne določa znakovnega jezika kot uradnega jezika, zato tudi za sodišča ne moremo določiti znakovnega jezika kot enega od uradnih jezikov na sodiščih, seveda pa je uporabe tega jezika omogočena, kot to določa Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika. Glede pripomb, ki se navezujejo na drugačno določitev izključnih pristojnosti, pojasnjujemo, da predlog zakona vsebinsko ne spreminja zakonov. Predlog glede širitve sodnega območja Višjega sodišča v Celju je bil zavrnjen z razlogom, da se s to spremembo ne posega v obstoječe krajevne pristojnosti višjih in okrožnih sodišč. Institut načelnih pravnih mnenj, ki jih sprejme občna seja vrhovnega sodišča, ostaja v predlogu zakona, saj mora imeti vrhovno sodišče poleg instituta razširjenih senatov tudi možnost uporabe tega instituta za namen poenotenja sodne prakse. Glede skrajšanja mandatne dobe predsednikov sodišč na štiri leta je bil predlog delno upoštevan, in sicer je predlagano skrajšanje mandata na pet let, saj se s tem tudi izenačuje z mandatom direktorja sodišča. Direktor sodišča ostaja kot fakultativna funkcija na sodišču. Uvedba enega personalnega sveta v predhodnih usklajevanjih s strani strokovne javnosti ni dobila ustrezne podpore, zato ta predlog sodnega sveta ni bil upoštevan. Glede pripombe, da se v primerih kaznivih dejanj zoper sodnike in v zvezi z opravljanjem sodniške funkcije kazenski pregon zoper stroilca začne po uradni dolžnosti pojasnjujemo, da mora biti takšna sprememba urejena v področni kazenski

zakonodaji in ne v Zakonu o sodiščih. Predlog, CIP izvaja tudi izobraževanje za sodno osebje, ki ni v podporo sojenju, je bil zavrnjen, saj se izobraževanja in usposabljanja CIP osredotočajo na vsebine, ki so povezane z izvajanjem sodne oblasti, ostale vsebine (na primer varnost in zdravje pri delu), pa izvajajo drugi izvajalci.

Ker je **Informacijski pooblaščenec** z vidika Zakona o varstvu osebnih podatkov (ZVOP-2) ter 57. člena Uredbe (EU) 2016/679 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. aprila 2016 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov ter razveljavitvi Direktive 95/46/ES (Splošna uredba), pripravil mnenja na vse tri predloge zakonov (predlog Zakona o sodiščih, predlog Zakona o sodnikih in predlog novele Zakona o sodnem svetu) je bil dne 19. 4. 2024 izveden usklajevalni sestanek, kjer so bile obravnavane določbe, pripravljene z upoštevanjem njegovega mnenja. Na sestanku je bil dogovorjen način upoštevanja pripomb ter dogovorjeno, da se informacijskega pooblaščenca seznaniti s čistopisi gradiv. Glede predloga, da so javni vsi podatki v zvezi z opravljanjem javne funkcije, pa pojasnjujemo, da gre pri podatku o oceni dela sodnika za zelo občutljive podatke, katerih dostopnost javnosti bi z veliko gotovostjo ogrozila neodvisnost sodnikov iz očitnega razloga njihove diskreditacije v očeh javnosti in bi jih morda celo izpostavila poskusom vplivanja nanje. Poleg tega lahko objava podatka o oceni sodnikovega dela rezultira tudi v verbalnih ali drugih napadih nanje. Dostopnost in posledično objava rezultatov posameznih ocenjevanj, pa četudi bi bil dostopen le podatek o skupni oceni dela sodnikov, bi pomenil hud poseg v sodniško neodvisnost in bi zmanjšal učinkovito delovanje sodstva, zato se dostop omejuje na zakonski podlagi. Ostale pripombe so bile tekom usklajevanja pretežno upoštevane.

Združenje občin Slovenije je v pripombah izpostavilo, da gre predlog zakona v smeri centralizacije sodišč, saj se odpravlja 44 okrajnih sodišč, ki se bodo štela za zunanje enote okrožnih sodišč. S tem se bodo storitve oddaljevale ob prebivalstva in poglobljale se bodo razvojne razlike med regijami. **Skupnost občin Slovenije** je v pripombah še dodatno izpostavila, da predlog zakona vpliva predvsem na tiste občine, ki bi zaradi predvidenih sprememb teritorialne organiziranosti in pristojnosti sodišč ostale brez pomembne državne institucije v občini. **Območni zbor odvetnikov Krško** je podal pripombo, da se s predlogom zakona ukinjajo okrajna sodišča. Glede tovrstnih pripomb pojasnjujemo, da se okrožje kot osnovna organizacijska raven sodišč na prvi stopnji vzpostavlja z namenom optimizacije poslovanja sodišč. Okrožno sodišče bo sodno oblast izvajalo na sedežu sodišča, zaradi učinkovitega obvladovanja pripada zadev in zagotavljanja pravice dostopa do sodnega varstva ob upoštevanju geografskih, demografskih in infrastrukturnih značilnosti območja okrožnega sodišča pa tudi na njegovih zunanjih oddelkih, ki so notranje organizacijske enote okrožnega sodišča. Predlagana reorganizacija ohranja nespremenjen in kakovosten dostop do sodnega varstva za državljane (11 okrožnih sodišč), skupaj z uvedbo enega naziva sodnika na prvi stopnji pa predsednikom sodišč omogoča mehanizme za učinkovitejše upravljanje sodne uprave. Ob pričetku uporabe tega zakona (tj 1. januarja 2027) bodo okrajna sodišča, ki so že sedaj organizacijske enote okrožnih sodišč, postala notranje organizacijske enote okrožnih sodišč in se bodo preimenovala v zunanje oddelke, z izjemo sedežnih okrajnih sodišč, ki bodo ukinjena oziroma združena z okrožnim sodiščem. Izjema pri tem je Okrajno sodišče v Ljubljani, ki bo postalo zunanji oddelek Okrožnega sodišča v Ljubljani.

Obalna samoupravna skupnost italijanske narodnosti je v pripombah predlagala, da bi sodniki oziroma sodišča nasploh morali izkazati vsaj osnovno znanje jezika narodne skupnosti. Poleg tega je še predlagala, da bi se znanje jezika narodne skupnosti preverjalo hkrati z vsemi drugimi pogoji za imenovanje v funkcijo sodnika porotnika. V tej zvezi pojasnjujemo, da je raba jezika avtohtone narodne skupnosti ena od ključnih pravic narodne skupnosti pri ohranjanju kulturne samobitnosti, vendar bi bilo predpisovanje dodatnega pogoja znanja jezika avtohtone narodne skupnosti ob kandidiranju za mesto sodnika na sodiščih na teh območjih po našem mnenju glede na dosedanje izkušnje nesorazmeren in diskriminatoren ukrep, ki bi lahko vodil v težave izvajanja pravice do

uporabe jezika zaradi pomanjkanja kandidatov, ki bi izpolnjevali dodaten pogoj. Enako bi veljajo pri pogojih za sodnike porotnike. Iz navedenih razlogov ta predloga v novem Zakonu o sodiščih kot tudi v novem Zakonu o sodnikih ni bil upoštevan.

Zagovornik načela enakosti in **Nacionalni svet invalidskih organizacij** sta predlagala normiranje arhitekturne, fizične in komunikacijske dostopnosti sodišč invalidom in drugim osebam s funkcionalnimi ovirami. V tej zvezi pojasnjujemo, da je pristojnost ministrstva na tem področju opredeljena na ravni Sodnega reda, in sicer v 23. členu. Ker gre za izvajalske pristojnosti, je ustrezneje razdelati tovrstne pristojnosti na nivoju podzakonskega predpisa. Sama izvedba teh pristojnosti pa je odvisna od realizacije višine proračunskih sredstev. **Zagovornik načela enakosti** je izpostavil še priporočilo da se v 3. člen med jamstva za neodvisno sojenje in razumevanje obsega izvrševanja sodne veje oblasti ustrezno vključi pristojnost glede ocenjevanja podzakonskih aktov in zakonov, pristojnost uporabe pravnih aktov Evropske unije (EU) ter da se opredeli, kdaj ti akti neposredno učinkujejo in kdaj imajo učinek prevlade nad zakoni. Glede tega predloga pojasnjujemo, da je Zakon o sodiščih predpis, ki ureja organizacijo in poslovanje sodišč, postopanje sodnikov v posameznih primerih pa določajo procesni predpisi. Tako veljavni ZS kot tudi predlog ZS-1, ki mu v tem delu sledi, izpeljujeta v temeljnih določbah le načelo vezanosti sodnikov na Ustavo in zakon, na načela mednarodnega prava in ratificirane in objavljene mednarodne pogodbe. Vežanost na Ustavo pomeni tudi vežanost na mednarodne pogodbe in na pravo EU ter tudi na sodbe Sodišča EU. Glede priporočila zagovornika na ustreznejšo ureditev pogojev glede sodnikov porotnikov pa pojasnjujemo, da državljanke in državljanji, ki sodelujejo pri izvajanju sodne oblasti kot sodnice porotnice in sodniki porotniki pri sodiščih, ki imajo položaj okrožnega sodišča, pod pogoji, ki jih določa zakon, v svojih pravicah in dolžnostih izenačeni s sodniki. Zato se tudi glede pogoja starosti ter pogojev za funkcijo (poslovna sposobnost in zdravstvena zmožnost) le-ti izenačujejo s sodniki. Glede priporočila, ki se nanaša na možnosti zastopanja strank v postopkih, ki so doslej potekali pred okrajnimi sodišči pojasnjujemo, da smo v prehodne določbe ZS-1 umestili določbo, da je do uskladitve Zakona o pravnem postopku in Zakona o nepravdnem postopku lahko v postopku pred okrožnim sodiščem pooblaščenec poleg odvetnika tudi vsak, kdor je popolnoma poslovno sposoben.

Društvo novinarjev Slovenije je v pripombah izpostavilo omejitev dostopa do pravnomočnih sodnih odločb in omejitev dostopa do podatkov iz centralne kadrovske evidence za sodnike. Predlagatelj pojasnjuje, da so bile določbe, ki urejajo dostop javnosti do sodnih odločb, oblikovane na novo. Predlog zakona sedaj določa, da so sodne odločbe javne v obsegu, kot ga določa ta zakon (sedaj 128. člen), posameznikom pa se na njihovo zahtevo posredujejo na podlagi Zakona o dostopu do informacij javnega značaja (sedaj 131. člen). Na novo se določajo tudi kriteriji za objavo sodnih odločb na spletu (sedaj 129. člen), in sicer bo vrhovno sodišče objavilo vse svoje odločbe in odločbe višjih sodišč, razen odločb, v katerih je odločeno o istovrstnih pravnih vprašanjih in dejanskih stanjih, ki so predmet že objavljenih sodnih odločb. Objavljene bodo tudi pravnomočne sodne odločbe sodišč prve stopnje, s katerimi je bilo odločeno o glavni stvari in so pomembne za krepitev pravne varnosti ter zagotavljanje enotne sodne prakse. Določeno je tudi, v kakšnem obsegu se objavi pravnomočna sodna odločba, če je bila javnost delno ali v celoti izključena.

Fizična oseba je v okviru javne razprave na državnem portalu eUprava na podportalu Edemokracija v komentarju podala predlog, da bi bilo v prehodnih določbah primerneje določiti, da do izdaje akta o organizaciji okrožnega sodišča okrajna sodišča delujejo skladno z dosedanjimi predpisi. Predlagatelj pojasnjuje, da je v tem delu prišlo do preoblikovanja določbe in bodo do začetka uporabe tega zakona okrajna sodišča delovala v skladu z dosedanjimi predpisi.

8. PODATEK O ZUNANJEM STROKOVNJAKU OZIROMA PRAVNI OSEBI, KI JE SODELOVALA PRI PRIPRAVI PREDLOGA ZAKONA, IN ZNESKU PLAČILA ZA TA NAMEN:

Zunanji strokovnjaki pri pripravi predloga zakona niso sodelovali.

9. NAVEDBA, KATERI PREDSTAVNIKI PREDLAGATELJA BODO SODELOVALI PRI DELU DRŽAVNEGA ZBORA IN DELOVNIH TELES

- Andreja Katič, ministrica, Ministrstvo za pravosodje,
- mag. Andreja Kokalj, državna sekretarka, Ministrstvo za pravosodje,
- dr. Milan Brglez, državni sekretar, Ministrstvo za pravosodje,
- mag. Valentina Vehovar, generalna direktorica Direktorata za organizacijsko zakonodajo in pravosodno upravo, Ministrstvo za pravosodje.

II. BESEDILO ČLENOV

I. poglavje SPLOŠNE DOLOČBE

1. člen (vsebina)

Ta zakon ureja vrste, pristojnosti in organizacijo sodišč, sodno in pravosodno upravo ter poslovanje sodišč, sodnike porotnike, sodno osebje in druga vprašanja, pomembna za delovanje sodišč.

2. člen (sodišče)

(1) Sodišče je državni organ, ustanovljen s tem ali drugim zakonom, pristojen za izvajanje sodne oblasti in za izvrševanje sodnih odločb.

(2) Sodišče izvršuje sodne odločbe neposredno v zadevah in v primerih, ki jih določa zakon.

(3) Sodišče izvršuje odločbe drugih državnih organov, nosilcev javnih pooblastil ter tujih sodišč in tujih organov, če tako določa zakon.

3. člen (izvajanje sodne oblasti)

(1) Sodno oblast v Republiki Sloveniji izvajajo sodnice in sodniki (v nadaljnjem besedilu: sodnik).

(2) Pri izvajanju sodne oblasti v senatu imajo sodniki, ki sodelujejo pri takšnem sojenju, enake pravice in dolžnosti, razen če zakon določa drugače.

(3) Sodnik je pri izvajanju sodne oblasti vezan na ustavo in zakon. V skladu z ustavo je vezan tudi na splošna načela mednarodnega prava ter na ratificirane in objavljene mednarodne pogodbe.

(4) Če se civilnopravna zadeva ne da rešiti na temelju veljavnih predpisov, upošteva sodnik predpise, ki urejajo podobne primere. Če se zadeva ne da rešiti niti z uporabo predpisov, ki urejajo podobne primere, pa sodnik odloči v skladu s splošnimi načeli pravnega reda v državi. Pri tem ravna v skladu s pravnim izročilom in z utrjenimi spoznanji pravne vede.

4. člen (neodvisnost in nepristranskost)

(1) Sodnik o pravicah in dolžnostih ter o obtožbah sodi oziroma odloča brez nepotrebnega odlašanja, neodvisno in nepristransko.

(2) Sodnik je pri uporabi prava neodvisen tudi v razmerju do sodišča višje stopnje, ki je v konkretni zadevi že izrazilo svoje pravno mnenje.

(3) Sodišče višje stopnje lahko pri odločanju na podlagi vloženega pravnega sredstva usmerja pravno

mnenje sodišča nižje stopnje v skladu s predpisi, ki urejajo postopke pred sodišči (v nadaljnjem besedilu: procesni predpis).

(4) Sodnik pri izvajanju sodne oblasti ravna tako, kot bi imel pred seboj nedoločeno število primerov iste vrste.

5. člen (sodna odločba)

(1) Pravnomočno sodno odločbo mora spoštovati vsaka fizična in pravna oseba v Republiki Sloveniji.

(2) Pravnomočna sodna odločba veže sodišča in vse druge državne organe Republike Slovenije.

(3) Izvršitve sodne odločbe sodišča ne more ovirati odločba drugega državnega organa.

(4) Imuniteto pred sodno oblastjo določajo ustava in pravila mednarodnega prava.

6. člen (jezik poslovanja)

(1) Sodišča poslujejo v slovenskem jeziku.

(2) Na območjih občin, kjer sta poleg slovenskega jezika uradna jezika tudi italijanski oziroma madžarski jezik (v nadaljnjem besedilu: jezik narodne skupnosti), sodišča poslujejo tudi v jeziku narodne skupnosti. Če stranka v postopku uporablja jezik narodne skupnosti, sodišče vodi postopek in izdaja odločbe tudi v jeziku narodne skupnosti.

(3) Če sodišče višje stopnje odloča o pravnih sredstvih v zadevah, v katerih je sodišče nižje stopnje vodilo postopek tudi v jeziku narodne skupnosti, izda odločbo tudi v prevodu v jezik narodne skupnosti.

(4) Če sodišče višje stopnje pri odločanju iz prejšnjega odstavka opravi obravnavo ali sejo senata, na kateri so navzoče stranke, ravna v skladu z drugim odstavkom tega člena.

(5) Stroški poslovanja sodišč, povezani z uporabo jezika narodne skupnosti, se financirajo iz proračuna Republike Slovenije.

7. člen (javnost sojenja)

Sodišča zagotavljajo javnost sojenja po določbah tega zakona in procesnih predpisov.

8. člen (sodni red)

(1) Poslovanje sodišč podrobneje ureja sodni red.

(2) S sodnim redom se določajo notranja organizacija sodišč, poslovanje v zadevah sodne uprave, pravila o dodeljevanju zadev, finančno poslovanje, informacijska podpora, obdelava podatkov in druga vprašanja, če tako določa zakon.

(3) Sodni red določi ministrica oziroma minister, pristojen za pravosodje (v nadaljnjem besedilu: minister), po predhodnem mnenju predsednice oziroma predsednika Vrhovnega sodišča Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: predsednik vrhovnega sodišča).

9. člen
(sredstva za delo sodišč)

Sredstva za delo sodišč se zagotavljajo v proračunu Republike Slovenije pri ministrstvu, pristojnem za pravosodje (v nadaljnjem besedilu: ministrstvo), in pri sodiščih kot samostojnih proračunskih uporabnikih na način, ki ga določa ta zakon.

II. poglavje
VRSTE IN PRISTOJNOSTI SODIŠČ

1. oddelek
VRSTE IN SESTAVA SODIŠČ

10. člen
(splošno)

(1) Sodniki izvajajo sodno oblast na sodiščih s splošno pristojnostjo in na specializiranih sodiščih.

(2) Sodišča s splošno pristojnostjo so:

1. okrožna sodišča,
2. višja sodišča in
3. Vrhovno sodišče Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: vrhovno sodišče).

(3) Specializirana sodišča so sodišča prve in druge stopnje, ustanovljena za sojenje v zadevah z določenih pravnih področij, in imajo, razen če drug zakon določa drugače:

1. na prvi stopnji položaj okrožnega sodišča, če je za reševanje pritožb zoper njihove odločbe pristojno specializirano višje sodišče;
2. na drugi stopnji položaj višjega sodišča, če odločajo o pritožbah zoper odločbe specializiranih sodišč, ki imajo položaj okrožnega sodišča; in
3. na prvi stopnji položaj višjega sodišča, če je za reševanje pritožb zoper njihove odločbe pristojno vrhovno sodišče.

11. člen
(okrožna sodišča)

(1) Okrožna sodišča so:

1. Okrožno sodišče v Celju s sedežem v Celju,
2. Okrožno sodišče v Kopru s sedežem v Kopru,
3. Okrožno sodišče v Kranju s sedežem v Kranju,
4. Okrožno sodišče v Krškem s sedežem v Krškem,
5. Okrožno sodišče v Ljubljani s sedežem v Ljubljani,
6. Okrožno sodišče v Mariboru s sedežem v Mariboru,
7. Okrožno sodišče v Murski Soboti s sedežem v Murski Soboti,

8. Okrožno sodišče v Novi Gorici s sedežem v Novi Gorici,
9. Okrožno sodišče v Novem mestu s sedežem v Novem mestu,
10. Okrožno sodišče na Ptujju s sedežem na Ptujju in
11. Okrožno sodišče v Slovenj Gradcu s sedežem v Slovenj Gradcu.

(2) Okrožno sodišče lahko v skladu z zakonom posluje na svojem območju tudi zunaj sedeža na enem ali več zunanjih oddelkih, ki so njegove notranje organizacijske enote.

12. člen (krajevna pristojnost okrožnih sodišč)

(1) Krajevna pristojnost okrožnih sodišč obsega območja katastrskih občin, ki so navedene v prilogi, ki je sestavni del tega zakona.

(2) Okrožno sodišče v Kopru je krajevno pristojno tudi za vsa plovila, vpisana v slovenski ladijski register, ki so v mednarodnih vodah.

13. člen (stvarna pristojnost okrožnih sodišč)

Okrožna sodišča so pristojna:

1. za sojenje in odločanje v kazenskih zadevah na prvi stopnji;
2. za sojenje in odločanje v prekrškovnih zadevah na prvi stopnji;
3. za sojenje in odločanje v civilnih zadevah na prvi stopnji;
4. za vodenje zemljiške knjige;
5. za vodenje sodnega registra;
6. za opravljanje zadev pravne pomoči in mednarodne pravne pomoči;
7. za sojenje oziroma odločanje v drugih zadevah, če tako določa zakon;
8. za opravljanje drugih dejanj, če tako določa zakon.

14. člen (izključna pristojnost okrožnih sodišč)

(1) Okrožno sodišče v Celju je izključno pristojno za odločanje:

1. o prepovedi uporabe vozniškega dovoljenja na območju Republike Slovenije;
2. v zadevah priznavanja in izvrševanja odločb sodišč in drugih pristojnih organov v državah članicah Evropske unije, s katerimi so izrečene denarne sankcije za prekrške ali za druge kršitve predpisov, in za izvrševanje denarnih in drugih sankcij za prekrške, ki so jih izrekli pristojni organi v Republiki Sloveniji, v državah članicah Evropske unije in
3. o prekrških, ki so bili storjeni z motornim vozilom, ki je registrirano v drugi državi članici Evropske unije in ni mogoče ugotoviti, kdo je storilec prekrška, hkrati pa oseba, za katero obstaja sum, da je storilec prekrška, nima stalnega ali začasnega prebivališča na ozemlju Republike Slovenije.

(2) Okrožno sodišče v Kopru je izključno pristojno za sojenje oziroma odločanje v sporih, ki se nanašajo na ladje in plovo po morju, sporih, v katerih se uporablja pomorsko pravo, in sporih glede izkoriščanja morja in morskega dna.

(3) Okrožno sodišče v Krškem je izključno pristojno za sojenje oziroma odločanje o odškodninskih zahtevkih v zvezi z jedrsko nesrečo.

(4) Okrožno sodišče v Ljubljani je izključno pristojno za sojenje oziroma odločanje:

1. v sporih o pravicah intelektualne lastnine na prvi stopnji, razen za spore o pravicah in obveznostih iz industrijske lastnine, ki nastanejo med delavcem in delodajalcem na podlagi delovnega razmerja;
2. v zadevah sodnega varstva v postopkih javnega naročanja;
3. o priznanju tujega postopka zaradi insolventnosti in o sodelovanju s tujimi sodišči v skladu z zakonom, ki ureja finančno poslovanje, postopke zaradi insolventnosti in prisilno prenehanje;
4. v zadevah po zakonu, ki ureja arbitražo;
5. o uvedbi preiskave podjetja in preiskave prostorov podjetja po zakonu, ki ureja preprečevanje omejevanja konkurence;
6. o izvršbi na podlagi verodostojne listine do ugotovitve pravnomočnosti sklepa o izvršbi, o opravi poizvedb o sredstvih izvršbe iz elektronsko dosegljivih evidenc, o izločitvi izvršitelja v postopku izvršbe na podlagi verodostojne listine, o vročitvi sklepa o izvršbi, če po pravnomočnosti sklepa o izvršbi na podlagi verodostojne listine iz elektronsko dosegljivih evidenc izhaja, da viri za predlagana izvršilna sredstva obstajajo, in o odstopu zadeve pristojnemu sodišču, če po pravnomočnosti sklepa o izvršbi na podlagi verodostojne listine iz elektronsko dosegljivih evidenc izhaja, da viri za predlagana izvršilna sredstva ne obstajajo, po zakonu, ki ureja izvršbo in zavarovanje;
7. o zahtevah za sodno varstvo zoper odločbe prekrškovnih organov o prekrških s področja varstva konkurence in s področja javnega naročanja ter o prekrških, pri katerih je predpisana stranska sankcija izločitve iz postopkov javnega naročanja, po zakonu, ki ureja prekrške;
8. o prekrških s področja političnih strank ter volilne in referendumске kampanje, za nadzor katerih je pristojno Računsko sodišče Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: računsko sodišče), po zakonu, ki ureja prekrške;
9. v postopkih za odvzem premoženja nezakonitega izvora in za mednarodno sodelovanje v zvezi z odvzemom premoženja nezakonitega izvora v Republiki Sloveniji po zakonu, ki ureja odvzem premoženja nezakonitega izvora.

(5) Okrožno sodišče v Ljubljani je izključno pristojno tudi za prejemanje in pošiljanje obvestil pristojnemu organu države članice Evropske unije v primeru nadzora telekomunikacij po zakonu, ki ureja sodelovanje v kazenskih zadevah z državami članicami Evropske unije.

(6) Okrožno sodišče v Mariboru je izključno pristojno za sojenje oziroma odločanje:

1. o ustavitvi postopka in razveljavitvi opravljenih dejanj v postopku preklica naloga za zamrznitev ali ustavitve njegovega izvrševanja po zakonu, ki ureja izvršbo in zavarovanje;
2. o izvršitvi naloga za zamrznitev, ki ga je izdalo sodišče druge države članice Evropske unije, po zakonu, ki ureja izvršbo in zavarovanje;
3. v postopkih po zakonu, ki ureja postopek sodnega varstva nekdanjih imetnikov kvalificiranih obveznosti bank.

(7) Okrožno sodišče v Novi Gorici je izključno pristojno:

1. za odločanje o odstranitvi nezakonitih vsebin po zakonu, ki ureja izvajanje uredbe (EU) o enotnem trgu digitalnih storitev;
2. za izdajanje odredb o odstranitvi teroristične vsebine ali onemogočanju dostopa do nje in za pregled čezmejnih odredb o odstranitvi teroristične vsebine po zakonu, ki ureja izvajanje uredbe (EU) o obravnavanju razširjanja terorističnih spletnih vsebin.

15. člen (prenos pristojnosti)

(1) Če predsednik okrožnega sodišča ugotovi bistveno povečan pripad zadev ali bistveno povečano

število nerešenih zadev, ki jih ne bo mogoče obvladati s sodniki tega sodišča, ali če na podlagi drugih utemeljenih razlogov oceni, da se zadeve ne bodo mogle uspešno in pravočasno obravnavati na tem sodišču, predlaga predsedniku neposredno višjega sodišča, da se pristojnost za sojenje v določenem številu zadev, razen zadev iz prejšnjega člena, prenese na eno ali več drugih manj obremenjenih sodišč iste stvarne pristojnosti na območju tega višjega sodišča.

(2) Če predsednik višjega sodišča ugotovi bistveno povečan pripad zadev ali bistveno povečano število nerešenih zadev na višjem sodišču ali na okrožnih sodiščih na območju višjega sodišča, ki jih ne bo mogoče obvladati s sodniki teh sodišč, ali če na podlagi drugih utemeljenih razlogov oceni, da se zadeve ne bodo mogle uspešno in pravočasno obravnavati na višjem sodišču ali na okrožnih sodiščih na območju višjega sodišča, predlaga predsedniku vrhovnega sodišča, da se pristojnost za sojenje v določenem številu zadev, razen zadev iz 19. člena tega zakona, prenese na eno ali več drugih manj obremenjenih sodišč iste stvarne pristojnosti.

(3) Predsednik sodišča, ki odloči o prenosu pristojnosti, določi število in vrsto zadev, ki bodo prenesene, tako da upošteva enakomerno obremenjenost sodnikov in pravila sodnega reda o dodeljevanju zadev.

16. člen (sestava okrožnega sodišča)

(1) V zadevah na prvi stopnji sodi oziroma odloča sodnik posameznik, razen če zakon določa, da sodi oziroma odloča senat.

(2) Če v zadevah na prvi stopnji sodi oziroma odloča tričlanski senat, ga sestavljajo sodnik kot predsednik senata in dva sodnika porotnika kot člana senata, razen če procesni predpis določa drugače.

(3) Če v zadevah na prvi stopnji sodi oziroma odloča petčlanski senat, ga sestavljajo en sodnik kot predsednik senata ter en sodnik in trije sodniki porotniki kot člani senata.

17. člen (višja sodišča)

(1) Višja sodišča so:

1. Višje sodišče v Celju s sedežem v Celju,
2. Višje sodišče v Kopru s sedežem v Kopru,
3. Višje sodišče v Ljubljani s sedežem v Ljubljani in
4. Višje sodišče v Mariboru s sedežem v Mariboru.

(2) Območje Višjega sodišča v Celju obsega območje Okrožnega sodišča v Celju, območje Višjega sodišča v Kopru obsega območji Okrožnega sodišča v Kopru in Okrožnega sodišča v Novi Gorici, območje Višjega sodišča v Ljubljani obsega območja Okrožnega sodišča v Ljubljani, Okrožnega sodišča v Kranju, Okrožnega sodišča v Novem mestu in Okrožnega sodišča v Krškem, območje Višjega sodišča v Mariboru pa obsega območja Okrožnega sodišča v Mariboru, Okrožnega sodišča v Murski Soboti, Okrožnega sodišča na Ptujju in Okrožnega sodišča v Slovenj Gradcu.

18. člen (pristojnost višjih sodišč)

Višja sodišča so pristojna:

1. za sojenje oziroma odločanje na drugi stopnji o pritožbah zoper odločbe okrožnih sodišč s svojega območja;
2. za odločanje v sporih o pristojnosti med okrožnimi sodišči s svojega območja;
3. za odločanje o prenosu pristojnosti na drugo okrožno sodišče s svojega območja;
4. za opravljanje drugih zadev, če tako določa zakon.

19. člen
(izključna pristojnost višjih sodišč)

- (1) Za odločanje o pritožbah v zemljiškoknjižnih postopkih je izključno pristojno Višje sodišče v Kopru.
- (2) Za odločanje o pritožbah v postopkih zaradi insolventnosti je izključno pristojno Višje sodišče v Ljubljani.

20. člen
(sestava višjega sodišča)

- (1) Višje sodišče sodi oziroma odloča v zadevah iz 1., 2. in 3. točke 18. člena tega zakona v senatu, v zadevah iz 4. točke 18. člena tega zakona pa sodi oziroma odloča sodnik posameznik, razen če zakon določa drugače.
- (2) Kadar višje sodišče sodi oziroma odloča v senatu, ga sestavljajo predsednik senata, poročevalec in član senata.

21. člen
(vrhovno sodišče)

Vrhovno sodišče ima sedež v Ljubljani.

22. člen
(pristojnost vrhovnega sodišča)

Vrhovno sodišče je pristojno:

1. za sojenje na tretji stopnji o rednih pravnih sredstvih zoper odločbe sodišč druge stopnje;
2. za sojenje oziroma odločanje na prvi stopnji v upravnih sporih v zadevah, za katere tako določa zakon;
3. za sojenje na drugi stopnji o pritožbah zoper odločbe sodišča prve stopnje v zadevah iz prejšnje točke ter o pritožbah zoper odločbe sodišč prve stopnje, za katere tako določa zakon;
4. za odločanje o izrednih pravnih sredstvih zoper odločbe sodišč, razen kadar je za odločanje o izrednem pravnem sredstvu pristojno drugo sodišče;
5. za odločanje v sporih o pristojnosti med nižjimi sodišči, razen kadar zakon določa, da je za odločanje o takšnem sporu pristojno drugo sodišče;
6. za odločanje o prenosu pristojnosti v primerih, ki jih določa zakon;
7. za zagotavljanje enotnosti sodne prakse, za objavo sodnih odločb in sprejetih načelnih pravnih mnenj;
8. za opravljanje drugih zadev, če tako določa zakon.

23. člen
(pristojnost predsednika vrhovnega sodišča)

Predsednik vrhovnega sodišča odloča o predlogih za dopustitev kontrole pisem in drugih pošilk ter nadzorovanje in snemanje telekomunikacij in nadzorovanje telekomunikacij z izpisom telekomunikacijskega prometa v Republiki Sloveniji v skladu z zakonom, ki ureja Slovensko obveščevalno-varnostno agencijo.

24. člen
(sestava vrhovnega sodišča)

(1) Vrhovno sodišče odloča v senatu treh sodnikov, razen če zakon določa, da odloča v senatu petih ali več sodnikov.

(2) O pravnem sredstvu zoper odločbo, izdano v senatu treh sodnikov, odloča vrhovno sodišče v senatu petih sodnikov, o pravnem sredstvu zoper odločbo, izdano v senatu petih ali več sodnikov, pa v senatu sedmih sodnikov.

(3) Senat vrhovnega sodišča sestavljajo predsednik senata, poročevalec in en ali več članov senata.

25. člen
(razširjeni senat vrhovnega sodišča)

(1) Senat vrhovnega sodišča lahko pri odločanju o pravnem vprašanju, ki je pomembno za zagotovitev enotne uporabe prava, s sklepom odloči, da v zadevi odloči senat v razširjeni sestavi (v nadaljnjem besedilu: razširjeni senat), če bi rešitev pravnega vprašanja pomenila odstop od ustaljene sodne prakse, sprejetega pravnega stališča razširjenega senata, če je sodna praksa vrhovnega sodišča o pravnem vprašanju neenotna ali če spada pravno vprašanje tudi na delovno področje drugega sodnega oddelka vrhovnega sodišča.

(2) Razširjeni senat skliče in mu predseduje predsednik vrhovnega sodišča.

(3) Razširjeni senat sestavlja poleg sodnikov sodečega senata še pet sodnikov, določenih z letnim razporedom dela sodnikov (v nadaljnjem besedilu: letni razpored), in predsednik vrhovnega sodišča.

(4) Na seji razširjenega senata o zadevi poleg sodnika poročevalca predhodno sodečega senata poroča tudi dodatni poročevalec, ki ga določi predsednik vrhovnega sodišča.

(5) Stališče razširjenega senata o pravnih vprašanjih, ki so bila razlog za odločanje razširjenega senata, je za senate vrhovnega sodišča obvezno.

26. člen
(občna seja)

(1) Vsi sodniki vrhovnega sodišča sestavljajo občno sejo.

(2) Na občni seji se:

1. sprejemajo načelna pravna mnenja o vprašanjih, ki so pomembna za enotno uporabo prava;
2. odloča o pobudah za izdajo ali spremembo zakona;
3. določa način spremljanja sodne prakse na sodiščih;
4. opravljajo druge zadeve iz pristojnosti vrhovnega sodišča, če tako določa zakon.

(3) Občno sejo skliče in ji predseduje predsednik vrhovnega sodišča.

(4) Občna seja veljavno sklepa, če sta navzoči najmanj dve tretjini sodnikov. Sklep je sprejet, če zanj glasuje večina vseh sodnikov vrhovnega sodišča in večina sodnikov oddelka, v katerega delovno področje spada obravnavano vprašanje.

(5) Sprejetje načelnega pravnega mnenja lahko predlaga oddelek vrhovnega sodišča, v katerega pravno področje spada vprašanje, na katero naj se nanaša načelno pravno mnenje. Oddelek vrhovnega sodišča sprejme predlog za sprejetje načelnega pravnega mnenja z večino glasov sodnikov tega oddelka.

(6) Načelna pravna mnenja so obvezna za senate vrhovnega sodišča in se lahko spremenijo samo na novi občni seji.

(7) Občna seja z dvotretjinsko večino glasov vseh sodnikov vrhovnega sodišča sprejme poslovnik o načinu dela občne seje, ki se objavi v Uradnem listu Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: uradni list).

2. oddelek NOTRANJA ORGANIZACIJA SODIŠČ

27. člen (notranje organizacijske enote)

(1) Za posamezna pravna področja ali podpodročja ter za strokovna, organizacijska, tehnična in administrativna opravila na zaokroženih področjih se oblikujejo notranje organizacijske enote sodišč.

(2) Notranje organizacijske enote za posamezna pravna področja ali podpodročja in za strokovna opravila iz prejšnjega odstavka se lahko oblikujejo tudi v zunanjih oddelkih okrožnih sodišč.

(3) Če je z letnim razporedom za vodenje notranje organizacijske enote določen sodnik, njemu in njegovemu namestniku pripada položajni dodatek v skladu z zakonom, ki ureja sistema plač v javnem sektorju.

28. člen (zunanji oddelki)

(1) Zaradi zagotavljanja pravice do sodnega varstva, zagotavljanja dostopa in učinkovitega obvladovanja pripada zadev lahko predsednik okrožnega sodišča poda predlog za ustanovitev ali ukinitvev zunanjega oddelka in pri tem upošteva zlasti geografske, demografske in infrastrukturne značilnosti območja.

(2) O predlogu odloči predsednik vrhovnega sodišča po predhodnem mnenju predsednika neposredno višjega sodišča in ministra.

3. oddelek SPECIALIZIRANI KAZENSKI ODDELEK

29. člen (specializirani oddelek)

(1) Pri okrožnih sodiščih na sedežih višjih sodišč delujejo oddelki, ki so specializirani za opravljanje preiskave in sojenje v najzahtevnejših zadevah organiziranega kriminala, gospodarskega kriminala,

terorizma, korupcijskih in drugih podobnih kaznivih dejanj (v nadaljnjem besedilu: specializirani oddelek), v katerih obtožni akt vloži Specializirano državno tožilstvo Republike Slovenije.

(2) Ne glede na prejšnji odstavek je specializirani oddelek pristojen tudi za preiskavo in sojenje drugih kaznivih dejanj, če so ta povezana s kaznivimi dejanji iz prejšnjega odstavka in so podani isti dokazi (povezane zadeve).

30. člen (sodnik v specializiranem oddelku)

V specializirani oddelek se v skladu s tem zakonom razporedi in v skladu z zakonom, ki ureja sodnike, dodelijo sodniki, ki so posebno usposobljeni in izkušeni za reševanje zahtevnejših kazenskih zadev.

III. poglavje ZAKONITI SODNIK

31. člen (število sodniških mest)

(1) Predsednik vrhovnega sodišča določi število sodniških mest pri posameznih sodiščih, pri čemer upošteva zlasti število prejetih zadev.

(2) Merila za izračun potrebnega števila sodniških mest po predhodnem mnenju ministra določi predsednik vrhovnega sodišča in jih objavi na spletnem mestu sodstva.

32. člen (razporejanje sodnikov)

(1) Predsednik sodišča z letnim razporedom določi razporeditev sodnikov v notranje organizacijske enote, na pravno področje in podpodročje dela ter za vodje notranjih organizacijskih enot.

(2) Predsednik sodišča lahko iz razlogov iz drugega odstavka 34. člena tega zakona razporedi sodnika na drugo pravno področje ali podpodročje ali v drugo notranjo organizacijsko enoto tudi med letom, če oceni, da je to potrebno za nemoteno izvrševanje sodne oblasti.

(3) Predsednik sodišča pri razporeditvi iz prejšnjega odstavka upošteva zlasti delovne izkušnje in usposobljenost sodnika za delo na pravnem področju ali podpodročju, na katero ga namerava razporediti, in zmanjšan pripad zadev na področju, na katero je razporejen.

33. člen (letni razpored)

(1) Predsednik sodišča določi letni razpored najpozneje do 15. decembra za naslednje koledarsko leto.

(2) Šteje se, da je letni razpored določen z začetkom njegove veljavnosti. Letni razpored začne veljati peti dan po objavi na oglasni deski in na spletnem mestu sodišča (v nadaljnjem besedilu: sodna deska).

(3) Zoper razporeditev lahko razporejeni sodnik v treh dneh po objavi letnega razporeda napove pritožbo predsedniku sodišča, ta pa v treh dneh po prejemu napovedi pritožbe obrazloži svojo odločitev.

(4) Sodnik lahko v osmih dneh od prejema obrazložitve vloži pritožbo. O pritožbi sodnikov sodišč s položajem okrožnega sodišča odloči personalni svet neposredno višjega sodišča, o pritožbi sodnikov višjih sodišč odloči personalni svet vrhovnega sodišča, o pritožbi sodnikov vrhovnega sodišča pa pritožbeni personalni svet vrhovnega sodišča v 15 dneh. Pritožba zadrži izvršitev letnega razporeda v delu, ki se nanaša le na razporeditev tistega sodnika, ki je vložil pritožbo.

34. člen (spremembe letnega razporeda)

(1) Za spremembe letnega razporeda se smiselno uporabljajo določbe prejšnjega člena.

(2) Predsednik sodišča zaradi nemotenega izvrševanja sodne oblasti spremeni letni raspored, zlasti:

1. zaradi spremembe v pripadu zadev, naraščanja števila nerešenih zadev ali podaljševanja časa reševanja zadev;
2. če se pri sodišču izprazni ali zasede eno ali več sodniških mest;
3. če je treba zagotoviti nadomeščanje zaradi daljše odsotnosti sodnikov;
4. če to narekuje sprememba notranje organizacije sodišča.

(3) Ob vsaki spremembi se pripravi čistopis letnega razporeda, ki se objavi na sodni deski.

35. člen (dodeljevanje zadev)

(1) Na posameznem pravnem področju, na katero sta razporejena dva ali več sodnikov, se zadeve dodeljujejo posameznim sodnikom po dnevnem zaporedju vložitve začetnega procesnega akta, upošteva abecedni red začetnic priimkov sodnikov.

(2) Če je na isti dan vloženi več začetnih procesnih aktov na istem pravnem področju ali pri vnaprej določenih vrstah zadev v okviru istega pravnega področja, se zadeve najprej razvrstijo po abecednem redu začetnic priimkov oziroma imen strank oziroma udeležencev, zoper katere je vloženi procesni akt.

(3) Zadeve se sodnikom dodeljujejo s pomočjo informacijskega sistema.

(4) Podrobnejša pravila za dodeljevanje zadev določa sodni red.

36. člen (vrstni red reševanja zadev)

(1) Sodnik prednostno rešuje zadeve, ki so kot take določene z zakonom.

(2) Sodnik rešuje prednostne in druge zadeve, ki so mu dodeljene, praviloma po vrstnem redu pripada na sodišče.

(3) Sodnik pri določitvi vrstnega reda obravnavanja drugih zadev lahko upošteva poleg časa pripada zadeve na sodišče tudi vrsto, naravo in pomen zadeve.

(4) Z zakonom se lahko izjemoma določi prednostna obravnava zadev, če je to utemeljeno z razlogi nevarnosti za hujše kršenje človekovih pravic, varovanja življenja ali zdravja ljudi, javne varnosti, varstva koristi otrok in mladoletnikov, oškodovanja javnih sredstev, insolventnosti podjetij, velike gospodarske

škode in iz drugih pomembnih razlogov v javnem interesu. V zakonu morajo biti navedeni razlogi za določitev prednostne obravnave zadev.

37. člen
(sodniki, dodeljeni na vrhovno ali višja sodišča)

(1) Sodniki, ki so dodeljeni na vrhovno sodišče v skladu z zakonom, ki ureja sodnike, sodelujejo pri izvrševanju sodne oblasti s poročanjem na sejah senatov vrhovnega sodišča in z izdelavo osnutkov sodnih odločb, pripravljajo na zahtevo predsednikov senatov vrhovnega sodišča zahtevnejša strokovna mnenja o posameznih pravnih vprašanjih, po odredbi predsednika vrhovnega sodišča pa opravljajo tudi druga strokovno zahtevnejša dela.

(2) Sodniki iz prejšnjega odstavka ne morejo sodelovati pri odločanju o zadevah iz pristojnosti vrhovnega sodišča.

(3) Prvi in drugi odstavek tega člena se smiselno uporabljata tudi za sodnike, dodeljene na višje sodišče.

IV. poglavje
SODNA UPRAVA

1. oddelek
SPLOŠNO

38. člen
(naloge sodne uprave)

Sodna uprava obsega odločanje in druga opravila, potrebna za redno, vestno in učinkovito izvajanje sodne oblasti, zlasti pa:

1. organiziranje poslovanja sodišč;
2. skrb za ustrezno notranjo organizacijo sodišč;
3. pripravo letnih programov in letnih poročil;
4. skrb za ustrezno kadrovske poslovanje;
5. izvrševanje predpisov o varnosti in zdravju pri delu;
6. odločanje o pravicah, obveznostih in odgovornostih sodnikov in sodnega osebja;
7. oblikovanje pobud in mnenj o zakonih in podzakonskih aktih;
8. zagotavljanje pravice do izobraževanja ter vodenje sodne prakse;
9. statistično spremljanje zadev;
10. skrb za informatizacijo poslovanja sodišč;
11. skrb za pisarniško in tehnično poslovanje;
12. skrb za materialno, tehnično in finančno poslovanje sodišča;
13. vodenje postopkov javnih naročil;
14. izvajanje manjših vzdrževalnih del na nepremičnem premoženju, ki ga ima sodišče neposredno v uporabi, in upravljanje premičnega premoženja;
15. skrb in ukrepi za varnost oseb, dokumentacije in premoženja;
16. komuniciranje z javnostmi;
17. izvajanje nadzora nad izvrševanjem zadev sodne uprave.

39. člen
(izvrševanje nalog sodne uprave)

(1) Skrb za učinkovito izvrševanje nalog sodne uprave je naloga predsednikov sodišč, generalnega sekretarja vrhovnega sodišča (v nadaljnjem besedilu: generalni sekretar) in direktorjev sodišč, če so imenovani.

(2) Naloge sodne uprave je treba izvajati tako, da se ne posega v neodvisnost sodnika pri opravljanju sodniške funkcije.

40. člen (zagotavljanje finančnih sredstev)

Finančna sredstva za plače sodnikov in sodnega osebja, stroške poslovanja sodišč, manjša vzdrževalna dela na nepremičnem premoženju, zavarovanje premičnega premoženja v upravljanju sodišč, nakup premičnega premoženja, potrebnega za delo sodišč, ki ga ne zagotavlja ministrstvo v skladu s tretjim odstavkom 118. člena tega zakona, ter njegovo vzdrževanje, se zagotavljajo v finančnih načrtih sodišč kot neposrednih proračunskih uporabnikov.

41. člen (psihološka pomoč in psihološka podpora)

(1) V okviru skrbi za izvrševanje predpisov o varnosti in zdravju pri delu zagotavlja vrhovno sodišče strokovno psihološko pomoč in psihološko podporo sodnikom in sodnemu osebju v primeru hujših psihičnih obremenitev pri opravljanju sodniške funkcije oziroma dela ter udeležbo v programih, namenjenih obvladovanju psihičnih obremenitev.

(2) Predsednik vrhovnega sodišča določi vrste in način izvajanja strokovne psihološke pomoči in psihološke podpore.

42. člen (Center za informatiko)

(1) V okviru skrbi za informatizacijo poslovanja sodišč deluje pri vrhovnem sodišču Center za informatiko kot njegova notranja organizacijska enota, ki zagotavlja enotno tehnološko in informacijsko podporo poslovanju sodišč ter upravlja pravno-informacijski sistem sodišč.

(2) Za oblikovanje strateških usmeritev na področju informatizacije sodišč deluje pri vrhovnem sodišču Svet uporabnikov za informatizacijo sodišč (v nadaljnjem besedilu: svet uporabnikov). Svet uporabnikov sestavljajo predstavniki sodišč. Na seje sveta uporabnikov se vabijo predstavniki ministrstva in ministrstva, pristojnega za zagotavljanje elektronskih storitev javne uprave. Podrobnejše pogoje in merila za ustanovitev sveta uporabnikov, način in pogoje za njegovo delovanje določi sodni red.

(3) Center za informatiko pripravi strategijo razvoja informacijske podpore poslovanja sodišč, ki jo sprejme predsednik vrhovnega sodišča po predhodnem mnenju sveta uporabnikov.

43. člen (centralna kadrovska evidenca)

(1) Za izvrševanje politike ravnanja s kadrovskimi viri na sodiščih, za obračun plač in izvajanje drugih obveznosti delodajalca, za odločanje o pravicah in obveznostih iz službenih in delovnih razmerij ter za statistično poročanje vrhovno sodišče vodi in upravlja centralno kadrovsko evidenco.

(2) Matično sodišče, ki ga ureja zakon, ki ureja sodnike, vodi in upravlja zbirko osebnih podatkov iz prvega odstavka 44. člena tega zakona za svoje zaposlene ter je odgovorno za pravilnost vnosa podatkov v centralno kadrovske evidenco.

(3) Centralna kadrovska evidenca se vodi in upravlja z uporabo informacijske tehnologije.

44. člen (podatki centralne kadrovske evidence)

(1) V centralni kadrovske evidenci se za sodnika obdelujejo:

1. identifikacijski podatki (osebno ime, spol, naslov prebivališča in EMŠO);
2. podatki o službenem razmerju (datum nastopa sodniške funkcije oziroma odločba o izvolitvi in imenovanju sodnika, sodniško mesto);
3. podatki o opravljanju funkcij, sodelovanju v projektnih skupinah in opravljanju drugega dela v interesu delodajalca;
4. podatki o ravni izobrazbe v skladu z zakonom, ki ureja slovensko ogrodje kvalifikacij, in vrsti izobrazbe, funkcionalnem in specialnem znanju, udeležbi na različnih oblikah izpopolnjevanja in usposabljanja ter drugi podatki o strokovni usposobljenosti;
5. podatek o opravljenem pravniškem državnem izpitu;
6. podatki o izkušnjah v evropskih in mednarodnih zadevah ter institucijah;
7. podatki o prejšnjih delovnih razmerjih, delovni, pokojninski in službeni dobi;
8. podatki o prenehanju službenega razmerja;
9. ocena sodnikovega dela;
10. evidenca napredovanj, priznanj, nagrad, dodelitev in razporeditev;
11. podatki o pravnomočno ugotovljeni odškodninski odgovornosti in o pravnomočno izrečeni obsodilni kazenski sodbi;
12. podatki o pospešitvenih pravnih sredstvih po določbah zakona, ki ureja varstvo pravice do sojenja brez nepotrebne odlašanja, ki niso bila očitno neutemeljena, in o ukrepih v zvezi z njimi ter podatki o izvedenih službenih nadzorih;
13. podatki, potrebni za obračun plače;
14. podatek o elektronskem naslovu sodnika, ki ga zagotavlja in katerega uporabo nalaga sodišče;
15. drugi podatki, če tako določa zakon.

(2) Zbirka dokumentov, ki se nanašajo na podatke iz prejšnjega odstavka, se praviloma vodi na matičnem sodišču, lahko pa tudi v centralni kadrovske evidenci.

(3) V centralni kadrovske evidenci se obdelujejo osebni in drugi podatki sodnega osebja v skladu z zakonom, ki ureja javne uslužbenke.

45. člen (pridobivanje podatkov)

(1) Vpis v centralno kadrovske evidenco se zagotovi v osmih dneh od dneva, ko oseba prinese dokazilo oziroma ko podatek nastane na sodišču.

(2) Podatki iz 1. točke prvega odstavka prejšnjega člena se pridobivajo iz centralnega registra prebivalstva.

(3) Upravljavci, ki upravlajo zbirke osebnih podatkov iz prvega odstavka prejšnjega člena, zagotavljajo vrhovnemu sodišču podatke, ki niso javno dostopni, brezplačno.

46. člen
(obdelava podatkov)

(1) Za namene iz prvega odstavka 43. člena tega zakona lahko podatke iz centralne kadrovske evidence pridobijo predsedniki sodišč, vodje kadrovskega poslovanja, druge osebe, ki odločajo o pravicah, obveznostih in odgovornostih sodnikov, sodno osebje, ki opravlja naloge organizacijsko-kadrovskega in finančnega poslovanja, vezanega na obračun plač, ter inšpektorji.

(2) Podatke iz centralne kadrovske evidence lahko pridobijo tudi sodni svet, ministrstvo, disciplinsko sodišče, disciplinski tožilec, pristojni personalni svet in predsednik sodišča zaradi izvajanja pooblastil po tem zakonu, zakonu, ki ureja sodnike, in zakonu, ki ureja sodni svet.

(3) Podatek iz 9. točke prvega odstavka 44. člena tega zakona javnosti ni dostopen.

(4) Sodniki in sodno osebje, katerih podatki so vpisani v centralni kadrovski evidenci, uveljavljajo pravice v zvezi z obdelavo svojih osebnih podatkov pri matičnem sodišču oziroma kjer delajo.

47. člen
(rok hrambe)

(1) Evidenca podatkov iz 44. člena tega zakona se začne za posameznega sodnika upravljati z dnem, ko nastopi sodniško funkcijo, preneha pa z dnem, ko mu sodniška funkcija preneha.

(2) Dokumenti s podatki o sodniku, za katerega se preneha upravljati evidenca iz 44. člena tega zakona, in izvirne listine, na podlagi katerih so se vpisovali podatki v evidenco, se hranijo trajno, nato se arhivirajo v skladu z zakonom, ki ureja varstvo dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhive.

48. člen
(vpisniki, imeniki, pomožne knjige)

(1) V okviru skrbi za vodenje in preglednost sodnih zadev, zakonitega odločanja sodišč, spoštovanja pravic strank in drugih udeležencev sodnih postopkov, zaradi njihove evidence in statističnega poročanja sodišča upravljajo vpisnike, imenike, pomožne knjige, registre in javne knjige, v katerih obdelujejo osebne in druge podatke iz spisov sodnih zadev.

(2) Pravila o poslovanju z zadevami, podrobnejšo obliko in vsebino posameznih sodnih vpisnikov, imenikov, pomožnih knjig in tipiziranih obrazcev za poslovanje sodišč in učinkovito vodenje postopkov ter statistično poročanje določi predsednik vrhovnega sodišča in jih objavi na spletnem mestu sodstva.

2. oddelek
PREDSEDNIK, PODPREDSEDNIK IN ZAČASNI PREDSEDNIK SODIŠČA

49. člen
(pristojnost predsednika sodišča)

Predsednik sodišča zastopa, vodi in predstavlja sodišče ter opravlja zadeve sodne uprave, razen če ta zakon določa drugače.

50. člen

(podpredsednik sodišča)

- (1) Podpredsednik nadomešča predsednika sodišča v njegovi zadržanosti ali odsotnosti z vsemi pooblastili, ki jih ima predsednik sodišča po tem ali drugem zakonu.
- (2) Predsednik sodišča z letnim razporedom določi vrste zadev iz svoje pristojnosti, ki jih opravlja podpredsednik sodišča.
- (3) Predsednik sodišča lahko podpredsednika sodišča pooblasti tudi za opravo posameznih nalog ali za opravljanje posameznih vrst nalog, ki jih ima po tem ali drugem zakonu.
- (4) Vrhovno sodišče in sodišče, pri katerem sodniško funkcijo opravlja do 50 sodnikov, ima enega podpredsednika sodišča, sodišče z več kot 50 sodniki pa ima lahko dva podpredsednika sodišča. Okrožno sodišče, pri katerem sodniško funkcijo opravlja več kot 100 sodnikov, ima lahko največ tri podpredsednike sodišča, sodišče, pri katerem sodniško funkcijo opravlja več kot 150 sodnikov, pa ima lahko največ štiri podpredsednike sodišča.
- (5) Če ima sodišče dva ali več podpredsednikov sodišča in je predsednik sodišča odsoten ali zadržan, ga nadomešča tisti podpredsednik sodišča, ki je določen z letnim razporedom.
- (6) Za imenovanje, položaj, prenehanje, razrešitev in začasno prenehanje opravljanja funkcije (v nadaljnjem besedilu: suspenz) ter pravice in obveznosti podpredsednika sodišča se uporabljajo določbe tega zakona o predsedniku sodišča, razen če ta zakon določa drugače.

51. člen

(začasni predsednik sodišča)

- (1) Če predsedniku sodišča preneha funkcija ali je razrešen s funkcije predsednika sodišča, opravlja podpredsednik sodišča tekoče posle kot začasni predsednik sodišča do imenovanja novega predsednika sodišča.
- (2) Če sodišče nima podpredsednika sodišča oziroma ta ne more opravljati svojih funkcij in nalog, predsednik neposredno višjega sodišča določi začasnega predsednika sodišča, občna seja vrhovnega sodišča pa začasnega predsednika vrhovnega sodišča.
- (3) Če ima sodišče več podpredsednikov sodišča, opravlja tekoče posle tisti podpredsednik sodišča kot začasni predsednik sodišča, ki najdlje opravlja sodniško funkcijo.

52. člen

(formalni pogoji za imenovanje)

Za predsednika sodišča je lahko imenovan sodnik, ki je sodnik sodišča enakega ali višjega položaja in je sodniško funkcijo uspešno opravljal vsaj šest let pred prijavo. Kandidat za predsednika sodišča k prijavi predloži petletni strateški program dela sodišča.

53. člen

(imenovanje predsednika in podpredsednika vrhovnega sodišča)

- (1) Predsednika in podpredsednika vrhovnega sodišča imenuje Državni zbor Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: državni zbor) na predlog ministra po predhodnem mnenju sodnega sveta in občne seje vrhovnega sodišča za pet let z možnostjo enkratnega ponovnega imenovanja.

(2) Predhodno mnenje je obrazloženo mnenje o ustreznosti vsakega od kandidatov glede na kriterije iz 55. člena tega zakona.

(3) Za postopek imenovanja, razrešitve in suspenza predsednika in podpredsednika vrhovnega sodišča se smiselno uporabljajo določbe, ki urejajo postopek imenovanja in razrešitve predsednika sodišča.

54. člen

(imenovanje predsednika in podpredsednika sodišča)

(1) Predsednika sodišča imenuje z odločbo sodni svet po predhodnih mnenjih predsednika vrhovnega sodišča, predsednika neposredno višjega sodišča in ministra za pet let z možnostjo enkratnega ponovnega imenovanja na isto sodišče.

(2) Podpredsednika sodišča imenuje sodni svet po predhodnih mnenjih predsednika vrhovnega sodišča, predsednika neposredno višjega sodišča in predsednika sodišča za pet let z možnostjo enkratnega ponovnega imenovanja na isto sodišče.

(3) Predhodno mnenje je obrazloženo mnenje o ustreznosti vsakega od kandidatov glede na kriterije iz 55. člena tega zakona.

(4) Predsednik sodišča v predhodnem mnenju za podpredsednika sodišča lahko navede, katerega kandidata ocenjuje za najprimernejšega.

55. člen

(kriteriji za imenovanje)

Sodni svet presoja usposobljenost kandidata za predsednika sodišča ob upoštevanju:

1. petletnega strateškega programa dela sodišča, ki ga pripravi in predstavi kandidat za predsednika sodišča glede na potrebe konkretnega sodišča;
2. predstavitev na ustnem razgovoru;
3. strokovne usposobljenosti;
4. posebnih znanj, izkušenj, priporočil in dosežkov v zvezi s sojenjem ter v zvezi z vodenjem in upravljanjem;
5. znanja tujih jezikov.

56. člen

(razpis prostega mesta)

(1) Prosto mesto predsednika sodišča razpiše sodni svet šest mesecev pred potekom mandata predsednika sodišča. Če predsedniku sodišča funkcija predsednika preneha predčasno ali je z nje predčasno razrešen, sodni svet razpiše prosto mesto v 15 dneh po prenehanju funkcije ali razrešitve predsednika sodišča. Razpis se objavi na spletnem mestu sodstva.

(2) Razpisni rok ne sme biti krajši od 30 dni. Kandidat k prijavi priloži življenjepis z opisom svojih strokovnih in delovnih izkušenj, petletni strateški program dela sodišča in dokazila, ki izkazujejo izpolnjevanje razpisnih pogojev. Predložitev petletnega strateškega programa dela sodišča ni obvezna za kandidata za podpredsednika sodišča.

(3) Petletni strateški program dela sodišča vsebuje zlasti:

1. oceno stanja na sodišču;
2. oceno tveganj in priložnosti za izboljšanje poslovanja sodišča;
3. opis področij dela z opredelitvijo ciljev glede zagotavljanja učinkovitega dostopa do neodvisnega in nepristranskega sodnega varstva, vključno s postopki alternativnega reševanja sporov, kakovosti storitev, preglednosti in odgovornosti za rezultate;
4. navedbo ukrepov za vsako od področij dela z opredelitvijo nosilcev ukrepov in rokov za njihovo izvedbo ter kriterije za merjenje učinkov in za ocenjevanje doseganja ciljev.

(4) Prijave, ki so bile vložene po izteku razpisnega roka, in prijave kandidatov, ki do izteka razpisnega roka ne izpolnjujejo formalnih pogojev za imenovanje, sodni svet zavrže. Prijave, ki izpolnjujejo formalne pogoje, sodni svet pošlje predsedniku vrhovnega sodišča, predsedniku neposredno višjega sodišča in ministru v mnenje.

(5) Pisni mnenji predsednika vrhovnega sodišča in predsednika neposredno višjega sodišča se vročita kandidatu, ki izpolnjuje formalne pogoje, najmanj pet delovnih dni pred njegovo ustno predstavitvijo.

(6) Pisno mnenje občne seje vrhovnega sodišča se vroči kandidatu za predsednika vrhovnega sodišča, ki izpolnjuje formalne pogoje, najmanj pet delovnih dni pred njegovo ustno predstavitvijo.

57. člen (ustna predstavitev)

(1) Sodni svet pred odločitvijo prijavljene kandidate, ki izpolnjujejo formalne pogoje, povabi na ustno predstavitev v skladu z zakonom, ki ureja sodni svet.

(2) Ustne predstavitve kandidatov se zvočno snemajo v skladu z zakonom, ki ureja sodni svet.

(3) Po opravljeni ustni predstavitvi kandidatov minister predloži pisno mnenje o kandidatih sodnemu svetu v 15 dneh.

58. člen (postopek izbire)

(1) Sodni svet v odločbi o imenovanju navede razloge za izbiro kandidata med kandidati, ki izpolnjujejo formalne pogoje. Sodni svet pri izbiri ni vezan na predhodna mnenja.

(2) Če sodni svet med kandidati, ki izpolnjujejo formalne pogoje, ne izbere nobenega kandidata, izda sklep o neizbiri.

(3) Zoper odločbo sodnega sveta, s katero sodni svet imenuje izbranega kandidata za predsednika sodišča in zoper sklep o neizbiri, je dovoljen upravni spor v 15 dneh od dneva vročitve odločbe oziroma sklepa o neizbiri v skladu z določbami zakona, ki ureja sodni svet. Tožba zadrži izvršitev imenovanja do izteka zakonskega roka, v katerem sodišče odloči v sporu, oziroma do odločitve sodišča, če je odločitev sprejeta v tem roku.

(4) Če je za predsednika sodišča imenovan sodnik, ki do imenovanja ni opravljal sodniške funkcije na tem sodišču, šteje imenovanje za predsednika sodišča hkrati za imenovanje na sodniško mesto tega sodišča. Po prenehanju ali razrešitvi s funkcije predsednika sodišča se lahko tak sodnik vrne na sodniško mesto na sodišču, na katerem je opravljal sodniško funkcijo pred imenovanjem za predsednika sodišča. O premestitvi na zahtevo sodnika odloči sodni svet.

(5) Sodnik nastopi funkcijo predsednika sodišča 15. dan po pravnomočnosti odločbe o imenovanju, vendar ne pred potekom mandata prejšnjega predsednika sodišča.

59. člen

(strokovno usposabljanje po programu strokovnega usposabljanja za vodstveno funkcijo v sodstvu)

(1) Predsednik sodišča v enem letu od imenovanja opravi strokovno usposabljanje po programu strokovnega usposabljanja za vodstveno funkcijo v sodstvu.

(2) Strokovno usposabljanje iz prejšnjega odstavka izvaja Center za izobraževanje v pravosodju (v nadaljnjem besedilu: CIP), ki o opravljenem usposabljanju obvesti sodni svet.

(3) Minister na predlog predsednika vrhovnega sodišča določi vsebino in trajanje strokovnega usposabljanja po programu strokovnega usposabljanja za vodstveno funkcijo v sodstvu.

60. člen

(prenehanje funkcije)

(1) Predsedniku sodišča preneha funkcija:

1. z mirovanjem, prenehanjem ali razrešitvijo s sodniške funkcije,
2. če je imenovan za sodnika ali predsednika drugega sodišča,
3. če se odpove funkciji predsednika sodišča,
4. s potekom mandata,
5. če ne opravi strokovnega usposabljanja v predpisanem roku in
6. če je izvoljen za člana sodnega sveta.

(2) Šteje se, da je razlog iz prejšnjega odstavka podan:

1. iz 1. točke z dnem pravnomočnosti odločbe pristojnega organa;
2. iz 2. točke z dnem pravnomočnosti odločbe o imenovanju za sodnika ali predsednika drugega sodišča;
3. iz 3. točke 30. dan po prispetju pisne odpovedi na sodni svet;
4. iz 5. točke z dnem izteka roka za opravo strokovnega usposabljanja;
5. iz 6. točke z dnem nastopa funkcije člana sodnega sveta.

(3) Ne glede na 5. točko prvega odstavka tega člena predsedniku sodišča funkcija ne preneha, če predsednik sodišča, ki iz upravičenih razlogov ni mogel opraviti strokovnega usposabljanja po programu strokovnega usposabljanja za vodstveno funkcijo v sodstvu do izteka roka iz prvega odstavka prejšnjega člena, pred iztekom tega roka vloži prošnjo za njegovo podaljšanje. O prošnji predsednika sodišča odloči predsednik neposredno višjega sodišča, o prošnji predsednika vrhovnega sodišča pa občna seja vrhovnega sodišča. Če prošnji ni ugodeno, se predsednik sodišča lahko pritoži na sodni svet v osmih dneh od vročitve odločitve o prošnji. Z dnem pravnomočnosti odločbe, s katero se potrди zavrženje ali zavrnitev prošnje, predsedniku sodišča funkcija preneha.

(4) Ob nastopu razlogov iz prvega odstavka tega člena sodni svet izda ugotovitveno odločbo o prenehanju funkcije predsednika sodišča.

61. člen

(razrešitev)

(1) Predsednik sodišča se razreši s funkcije:

1. če zadev sodne uprave ne opravlja v skladu s predpisi ali če jih ne opravlja pravočasno,
2. če s kršitvijo predpisov ali kako drugače okrne načelo neodvisnosti sodnikov pri opravljanju sodniške funkcije,
3. če krši ali dopusti kršitev predpisov v zvezi z dodeljevanjem zadev,
4. če sodišče, ki mu predseduje, dve leti zaporedoma neupravičeno ne doseže kazalnikov, opredeljenih v letnem programu dela sodišča,
5. če mu je izrečena disciplinska sankcija za težjo disciplinsko kršitev in
6. če krši ugled in neodvisnost sodišča.

(2) O razrešitvi predsednika ali podpredsednika vrhovnega sodišča odloči državni zbor na obrazložen predlog ministra, po predhodnem obrazloženem mnenju sodnega sveta in občne seje. Sodni svet in občna seja posredujeta obrazloženo mnenje najpozneje v roku 30 dni po prejemu zahteve ministra.

(3) O razrešitvi predsednika sodišča odloči sodni svet.

(4) Postopek razrešitve predsednika sodišča uvede sodni svet na obrazložen predlog predsednika neposredno višjega sodišča, predsednika vrhovnega sodišča, ministra ali po uradni dolžnosti. Pred odločitvijo o razrešitvi predsednika sodišča sodni svet pridobi obrazloženo mnenje predsednika vrhovnega sodišča, predsednika neposredno višjega sodišča in ministra, razen če so sami predlagatelji.

(5) Postopek razrešitve podpredsednika sodišča uvede sodni svet na obrazložen predlog predsednika neposredno višjega sodišča, predsednika vrhovnega sodišča, predsednika sodišča, na katerem podpredsednik opravlja svojo funkcijo, ali po uradni dolžnosti. Pred odločitvijo o razrešitvi podpredsednika sodišča sodni svet pridobi mnenje predsednika vrhovnega sodišča, predsednika neposredno višjega sodišča in predsednika sodišča, na katerem podpredsednik opravlja svojo funkcijo, razen če so sami predlagatelji.

(6) Predsednik sodišča ima v postopku razrešitve možnost, da se pisno in ustno izjavi o vseh okoliščinah, ki so povezane z razrešitvenim razlogom.

(7) Če sodni svet ugotovi, da ni razlogov za razrešitev, s sklepom ustavi postopek.

62. člen (suspenz)

(1) Če je uveden postopek razrešitve predsednika sodišča, lahko sodni svet ob upoštevanju vrste in teže očitanih kršitev iz prejšnjega člena, zaradi katerih bi bil lahko okrnjen ugled sodišča, izreče predsedniku sodišča začasno prenehanje opravljanja funkcije predsednika sodišča (v nadaljnjem besedilu: suspenz).

(2) O suspenzu predsednika vrhovnega sodišča v primerih iz prejšnjega odstavka odloči državni zbor.

(3) Če je predsedniku sodišča izrečen suspenz, se glede opravljanja tekočih poslov do pravnomočne odločitve o razrešitvi uporabljajo določbe 51. člena tega zakona.

(4) V času suspenza je predsednik sodišča upravičen do nadomestila plače v višini polovice njegove osnovne plače, ki bi jo prejemal kot sodnik.

(5) Če se postopek razrešitve predsednika sodišča ustavi, suspenz preneha z dnem izdaje sklepa o ustavitvi postopka razrešitve, z dnem pravnomočnosti takega sklepa pa se skupaj s posledicami odpravi.

(6) Če je sodniku, ki opravlja funkcijo predsednika sodišča, izrečen suspenz v skladu z zakonom, ki ureja sodnike, in zakonom, ki ureja sodni svet, se šteje, da mu je za enako obdobje izrečen tudi suspenz opravljanja funkcije predsednika sodišča po tem zakonu.

63. člen

(pravno varstvo zoper prenehanje, razrešitev in suspenz)

(1) Zoper ugotovitveno odločbo sodnega sveta o prenehanju funkcije predsednika sodišča in zoper odločitev o razrešitvi s funkcije predsednika sodišča je v 30 dneh, zoper odločbo sodnega sveta o suspenzu pa je v 15 dneh od prejema odločitve, dovoljen upravni spor v skladu z zakonom, ki ureja sodni svet. Tožba zoper odločitev o razrešitvi zadrži izvršitev odločitve do odločitve sodišča.

(2) Zoper ugotovitveno odločbo državnega zbora o prenehanju funkcije predsednika vrhovnega sodišča in zoper odločitev o razrešitvi s funkcije predsednika vrhovnega sodišča je v 30 dneh, zoper odločitev državnega zbora o suspenzu pa je v 15 dneh od prejema odločitve, dovoljen upravni spor, v katerem odloča vrhovno sodišče v senatu petih sodnikov. Pristojno sodišče odloči v 30 dneh od prejema tožbe. Tožba zoper odločitev o razrešitvi zadrži izvršitev odločitve do odločitve sodišča.

64. člen

(ohranitev pravic)

Razrešitev predsednika sodišča ne vpliva na položaj, pravice, dolžnosti in odgovornosti, ki jih ima razrešeni kot sodnik.

3. oddelek

DIREKTOR SODIŠČA IN GENERALNI SEKRETAR VRHOVNEGA SODIŠČA

65. člen

(direktor sodišča)

(1) Za opravljanje nalog sodne uprave imajo lahko okrožna sodišča, specializirana sodišča in višja sodišča direktorja sodišča, ki je javni uslužbenec na položaju.

(2) Direktor sodišča opravlja naloge sodne uprave samostojno in po pooblastilu predsednika sodišča.

(3) Naloge sodne uprave, ki jih direktor sodišča opravlja samostojno, so:

1. vodenje, koordiniranje in usklajevanje strokovnih služb sodišča;
2. skrb za ustrezno kadrovsko poslovanje za sodno osebje;
3. izvrševanje predpisov o varnosti in zdravju pri delu;
4. skrb za pisarniško, materialno, tehnično in finančno poslovanje sodišča;
5. vodenje postopkov javnih naročil;
6. izvajanje dejavnosti, povezane s stvarnim premoženjem, ki ga ima sodišče neposredno v uporabi.

(4) Naloge sodne uprave, ki jih direktor sodišča opravlja po pooblastilu predsednika sodišča, so:

1. skrb in ukrepi za varnost oseb, dokumentacije in premoženja;
2. statistično spremljanje zadev;
3. druge naloge sodne uprave razen tistih, ki se nanašajo na opravljanje sodniške funkcije.

(5) Direktor sodišča je za svoje delo odgovoren predsedniku sodišča.

66. člen
(imenovanje direktorja sodišča)

- (1) Direktorja sodišča imenuje in razrešuje predsednik sodišča za dobo petih let z možnostjo ponovnega imenovanja.
- (2) Za pridobitev položaja direktorja sodišča mora kandidat izpolnjevati pogoje za imenovanje v naziv prvega kariernega razreda, ki so določeni z zakonom, ki ureja javne uslužbence.
- (3) Glede javnega natečaja, pridobitve, prenehanja položaja direktorja sodišča ali ponovnega imenovanja na položaj brez javnega natečaja se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja javne uslužbence.
- (4) Direktor sodišča ima pravico do plače in dodatkov kot dela plače pod pogoji in v višini, kot jih določa zakon, ki ureja sistem plač v javnem sektorju.

67. člen
(generalni sekretar vrhovnega sodišča)

- (1) Naloge sodne uprave na vrhovnem sodišču opravlja generalni sekretar samostojno in po pooblastilu predsednika vrhovnega sodišča na način, kot ga določa 65. člen tega zakona.
- (2) Generalni sekretar je funkcionar in ima pravico do osnovne plače in dodatkov kot dela plače pod pogoji in v višini, kot jih določa zakon, ki ureja sistem plač v javnem sektorju.
- (3) Če je generalni sekretar sodnik, se za postopek in trajanje dodelitve uporabljajo določbe zakona, ki ureja sodnike.
- (4) Če generalni sekretar ni sodnik, ga imenuje predsednik vrhovnega sodišča za pet let. Za postopek imenovanja se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja javne uslužbence, v delu, ki ureja javni natečaj, pridobitev in prenehanje položaja.

68. člen
(strokovno usposabljanje direktorja sodišča in generalnega sekretarja vrhovnega sodišča)

- (1) Direktor sodišča v enem letu od imenovanja opravi strokovno usposabljanje po programu strokovnega usposabljanja za vodstveno funkcijo v sodstvu iz 59. člena tega zakona. O opravljenem usposabljanju CIP obvesti predsednika sodišča.
- (2) Če direktor sodišča strokovnega usposabljanja iz prejšnjega odstavka ne opravi v predpisanem roku, mu položaj direktorja sodišča preneha.
- (3) Ne glede na prejšnji odstavek direktorju sodišča položaj direktorja sodišča ne preneha, če direktor sodišča, ki iz upravičenih razlogov ni mogel opraviti strokovnega usposabljanja po programu strokovnega usposabljanja za vodstveno funkcijo v sodstvu do izteka roka iz prvega odstavka tega člena, pred iztekom tega roka vloži prošnjo za njegovo podaljšanje. O prošnji direktorja sodišča odloči predsednik sodišča. Zoper odločitev predsednika sodišča je dovoljen upravni spor. Tožba se vloži v roku 15 dni od vročitve odločbe. Z dnem pravnomočnosti odločitve sodišča o zavrženju ali zavrnitvi tožbe direktorja sodišča položaj direktorja sodišča preneha.

(4) Prvi, drugi in tretji odstavek tega člena se uporabljajo tudi za generalnega sekretarja.

69. člen
(prepoved opravljanja drugih dejavnosti)

(1) Direktor sodišča ne sme opravljati pridobitnih dejavnosti, razen znanstvenega, raziskovalnega, pedagoškega, umetniškega in publicističnega dela oziroma kulturne dejavnosti.

(2) Za generalnega sekretarja, ki je dodeljeni sodnik, veljajo glede opravljanja dejavnosti omejitve, ki jih določa zakon, ki ureja sodnike.

4. oddelek
PERSONALNI SVETI

70. člen
(pristojnost personalnih svetov)

(1) Personalni sveti se oblikujejo pri višjih sodiščih, višjem delovnem in socialnem sodišču in pri vrhovnem sodišču.

(2) Personalni sveti višjih sodišč in višjega delovnega in socialnega sodišča (v nadaljnjem besedilu: personalni svet višjega sodišča) so pristojni za ocenjevanje dela sodnikov sodišč, ki imajo položaj okrožnega sodišča, in za druga opravila, ki se nanašajo na kadrovske in druge zadeve sodnikov teh sodišč, če tako določa zakon.

(3) Personalni svet vrhovnega sodišča je pristojen za ocenjevanje dela sodnikov vrhovnega sodišča, višjih sodišč in specializiranih sodišč, ki imajo položaj višjega sodišča, za reševanje pritožb zoper ocene dela sodnikov sodišč, ki imajo položaj okrožnega sodišča, in za druga opravila, če tako določa zakon.

(4) Pritožbeni personalni svet vrhovnega sodišča je pristojen za reševanje pritožb zoper ocenjevanje dela sodnikov vrhovnega sodišča, višjih sodišč in specializiranih sodišč, ki imajo položaj višjega sodišča, in za druga opravila, če tako določa zakon.

(5) Predsednik personalnega sveta vrhovnega sodišča vsako leto skliče posvet personalnih svetov, na katerem se določijo ukrepi za usklajeno ocenjevanje sodnikov in po potrebi podajo priporočila sodnemu svetu za spremembo meril za oceno kakovosti dela sodnikov.

71. člen
(sestava)

(1) Personalni svet višjega sodišča sestavljajo predsednik sodišča in štiri člani, ki jih izvolijo sodniki višjega sodišča med seboj.

(2) Personalni svet vrhovnega sodišča sestavljajo predsednik vrhovnega sodišča in štiri člani, ki jih izvolijo sodniki vrhovnega sodišča med seboj.

(3) Pritožbeni personalni svet vrhovnega sodišča sestavlja pet članov, ki jih izvolijo sodniki vrhovnega sodišča med vrhovnimi sodniki, ki niso člani personalnega sveta vrhovnega sodišča.

72. člen

(predsednik)

Predsednika personalnega sveta in njegovega namestnika izvolijo med seboj člani personalnega sveta z večino glasov s tajnim glasovanjem.

73. člen
(delovanje)

(1) Personalni svet sprejema odločitve z večino glasov vseh članov.

(2) Članom personalnih svetov za udeležbo na sejah personalnega sveta pripada sejnina v višini, ki jo določi sodni svet po predhodnem soglasju ministra, pristojnega za finance.

74. člen
(volitve)

Volitve članov personalnega sveta razpiše sodni svet najmanj tri mesece pred potekom mandata članov personalnega sveta.

75. člen
(mandat)

(1) Člani personalnih svetov se volijo za štiri leta. Za način in postopek volitev članov personalnih svetov se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja sodni svet, glede volitev članov sodnega sveta med sodniki.

(2) Članu personalnega sveta preneha mandat:

1. z iztekom dobe, za katero je izvoljen,
2. z odstopom,
3. s prenehanjem ali razrešitvijo s sodniške funkcije,
4. s prenehanjem opravljanja sodniške funkcije na sodišču tiste stopnje, na katerem je opravljal sodniško funkcijo ob izvolitvi za člana personalnega sveta,
5. z izvolitvijo za člana sodnega sveta in
6. z dnem mirovanja sodniške funkcije po zakonu, ki ureja sodnike.

(3) Član personalnega sveta, ki mu je prenehal mandat po 1. točki prejšnjega odstavka, opravlja naloge člana personalnega sveta oziroma nadaljuje delo do izvolitve novega člana.

(4) Članu personalnega sveta preneha mandat po 2. točki drugega odstavka tega člena z dnem, ko personalni svet prejme njegovo pisno izjavo o odstopu. O tem se nemudoma obvesti sodni svet.

(5) Če članu personalnega sveta preneha mandat po 2., 3., 4., 5., in 6. točki drugega odstavka tega člena, postane član personalnega sveta za preostanek mandatne dobe tisti kandidat s seznama kandidatov, ki bi bil izvoljen, če ne bi bil izvoljen član, ki mu je prenehal mandat. Če ta kandidat v osmih dneh od poziva predsednika sodnega sveta ne sporoči, da sprejema mandat, se predlog za članstvo v personalnem svetu poda naslednjemu kandidatu z istega seznama kandidatov. Če na seznamu ni naslednjega kandidata, se opravijo nadomestne volitve v personalni svet.

(6) Sodni svet sprejme podrobnejša navodila o postopku in načinu volitev in akt objavi na spletnem mestu sodnega sveta.

5. oddelek
LETNI PROGRAM DELA IN LETNA POROČILA

76. člen
(letni program dela)

(1) Predsednik sodišča pripravi predlog letnega programa dela za naslednje leto in ga do 30. septembra tekočega leta pošlje predsedniku neposredno višjega sodišča, predsedniku vrhovnega sodišča in ministru, ti pa lahko na predlog letnega programa dela podajo odzivna priporočila do 15. novembra tekočega leta.

(2) Predsednik sodišča sprejme letni program dela do 15. decembra tekočega leta in ga pošlje predsedniku neposredno višjega sodišča, predsedniku vrhovnega sodišča in ministru.

(3) Predsednik vrhovnega sodišča in minister dvakrat letno na skupnih sestankih s predsedniki sodišč obravnavajo predloge in uresničitev sprejetih letnih programov dela ter sprejmejo ukrepe za usklajeno poslovanje sodišč.

77. člen
(vsebina letnega programa dela)

(1) Letni program dela vsebuje podatke in kazalnike o poslovanju sodišča v prihodnjem letu.

(2) Vsebino in obliko letnega programa dela po predhodnem mnenju ministra določi predsednik vrhovnega sodišča in akt objavi na spletnem mestu sodstva.

78. člen
(letno poročilo o poslovanju sodišča)

(1) Letno poročilo o poslovanju sodišča vsebuje podatke in kazalnike o poslovanju sodišča za preteklo leto s pojasnili. Podatki in kazalniki o poslovanju sodišča obsegajo podatke o organizaciji sodišča, kadrovske zasedenosti sodišča, doseganju časovnih standardov iz 80. člena tega zakona in uresničitvi letnega programa dela sodišča za preteklo leto s pojasnili.

(2) Osnutek letnega poročila o poslovanju sodišča se obravnava na letni konferenci sodnikov tega sodišča. Predsednik sprejme letno poročilo o poslovanju sodišča do 1. marca v tekočem letu ter ga pošlje neposredno višjemu sodišču, vrhovnemu sodišču, sodnemu svetu in ministrstvu in ga objavi na spletnem mestu sodišča.

(3) Vsebino in obliko letnega poročila o poslovanju sodišča po predhodnem mnenju ministra določi predsednik vrhovnega sodišča in akt objavi na spletnem mestu sodstva.

79. člen
(letno poročilo o poslovanju sodstva)

(1) Vrhovno sodišče pripravi letno poročilo o poslovanju sodstva, v katerem oceni izvajanje sodne oblasti.

(2) Letno poročilo o poslovanju sodstva vsebuje podatke in kazalnike o poslovanju sodišč, ki jih vsebujejo letna poročila o poslovanju sodišč, za vsako sodišče posebej, za vsa sodišča iste vrste in

stopnje skupaj, za specializirana sodišča, za vrhovno sodišče in za celotno sodstvo.

(3) Vrhovno sodišče pošlje letno poročilo o poslovanju sodstva državnemu zboru, v vednost pa sodnemu svetu in ministrstvu, do 15. maja v tekočem letu za preteklo leto in ga objavi na spletnem mestu sodstva.

80. člen (časovni standardi)

Časovne standarde, s katerimi se na podlagi podatkov in kazalnikov o poslovanju sodišč določi pričakovani čas opravljanja posameznih faz postopka in reševanja zadev na posameznih vrstah in stopnjah sodišč za prihodnje leto, po predhodnem mnenju ministra določi predsednik vrhovnega sodišča najpozneje do konca tekočega leta in akt objavi na spletnem mestu sodstva.

81. člen (merila za kakovost dela sodišč)

Merila za kakovost dela sodišč na področju sodne uprave, ki vsebujejo tudi enotna navodila za učinkovito izvajanje zadev sodne uprave za vsa sodišča, ter merila za kakovost dela sodišč na področjih poslovnega procesa in dostopa do sodišča, sprejme predsednik vrhovnega sodišča po predhodnem mnenju sodnega sveta, in akt objavi na spletnem mestu sodstva.

82. člen (povečanje števila nerešenih zadev)

(1) Vrhovno sodišče lahko sodišču, ki negativno odstopa glede na kazalnike o poslovanju sodišča ali izkazuje negativne trende pri kazalnikih o poslovanju sodišča v letnih poročilih o poslovanju sodišč za preteklo leto, naloži pripravo programa reševanja nerešenih zadev.

(2) Predsednik vrhovnega sodišča lahko pripravi in predlaga ministru program oziroma projekt državnega pomena za odpravo povečanega števila nerešenih zadev, ki ga sprejme Vlada Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: vlada), če se na sodiščih kljub izvedenim ukrepom poslovni rezultati v določenem roku ne izboljšajo zadovoljivo. Za izvedbo programa oziroma projekta se v proračunu Republike Slovenije zagotovijo potrebna sredstva, sodnikom, ki sodelujejo pri takem programu oziroma projektu, pa pripada dodatek za delo preko polnega delovnega časa za opravljanje dela na projektu v skladu z zakonom, ki ureja sistem plač v javnem sektorju.

83. člen (politika zaznavanja in obvladovanja korupcijskih tveganj ter izpostavljenosti sodišč)

(1) Predsednik vrhovnega sodišča spremlja morebitna korupcijska tveganja in izpostavljenost sodišč v praksi ter temu ustrezno prilagaja politiko zaznavanja in obvladovanja korupcijskih tveganj in izpostavljenosti sodišč. Spremembe in dopolnitve politike zaznavanja in obvladovanja korupcijskih tveganj in izpostavljenosti sodišč lahko predlaga tudi sodni svet.

(2) Politiko zaznavanja in obvladovanja korupcijskih tveganj in izpostavljenosti sodišč s soglasjem sodnega sveta določi predsednik vrhovnega sodišča in akt objavi na spletnem mestu sodstva.

6. oddelek
NADZORNE PRISTOJNOSTI

84. člen
(nadzor sodne uprave)

(1) Opravljanje zadev sodne uprave na sodiščih prve stopnje (torej tudi upravno sodišče?) nadzoruje predsednik sodišča višje stopnje (obdobni nadzor sodne uprave), na sodiščih vseh stopenj pa predsednik vrhovnega sodišča (občasni nadzor sodne uprave).

(2) Pri izvajanju nadzora sodne uprave lahko predsedniki sodišč višje stopnje zahtevajo pisna pojasnila in poročila o opravljanju posameznih nalog ter pregledujejo sodne spise, pri čemer ne smejo posegati v neodvisnost sodnika pri opravljanju sodniške funkcije. O pregledu spisa predsednik sodišča višje stopnje sestavi uradni zaznamek in ga vloži v spis.

(3) Na vsaka tri leta se izvede obdobni nadzor nad opravljanjem zadev sodne uprave, ki ga za posamezna sodišča prve stopnje opravi predsednik sodišča višje stopnje, za posamezno sodišče s položajem višjega sodišča pa predsednik vrhovnega sodišča, in o nadzoru pripravi poročilo. Poročilo se pošlje predsedniku vrhovnega sodišča, razen kadar nadzor opravlja predsednik vrhovnega sodišča, ta pa z njim seznanja predsednika nadzorovanega sodišča in ministra.

(4) Postopek in način izvajanja obdobnega in občasnega nadzora sodne uprave podrobneje določi predsednik vrhovnega sodišča in akt objavi na spletnem mestu sodstva.

85. člen

(nadzor nad delom sodišč glede spoštovanja pravice stranke do sojenja brez nepotrebne odlašanja in načela zakonitega sodnika)

(1) Če predsednik sodišča v okviru rednega spremljanja poslovanja sodišča oceni, da je bila ali bi lahko bila kršena pravica stranke do sojenja brez nepotrebne odlašanja ali da niso bila ali lahko ne bi bila spoštovana pravila o vrstnem redu reševanja zadev, o zakonskih rokih za razpis narokov ali izdelave sodnih odločb ali druga pravila procesnega vodstva sprejme enega ali več naslednjih ukrepov:

1. zahteva od sodnika, ki mu je zadeva dodeljena v reševanje, da brez odlašanja izdela poročilo;
2. zahteva vpogled v spis;
3. odredi prednostno reševanje zadeve;
4. določi rok za opravo ustreznih procesnih dejanj;
5. izvaja druge ukrepe po tem zakonu in zakonu, ki ureja pravico do sojenja brez nepotrebne odlašanja.

(2) Če predsednik sodišča višje stopnje v okviru rednega spremljanja poslovanja sodišč nižje stopnje oceni, da je bila ali bi lahko bila kršena pravica stranke do sojenja brez nepotrebne odlašanja ali da niso bila ali lahko ne bi bila spoštovana pravila o vrstnem redu reševanja zadev, o zakonskih rokih za razpis narokov ali izdelavo sodnih odločb ali druga pravila procesnega vodstva sprejme enega ali več naslednjih ukrepov:

1. od predsednika sodišča nižje stopnje zahteva poročilo o poteku reševanja zadeve in izvajanju ukrepov iz prvega odstavka tega člena;
2. odredi predsedniku sodišča nižje stopnje pregled poslovanja in pripravo poročila v konkretni zadevi;
3. odredi predsedniku sodišča nižje stopnje izvedbo enega ali več ukrepov iz prejšnjega odstavka, lahko pa jih izvede tudi sam.

86. člen
(pregled poslovanja v konkretni zadevi)

(1) Predsednik sodišča višje stopnje lahko v konkretni zadevi odredi pregled poslovanja ne glede na to, ali je bilo o zadevi že pravnomočno odločeno.

(2) Predsednik sodišča višje stopnje odredi pregled poslovanja iz prejšnjega odstavka, če prejme obrazloženo zahtevo predsednika vrhovnega sodišča, sodnega sveta, disciplinskega tožilca, disciplinskega sodišča ali ministra.

(3) Na zahtevo predsednika sodišča višje stopnje o utemeljenosti zahteve predsednika vrhovnega sodišča, disciplinskega tožilca, disciplinskega sodišča ali ministra za pregled poslovanja odloči sodni svet. Odločitev sodnega sveta je dokončna.

(4) Predsednik sodišča višje stopnje pošlje poročilo o pregledu poslovanja sodniku, ki je obravnaval zadeve in s katerim je nadzor neposredno povezan, ki ima možnost, da se o navedbah in ugotovitvah v poročilu o pregledu poslovanja pisno izjavi v osmih dneh od prejema poročila. Poročilo se skupaj z morebitno pisno izjavo sodnika pošlje predsedniku sodišča, kjer je bil opravljen pregled poslovanja, če je bil pregled opravljen na zahtevo iz drugega odstavka tega člena, pa tudi vložniku zahteve.

(5) Predsednik vrhovnega sodišča, sodni svet, disciplinski tožilec ali disciplinsko sodišče, minister, predsednik sodišča višje stopnje in predsednik sodišča, kjer je bil opravljen pregled poslovanja, lahko podatke oziroma ocene iz poročila uporabijo za izvedbo ali predlaganje uvedbe ukrepov ali postopkov po določbah tega zakona, zakona, ki ureja sodnike, in zakona, ki ureja varstvo pravice do sojenja brez nepotrebne odlašanja, zlasti glede ocene sodnikov, postopka ugotavljanja disciplinske odgovornosti sodnika, za izvedbo ali predlaganje uvedbe ukrepov ali postopkov na podlagi drugih zakonskih pristojnosti ali obveznosti ministrstva.

7. oddelek
PRIZNANJA

87. člen
(dan pravosodja)

(1) Dan pravosodja je 4. november.

(2) Predsednik vrhovnega sodišča praviloma na dan pravosodja podeljuje sodnikom in sodnemu osebju priznanja za posebne delovne uspehe, za uspešno končane zahtevne projekte z njihovega delovnega področja in za nadpovprečno prizadevno opravljanje nalog ali izvajanje pooblastil.

(3) Za potrebe izvajanja nalog iz prejšnjega odstavka vrhovno sodišče obdeluje naslednje osebne podatke: osebno ime, strokovni naslov, znanstveni naslov, datum in kraj rojstva, naslov prebivališča, funkcijo, naziv ali delovno mesto, razlog podelitve in vrsto priznanja.

(4) Podatki o osebnem imenu, strokovnem ali znanstvenem naslovu, funkciji, nazivu ali delovnem mestu, razlog podelitve in vrsta priznanja so javni. Javno objavljeni podatki se lahko izbrišejo ob naslednji podelitvi priznanj. Podatki se hranijo pet let, nato se arhivirajo v skladu z zakonom, ki ureja varstvo dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhive.

(5) Vrste priznanj, podrobnejše pogoje in postopek podeljevanja priznanj ter oblike priznanj določi predsednik vrhovnega sodišča in akt objavi na spletnem mestu sodstva.

V. poglavje
SODNIKI POROTNIKI

88. člen
(sodniki porotniki)

(1) Državljanke in državljani sodelujejo pri izvajanju sodne oblasti kot sodnice porotnice in sodniki porotniki (v nadaljnjem besedilu: sodnik porotnik) pri sodiščih, ki imajo položaj okrožnega sodišča, in so pod pogoji, ki jih določa zakon, v svojih pravicah in dolžnostih izenačeni s sodniki.

(2) Udeležba pri izvajanju sodne oblasti je častna.

(3) Predsednik vrhovnega sodišča določi število sodnikov porotnikov pri posameznem sodišču, ki ima položaj okrožnega sodišča, na predlog predsednika vsakega od teh sodišč.

89. člen
(mandat)

Mandat sodnikov porotnikov traja pet let. Po poteku mandata so sodniki porotniki lahko znova imenovani.

90. člen
(pogoji za imenovanje)

(1) Za sodnika porotnika je lahko imenovan, kdor izpolnjuje naslednje pogoje:

1. je državljan Republike Slovenije;
2. ima znanje slovenskega jezika;
3. je poslovno sposoben in ima zdravstveno sposobnost za opravljanje funkcije sodnika porotnika;
4. je dopolnil 30 let starosti;
5. ni bil pravnomočno obsojen zaradi naklepne kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti;
6. zoper njega ni bila vložena pravnomočna obtožnica ali na podlagi obtožnega predloga razpisana glavna obravnava zaradi naklepne kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti in
7. ni član organov politične stranke.

(2) Za sodnika porotnika ne more biti imenovan tisti, za katerega na podlagi njegovega dosedanjega dela, ravnanja in vedenja ni mogoče pričakovati, da bo pri sojenju spoštoval pravni red in odločal po svoji vesti.

91. člen
(imenovanje)

(1) Predsednik višjega sodišča imenuje in razrešuje sodnike porotnike pri okrožnih sodiščih z območja višjega sodišča.

(2) Pred ponovnim imenovanjem kandidatov za sodnike porotnike predsednik višjega sodišča pridobi mnenje predsednika pristojnega okrožnega sodišča o njihovem dosedanjem opravljanju dolžnosti sodnika porotnika.

92. člen
(predlaganje kandidatov)

(1) Kandidate za sodnike porotnike okrožnih sodišč lahko predlagajo predstavniški organi občin z območja sodišča, pri katerem bodo ti imenovani kot sodniki porotniki, lahko pa tudi nevladne organizacije, ki so registrirane in delujejo na tem območju. Nevladne organizacije predlagajo kandidate za sodnike porotnike predstavniskemu organu tiste občine, na območju katere so registrirane in delujejo. Predstavniški organ občine pošlje združen seznam kandidatov predsedniku višjega sodišča.

(2) Med predlaganimi kandidati imenuje predsednik višjega sodišča sodnike porotnike posameznega sodišča v sorazmerju s številom prebivalcev posamezne občine, ki je predlagala kandidate.

93. člen
(postopek imenovanja)

(1) Sodniki porotniki morajo biti imenovani pred iztekom časa, za katerega so bili imenovani sodniki porotniki tekočega mandata.

(2) Predsedniki okrožnih sodišč najpozneje pet mesecev pred potekom mandata sodnikom porotnikom tekočega mandata objavijo poziv na spletnem mestu sodstva, pozovejo predstavniške organe občin, da predlagajo kandidate za imenovanje, in določijo rok, do katerega je treba vložiti predloge, predstavniški organi občin pa o pozivu obvestijo tiste nevladne organizacije, ki so registrirane in delujejo na območju njihove občine.

(3) Predlagatelji iz prejšnjega odstavka k svojim predlogom priložijo dokazila o izpolnjevanju pogojev za imenovanje sodnikov porotnikov.

(4) Predsedniki okrožnih sodišč pošljejo pravočasne in popolne predloge predsednikom višjih sodišč. Če je za sodnika porotnika predlagana oseba, ki je to dolžnost opravljala že doslej, se priložijo tudi mnenja iz drugega odstavka 91. člena tega zakona.

(5) Če do izteka roka iz drugega odstavka tega člena ni vloženo najmanj tolikšno število predlogov, kot je število mest sodnikov porotnikov, ki jim poteče mandat, predsednik višjega sodišča presodi, ali bo potreben dodaten poziv predlagateljem za vložitev predlogov ali pa bo imenoval sodnike porotnike tudi med sodniki porotniki, ki so to dolžnost opravljali že do zdaj in soglašajo s ponovnim imenovanjem.

(6) V primeru iz prejšnjega odstavka predsedniku višjega sodišča ni treba upoštevati zahteve po sorazmerju med številom sodnikov porotnikov in številom prebivalcev občin iz drugega odstavka prejšnjega člena.

(7) Če imenovanje sodnikov porotnikov ni opravljeno do poteka mandata sodnikom porotnikom tekočega mandata, ostanejo ti sodniki porotniki na dolžnosti do imenovanja sodnikov porotnikov novega mandata.

94. člen
(prisega in usposabljanje)

(1) Pred nastopom dolžnosti sodnik porotnik izreče naslednjo prisego: »Prisegam, da bom pri sojenju spoštoval/spoštovala pravni red in da bom odločal/odločala po svoji vesti.«.

(2) Če je izvedba prisega iz prejšnjega odstavka zaradi okoliščin izrednega dogodka po 106. členu tega zakona otežena ali onemogočena, lahko predsednik višjega sodišča odloči, da pred nastopom dolžnosti sodnik porotnik poda prisego pisno. Šteje se, da v tem primeru ta oseba nastopi dolžnost sodnika

porotnika s trenutkom, ko sodišče prejme njeno podpisano prisego v besedilu iz prejšnjega odstavka, kar ugotovi predsednik višjega sodišča, ki ga je imenoval.

(3) Sodniki porotniki se strokovno usposobijo na izobraževanjih, ki jih v ta namen organizira CIP.

(4) Minister določi vsebino in trajanje programa strokovnega usposabljanja.

95. člen (razrešitev in prenehanje mandata)

(1) Sodnik porotnik se razreši, če dolžnost sodnika porotnika opravlja nevestno ali neredno.

(2) Sodnik porotnik odgovarja za škodo, ki jo neposredno povzroči z nevestnim ali nerednim opravljanjem dolžnosti.

(3) Sodniku porotniku preneha mandat:

1. če se odpove mandatu sodnika porotnika,
2. če mu preneha državljanstvo Republike Slovenije,
3. če je s pravnomočno odločbo postavljen pod skrbništvo ali ne izpolnjuje več pogoja splošne zdravstvene zmožnosti,
4. če je pravnomočno obsojen za naklepno kaznivo dejanje, ki se preganja po uradni dolžnosti;
5. ko dopolni 70 let starosti,
6. če postane član organov politične stranke in
7. če ne priseže najpozneje v 60 dneh od dneva imenovanja za sodnika porotnika, razen če ne priseže iz razlogov, na katere sam ne more vplivati.

(4) Šteje se, da je razlog iz prejšnjega odstavka podan:

1. iz 1. točke 60. dan po prispetju pisne odpovedi na višje sodišče;
2. iz 2., 3. in 4. točke z dnem pravnomočnosti odločbe pristojnega organa;
3. iz 5. točke z iztekom koledarskega leta, v katerem je sodnik porotnik dopolnil 70 let;
4. iz 6. točke z dnem pravnomočnosti odločbe predsednika višjega sodišča;
5. iz 7. točke ko preteče 60 dni od imenovanja sodnika porotnika.

(5) V primerih iz prvega odstavka tega člena izda predsednik višjega sodišča na obrazložen predlog predsednika okrožnega sodišča odločbo o razrešitvi, pri čemer ima sodnik porotnik pravico do izjave. V primerih iz tretjega odstavka tega člena izda predsednik višjega sodišča na obrazložen predlog predsednika okrožnega sodišča ugotovitveno odločbo o prenehanju mandata sodnika porotnika.

96. člen (podaljšanje mandata)

V zadevah, v katerih bi se zastaralni rok iztekel v dveh letih od izteka koledarskega leta, v katerem bi sodnik porotnik, ki sodeluje pri sojenju v teh zadevah, dopolnil 70 let, ali v zadevah, v katerih je v trenutku prenehanja mandata sodnika porotnika iz 5. točke tretjega odstavka prejšnjega člena odrejen pripor, se sodniku porotniku ne glede na tretji odstavek prejšnjega člena mandat podaljša do končanja zadeve.

97. člen (nagrada in povračilo stroškov)

Minister določi nagrado in povračilo stroškov, ki pripadajo sodnikom porotnikom za sodelovanje pri

sojenju.

VI. poglavje SODNO OSEBJE

98. člen (sodno osebje)

(1) Sodno osebje opravlja delo na uradniških in strokovno-tehničnih delovnih mestih v skladu s predpisi, ki urejajo javne uslužbence, in predpisi, ki urejajo sistem plač v javnem sektorju.

(2) V okviru izobraževalnih programov CIP sodno osebje v enem letu po sklenitvi pogodbe o zaposlitvi opravi obvezno usposabljanje iz poznavanja določil sodnega reda in pravilnika, ki ureja vpisnike, imenike in pomožne knjige. Ta obveznost ne velja za sodno osebje, ki je opravilo pravniški državni izpit. O opravljenem usposabljanju CIP obvesti predsednika sodišča.

(3) Če se javni uslužbenec iz prejšnjega odstavka ne udeleži usposabljanja, se šteje, da ne izpolnjuje pogojev za delovno mesto, ki ga zaseda. Rok iz prejšnjega odstavka se iz upravičenih razlogov lahko podaljša največ za eno leto, o čemer odloči predsednik sodišča.

(4) Minister določi vsebino in trajanje programa usposabljanja iz poznavanja sodnega reda in pravilnika, ki ureja vpisnike, imenike in pomožne knjige.

99. člen (sodelovanje sodnega osebja pri opravljanju nujnih procesnih dejanj)

(1) Sodnemu osebju, ki sodeluje pri opravljanju nujnih procesnih dejanj izven delovnega časa, se lahko odredita opravljanje dela v manj ugodnem delovnem času in pripravljenost za delo.

(2) Delo v manj ugodnem delovnem času je:

1. izmensko delo;
2. delo v neenakomerno razporejenem delovnem času;
3. delo prek polnega delovnega časa;
4. delo ponoči, v nedeljo in na dan, ki je z zakonom določen kot dela prost dan ali praznik.

(3) Pripravljenost za delo je poseben delovni pogoj, ki pomeni dosegljivost po telefonu ali drugih komunikacijskih sredstvih za potrebe sodelovanja pri opravljanju nujnih procesnih dejanj. Pripravljenost za delo se ne šteje v delovni čas.

(4) Čas, ko sodno osebje sodeluje pri opravljanju nujnih procesnih dejanj, se šteje v delovni čas.

(5) Sodni red določi najdaljši sprejemljivi čas prihoda na delovno mesto ali kraj, kjer se opravlja nujno procesno dejanje.

(6) Za opravljeno delo v manj ugodnem delovnem času in za čas pripravljenosti za delo sodnemu osebju pripadajo dodatki v skladu z zakonom, ki ureja sistem plač v javnem sektorju. Višina dodatkov iz tega člena se določi s kolektivno pogodbo za javni sektor. Dodatki iz tega člena pripadajo sodnemu osebju le za čas opravljanja dela v času, ki je manj ugoden, oziroma le za čas pripravljenosti za delo.

100. člen

(sodniški pomočniki)

- (1) Sodišča imajo sodniške pomočnike, ki opravljajo svoje delo na uradniških delovnih mestih.
- (2) Sodniški pomočniki opravljajo manj zahtevna dela in pravna opravila v skladu s procesnimi predpisi.
- (3) S sodnim redom se lahko določi, da sodniški pomočniki poleg nalog iz prejšnjega odstavka vodijo notranje organizacijske enote na sodiščih.
- (4) Razen če procesni predpisi določajo drugače, je zoper odločitev sodniškega pomočnika dovoljeno pravno sredstvo, o čemer odloči sodnik istega sodišča.

101. člen
(strokovni sodelavci)

- (1) Sodišča imajo strokovne sodelavce, ki opravljajo svoje delo na uradniških delovnih mestih.
- (2) Strokovni sodelavci v posameznih zadevah izven glavne obravnave zaslišujejo stranke, priče in izvedence, opravljajo zahtevnejše priprave za glavno obravnavo, poročajo na sejah senatov, izdelujejo osnutke sodnih odločb, pod vodstvom sodnika vodijo glavne obravnave ter opravljajo drugo delo v skladu s procesnimi predpisi po odredbi sodnika.
- (3) Razen če procesni predpisi določajo drugače, je zoper odločitev strokovnega sodelavca dovoljeno pravno sredstvo, o čemer odloči sodnik istega sodišča.

102. člen
(sodniški pripravniki)

Pripravniki, ki se v skladu z zakonom, ki ureja pravniški državni izpit, na sodišču usposablajo za opravljanje pravniškega državnega izpita (sodniški pripravniki), lahko spremljajo naroke, glavne obravnave ter seje senatov, izdelujejo osnutke sodnih odločb in drugih sodnih pisanj, sprejemajo na zapisnik vloge strank in pišejo zapisnike.

103. člen
(omejitev pravice do stavke)

- (1) Pravica do stavke sodnega osebja je omejena.
- (2) V času stavke sodno osebje opravlja delo na razpisanih narokih, glavnih obravnavah oziroma javnih sejah ter skrbi za izdajo in odpravo odločb v zakonitem roku. V zadevah, ki so po zakonu določene, da so nujne, ali so nujne po naravi stvari, sodno osebje posluje tudi v času stavke.

104. člen
(število mest in sistemizacija sodnega osebja)

- (1) Predsednik vrhovnega sodišča določi število in vrste delovnih mest sodnega osebja za posamezna sodišča.
- (2) Predsednik vrhovnega sodišča daje soglasje k aktu o sistemizaciji posameznega sodišča, razen če gre za manjše spremembe sistemizacije, ki ne pomenijo finančnih posledic za sodišče.

(3) Merila za določitev števila in vrst delovnih mest iz prvega odstavka tega člena glede na povprečno obremenitev in pričakovano storilnost za posamezno vrsto delovnih mest po predhodnem mnenju ministra določi predsednik vrhovnega sodišča določi in akt objavi na spletnem mestu sodstva.

VII. poglavje POSLOVANJE SODIŠČ

105. člen (poletno poslovanje sodišč)

(1) Sodišča v času od 15. julija do 15. avgusta poslujejo v omejenem obsegu (poletno poslovanje).

(2) V času poletnega poslovanja sodišča razpisujejo naroke in odločajo v nujnih zadevah. V teh zadevah procesni roki tečejo.

(3) Nujne zadeve iz prejšnjega odstavka so:

1. preiskave in sojenje v kazenskih zadevah, v katerih je obdolžencu odvzeta ali omejena prostost;
2. postopki v zvezi z izvrševanjem kazni zapora, v katerih odloča sodišče;
3. upravni spori v zvezi z izvrševanjem kazni zapora, ki urejajo odločanje o pravicah obsojenk, ki so noseče ali so rodile med prestajanjem kazni zapora, odločanje o ugodnostih obsojencev ali odločanje o prekinitvi prestajanja kazni zapora;
4. kazenski postopki proti mladoletnikom in upravni spori v zvezi z izvrševanjem kazenskih sankcij za mladoletnike;
5. nepravdne zadeve o pridržanju oseb v psihiatričnih zdravstvenih organizacijah;
6. nepravdne zadeve po zakonu, ki ureja preprečevanje nasilja v družini;
7. izvršilne zadeve v zvezi s postopki za varstvo koristi otrok;
8. postopki v zadevah zavarovanja;
9. spori za objavo popravka objavljene informacije;
10. popis zapustnikovega premoženja;
11. postopki zaradi insolventnosti in prisilnega prenehanja;
12. druge zadeve, za katere tako določa zakon.

(4) V času poletnega poslovanja lahko sodišča odločajo tudi v zadevah, ki niso nujne (nenujne zadeve). V teh zadevah procesni roki in roki za izdelavo končnih sodnih odločb ne tečejo, sodišče pa lahko razpiše narok le, če s tem soglašajo vse stranke. Če je sodno pisanje v nenujni zadevi vročeno v času poletnega poslovanja, začne procesni rok teči prvi naslednji dan, ko se izteče poletno poslovanje, na kar sodišče opozori stranko na sodnem pisanju, ovojnici ali drugi listini, ki se priloži k sodnemu pisanju.

106. člen (poslovanje sodišč ob izrednem dogodku)

(1) V primeru vojnega ali izrednega stanja, naravne ali druge nesreče ali drugega izrednega dogodka (v nadaljnjem besedilu: izredni dogodek), ki v večjem obsegu omejujejo redno izvajanje sodne oblasti, predsednik vrhovnega sodišča z odredbo, ki se objavi v uradnem listu, določi način poslovanja posameznih ali vseh sodišč glede na okoliščine izrednega dogodka. Pred objavo odredbe v uradnem listu predsednik vrhovnega sodišča z njeno vsebino seznanja ministra.

(2) Z odredbo iz prejšnjega odstavka se glede na okoliščine izrednega dogodka določijo:

1. eno, več ali vsa sodišča, ki poslujejo v skladu z odredbo;
2. posebni ukrepi, s katerimi se določi način poslovanja enega ali več sodišč na način, da se v čim večjem obsegu zagotovi redno izvajanje sodne oblasti in
3. čas veljavnosti odredbe.

(3) Če se z odredbo iz prvega odstavka tega člena določi omejen obseg poslovanja v skladu s prejšnjim členom, se lahko glede na okoliščine izrednega dogodka določi tudi:

1. da se vse ali nekatere zadeve iz 8. do 12. točke tretjega odstavka prejšnjega člena ne štejejo za nujne ali da se zanje določi drugačen obseg poslovanja in
2. da sodišča v vseh ali nekaterih nenujnih zadevah poslujejo v neomejenem obsegu.

(4) Če posamezno sodišče zaradi izrednega dogodka ne more poslovati, predsednik vrhovnega sodišča z odredbo iz prvega odstavka tega člena določi drugo stvarno oziroma krajevno pristojno sodišče, ki bo za čas trajanja izrednega dogodka pristojno za zadeve tega sodišča.

(5) Predsednik vrhovnega sodišča glede na okoliščine izrednega dogodka mesečno preverja upravičenost ukrepov, določenih v odredbi iz prvega odstavka tega člena.

(6) Če je zaradi izrednega dogodka onemogočeno poslovanje vseh sodišč in oteženo uveljavljanje pravic strank, roki za uveljavljanje pravic strank v sodnih postopkih, ki so določeni z zakonom, ne tečejo, kar določi vlada na predlog predsednika vrhovnega sodišča s sklepom, ki se objavi v uradnem listu.

(7) Trajanje ukrepov se sme določiti za toliko časa, kolikor traja izredni dogodek, vendar najdlje za tri mesece. Če izredni dogodek traja dlje kot tri mesece, se veljavnost ukrepov z odredbo iz prvega odstavka tega člena lahko podaljša, vendar vsakič najdlje za tri mesece.

107. člen (organiziranje varovanja na sodišču)

(1) Za zagotovitev nemotenega izvajanja sodne oblasti, varnosti sodnikov, sodnega osebja, strank in drugih udeležencev v postopkih pred sodišči in vzdrževanja reda na sodišču predsednik vrhovnega sodišča na predlog generalnega sekretarja, predsednik sodišča pa na predlog direktorja sodišča, če ga sodišče ima, odloča o organiziranju varovanja ljudi in premoženja tako na varovanem območju sodišča kot tudi pri zunanjem poslovanju sodišč z varnostnim osebjem in sistemi tehničnega varovanja v skladu z zakonom, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij, zakonom, ki ureja zasebno varovanje, in sodnim redom.

(2) Naloge varovanja iz prejšnjega odstavka opravljajo pravosodni policisti in izvajalci zasebnega varovanja.

(3) Sodni red določi podrobnejšo ureditev izvajanja varovanja.

(4) Minister določi varnostne standarde poslovanja sodišč, s katerimi se opredelijo načini, vrste in obseg varovanja ljudi in premoženja.

108. člen (posebni varnostni ukrepi)

(1) Generalni sekretar in direktor sodišča za nemoteno izvajanje sodne oblasti in zagotovitev varnosti sodnikov, sodnega osebja, strank v postopkih, drugih oseb na sodišču ter premoženja in dokumentacije, na podlagi ocene stopnje tveganja odločita o uporabi in trajanju enega ali več naslednjih posebnih

varnostnih ukrepov:

1. snemanju in shranjevanju komunikacij;
2. namestitvi radijske opreme, ki onemogoča delovanje radiokomunikacijskih storitev;
3. namestitvi naprav za zaznavanje nevarnih in prepovedanih predmetov ter snovi in vzpostavitvi dodatnih pristopnih kontrol;
4. namestitvi avdio oziroma videonadzora.

(2) V primeru visoke ogroženosti se za izvedbo varovanja sodnikov in objektov sodišč uporablja predpis, ki ureja varovanje določenih oseb, prostorov, objektov in okolišev objektov, ki jih varuje policija.

(3) Glede na dejstva in okoliščine iz ocene stopnje tveganja se ob predhodni presoji sorazmernosti ukrepi iz prvega in drugega odstavka tega člena izvajajo omejeno na posamezno zadevo, za posamezen del ali celotno varovano območje sodišča oziroma pri zunanjem poslovanju v posamezni zadevi ter omejen čas, ki je v skladu z oceno stopnje tveganja nujno potreben za zagotovitev varnosti ljudi, premoženja, objektov in predmetov, vključno z dokumentarnim gradivom.

(4) Ukrep snemanja in shranjevanja komunikacij iz 1. točke prvega odstavka tega člena se sme nanašati le na dohodne komunikacije (telefonski klici, elektronska pošta, telefaks, elektronski predali, glasovna pošta, storitev SMS, MMS in podobno), ki jih osebe, ki želijo komunicirati s sodiščem, pošljejo na službena sredstva elektronskih komunikacij sodišča, pri čemer je treba zagotoviti, da so te osebe predhodno obveščene o snemanju, njegovem namenu in trajanju hranjenja posnetka, v drugih podobnih primerih pa, da so o shranjevanju vsebine komunikacije, njegovem namenu in trajanju shranjevanja obveščene na drug primeren način (objave na spletnem mestu sodišča, opozorila v sistemu elektronske pošte in podobno).

(5) Pri uvedbi in izvajanju ukrepa avdio- in videonadzora iz 4. točke prvega odstavka tega člena se uporabljajo določbe zakona, ki ureja varstvo osebnih podatkov, pri čemer za uvedbo videonadzora vhoda v sodišče ni potrebno soglasje lastnika poslovne stavbe. Posnetki avdio- ali videonadzora se lahko hranijo največ 60 dni, nato se morajo uničiti. Posnetki se ne uničijo v tistem obsegu, v katerem je bila ugotovljena kršitev predpisov, oziroma če je potrebno sporočanje podatkov policiji, državnemu tožilstvu, sodišču ali drugemu pristojnemu organu v skladu z zakonom.

(6) Predsednik sodišča o uvedbi posebnih varnostnih ukrepov obvesti sodnike in sodno osebje, na katere se varnostni ukrepi nanašajo. Obvestilo o uvedbi posebnih varnostnih ukrepov za stranke, udeležence v postopkih in obiskovalce se objavi ob vstopu na sodišče. Z obvestilom, ki vsebuje navedbo dodatnih varnostnih ukrepov, morajo biti stranke, udeleženci v postopkih in obiskovalci seznanjeni praviloma pred začetkom njihovega izvajanja ali glede na okoliščine konkretne zadeve najpozneje, ko se ukrepi začnejo izvajati.

109. člen

(obdelava osebnih podatkov v vpisnikih, imenikih, pomožnih knjigah, registrih, evidencah in javnih knjigah)

(1) Sodišča obdelujejo in naprej posredujejo osebne in druge podatke v vpisnikih, imenikih, pomožnih knjigah, registrih in javnih knjigah v skladu s tem zakonom, procesnimi predpisi, zakoni, ki urejajo varstvo osebnih podatkov, zakonom, ki ureja ravnanje s tajnimi podatki, in drugimi zakoni, ki urejajo pristojnost sodišč. Dostop do vsebine podatkov vključno z arhiviranimi podatki imajo za potrebe izvajanja sodnih postopkov, obveščanja javnosti, izvajanja lastnih statističnih ali drugih raziskav ter odločanja o dostopu do informacij javnega značaja odgovorne osebe sodišča, ki delajo na navedenih področjih, druge osebe pa v skladu s tem členom in z določbami zakonov, ki urejajo varstvo osebnih podatkov. Podatki iz vpisnikov, imenikov in pomožnih knjig se zaradi pravne varnosti oseb hranijo trajno, podatki iz registrov, evidenc in javnih knjig iz pristojnosti sodišča pa v skladu z roki iz zakonov, ki urejajo registre, evidence in javne knjige.

(2) Sodišče hrani vpisnike, imenike in pomožne knjige v skladu z zakonom, ki ureja varstvo dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhive, in zakoni, ki urejajo varstvo osebnih podatkov. Registri, evidence in javne knjige iz pristojnosti sodišč se hranijo v skladu z zakoni, ki urejajo registre, evidence in javne knjige.

(3) Posameznik, na katerega se nanašajo osebni podatki, lahko zahteva seznanitev z vsebino lastnih osebnih podatkov v vpisnikih, imenikih in pomožnih knjigah v skladu s procesnimi predpisi ali v skladu z določbami zakonov, ki urejajo varstvo osebnih podatkov, če ti izrecno urejajo uresničevanje pravic v sodnih postopkih. Pravica do seznanitve z lastnimi osebnimi podatki v vpisnikih, imenikih, pomožnih knjigah ne vključuje informacije o konkretnih zaposlenih, ki so vpogledovale v osebne podatke posameznika (notranji uporabniki) ali jih drugače obdelovale. Predsednik sodišča lahko dovoli, da se z vsebino osebnih in drugih podatkov iz navedenih zbirk seznanijo tudi druge osebe, ki izkažejo, da imajo pravni interes za seznanitev s temi podatki v skladu s procesnimi predpisi ali zakoni, ki urejajo pristojnost sodišč.

(4) Predsednik sodišča dovoli obdelavo podatkov iz vpisnikov, imenikov, evidenc in spisov sodišča pravnim in fizičnim osebam, ki izkažejo, da podatke potrebujejo za znanstvenoraziskovalne, zgodovinskoraziskovalne in statistične namene. Pri odločitvi o zahtevi pravnih in fizičnih oseb predsednik sodišča upošteva dejanske možnosti za pridobitev podatkov in vpliv zahteve na izvajanje sodne oblasti ter pogoje, ki jih določa zakon, ki ureja varstvo osebnih podatkov. Dovoljenje se lahko nanaša le na vpisnike, imenike, evidence in spise, ki so arhivirani. Organizacija ali posameznik lahko v podatke iz vpisnikov, imenikov, evidenc in spisov sodišča vpogleda ali jih prepíše brezplačno, kopira ali izpiše pa jih na svoje stroške. Vpogled, prepis, kopiranje ali izpis se opravi pod nadzorom javnega uslužbenca sodišča, ki je za to pisno pooblaščen.

(5) Če gre v zadevah iz prejšnjega odstavka za informatizirane zbirke podatkov, ki se nanašajo na več sodišč, izda dovoljenje iz prejšnjega odstavka predsednik vrhovnega sodišča po predhodnem soglasju predsednikov sodišč.

110. člen (pravna pomoč)

(1) V zadevah iz sodne pristojnosti si sodišča dajejo pravno pomoč, ki obsega opravljanje postopkovnih dejanj ter posredovanje osebnih in drugih podatkov, v skladu z zakonom.

(2) Drugim državnim organom, organom samoupravnih lokalnih skupnosti in nosilcem javnih pooblastil dajejo sodišča pravno pomoč s posredovanjem podatkov, spisov in listin na vpogled oziroma omogočajo njihovo kopiranje, izpis ali prepis, kadar tako določa zakon.

111. člen (obravnava vprašanj strokovne narave)

Sodišče višje stopnje lahko od sodišča nižje stopnje na svojem območju zahteva podatke iz vpisnikov, imenikov, evidenc in sodnih spisov, če izkaže, da podatke potrebuje za obravnavo vprašanj strokovne narave, obravnavo osnutkov predpisov ali drugega gradiva, ki je bilo sodišču poslano v mnenje ali pripombe, oziroma obravnavo vsebin, ki so splošnega pomena za sodišče.

112. člen (obdelava osebnih podatkov iz sodnih spisov)

(1) Sodišča obdelujejo osebne in druge podatke v okviru in za namen sodnega odločanja v zadevah

sodišča ter za opravljanje zadev sodne in pravosodne uprave v skladu s tem zakonom, zakoni, ki urejajo pristojnost sodišč, procesnimi zakoni, zakonom, ki ureja ravnanje s tajnimi podatki, in zakoni, ki urejajo varstvo osebnih podatkov.

(2) Osebnih podatki, ki jih sodišča obdelujejo po zakonu, ki ureja varstvo osebnih podatkov, morajo biti potrebni, ustrezni in po obsegu primerni namenom, za katere se zbirajo in naprej obdelujejo.

(3) Sodnik ali senat, ki odloča v zadevi iz sodne pristojnosti, skrbi, da so osebni podatki v spisih in zbirkah osebnih podatkov iz pristojnosti sodišč čim bolj točni, popolni, posodobljeni in zanesljivi, ter jih popravi, dopolni, blokira ali izbriše, ko izve, da je to potrebno, v skladu s procesnimi zakoni glede zadeve sodišča, v kateri odloča.

(4) Posameznik, na katerega se nanašajo osebni podatki v sodnem postopku, uresničuje svojo zahtevo za popravek, dopolnitev, blokiranje ali izbris osebnih podatkov, pridobivanje drugih informacij in dostopa do osebnih podatkov s pravico do vpogleda v spis, ugovorov, rednih ali izrednih pravnih sredstev ali drugih oblik sodnega varstva v skladu s procesnimi predpisi v njegovi zadevi, ali v skladu z določbami zakonov, ki urejajo varstvo osebnih podatkov, če ti izrecno urejajo uresničevanje pravic v sodnih postopkih. O uveljavljanju pravic v zadevi sodišča odloča v skladu s procesnimi predpisi pristojni sodeči sodnik, predsednik sodečega senata, strokovni sodelavec ali sodniški pomočnik po odredbi pristojnega sodečega sodnika ali predsednika sodečega senata.

113. člen

(čezmejno posredovanje osebnih podatkov)

(1) Sodišča čezmejno in brezplačno posredujejo osebne podatke iz spisov, vpisnikov, imenikov, pomožnih knjig, registrov in javnih knjig iz pristojnosti sodišč pristojnim sodnim organom držav članic Evropske unije, tretjih držav in mednarodnih organizacij, če tako določa zakon, mednarodna pogodba ali neposredno uporaben pravni akt ali odločitev mednarodne organizacije, na katero je Republika Slovenija prenesla uresničevanje dela svojih suverenih pravic (v nadaljnjem besedilu: čezmejno posredovanje).

(2) Sodišča pri posredovanju podatkov, če je to glede na vsebino podatkov ali zaprosila organa iz prejšnjega odstavka potrebno, posebej navedejo stanje njihove točnosti, popolnosti, posodobljenosti in zanesljivosti ter zaprosijo za enako delovanje sodnih organov, ki jim zagotovijo potrebne osebne podatke s čezmejno izmenjavo. Pri obdelavi prejetih podatkov iz držav članic Evropske unije, tretjih držav ali mednarodnih organizacij so sodišča vezana na omejitve, ki jih je določil organ posredovanja podatkov.

(3) Pri čezmejnem posredovanju podatkov se osebni podatki posredujejo le sodnim organom ali drugim podobnim organom drugih držav ali mednarodnih organizacij, če so potrebni za delovanje oziroma odločanje teh organov in če njihova obdelava ni v neskladju z nameni iz tretjega odstavka 3. člena in prvega odstavka 4. člena tega zakona.

(4) Sodnim organom iz tretjih držav se podatki lahko posredujejo le na podlagi mednarodne pogodbe, drugega zakona ali v skladu z odločbo državnega nadzornega organa za varstvo osebnih podatkov po določbah zakonov, ki urejajo varstvo osebnih podatkov. Sodni organi tretjih držav so vezani na omejitve obdelave podatkov, ki jih na podlagi pravnega reda Republike Slovenije določi sodišče Republike Slovenije, ki posreduje osebne podatke iz Republike Slovenije, zlasti zaradi varstva postopkovnih interesov, tajnosti postopkov, zasebnosti oseb ali varstva domneve nedolžnosti in pravic do poštenega sojenja. Sodišče Republike Slovenije lahko te omejitve označi tudi s priloženimi opombami, ki se nanašajo na opis stanja zadeve oziroma faze sodnega postopka ali na pomen uradnega zapisa po pravnem redu Republike Slovenije.

114. člen
(pridobivanje podatkov)

(1) Sodnik po uradni dolžnosti pridobi za sodni postopek potrebne sodbe in sklepe sodišč ter odločitve državnih organov, organov samoupravnih lokalnih skupnosti in nosilcev javnih pooblastil, ki jih navajajo oziroma katerih pridobitev predlagajo stranke sodnih postopkov in ki se nanašajo nanje oziroma na njihovo zadevo.

(2) Državni organi, organi samoupravnih lokalnih skupnosti in nosilci javnih pooblastil predložijo zahtevane odločitve sodiščem oziroma državnim organom ali nosilcem javnih pooblastil, ki jih določi sodišče pri izvajanju svojih pristojnosti, v najkrajšem roku in brezplačno.

(3) Sodišče ima pri izvajanju svojih pristojnosti iz tega člena pravico zahtevati podatke tudi od drugih pravnih in fizičnih oseb, za katere meni, da jih imajo, razen če zakon določa pridobitev podatkov le na podlagi sodne odločbe ali če gre za zaupno razmerje. Za izvajanje teh pristojnosti lahko sodišče obdeluje tudi podatke, ki so mu jih prostovoljno dale druge pravne osebe, fizične osebe, druge države ali mednarodne organizacije, če drug zakon tega ne prepoveduje.

115. člen
(posredovanje podatkov in dostop do zbirk podatkov)

(1) Upravljalci podatkov ali zbirk podatkov, ki jih sodišče potrebuje za ugotovitev ali presojo dejstev za odločanje v postopkih iz svoje pristojnosti ali za učinkovito upravljanje zadev sodne uprave, posredujejo sodiščem zahtevane podatke brezplačno in v skladu z odrejenim rokom.

(2) Če se podatki iz prejšnjega odstavka v javnem sektorju ali pri osebah javnega prava obdelujejo v informatizirani obliki in je zagotovljena tehnična izvedljivost neposrednega elektronskega dostopa do njih, imajo sodišča upravičenje do neposrednega in brezplačnega elektronskega dostopa, ki ga vključno z omogočanjem ustreznega prenosa podatkov zagotovi upravljavec evidenc, registrov, javnih knjig ali drugih zbirk.

(3) Za namene iz prvega odstavka tega člena lahko sodišče te podatke iz zbirk pregleduje, jih kopira, prepiše ali prenese ter naprej obdeluje in med seboj povezuje.

(4) Dostop do zbirk osebnih podatkov iz drugega odstavka tega člena se izvede z uporabo enotne matične številke (EMŠO) ali davčne številke stranke ali z drugimi podatki, ki v povezavi z osebnim imenom stranke zagotavljajo enoznačno identifikacijo osebe, katere podatek se zahteva.

(5) Za potrebe učinkovitega izvajanja sodnih postopkov se zbirke osebnih podatkov sodišč povezujejo z drugimi zbirkami osebnih podatkov, če tako določa zakon.

(6) V primeru zahteve za posredovanje podatkov sodnik ali sodno osebje v zahtevi za posredovanje podatkov navede, katere podatke zahteva, namen njihove obdelave oziroma pravno podlago, enotno matično številko osebe (EMŠO) ali davčno številko ali osebno ime skupaj z drugimi podatki, ki zagotavljajo enoznačno identifikacijo stranke ali drugih oseb, katerih podatke sodišče zahteva, ter enoznačno številko zadeve sodišča, po potrebi pa tudi primeren rok, v katerem naj bi bili zahtevani podatki predloženi sodišču.

116. člen
(pridobivanje in obdelava osebnih podatkov)

(1) Za izvajanje pristojnosti ali obveznosti po tem zakonu, zakonih, ki urejajo pristojnost sodišč, procesnih predpisih, za učinkovito upravljanje zadev sodne uprave ter za vodenje vpisnikov, imenikov in pomožnih knjig lahko sodišče brezplačno pridobi in obdeluje te osebne podatke:

1. za fizično osebo: osebno ime, enotno matično številko občana (EMŠO), davčno številko, drugo uradno identifikacijsko številko, datum in kraj rojstva, poklic, zaposlitev in naslov, naslov za vročanje, vrsto prebivališča in elektronski naslov za vročanje;
2. če je fizična oseba tujec, če nima enotne matične številke občana (EMŠO), davčne številke, dodeljene v Republiki Sloveniji, ali druge uradne identifikacijske številke: osebno ime, datum in kraj rojstva, poklic, zaposlitev in naslov stalnega ali začasnega prebivališča, naslov za vročanje in elektronski naslov za vročanje;
3. za odgovorno osebo pravne osebe: poleg podatkov iz tega odstavka tudi seznam del in nalog, ki jih opravlja;
4. za pravno osebo: firmo, sedež in matično številko.

(2) Poleg osebnih podatkov iz prejšnjega odstavka sodišče pridobiva in obdeluje tudi druge osebne podatke, če tako določa zakon.

(3) Posebne vrste osebnih podatkov lahko sodišče pridobi in obdeluje le, če je to nujno potrebno za izvajanje pristojnosti ter izpolnjevanje nalog in obveznosti po tem zakonu, zakonih, ki urejajo pristojnost sodišč ali procesnih predpisov, pri njihovi obdelavi pa zlasti upošteva njihovo tajnost, sprotno spremlja izvajanje njihove varnosti in preprečuje nepooblaščen dostop do njihove vsebine.

117. člen (dostop do tajnih podatkov)

Sodišča imajo dostop do vsebine tajnih podatkov v skladu z zakonom, ki ureja tajne podatke, in jih lahko obdelujejo v sodnih postopkih v skladu z zakoni, ki urejajo pristojnost sodišč, ali v skladu s procesnimi predpisi.

VIII. poglavje PRAVOSODNA UPRAVA

118. člen (pravosodna uprava)

(1) Za zadeve pravosodne uprave je pristojno ministrstvo, ki za zagotavljanje splošnih pogojev za izvajanje sodne oblasti izvršuje naslednje naloge:

1. pripravlja predpise s področja organizacije sodišč, položaja, pravic in obveznosti sodnikov in sodnega osebja;
2. skrbi za izobraževanje in strokovno usposabljanje;
3. zagotavlja nepremično in premično premoženje, potrebno za delo sodišč,
4. izvaja nadzor nad organizacijo poslovanja sodišč;
5. izvaja mednarodno pravno pomoč;
6. skrbi za izvrševanje kazenskih sankcij;
7. skrbi za statistična in druga raziskovanja o poslovanju sodišč;
8. skrbi za izdajanje strokovne literature;
9. opravlja druge upravne naloge, ki jih določa zakon.

(2) Ministrstvo zagotavlja nepremično premoženje, potrebno za delo sodišč, z izvajanjem postopkov ravnanja z nepremičnim premoženjem v skladu z zakonom, ki ureja stvarno premoženje države, razen

manjših vzdrževalnih del. Nepremično premoženje, ki je last Republike Slovenije in je potrebno za delovanje sodišč, je v upravljanju ministrstva in ga zavaruje ministrstvo.

(3) Premično premoženje, potrebno za delo sodišč, ki ga zagotavlja ministrstvo in nato prenese v upravljanje sodišč, obsega:

1. pisarniško opremo v okviru celostne prenove prostorov ali novogradenj;
2. sisteme tehničnega varovanja in rešitve za zagotavljanje celostne varnostne arhitekture sodišča;
3. tehnično opremo razpravnih dvoran, in sicer opremo za izvajanje videokonferenc in opremo za izvajanje zvočnega snemanja;
4. službena vozila sodišč.

(4) Finančna sredstva za naloge iz prvega odstavka tega člena se v okviru proračuna Republike Slovenije zagotavljajo pri ministrstvu.

(5) V zadevah pravosodne uprave posluje ministrstvo s sodišči prek predsednikov sodišč in generalnega sekretarja oziroma direktorjev sodišč. Neposredno s sodnikom lahko posluje ministrstvo samo v zadevah mednarodne pravne pomoči, v drugih zadevah pa le, če tako določa zakon ali sodni red.

119. člen (podatki o delu sodišč)

(1) Ministrstvo lahko od predsednikov sodišč zahteva podatke in poročila o stanju reševanja posamezne zadeve ali vrste zadev ali druge podatke v zvezi z delom sodišča, ki jih potrebuje za obveščanje javnosti, za odgovore na vprašanja državnega zbora, Državnega sveta Republike Slovenije, vlade, računskega sodišča, Ustavnega sodišča Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: ustavno sodišče), varuha človekovih pravic in predsednika Republike Slovenije ali za izvajanje svojih pristojnosti po tem zakonu, zakonu, ki ureja sodnike, in zakonu, ki ureja sodni svet.

(2) Ministrstvo pošlje zahtevo z navedbo razloga iz prejšnjega odstavka predsedniku sodišča, ki ministrstvu odgovori brez odlašanja oziroma v takem roku, da lahko ministrstvo pripravi odgovor pravočasno.

(3) Ministrstvo pri izvajanju svojih pristojnosti po tem členu ne sme posegati v neodvisnost sodnika pri opravljanju sodniške funkcije, v domnevo nedolžnosti, tajnost sodnega postopka ali jamstvo poštenega sojenja. Predsednik sodišča zavrne predložitev odgovora v celoti ali delno, če meni, da bi sicer to posegalo v ta načela ali v jamstvo poštenega sojenja, svoje razloge za zavrnitev pa obrazloži.

(4) Na zahtevo ministra odloči o utemeljenosti zavrnitve zahteve iz prvega odstavka tega člena in o utemeljenosti zavrnilnega odgovora iz prejšnjega odstavka predsednik vrhovnega sodišča.

120. člen (služba za nadzor)

(1) Pri ministrstvu deluje Služba za nadzor organizacije poslovanja sodišč (v nadaljnjem besedilu: služba za nadzor), ki nadzoruje opravljanje zadev sodne uprave na sodiščih vseh stopenj, razen na vrhovnem sodišču.

(2) Služba za nadzor izvaja nadzor nad:

1. sodno upravo, zlasti glede organizacije poslovanja sodišč;
2. izpolnjevanjem meril za kakovost dela sodišč na področju sodne uprave;

3. izpolnjevanjem časovnih standardov sodišča;
4. izvajanjem sodnega reda.

(3) Služba za nadzor opravlja taksne preglede po določbah zakona, ki ureja sodne takse, in administrativne preglede v skladu s sodnim redom.

(4) Službo za nadzor vodi sodnik, ki je dodeljen v službo za nadzor v skladu z določbami zakona, ki ureja sodnike.

(5) Služba za nadzor o izvedenih nadzorih in svojih ugotovitvah enkrat letno poroča ministru. Ta s poročilom seznanjeni sodni svet in predsednika vrhovnega sodišča ter jima predlaga ukrepe za izboljšanje stanja. Letno poročilo se objavi na osrednjem spletnem mestu državne uprave.

121. člen (pristojnosti službe za nadzor)

(1) Služba za nadzor lahko pri izvajanju nadzora:

1. vpogleda v vpisnike in drugo dokumentacijo sodišča, povezano z opravljanjem zadev sodne uprave, ter zahteva ustna ali pisna pojasnila od predsednika sodišča, direktorja sodišča, generalnega sekretarja in sodnega osebja v zvezi z zatrjevanimi, domnevnimi ali ugotovljenimi nepravilnostmi pri opravljanju teh zadev, pri taksnih in administrativnih pregledih pa lahko vpogleda tudi v spise sodišča;
2. zahteva predložitev podatkov o poslovanju sodišča, delu predsednika ali direktorja sodišča v zadevah sodne uprave, zahteva predložitev pisnih pojasnil ter poročil o organizaciji in nadzoru dela na sodišču in opravljanju posameznih nalog sodne uprave, pri čemer se predsednik sodišča višje stopnje hkrati s predložitvijo podatkov oziroma pojasnil in poročil do njih opredeli v svojem mnenju;
3. vstopa v prostore sodišča, opravlja razgovore s predsednikom sodišča, direktorjem sodišča, generalnim sekretarjem in sodnim osebjem;
4. zahteva ali predlaga druge ukrepe za izvajanje svoje pristojnosti po tem zakonu.

(2) Sodišče službi za nadzor omogoči izvrševanje pristojnosti iz tega in prejšnjega člena.

(3) Služba za nadzor pri izvrševanju svojih pristojnosti ne sme posegati v neodvisnost sodnika pri opravljanju sodniške funkcije, v domnevo nedolžnosti, tajnost sodnega postopka ali jamstvo poštenega sojenja in ne sme pregledovati sodnih spisov, razen v delu, ki se nanaša na taksne in administrativne preglede.

(4) Služba za nadzor izvaja nadzor neposredno pri sodišču ali na podlagi predloženih dokumentov sodišča. O ugotovitvah nadzora se pripravi poročilo in se ga pošlje predsedniku tistega sodišča, kjer je bil opravljen nadzor. V poročilu se lahko predsedniku sodišča predlaga, naj odpravi nezakonitosti ali izvede druge potrebne ukrepe.

(5) Služba za nadzor lahko v zvezi z ugotovitvami nadzora od predsednika sodišča zahteva, naj preveri ugotovitve nadzora v skladu s 84. členom tega zakona in sprejme ustrezne ukrepe. Služba za nadzor predlaga ministru, naj izvede nadaljnje ukrepe v skladu s tem zakonom, zakonom, ki ureja sodnike, in zakonom, ki ureja sodni svet.

(6) Minister določi podrobnejši način izvrševanja pristojnosti službe za nadzor.

122. člen (odzivno poročilo)

(1) Predsednik sodišča, pri katerem je služba za nadzor ugotovila nepravilnosti, predloži odzivno poročilo o odpravljanju ugotovljenih nepravilnosti v 30 dneh po vročitvi poročila iz četrtega odstavka prejšnjega člena. Odzivno poročilo ni potrebno, če je v poročilu navedeno, da so bili že med izvajanjem nadzora sprejeti ustrezni ukrepi za odpravo ugotovljenih nepravilnosti. Služba za nadzor lahko preveri utemeljenost odzivnega poročila z dodatnim nadzorom.

(2) Če služba za nadzor meni, da v odzivnem poročilu ni predvideno zadovoljivo odpravljanje ugotovljenih nepravilnosti, ali če sodišče ne predloži odzivnega poročila v roku iz prejšnjega odstavka, služba za nadzor o svojih ugotovitvah obvesti sodni svet, predsednika vrhovnega sodišča in ministra. Če ugotovljene nepravilnosti vplivajo na izpolnjevanje meril za kakovost dela sodišč na področju sodne uprave ali časovnih standardov, lahko služba za nadzor sodnemu svetu predlaga razrešitev predsednika sodišča.

(3) Sodni svet lahko glede izvedbe predlogov službe za nadzor o odpravi nezakonitosti oziroma o izvedbi drugih potrebnih ukrepov predsedniku sodišča odredi obvezujoča navodila.

123. člen (CIP)

(1) CIP je notranja organizacijska enota ministrstva, ki skrbi za strokovno izobraževanje, izpopolnjevanje in usposabljanje v pravosodju ter mednarodno sodelovanje na področju izobraževanja.

(2) CIP vodi sodnik, ki je dodeljen na CIP v skladu z določbami zakona, ki ureja sodnike.

124. člen (naloge CIP)

(1) CIP ima naslednje naloge:

1. organizira in izvaja različne oblike izobraževanja, izpopolnjevanja in usposabljanja sodnikov in direktorjev sodišč;
2. organizira in izvaja strokovno usposabljanje po programu strokovnega usposabljanja za vodstveno funkcijo v sodstvu;
3. organizira in izvaja različne oblike izobraževanja, izpopolnjevanja in usposabljanja sodnega osebja za podporo sojenju;
4. izvaja izobraževanje sodniških pripravnikov, organizira in izvaja pravniške državne izpite;
5. organizira in izvaja druge preizkuse znanja za potrebe v pravosodju;
6. izvaja strokovno usposabljanje sodnikov porotnikov;
7. skrbi in usmerja sodelovanje na področju izobraževanja deležnikov v pravosodju;
8. izdaja strokovne publikacije;
9. opravlja druge naloge, če tako določa zakon.

(2) Za izvrševanje nalog iz prejšnjega odstavka CIP obdeluje naslednje osebne podatke: ime in priimek, elektronski naslov, datum in kraj rojstva, strokovni in znanstveni naslov, funkcijo, naziv ali delovno mesto, delodajalca (organ zaposlitve), datum imenovanja na funkcijo, datum udeležbe na usposabljanju ali preizkusu znanja in uspešnost opravljanja preizkusa znanja. Podatki se hranijo deset let, nato se arhivirajo v skladu z zakonom, ki ureja varstvo dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhive.

(3) Za pogodbene izvajalce, ki za CIP izvajajo naloge iz prvega odstavka tega člena, se obdelujejo naslednji podatki: ime in priimek oziroma naziv firme, naslov, davčna številka, rezidentstvo, matična številka, če je izvajalec pravna oseba, podatek, ali je izvajalec zavezanec za DDV, številka transakcijskega računa in naziv banke. Podatki se hranijo dve leti, razen podatkov glede izplačil

izvajalcem, ki se hranijo pet let, nato se arhivirajo v skladu z zakonom, ki ureja varstvo dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhive.

125. člen
(strokovni svet CIP)

(1) Za strokovno pomoč pri strokovnem izobraževanju, izpopolnjevanju in usposabljanju v pravosodju minister ustanovi strokovni svet, katerega člani so:

1. dva predstavnika ministrstva;
2. en predstavnik vrhovnega sodišča;
3. en predstavnik Vrhovnega državnega tožilstva Republike Slovenije;
4. en predstavnik Državnega odvetništva Republike Slovenije;
5. en predstavnik sodnega sveta;
6. en predstavnik Državnotožilskega sveta Republike Slovenije;
7. en predstavnik strokovnega združenja iz 126. člena tega zakona;
8. en predstavnik strokovnega združenja, ki reprezentativno predstavlja interese svojih članov, ki so državni tožilci;
9. po en predstavnik posamezne pravne fakultete v Republiki Sloveniji.

(2) Delo strokovnega sveta vodi minister ali po njegovem pooblastilu državni sekretar.

(3) Z aktom o ustanovitvi strokovnega sveta se določijo sestava, naloge, način dela, sredstva in drugi pogoji za delo strokovnega sveta.

126. člen
(opravljanje dejavnosti v javnem interesu)

Strokovno združenje, ki reprezentativno predstavlja interese svojih članov, ki so sodniki, in ki izkazuje dosežke na področju spoštovanja pravnih vrednot, temeljnih človekovih pravic in svoboščin, za doseganje višje stopnje demokratične pravne kulture, varovanja in utrjevanja sodnikove neodvisnosti in nepristranosti ter samostojnosti pri izvrševanju sodniške funkcije, izpolnjuje pogoje za delovanje v javnem interesu po zakonu, ki ureja nevladne organizacije.

IX. poglavje
DOSTOP JAVNOSTI

127. člen
(sodna deska)

(1) Na sodni deski se zaradi zagotavljanja javnosti sojenja, izpolnjevanja obveznosti iz drugih zakonov ter obveščanja javnosti in medijev objavijo:

1. letni razpored sodnikov;
2. pravila o dodeljevanju zadev;
3. razpored obravnav in sej za vsa sodišča, pri katerih javnost po zakonu ni izključena;
4. druga sodna pisanja in razporedi narokov, za katere tako določa zakon;
5. drugi podatki, za katere tako določa zakon ali sodni red.

(2) Razpored obravnav in sej, pri katerih javnost po zakonu ni izključena, obsega:

1. opravilno številko in vrsto zadeve,
2. datum in uro začetka obravnave ali seje,
3. podatek o kraju in prostoru, kjer se bo opravila obravnava ali seja,
4. osebno ime sodnika oziroma predsednika senata in članov senata, ki obravnavajo zadevo in
5. osebno ime stranke v postopku.

(3) Podrobnejša pravila za objavo podatkov na sodni deski se določijo v sodnem redu.

(4) Če se podatki, objavljeni na oglasni deski in na spletnem mestu sodišča, razlikujejo, se šteje, da so pravilni podatki, objavljeni na spletnem mestu sodišča.

(5) Osebni podatki so na sodni deski objavljeni eno leto od datuma njihove objave, po tem roku pa jih sodišče trajno hrani v fizični ali elektronski obliki.

128. člen (javnost sodnih odločb)

Sodne odločbe so javne.

129. člen (objava sodnih odločb)

(1) Za krepitev pravne varnosti, omogočanje oblikovanja enotne sodne prakse in seznanjanja javnosti z delovanjem sodstva vrhovno sodišče objavlja sodno prakso sodišč na spletnem mestu sodstva.

(2) Objavljajo se:

1. odločbe vrhovnega sodišča in odločbe sodišč, ki imajo položaj višjega sodišča;
2. pravnomočne odločbe sodišč s položajem okrožnega sodišča, s katerimi je bilo odločeno o glavni stvari in ki so pomembne za krepitev pravne varnosti ter oblikovanje enotne sodne prakse.

(3) Ne glede na prejšnji odstavek objava sodne odločbe ni obvezna, če je v njej odločeno o istovrstnih pravnih vprašanjih in dejanskih stanjih, ki so predmet že objavljenih sodnih odločb.

(4) Če je bila javnost iz sodnega postopka deloma ali v celoti izključena, se sodna odločba objavi v obsegu, ki upošteva razloge za izključitev javnosti. Če tudi z ukrepi iz 130. člena tega zakona sodne odločbe za objavo ni mogoče oblikovati tako, da se upoštevajo razlogi za izključitev javnosti, se sodna odločba ne objavi.

(5) Sodne odločbe se objavljajo v strojno berljivi obliki.

(6) Podrobnejša pravila za objavo sodnih odločb in tehnične pogoje za strojno berljivost določi predsednik vrhovnega sodišča in jih objavi na spletnem mestu sodstva.

130. člen (psevdonimizacija sodnih odločb)

(1) Sodne odločbe, ki se objavljajo na spletnem mestu sodstva, so obdelane na način, da se v največji meri zagotovi neprepoznavnost strank in drugih udeležencev v postopku ter njihovih zastopnikov (psevdonimizacija).

(2) Pravno varstvo stranke in drugega udeleženca v postopku, da zahteva izbris ali popravo sodne odločbe, ki je bila objavljena na spletnem mestu sodstva, določajo predpisi, ki urejajo varstvo osebnih podatkov.

(3) Pravila za psevdonimizacijo sodnih odločb določi predsednik vrhovnega sodišča in akt objavi na spletnem mestu sodstva.

131. člen
(dostop do sodnih odločb)

Prosilcu se na njegovo zahtevo posredujejo sodne odločbe v skladu z določbami zakona, ki ureja dostop do informacij javnega značaja.

132. člen
(vpogled v vpisnike)

(1) Sodišče prek spletnega mesta sodstva omogoči brezplačen vpogled v podatke iz vpisnikov.

(2) Način dostopa do podatkov iz vpisnikov, nabor splošno dostopnih podatkov iz vpisnikov in obliko njihove objave v skladu s predpisi, ki urejajo varstvo osebnih podatkov po predhodnem mnenju ministra določi predsednik vrhovnega sodišča in ga objavi na spletnem mestu sodstva.

(3) Za posamezne kategorije uporabnikov se lahko v predpisu iz prejšnjega odstavka določita drugačen način dostopa do podatkov iz vpisnikov in širši nabor dostopnih podatkov.

X. poglavje
IZVRŠEVANJE ODLOČB USTAVNEGA SODIŠČA IN ODLOČB MEDNARODNIH SODIŠČ

133. člen
(izvrševanje odločb ustavnega sodišča)

Če je pravnomočna sodba ali druga sodna odločba spremenjena z odločbo ustavnega sodišča, izdano na podlagi ustavne pritožbe, jo sodišče izvrši v skladu z odločbo ustavnega sodišča.

134. člen
(izvrševanje odločb Evropskega sodišča za človekove pravice)

Pristojno sodišče izvrši odločbo Evropskega sodišča za človekove pravice neposredno samo, če tako določa ratificirana mednarodna pogodba ali če tako določa procesni predpis.

135. člen
(predložitev predhodnega vprašanja Sodišču Evropske unije)

(1) Če je odločba sodišča odvisna od rešitve predhodnega vprašanja glede razlage ali veljavnosti prava Evropske unije, sodišče predloži predhodno vprašanje Sodišču Evropske unije v odločanje in o tem izda sklep.

(2) Če je odločitev vrhovnega sodišča ali drugega sodišča, zoper katero stranke v postopku ne morejo vložiti rednega ali izrednega pravnega sredstva, odvisna od predhodne rešitve vprašanja glede razlage

ali veljavnosti prava Evropske unije, vrhovno sodišče oziroma drugo sodišče ravna v skladu s prejšnjim odstavkom.

(3) V zadevi, v kateri je bil sprejet sklep iz prvega ali drugega odstavka tega člena, sodišče v skladu s procesnimi predpisi prekine postopek do prejema odločitve o rešitvi predhodnega vprašanja. Zoper sklep o prekinitvi ni dovoljeno vložiti rednega ali izrednega pravnega sredstva.

(4) Sodišče, ki je predložilo predhodno vprašanje v odločanje Sodišču Evropske unije, do prejema odločitve o tem vprašanju opravlja samo tista procesna dejanja in sprejema samo odločitve, s katerimi se ne sme odlašati, ki niso odvisne od rešitve predhodnega vprašanja in s katerimi sodišče ne odloči o zadevi.

(5) Če sodišče ne sme več uporabljati določbe, ki je bila razlog za predložitev predhodnega vprašanja, pa predhodna odločitev Sodišča Evropske unije še ni bila sprejeta oziroma dan razglasitve sodbe še ni bil sporočen sodišču in morebitnim drugim osebam, v skladu z akti, ki urejajo delovanje Sodišča Evropske unije, predhodno vprašanje brez odlašanja umakne.

(6) Predhodna odločba Sodišča Evropske unije je obvezujoča za sodišče, ki je odstopilo predhodno vprašanje v odločanje Sodišču Evropske unije.

(7) Sodišča izvod predhodnega vprašanja in odločbe Sodišča Evropske unije o predhodnem vprašanju brez odlašanja pošljejo vrhovnemu sodišču, ta pa ju objavi na spletnem mestu sodstva.

136. člen

(svetovalno mnenje Evropskega sodišča za človekove pravice)

(1) Ko vrhovno sodišče zaprosi Evropsko sodišče za človekove pravice za svetovalno mnenje o načelnih vprašanjih, ki se nanašajo na razlago ali uporabo pravic in svoboščin, opredeljenih v Konvenciji o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin ali njenih protokolih (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 33/94), s sklepom prekine postopek v skladu s procesnimi predpisi do prejema svetovalnega mnenja. Zoper sklep o prekinitvi ni dovoljeno vložiti rednega ali izrednega pravnega sredstva.

(2) Vrhovno sodišče do prejema svetovalnega mnenja opravlja samo tista procesna dejanja in sprejema samo tiste odločitve, s katerimi se ne sme odlašati, če niso vezane na vprašanja, zaradi katerih je zaprosilo za svetovalno mnenje, ali če ne urejajo dokončno pravnega razmerja.

XI. POGLAVJE PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

1. oddelek ORGANIZACIJSKA STRUKTURA SODIŠČ

137. člen

(nadaljevanja dela vrhovnega in višjih sodišč)

Z dnem začetka uporabe tega zakona vrhovno sodišče in višja sodišča nadaljujejo delo v skladu s pristojnostmi, ki jih imajo po tem zakonu.

138. člen

(nadaljevanje dela okrožnih sodišč in uskladitev pristojnosti)

(1) Z dnem začetka uporabe tega zakona okrožna sodišča nadaljujejo delo v skladu s pristojnostmi, ki so jih imela po 101. členu Zakona o sodiščih (Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08, 96/09, 86/10 – ZJNepS, 33/11, 75/12, 63/13, 17/15, 23/17, 22/18, 16/19 – ZNP-1, 104/20, 203/20 – ZIUPOPDVE, 18/23 – ZDU-1O in 42/24 – odl. US).

(2) Z dnem začetka uporabe tega zakona se pristojnost okrožnih sodišč v skladu s 13. členom tega zakona razširi s pristojnostmi po 99. in 99.a členu Zakona o sodiščih (Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08, 96/09, 86/10 – ZJNepS, 33/11, 75/12, 63/13, 17/15, 23/17, 22/18, 16/19 – ZNP-1, 104/20, 203/20 – ZIUPOPDVE, 18/23 – ZDU-1O in 42/24 – odl. US).

139. člen (okrajna sodišča)

(1) Z dnem začetka uporabe tega zakona se okrajna sodišča, ki so organizacijske enote okrožnih sodišč po Zakonu o sodiščih (Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08, 96/09, 86/10 – ZJNepS, 33/11, 75/12, 63/13, 17/15, 23/17, 22/18, 16/19 – ZNP-1, 104/20, 203/20 – ZIUPOPDVE, 18/23 – ZDU-1O in 42/24 – odl. US) preimenujejo v zunanje oddelke, zadeve, ki so bile v stvarni in krajevni pristojnosti posameznega okrajnega sodišča, pa postanejo zadeve v stvarni in krajevni pristojnosti območno pristojnega okrožnega sodišča.

(2) Ne glede na prejšnji odstavek se z dnem začetka uporabe tega zakona ukinejo okrajna sodišča kot organizacijske enote okrožnih sodišč po Zakonu o sodiščih (Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08, 96/09, 86/10 – ZJNepS, 33/11, 75/12, 63/13, 17/15, 23/17, 22/18, 16/19 – ZNP-1, 104/20, 203/20 – ZIUPOPDVE, 18/23 – ZDU-1O in 42/24 – odl. US) na sedežih okrožnih sodišč (v nadaljnjem besedilu: sedežno okrajno sodišče).

(3) Okrožna sodišča prevzamejo sodnike in sodno osebje sedežnih okrajnih sodišč iz prejšnjega odstavka, zadeve, ki so bile v stvarni pristojnosti posameznega sedežnega okrajnega sodišča, pa postanejo zadeve v stvarni pristojnosti okrožnega sodišča.

(4) Okrožna sodišča uskladijo akte o notranji organizaciji in sistemizaciji z določbami tega zakona do začetka uporabe tega zakona.

140. člen (ukinitiv in prevzem Okrajnega sodišča v Ljubljani)

Z dnem začetka uporabe tega zakona se ukine Okrajno sodišče v Ljubljani kot samostojna organizacijska enota po Zakonu o sodiščih (Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08, 96/09, 86/10 – ZJNepS, 33/11, 75/12, 63/13, 17/15, 23/17, 22/18, 16/19 – ZNP-1, 104/20, 203/20 – ZIUPOPDVE, 18/23 – ZDU-1O in 42/24 – odl. US) in se ne glede na drugi odstavek prejšnjega člena kot notranja organizacijska enota Okrožnega sodišča v Ljubljani ustanovi Zunanji oddelek v Ljubljani. Okrožno sodišče v Ljubljani prevzame vse sodnike, sodno osebje, premoženje, sredstva, opremo, pravice in obveznosti, zadeve, poslovne prostore, dokumentacijo in arhivsko gradivo Okrajnega sodišča v Ljubljani.

141. člen (ocena smotrnosti notranje organizacije okrožnega sodišča)

(1) Predsedniki okrožnih sodišč v dveh letih od dneva začetka uporabe tega zakona izvedejo oceno smotrnosti notranje organizacije okrožnega sodišča, ki ga vodijo, s poudarkom na oceni poslovanja zunanjih oddelkov ob upoštevanju kriterijev iz prvega odstavka 28. člena tega zakona.

(2) Predsedniki okrožnih sodišč z ugotovitvami iz ocene iz prejšnjega odstavka seznanijo predsednika neposredno višjega sodišča in predsednika vrhovnega sodišča.

2. oddelek MANDATI IN PERSONALNE USKLADITVE

142. člen (nadaljevanje dela predsednikov in podpredsednikov okrožnih sodišč)

Z dnem začetka uporabe tega zakona predsedniki okrožnih sodišč in podpredsedniki okrožnih sodišč, ki so bili imenovani v skladu z Zakonom o sodiščih (Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08, 96/09, 86/10 – ZJNepS, 33/11, 75/12, 63/13, 17/15, 23/17, 22/18, 16/19 – ZNP-1, 104/20, 203/20 – ZIUPOPVE, 18/23 – ZDU-10 in 42/24 – odl. US), nadaljujejo delo do poteka mandata.

143. člen (prenehanje mandatov predsednikov in podpredsednikov okrajnih sodišč)

(1) Predsednikom in podpredsednikom okrajnih sodišč, ki jim poteče mandat v letu 2026, se mandat podaljša do začetka uporabe tega zakona.

(2) Z dnem začetka uporabe tega zakona predsednikom in podpredsednikom okrajnih sodišč, ki so bili imenovani v skladu z Zakonom o sodiščih (Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08, 96/09, 86/10 – ZJNepS, 33/11, 75/12, 63/13, 17/15, 23/17, 22/18, 16/19 – ZNP-1, 104/20, 203/20 – ZIUPOPVE, 18/23 – ZDU-10 in 42/24 – odl. US) preneha mandat, predsedniki okrajnih sodišč pa nadaljujejo delo kot vodje zunanjih oddelkov do prvega naslednjega letnega razporeda, sprejetega po začetku uporabe tega zakona.

(3) Z dnem začetka uporabe tega zakona odločanje v zadevah, v katerih na podlagi procesnih predpisov odloča predsednik okrajnega sodišča, prevzame predsednik okrožnega sodišča.

144. člen (dokončanje postopkov in upoštevanje omejitve mandatov predsednikov in podpredsednikov sodišč)

(1) Postopki za imenovanje predsednikov in podpredsednikov sodišč, ki so se začeli pred začetkom uporabe tega zakona, se dokončajo po dosedanjih predpisih.

(2) Z dnem začetka uporabe tega zakona se pri kandidatih za predsednike sodišč v postopkih imenovanja glede upoštevanja omejitve mandatov po prvem odstavku 54. člena tega zakona poleg njihovega trenutnega mandata upoštevajo tudi temu predhodni mandati.

145. člen (nadaljevanje dela generalnega sekretarja in direktorjev sodišč)

Generalni sekretar in direktorji sodišč, ki so na dan začetka uporabe tega zakona na tem položaju, nadaljujejo delo do poteka svojega mandata.

146. člen

(nadaljevanje dela članov personalnih svetov)

Sodniki, ki so na dan začetka uporabe tega zakona člani personalnih svetov, nadaljujejo delo do poteka mandata.

147. člen
(nadaljevanje dela sodnikov porotnikov)

Osebe, ki so na dan začetka uporabe tega zakona imenovane za sodnike porotnike, nadaljujejo delo do poteka mandata.

3. oddelek
PRISTOJNOST SODIŠČ V DRUGIH ZAKONIH

148. člen
(pristojnost sodišč v drugih zakonih)

(1) Zakoni, ki urejajo stvarno pristojnost sodišč, uskladijo določbe o določanju stvarne pristojnosti z določbami tega zakona, ki urejajo stvarno pristojnost sodišč, do začetka uporabe tega zakona.

(2) Do uskladitve zakona, ki ureja pravdni postopek, in zakona, ki ureja nepravdni postopek, je od začetka uporabe tega zakona lahko v postopku pred okrožnim sodiščem pooblaščenec poleg odvetnika tudi vsak drug posameznik, ki je popolnoma poslovno sposoben, v naslednjih postopkih:

1. v sporih o premoženjskopравnih zahtevkih, če vrednost spornega predmeta ne presega 20.000 eurov;
2. v sporih zaradi motenja posesti;
3. v sporih o služnostih in realnih bremenih;
4. v sporih iz najemnih in zakupnih razmerij;
5. v izvršilnih postopkih;
6. v zapuščinskih postopkih;
7. v zemljiškknjižnih postopkih;
8. v drugih nepravdnih postopkih, razen v postopku za pridobitev popolne poslovne sposobnosti otroka, ki je postal roditelj, v postopku za dovolitev sklenitve zakonske zveze, v postopkih v zakonskih sporih, v postopkih za ugotovitev in izpodbijanje očetovstva in materinstva, v postopkih za varstvo koristi otroka in o stanovanjskem varstvu ob razvezi zakonske zveze ter nepravdnih postopkih po zakonu, ki ureja gospodarske družbe.

(3) Sodišče v postopkih iz prejšnjega odstavka v pravnem pouku pravdni stranki opozori, da mora biti, če pritožbo vložita po pooblaščenču, pooblaščenec oseba iz tretjega odstavka 87. člena Zakona o pravdnem postopku (Uradni list RS, št. 73/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08 – ZArbit, 45/08, 111/08 – odl. US, 57/09 – odl. US, 12/10 – odl. US, 50/10 – odl. US, 107/10 – odl. US, 75/12 – odl. US, 40/13 – odl. US, 92/13 – odl. US, 10/14 – odl. US, 48/15 – odl. US, 6/17 – odl. US, 10/17, 16/19 – ZNP-1, 70/19 – odl. US, 1/22 – odl. US, 3/22 – ZDeb in 92/24 – odl. US).

(4) V postopkih iz drugega odstavka tega člena lahko odvetnika nadomešča odvetniški pripravnik, ki dela v njegovi pisarni.

149. člen
(odškodninski zahtevki v zvezi z jedrsko nesrečo)

Postopki v odškodninskih zahtevkih v zvezi z jedrsko nesrečo, ki so se začeli pred začetkom veljavnosti

tega zakona, se dokončajo po dosedanjih predpisih.

4. oddelek
VZPOSTAVITEV INFORMACIJSKE PODPORE

150. člen
(dodeljevanje zadev s pomočjo informacijskega sistema)

Vrhovno sodišče vzpostavi informacijski sistem za dodeljevanje zadev s pomočjo informacijskega sistema po tretjem odstavku 35. člena tega zakona najpozneje v dveh letih po začetku uporabe tega zakona.

151. člen
(centralna kadrovska evidenca)

Vrhovno sodišče uskladi centralno kadrovsko evidenco z določbami tega zakona do začetka uporabe tega zakona.

5. oddelek
SODNO OSEBJE

152. člen
(sodniški pomočniki)

Sodno osebje, ki na dan začetka uporabe tega zakona opravljajo delo v nazivih samostojni sodniški pomočnik in višji sodniški pomočnik, nadaljujejo delo v nazivu sodniški pomočnik.

153. člen
(uskladitev izraza sodniški pomočnik)

Kjer drug zakon ali podzakonski predpis uporablja izraz »samostojni sodniški pomočnik« ali »višji sodniški pomočnik« v kateremkoli sklonu, od dneva začetka uporabe tega zakona pomeni ta izraz sodniški pomočnik v uporabljenem sklonu.

154. člen
(obveznost usposabljanja)

Sodnemu osebju, ki ima v pogodbi o zaposlitvi, odločbi o imenovanju v naziv ali v drugem ustreznem aktu določeno, da mora do določenega roka opraviti izpit iz sodnega reda, se po začetku uporabe tega zakona namesto izpita določi obveznost usposabljanja iz 98. člena tega zakona.

6. oddelek
STROKOVNI SVET CIP

155. člen
(strokovni svet CIP)

(1) Minister imenuje člane strokovnega sveta CIP do začetka uporabe tega zakona.

(2) Minister uskladi akt o ustanovitvi strokovnega sveta CIP iz tretjega odstavka 125. člena tega zakona do začetka uporabe tega zakona.

7. oddelek USKLADITVE PREDPISOV

156. člen (uskladitev izraza sodna deska)

Do uskladitve predpisov, ki uporabljajo izraz »oglasna deska« ali »deska« v skladu s tem zakonom, se šteje, da uporabljajo izraz sodna deska v skladu s tem zakonom.

157. člen (sprememba Zakona o prekrških)

V Zakonu o prekrških (Uradni list RS, št. 29/11 – uradno prečiščeno besedilo, 21/13, 111/13, 74/14 – odl. US, 92/14 – odl. US, 32/16, 15/17 – odl. US, 73/19 – odl. US, 175/20 – ZIUOPDVE, 5/21 – odl. US in 38/24) se v četrtem, šestem in sedmem odstavku 214. člena besedilo »Okrajno sodišče v Celju« ter v petem in osmem odstavku 214. člena besedilo »Okrajno sodišče v Ljubljani« nadomestita z besedilom »sodišče, izključno pristojno v skladu z zakonom, ki ureja sodišča«.

158. člen (sprememba Zakona o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju)

V Zakonu o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju (Uradni list RS, št. 176/21 – uradno prečiščeno besedilo, 178/21 – popr., 196/21 – odl. US, 157/22 – odl. US, 35/23 – odl. US, 57/23 – odl. US in 102/23) se v četrtem odstavku 52. člena besedilo »Višje sodišče v Ljubljani« in v 3. točki drugega odstavka 450. člena besedilo »Okrožno sodišče v Ljubljani« nadomestita z besedilom »sodišče, izključno pristojno v skladu z zakonom, ki ureja sodišča«.

159. člen (sprememba Zakona o sodelovanju v kazenskih zadevah z državami članicami Evropske unije)

V Zakonu o sodelovanju v kazenskih zadevah z državami članicami Evropske unije (Uradni list RS, št. 48/13, 37/15, 22/18 in 94/21) se v tretjem odstavku 77.k člena besedilo »Okrožno sodišče v Ljubljani« nadomesti z besedilom »sodišče, izključno pristojno v skladu z zakonom, ki ureja sodišča,«.

160. člen (sprememba Zakona o arbitraži)

V Zakonu o arbitraži (Uradni list RS, št. 45/08) se v prvem odstavku 9. člena besedilo »Okrožno sodišče v Ljubljani« nadomesti z besedilom »Sodišče, izključno pristojno v skladu z zakonom, ki ureja sodišča.«.

161. člen (sprememba Zakona o preprečevanju omejevanja konkurence)

V Zakonu o preprečevanju omejevanja konkurence (Uradni list RS, št. 130/22) se v četrtem odstavku

54. člena besedilo »Okrožnem sodišču v Ljubljani« nadomesti z besedilom »sodišču, izključno pristojnem v skladu z zakonom, ki ureja sodišča«, v petem odstavku 54. člena in v prvem odstavku 60. člena pa se besedilo »Okrožnega sodišča v Ljubljani« na vseh treh mestih nadomesti z besedilom »sodišča, izključno pristojnega v skladu z zakonom, ki ureja sodišča«.

162. člen
(sprememba Zakona o izvršbi in zavarovanju)

V Zakonu o izvršbi in zavarovanju (Uradni list RS, št. 3/07 – uradno prečiščeno besedilo, 93/07, 37/08 – ZST-1, 45/08 – ZArbit, 28/09, 51/10, 26/11, 17/13 – odl. US, 45/14 – odl. US, 53/14, 58/14 – odl. US, 54/15, 76/15 – odl. US, 11/18, 53/19 – odl. US, 66/19 – ZDavP-2M, 23/20 – SPZ-B, 36/21, 81/22 – odl. US in 81/22 – odl. US) se v prvem in drugem odstavku 40.c člena ter v petem in šestem odstavku 45. člena besedilo »Okrajno sodišče v Ljubljani« nadomesti z besedilom »sodišče, izključno pristojno v skladu z zakonom, ki ureja sodišča«, v petem odstavku 44.a člena se besedilo »Okrajnemu sodišču v Ljubljani« nadomesti z besedilom »sodišču, izključno pristojnem v skladu z zakonom, ki ureja sodišča«, v drugem odstavku 279.č člena se besedilo »Okrajnemu sodišču v Mariboru« nadomesti z besedilom »sodišču, izključno pristojnem v skladu z zakonom, ki ureja sodišča,« in v 279.d členu se besedilo »Okrajno sodišče v Mariboru« nadomesti z besedilom »sodišče, izključno pristojno v skladu z zakonom, ki ureja sodišča«.

163. člen
(sprememba Zakona o odvzemu premoženja nezakonitega izvora)

V Zakonu o odvzemu premoženja nezakonitega izvora (Uradni list RS, št. 91/11, 25/14 in 53/18 – odl. US) se v četrtem odstavku 7. člena, tretjem odstavku 33. člena, šestem odstavku 48. člena in tretjem odstavku 52. člena besedilo »Okrožno sodišče v Ljubljani« nadomesti z besedilom »sodišče, izključno pristojno v skladu z zakonom, ki ureja sodišča«.

164. člen
(sprememba Zakona o postopku sodnega varstva nekdanjih imetnikov kvalificiranih obveznosti bank)

V Zakonu o postopku sodnega varstva nekdanjih imetnikov kvalificiranih obveznosti bank (Uradni list RS, št. 44/24) se v 6. členu besedilo »Okrožno sodišče v Mariboru« nadomesti z besedilom »sodišče, izključno pristojno v skladu z zakonom, ki ureja sodišča«.

165. člen
(sprememba Zakona o odgovornosti za jedrsko škodo)

V Zakonu o odgovornosti za jedrsko škodo (Uradni list RS, št. 77/10) se v 19. členu besedilo »Okrožno sodišče v Ljubljani« nadomesti z besedilom »sodišče, izključno pristojno v skladu z zakonom, ki ureja sodišča«.

166. člen
(sprememba Zakona o izvajanju Uredbe (EU) o enotnem trgu digitalnih storitev)

V Zakonu o izvajanju Uredbe (EU) o enotnem trgu digitalnih storitev (Uradni list RS, št. 30/24) se v prvem odstavku 17. člena besedilo »Okrožno sodišče v Novi Gorici« nadomesti z besedilom »sodišče, izključno pristojno v skladu z zakonom, ki ureja sodišča«.

167. člen

(sprememba Zakona o izvajanju Uredbe (EU) o obravnavanju razširjanja terorističnih spletnih vsebin)

V Zakonu o izvajanju Uredbe (EU) o obravnavanju razširjanja terorističnih spletnih vsebin (Uradni list RS, št. 95/24) se v prvem odstavku 3. člena besedilo »Okrožno sodišče v Novi Gorici« nadomesti z besedilom »sodišče, izključno pristojno v skladu z zakonom, ki ureja sodišča«.

168. člen
(sprememba Zakona o zemljiški knjigi)

V Zakonu o zemljiški knjigi (Uradni list RS, št. 58/03, 37/08 – ZST-1, 45/08, 28/09, 25/11, 14/15 – ZUUJFO, 69/17, 11/18 – ZIZ-L, 16/19 – ZNP-1 in 121/21) se v četrtem odstavku 126. člena besedilo »krajevno pristojno Višje sodišče v Kopru« nadomesti z besedilom »izključno pristojno sodišče, določeno z zakonom, ki ureja sodišča«.

8. oddelek
IZDAJA IN SPREJETJE PODZAKONSKIH AKTOV

169. člen
(izdaja podzakonskih predpisov)

Minister izda podzakonske predpise iz tretjega odstavka 8. člena, tretjega odstavka 59. člena, tretjega odstavka 94. člena, 97. člena, četrtega odstavka 98. člena, četrtega odstavka 107. člena in šestega odstavka 121. člena tega zakona do 15. decembra 2026.

170. člen
(sprejetje podzakonskih aktov vrhovnega sodišča)

(1) Predsednik vrhovnega sodišča sprejme akte iz drugega odstavka 31. člena, drugega odstavka 41. člena, drugega odstavka 48. člena, drugega odstavka 77. člena, tretjega odstavka 78. člena, prvega odstavka 81. člena, drugega odstavka 83. člena, četrtega odstavka 84. člena, petega odstavka 87. člena, tretjega odstavka 104. člena, šestega odstavka 129. člena, tretjega odstavka 130. člena in drugega odstavka 132. člena tega zakona do 15. decembra 2026.

(2) Občna seja vrhovnega sodišča sprejme akt iz sedmega odstavka 27. člena tega zakona do 15. decembra 2026.

171. člen
(sprejetje podzakonskih aktov sodnega sveta)

Sodni svet sprejme akt iz šestega odstavka 75. člena tega zakona najpozneje do 1. septembra 2026.

9. oddelek
VELJAVNOST IN UPORABA PREDPISOV IN DRUGIH SPLOŠNIH AKTOV

172. člen
(prenehanje veljavnosti)

(1) Z dnem uveljavitve tega zakona preneha veljati Zakon o sodiščih (Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08, 96/09, 86/10 – ZJNepS, 33/11, 75/12, 63/13, 17/15, 23/17, 22/18, 16/19 –

ZNP-1, 104/20, 203/20 – ZIUPOPDVE, 18/23 – ZDU-10 in 42/24 – odl. US), uporablja pa se do začetka uporabe tega zakona.

(2) Ne glede na prejšnji odstavek se peti odstavek 71. člena v delu, ki se nanaša na čas razporeditve okrajnih sodnikov na okrožno sodišče, preneha uporabljati z dnem uveljavitve tega zakona.

(3) Z dnem uveljavitve tega zakona prenehajo veljati naslednji predpisi, ki se uporabljajo do uveljavitve oziroma začetka uporabe predpisov, izdanih na podlagi tega zakona:

1. Sodni red (Uradni list RS, št. 87/16 in 127/21);
2. Pravilnik o vsebini in trajanju programa strokovnega usposabljanja za predsednike in direktorje sodišč (Uradni list RS, št. 42/10);
3. Pravilnik o Službi za nadzor organizacije poslovanja sodišč (Uradni list RS, št. 79/16);
4. Pravilnik o nagradi in povračilu stroškov sodnikom porotnikom (Uradni list RS, št. 196/21);
5. Pravilnik o določitvi varnostnih standardov poslovanja sodišč (Uradni list RS, št. 41/07);
6. Pravilnik o priznanjih na področju pravosodja (Uradni list RS, št. 25/19);
7. Pravilnik o merilih za določitev števila sodniških mest (Uradni list RS, št. 42/10);
8. Pravilnik o merilih za določitev števila delovnih mest sodnega osebja (Uradni list RS, št. 101/06);
9. Pravilnik o obliki letnega poročila o poslovanju sodišč (Uradni list RS, št. 48/14);
10. Pravilnik o obliki in navodilu za pripravo letnega programa dela (Uradni list RS, št. 27/10) in
11. Poslovnik občne seje Vrhovnega sodišča Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 114/05, 4/16, 35/18 in 162/21).

(3) Z dnem uveljavitve tega zakona prenehata veljati naslednja podzakonska akta predsednika vrhovnega sodišča, ki se uporabljata do uveljavitve oziroma začetka uporabe podzakonskih aktov predsednika vrhovnega sodišča, izdanih na podlagi tega zakona:

1. Pravilnik o obliki in vsebini posameznih sodnih vpisnikov, imenikov, pomožnih knjig in tipiziranih obrazcev in njegove spremembe in dopolnitve, št. Su 204/2016 z dne 23. november 2018, št. Su 1908/2019 z dne 18. oktober 2019 in 24. december 2019, št. Su 204/2016-126 z dne 18. maj 2020, št. Su 1908/2019 z dne 29. julij 2021, št. Su 1908/2019 z dne 10. marec 2022, št. Su 1908/2019 z dne 24. junij 2024, št. Su 1908/2023 z dne 27. november 2024, št. Su 1908/2019 z dne 2. december 2024 in št. Su 1908/2019 z dne 2. december 2024.
2. Politika zaznavanja in obvladovanja korupcijskih tveganj in izpostavljenosti sodišč, ki je bila objavljena na spletnem mestu sodstva, št. Su 1024/2015 z dne 31. marec 2016.

(4) Z dnem uveljavitve tega zakona preneha veljati Navodilo o načinu volitev personalnih svetov, št. Su 720/2017-5 z dne 1. 3. 2018, uporablja pa se do uveljavitve oziroma začetka uporabe podzakonskega akta sodnega sveta, izdanega na podlagi tega zakona.

10. oddelek ZAČETEK VELJAVNOSTI IN UPORABE ZAKONA

173. člen (začetek uporabe)

Ta zakon se začne uporabljati 1. januarja 2027, razen določb 34. in 35. člena tega zakona, ki se začnejo uporabljati 1. decembra 2026, in določb 71. do vključno 76. člena tega zakona, ki se začnejo uporabljati 1. septembra 2026.

174. člen

(začetek veljavnosti)

Ta zakon začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

III. OBRAZLOŽITEV ČLENOV

I. poglavje: SPLOŠNE DOLOČBE

K 1. členu:

Napovedni člen opredeljuje posamezna področja, ki so predmet urejanja v tem zakonu. Ustava Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90,97,99, 75/16 – UZ70a in 92/21 – UZ62a; v nadaljnjem besedilu: ustava) opredeljuje ureditev sodišč na več mestih. Najprej v 23. členu določa, da ima vsakdo pravico, da o njegovih pravicah in obveznostih odloča nepristransko, neodvisno in z zakonom ustanovljeno sodišče, v 125. do 134. členu pa so predstavljena izhodišča za ureditev sodnega sistema.

Glede na 126. člen ustave, ki določa, da ureditev in pristojnost sodišč določa zakon, ta zakon določa, da se z njim urejajo vrste, pristojnosti in organizacija sodišč, sodna in pravosodna uprava ter poslovanje sodišč, sodniki porotniki, sodno osebje ter druga vprašanja, pomembna za njihovo delovanje. Zakon velja za vsa sodišča v Republiki Sloveniji, razen za ustavno sodišče Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 64/07 – uradno prečiščeno besedilo, 109/12, 23/20 in 92/21), vendar tega ni treba določati, saj Zakon o ustavnem sodišču (v nadaljnjem besedilu: ZUstS) ni *lex specialis* v razmerju do tega zakona, ampak je »samostojen« zakon, ki na posameznih mestih odkazuje na nekatere druge predpise, konkretno na predpise, ki urejajo osebne podatke (tretji odstavek 3. člena ZUstS), predpise, ki urejajo postopke pred sodišči (drugi odstavek 6. člena ZUstS), in predpise, ki urejajo funkcionarje v državnih organih (79. člen ZUstS), ne pa tudi na Zakon o sodiščih (Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08, 96/09, 86/10 – ZJNepS, 33/11, 75/12, 63/13, 17/15, 23/17, 22/18, 16/19 – ZNP-1, 104/20, 203/20 – ZIUPOPdve, 18/23 – ZDU-10 in 42/24 – odl. US; v nadaljnjem besedilu: ZS).

Zakon je strukturiran v smiselno zaokrožena poglavja, ki urejajo posamezne institute v okviru organizacije sodišč, sodne in pravosodne uprave; urejena so tudi vprašanja, ki se strogo ne dotikajo same organizacije sodišč, vendar so neobhodno povezana z delovanjem sodišč. Tako zakon ureja institut porotništva, ki ureja mandat, način imenovanja, določitev števila porotnikov in postopek razrešitve sodnika porotnika. Temu sledi poglavje o sodnem osebju, ki opredeljuje, kdo je sodno osebje in kakšne so njegove naloge. Poglavje o poslovanju sodišč ureja poletno poslovanje sodišča, poslovanje ob izrednih dogodkih, varovanje na sodiščih, varstvo in posredovanje podatkov in podobno. V okviru poglavja »Pravosodna uprava« zakon določa zadeve pravosodne uprave, podatke o delu sodišč, ureja Center za izobraževanje v pravosodju (v nadaljnjem besedilu: CIP), dan pravosodja in opravljanje dejavnosti v javnem interesu. Poglavje o dostopu javnosti podrobneje ureja sodno desko, objavo sodne prakse in vpogled v vpisnike. Sledi še poglavje o izvrševanju odločb ustavnega sodišča in mednarodnih sodišč, v katerem je podrobneje urejeno področje izvrševanja navedenih odločb.

K 2. členu:

Člen podrobno opredeljuje izraz sodišče in pristojnost sodišča, in sicer je sodišče državni organ, pristojen za izvajanje sodne oblasti in izvrševanje sodnih odločb. Sodišče je vedno ustanovljeno z zakonom, bodisi z zakonom, ki ureja sodišča (sodišča splošne pristojnosti) bodisi s specialnimi zakoni (delovno in socialno sodišče z Zakonom o delovnih in socialnih sodiščih, upravno sodišče pa z Zakonom o upravnem sporu). V okviru svojih pristojnosti sodišče ne izvršuje le sodnih odločb, pač pa tudi odločbe drugih državnih organov in nosilcev javnih pooblastil ter odločbe tujih sodišč in tujih organov.

K 3. členu:

Člen določa temeljne okvire izvajanja sodne oblasti in ustavno zagotovljena pričakovanja družbe glede spoštovanja načela enakosti pred zakonom pri sojenju (14. člen ustave) ter pravice do zagotavljanja nepristranskega in neodvisnega sodnega varstva v razumnem roku (23. člen ustave). V njem so smiselno združena določila več določb ZS, in sicer 1. člen, prvi odstavek 36. člena in 3. člen, ki jih ta zakon vsebinsko ne spreminja.

V primeru zbornega sojenja imajo sodniki, ki sodelujejo pri takšnem sojenju, enake pravice in dolžnosti glede izvajanja sodne oblasti, procesni predpisi pa določajo posebne pristojnosti sodnikov znotraj senata, kot na primer pravice predsednika senata ali sodnika poročevalca. Na okrožnem sodišču senat praviloma sestavljajo (poklicni) sodnik in dva sodnika porotnika, le izjemoma pa en sodnik kot predsednik senata ter en sodnik in trije sodniki porotniki kot člani senata. Izjema od tega pravila na prvi stopnji je izvenobravnavni senat (šesti odstavek 25. člena Zakona o kazenskem postopku; v nadaljnjem besedilu: ZKP¹²⁶), ki ga sestavljajo predsednik senata, poročevalec in član senata. Na pritožbeni stopnji senat sestavljajo predsednik senata, sodnik poročevalec ter eden ali več članov senata.

Pri izvajanju sodne oblasti morajo sodniki ravnati v okvirih, ki mu jih postavljajo ustava, zakoni, splošna načela mednarodnega prava ter ratificirane in objavljene mednarodne pogodbe. Sodnik je vezan na vse ratificirane in objavljene mednarodne pogodbe ne glede na to, kateri organ je pristojen za ratifikacijo te pogodbe (po Zakonu o zunanjih zadevah sta to vlada ali državni zbor). Izjemoma sme sodnik v primeru pravne praznine (to je ko zakon določenega primera ne ureja, pa bi ga moral) namesto zakonodajalca določiti predpis, po katerem reši konkretni primer, če gre za civilnopravno zadevo. Pri tem mora s pomočjo analogije najprej uporabiti drug predpis, ki ureja podoben primer oziroma se z neurejenim primerom sklada v bistvenih lastnostih (zakonska analogija). Če se zadeve ne da rešiti niti z uporabo predpisov, ki urejajo podobne primere, pa sodnik odloči v skladu s splošnimi načeli pravnega reda v državi, pravnim izročilom in utrjenimi spoznanji pravne vede (pravna analogija).

Pri izvajanju sodne oblasti morajo sodniki spoštovati ustavno načelo enakosti pred zakonom in pravico do objektivnega in nepristranskega sojenja v razumnem roku ter brez nepotrebnega odlašanja ravnati tako, kot bi imeli pred seboj nedoločeno število primerov iste vrste. Zakon uporablja različne izraze, in sicer da sodišče izvaja sodno oblast, sodnik sodi in sodnik odloča oziroma sodi. Izvajanje sodne oblasti je najširši izraz, ki vključuje vsa oblastna ravnanja, za katera je pristojno sodišče. Ločevanje med izrazoma sojenje in odločanje izhaja iz procesne zakonodaje – odločanje obsega vsa postopkovna dejanja sodišča oziroma sodnika, ki se kažejo v odločitvi, poseben del odločanja pa je sojenje, ki se kaže v sodbi.

Pri izvajanju sodne oblasti so udeleženi tudi državljani – njihovo vlogo določa ustava v 128. členu, ki izrecno določa samo udeležbo pri izvajanju sodne oblasti, izvajanje sodne oblasti pa prepušča sodnikom. Podobno je pri sodnem osebju, ki določena opravila v sodnih postopkih na podlagi zakonskih pooblastil izvršujejo samostojno. Sodelovanja pri izvajanju sodne oblasti ne smemo enačiti z izvajanjem sodne oblasti, ki je pridržana samo sodnikom.

K 4. členu:

V členu je urejen hierarhični odnos med višjimi in nižjimi sodišči, in sicer lahko višje sodišče usmerja pravno mnenje nižjega sodišča v skladu s procesnimi predpisi. Na ta način se preprečuje poseganje višjih sodišč v odločanje in sojenje nižjih sodišč, s čimer se varuje tudi neodvisnost sodnika, ki jo zagotavlja 125. člen ustave. V okviru načela neodvisnosti se opredeljuje tudi pomen sodnikove materialne oziroma funkcionalne neodvisnosti, kar je še posebej opredeljeno v Kodeksu sodniške etike. Gre za neodvisnost od kakršnihkoli neposrednih ali posrednih navodil, vplivov, spodbud, groženj, pritiskov ali vmešavanj v proces sodnikovega odločanja ne glede na to, od kod in iz katerih razlogov taki nedovoljeni posegi izvirajo. Procesna narava razmerij med višjimi in nižjimi sodišči, ki se lahko kaže v mnenjih ali navodilih višjih sodišč, sprejetih na podlagi ustreznega pravnega sredstva, ne ogroža sodnikove funkcionalne neodvisnosti po tem kodeksu.

K 5. členu:

Člen splošno ureja obveznost spoštovanja odločb sodne oblasti, in sicer morajo pravnomočne odločbe sodne oblasti spoštovati vse fizične in pravne osebe v Republiki Sloveniji kakor tudi vsa sodišča in državni organi. Določeno je tudi, da ima izvršitev odločbe sodne oblasti prednost pred izvršitvijo odločbe drugega organa, kar pomeni, da odločba drugega organa ne more ovirati izvršitve odločbe sodne

¹²⁶ Uradni list RS, št. 176/21 – uradno prečiščeno besedilo, 96/22 – odl. US, 2/23 – odl. US, 89/23 – odl. US in 53/24.

oblasti.

K 6. členu:

Slovenščina se kot uradni jezik uporablja na vsem ozemlju države, medtem ko je na območjih občin, v katerih živi italijanska ali madžarska narodna skupnost, poleg slovenščine uradni jezik tudi italijanščina ali madžarščina, kar določa 11. člen ustave.

Predlagana ureditev pravice do uporabe jezika narodne skupnosti na območjih, kjer sta poleg slovenščine uradna jezika tudi jezika narodne skupnosti, ne omejuje glede na osebne okoliščine, torej le na pripadnike narodne skupnosti, ki živijo na tem območju (kot je to izhajalo iz ureditve ZS), temveč navedeno pravico daje tudi drugim strankam, ki želijo v postopkih na teh območjih uveljaviti pravico do uporabe italijanskega ali madžarskega jezika (enako tudi v 4. členu Zakona o državni upravi in 62. člen Zakona o upravnem postopku). Do sedaj veljavna ureditev je to pravico namreč zamejevala samo na osebe, ki so živele na dvojezičnem območju in so uporabljale ta jezik. Sprememba oziroma širitev rabe jezika ima podlago v sodbah Sodišča Evropske unije (v nadaljnjem besedilu: SEU), ki prepovedujejo diskriminacijo zaradi državljanstva.

SEU je že leta 1998 v zadevi odločilo, da vsak državljan Evropske unije (v nadaljnjem besedilu: EU) lahko uporablja jezik narodne skupnosti, če je ta v članici EU priznan kot uradni jezik, kljub temu da oseba ni državljan države, v kateri želi to pravico uveljavljati. Sodišče je namreč v zadevi Bickel in Franz (C-274/96) odločilo, da se lahko nemško govoreči na dvojezičnem območju na Južnem Tirolskem v kazenskih postopkih zagovarjajo v nemškem jeziku, čeprav niso državljani Italije, kjer Južna Tirolska leži. Poleg tega je SEU leta 2014 odločilo, da je notranja ureditev, ki pravico do uporabe drugega jezika kot uradnega jezika dovoljuje le tam živečim državljanom te države, v nasprotju z evropsko zakonodajo, ki prepoveduje diskriminacijo zaradi državljanstva. V zadevi Grauel Rüffer (C-322/13) je SEU dalo pravico do uporabe manjšinskega jezika v civilnih sodnih postopkih tudi nepripadnikom manjšine na območju, kjer manjšina živi. V tem primeru je regionalno sodišče v avtonomni pokrajini Bocen na SEU poslalo predhodno vprašanje. Italijanska zakonodaja je namreč določala, da imajo na dvojezičnem ozemlju pravico do uporabe nemščine le italijanski državljani, ki so pripadniki nemške manjšine. SEU je odločilo, da italijanska zakonodaja ni bila v skladu z evropskim pravom, natančneje, s prepovedjo diskriminacije na podlagi narodnosti in načelom prostega pretoka ljudi. Nemško govoreči državljan države članice, razen Italijanske republike, ki se giba in prebiva v pokrajini Bocen ne sme biti v slabšem položaju kot nemško govoreči italijanski državljan, ki prebiva v tej pokrajini. Ključno je tudi, da so sodišča v tej pokrajini popolnoma sposobna voditi sodne postopke v italijanskem ali nemškem jeziku ali v obeh. Sodišče je v sodbi še dodalo, da tudi večji stroški, ki bi jih imela Italija v teh primerih (zaradi potrebe po prevajanju), ne morejo biti odločilen dejavnik za takšno ureditev, saj ekonomski razlogi ne morejo omejevati svoboščin, ki jih zagotavlja pravo EU.

V skladu s sodbo SEU C-322/13 je bil oblikovan novi drugi odstavek, ki določa pravico do uporabe jezika narodnih skupnosti na območjih, kjer živi italijanska ali madžarska narodna skupnost, tudi za tiste, ki niso pripadniki teh dveh skupnosti. V pritožbenem postopku sodišče višje stopnje ne posluje v jeziku narodne skupnosti, razen če so na obravnavi ali seji senata navzoče stranke, vedno pa izda odločbo tudi v prevodu v italijanski ali madžarski jezik. Stroški poslovanja sodišč, ki vključujejo stroške tolmačenja ali prevajanja v postopkih, se financirajo iz proračuna, natančneje iz sredstev za delo sodišč.

K 7. členu:

Člen ureja javnost sojenja, ki obenem pomeni tudi izpeljavo 24. člena ustave, ta pa določa, da so sodne obravnave javne. Prav tako se sodbe izrekajo javno, pri čemer lahko izjeme določa le zakon (take izjeme določajo posamezni procesni predpisi). Ustava torej določa pravico do javnosti sojenja. Kot je razvidno iz Komentarja Ustave Republike Slovenije,¹²⁷ javnost sojenja obsega javnost sodnih obravnav in javno izrekanje sodb. Pravica javnosti sojenja ni absolutna, kar sicer velja za vse človekove pravice in temeljne svoboščine. Navedeni člen ustave namreč v zadnjem stavku vsebuje pridržek, na podlagi katerega je

¹²⁷ Čebulj, Fakulteta za podiplomske državne in evropske študije, Ljubljana 2002.

zakonodajalec pooblaščen, da določi izjeme, torej primere in pogoje, v katerih se javnost sojenja lahko izključi. Zakonodajalcu je tako dana možnost, da predpiše način uresničevanja te pravice. Pomembno je torej, da zakon (na primer Zakon o pravnem postopku (v nadaljnjem besedilu: ZPP¹²⁸), ZKP) vsebuje izjeme. Tudi Evropska konvencija o človekovih pravicah (v nadaljnjem besedilu: EKČP) v prvem odstavku 6. člena dopušča omejitve oziroma izjeme od javnosti sojenja, če »je to v interesu morale, javnega reda ali državne varnosti, če to v demokratični družbi zahtevajo koristi mladoletnikov ali varovanje zasebnega življenja strank, pa tudi tedaj, kadar bi po mnenju sodišča zaradi posebnih okoliščin javnost sojenja škodovala interesom pravičnosti«.

K 8. členu:

Sodni red kot edini splošni pravni akt podzakonske veljave zaradi njegove pomembnosti določa že ustava v drugem odstavku 23. člena. Splošne pravne akte podzakonske veljave, ki imajo lastnosti predpisov, lahko v skladu z načelom delitve oblasti na državni ravni izdajajo izvršilna oblast (vlada in ministrstva) in nosilci javnih pooblastil, ki pa lahko v skladu s 121. členom ustave dobijo javno pooblastilo za opravljanje določenih nalog državne uprave le kot pravne ali fizične osebe. Ker torej vrhovno sodišče kot državni organ v skladu s 121. členom ustave ne more pridobiti javnega pooblastila za izdajo splošnih pravnih aktov podzakonske veljave, ki bi imeli lastnosti predpisa (to je da vsebujejo splošne in abstraktne norme, ki urejajo predvsem družbena razmerja navzven), se ohranja ureditev ZS, da sodni red predpiše minister, pristojen za pravosodje, po predhodnem mnenju predsednika vrhovnega sodišča.

Ta zakon daje sodnemu redu pravno podlago, njegova vsebina pa omogoča konkretizacijo zakonskih določb in izvajanje tega zakona. Sodni red ureja dodeljevanje zadev, kar mu nalaga že sama ustava, poleg tega ureja notranjo organizacijo sodišč, poslovanje v zadevah sodne uprave, finančno poslovanje sodišč in informatizacijo sodišč, kakor tudi druga področja, ki jih ureja zakon. Področje pravil o poslovanju z zadevami v sodnem redu ne bo več urejeno, ampak zakon v poznejših členih daje pooblastilo za urejanje te materije v pravilniku, ki ureja sodne vpisnike, imenike, pomožne knjige in tipizirane obrazce, saj je hkrati z informatizacijo vpisnikov potrebna tudi prilagoditev pravil elektronskemu načinu poslovanja.

Ker je sodni red podzakonski predpis, se objavi v Uradnem listu Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: uradni list).

K 9. členu:

Člen opredeljuje zagotavljanje sredstev za delo sodišč v proračunu Republike Slovenije. Sredstva za delo sodišč obsegajo plače sodnikov in sodnega osebja, premično in nepremično premoženje ter stroške poslovanja sodišč. Obseg finančnih sredstev se določi v skladu z zakonom, ki ureja javne finance, in zakonom, ki ureja izvrševanje proračuna, saj na nekaterih področjih financiranje zagotavlja ministrstvo, na nekaterih pa sodišča sama, saj so samostojni proračunski uporabniki.

II. poglavje: VRSTE IN PRISTOJNOSTI SODIŠČ

1. oddelek: VRSTE IN SESTAVA SODIŠČ

K 10. členu:

Sodni sistem Republike Slovenije sestavljajo sodišča s splošno pristojnostjo in specializirana sodišča. Po ZS so sodišča s splošno pristojnostjo organizirana kot 11 prvostopenjskih okrožnih in 44 prvostopenjskih okrajnih sodišč ter kot štiri drugostopenjska višja sodišča. Posamezno okrajno sodišče deluje kot organizacijska enota okrožnega sodišča z njegovega območja, razen Okrajnega sodišča v Ljubljani, ki je samostojna organizacijska enota. Specializirana sodišča pa delujejo kot tri delovna sodišča ter eno delovno in socialno prvostopenjsko sodišče, eno višje sodišče na področju delovnega

¹²⁸ Uradni list RS, št. 73/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08 – ZArbit, 45/08, 111/08 – odl. US, 57/09 – odl. US, 12/10 – odl. US, 50/10 – odl. US, 107/10 – odl. US, 75/12 – odl. US, 40/13 – odl. US, 92/13 – odl. US, 10/14 – odl. US, 48/15 – odl. US, 6/17 – odl. US, 10/17, 16/19 – ZNP-1, 70/19 – odl. US, 1/22 – odl. US, 3/22 – ZDeb in 92/24 – odl. US.

in socialnega prava ter prvostopenjsko sodišče na področju upravnega prava. Vrhovno sodišče odloča na najvišji stopnji v zadevah splošne pristojnosti in v zadevah iz pristojnosti specializiranih sodišč.

Ustava v 23. členu določa, da ima vsakdo pravico, da o njegovih pravicah in dolžnostih ter o obtožbah proti njemu brez nepotrebnega odlašanja odloča neodvisno, nepristransko in z zakonom ustanovljeno sodišče. Poleg tega v 126. členu ne določa organizacijske strukture sodišč, ampak ureditev in pristojnost sodišč prepušča ureditvi na zakonski ravni. Državljanom mora biti zagotovljen dostop do sodnega varstva, način pa mora biti določen z zakonom.

Okrajna sodišča kot organizacijske enote okrožnih sodišč v skladu z ZS so (od leta 2010) v okrožja različno vključena. Ponekod delujejo kot del okrožja, z vzpostavljenimi medokrajnimi oddelki, sojenje na določenih pravnih področjih okrajne pristojnosti je koncentrirano na enem mestu v okrožju, izvajajo se prenosi zadev v reševanje na druga okrajna sodišča v okrožju, sodniki z okrajnih sodišč so dodeljeni na okrožna sodišča. Drugod okrajna sodišča še vedno delujejo relativno samostojno in s pristojnostmi, kot so jih imela pred letom 2010. Z vzpostavitvijo okrožja kot osnovne organizacijske ravni sodišč je treba vzpostaviti pogoje za učinkovito delovanje okrožja v novi obliki, zato zakon na prvi stopnji določa samo okrožna sodišča, notranja organizacija teh sodišč pa je opredeljena v oddelku, ki ureja notranjo organizacijo sodišč.

K 11. členu:

Uveljavitev sodnega okrožja kot osnovne organizacijske ravni sodišč bo tudi na področju prostorske ureditve sodišč prinesla spremembe. Po predlogu bodo sodišča odločala na sedežu, lahko pa tudi izven sedeža, na zunanjih oddelkih.

Glede na geografsko razvejanost ozemlja Slovenije je mreža sodišč v skladu z ZS omogočala ustrezen dostop prebivalstva do sodnega varstva, zato območja okrožnih sodišč ostajajo nespremenjena. Ocenjuje se, da se lahko optimizacija poslovanja sodišč zagotavlja s spremembo organizacije poslovnih procesov in informatizacije sodnih postopkov, sčasoma pa tudi z reorganizacijo zunanjih oddelkov znotraj posameznega okrožnega sodišča. Čeprav gre za notranjo organizacijo okrožnega sodišča, se vseeno vzpostavlja razlika med organizacijskimi enotami na sedežu sodišča in zunanjimi oddelki, saj se z zunanjimi oddelki zagotavlja pravico do dostopa do sodnega varstva, zaradi česar se v posebnem členu predlaga mehanizem pri določanju zunanjih oddelkov.

K 12. členu:

114. člen ZS je za območje posameznega sodnega okraja štel območje občine, določene z Zakonom o postopku za ustanovitev, združitve oziroma spremembo območja občine ter o območjih občin (Uradni list SRS, št. 28/80, 9/82, 27/84, 38/89 in Uradni list RS, št. 30/90). Leta 1994 je bila na ozemlju Republike Slovenije z Zakonom o lokalni samoupravi (Uradni list RS, št. 72/93) vpeljana lokalna samouprava in s tem je bil končan proces reforme komunalnega sistema. Ob koncu leta je bilo namesto dotodanjih razmeroma velikih občin – komun ustanovljenih 147 manjših občin. Do leta 2015 so bile izvedene večje spremembe v obsegu območij občin ali v njihovih preimenovanjih v smeri drobljenja posameznih enot, tako da se je število občin povečalo na 212. Ker se območja občin spreminjajo, je območja sodišč primerneje vezati na neko manj spremenljivo enoto. Ocenjuje se, da je tudi z vidika gospodarnosti in čim manjšega posega v današnjo razdelitev območij sodišč najboljše vezati območja sodišč na katastrske občine. Meje določenega števila posameznih katastrskih občin pa so tudi enake mejam posameznih sodnih okrajev oziroma okrožij. Območja krajevne pristojnosti okrožnih sodišč bodo določene v prilogi tega zakona, v območje posameznega okrožnega sodišča pa bodo vključene tiste katastrske občine, ki dejansko že zdaj obsegajo območje posameznega okrajnega sodišča. S tem se krajevna pristojnost sodišč v ničemer ne spreminja, tudi zemljiškoknjižna pristojnost posameznih okrožnih sodišč v tem primeru ostaja enaka, bo pa območje posameznega sodišča urejeno bolj pregledno.

K 13. členu:

Stvarna pristojnost je pristojnost sodišča, da odloča o zadevi glede na vsebino predmeta postopka in stopnjo odločanja. Zaradi uvedbe ene vrste prvostopenjskih sodišč ni več potrebe po delitvi stvarne

pristojnosti na okrajno in okrožno pristojnost, kot je to veljalo do zdaj. Okrožna sodišča bodo stvarno pristojna za obravnavo vseh kazenskih, civilnih in drugih zadev na prvi stopnji, pri tem pa nekatera področja sojenja niso navedena posebej, na primer gospodarski spori na prvi stopnji, »družinske« zadeve, »mladoletniško« kazensko sodstvo, saj so pri zapisu zadev navedene nadpomenke.

K 14. členu:

Izključna pristojnost sodišča pomeni, da v zadevah, za katere je izključno pristojno določeno sodišče, ne more odločati nobeno drugo sodišče, drug organ ali arbitražna. Določanje izključne pristojnosti na prvi ali drugi stopnji je smiselno tam, kjer gre za zapletene zadeve, ki se redkeje pojavijo v sodni praksi in za katere je potrebno posebno znanje s tistega pravnega področja. V veliki večini primerov procesni predpisi ali drugi materialni predpisi določajo izključno pristojnost za reševanje določenih zadev za celotno ozemlje Republike Slovenije, ZS pa je do sedaj v dveh primerih določal izključno pristojnost Okrožnega sodišča v Kopru in Okrožnega sodišča v Ljubljani. Izključne pristojnosti imajo poseben vpliv na statistično primerjavo med posameznimi sodišči, saj lahko temeljito spremenijo delovanje in rezultate posameznega sodišča.

Zaradi večje pravne varnosti in preglednosti so izključne pristojnosti prvostopenjskih sodišč iz posameznih področnih zakonov prenesene v predlagani zakon. Izključne pristojnosti sodišč so praviloma trajne narave, zato ni dodana na primer izključna pristojnost v primeru odločanja o zahtevi za obnovo kazenskega postopka zoper sodbo vojaškega sodišča, ki je bilo pristojno za območje katerekoli od republik bivše Jugoslavije, ki je postala pravnomočna pred 25. junijem 1991. Po mnenju predlagatelja se take izključne pristojnosti, ki imajo začasno naravo, lahko tudi v prihodnje še vedno določijo ali ostanejo določene tudi s posebnim zakonom, izključne pristojnosti, ki so trajne narave, pa bodo vključene v ta zakon in bodo lahko tudi v prihodnje določene le s tem zakonom.

Zakon večinoma ohranja veljavne izključne pristojnosti sodišč pri dosedanjih sodiščih razen novo določene pristojnosti Okrožnega sodišča v Krškem, kamor se prenaša pristojnost Okrožnega sodišča v Ljubljani za odločanje o vseh odškodninskih zahtevkih v zvezi z jedrsko nesrečo. Zakon o odgovornosti za jedrsko škodo (ZOJed-1) je določil sodno pristojnost slovenskih sodišč, in sicer izključno stvarno in krajevno pristojnost Okrožnega sodišča v Ljubljani. Določba temelji na zahtevi Pariške konvencije, ki nalaga državam pogodbenicam, da v domači zakonodaji izrecno določijo sodišče, pristojno za odločanje o odškodninah za jedrsko škodo. Zaradi izenačevanja obremenitev med okrožnimi sodišči se pristojnost odločanja v teh zadevah prenaša na Okrožno sodišče v Krškem.

Dodane so tudi prehodne določbe uskladitvene narave, s katerimi je poseženo v posamezne zakone in ki napotujejo na uporabo te določbe predloga Zakona o sodiščih.

K 15. členu:

Institut tako imenovanih letečih spisov je bil uveden z novelo ZS-F kot nov 105.a člen (Uradni list RS, št. 127/06), hkrati z institutom medokrajnih in medokrožnih sodnikov, z namenom zagotoviti večjo mobilnost zadev in sodnikov med sodišči iste vrste znotraj območja posameznega višjega sodišča. Z institutom se je želela zagotoviti enakomernejša obremenitev sodišč iste stopnje predvsem z namenom odprave sodnih zaostankov, saj je iz letnih statistik izhajalo, da so sodišča iste stopnje različno obremenjena. Predsednik skupno neposredno višjega sodišča je lahko na predlog predsednika sodišča, ki je imelo sodne zaostanke, odločil, da se pristojnost za sojenje v določenem številu zadev, tudi brez soglasja strank, prenese na drugo manj obremenjeno stvarno pristojno sodišče na njegovem območju z izjemo izključne krajevne pristojnosti ali sporazuma o krajevni pristojnosti. Skozi čas se je institut prenosa spisov spreminjal in dopolnjeval glede na druge spremembe zakonodaje in potrebe sodišč. Po podatkih vrhovnega sodišča sta bili v letu 2023 med okrožnimi sodišči preneseni v reševanje 102 pomembnejši zadevi, to je 0,1 odstotka zadev, prejetih v istem obdobju, med višjimi sodišči pa 59 pomembnejših zadev, to je 0,4 odstotka zadev, prejetih v istem obdobju. Med okrajnimi sodišči je bilo po 105.a členu ZS preneseno v reševanje 322 pomembnejših zadev, to je 0,5 odstotka zadev, prejetih v istem obdobju.

Predlog zakona do neke mere ohranja veljavno ureditev, le da se namesto izraza sodni zaostanki uporabljata izraza bistveno povečan pripad zadev ali bistveno povečano število nerešenih zadev, saj je bilo ocenjeno, da gre za ustreznejšo opredelitev kriterija, pri katerem je mogoče prenesti zadeve znotraj območja višjega sodišča z namenom izenačevanja obremenitve, kar je glavni cilj predlagane določbe. V nadaljevanju je dodana še ocena, da tega pripada ni mogoče obvladati s sodniki sodišča. Mogoč je tudi predlog za prenos pristojnosti iz drugih utemeljenih razlogov, zaradi katerih se zadeve ne morejo obravnavati na tem sodišču (na primer kadrovski primanjkljaj na sodišču, sprememba organizacije sodišča, nove pristojnosti). Prenašajo se lahko vse zadeve, razen zadev, za katere je določena izključna pristojnost ali za katere je bila s posebnim sporazumom dogovorjena krajevna pristojnost (na primer 69. člen ZPP).

Prvi odstavek ureja primer, ko okrožno sodišče z obstoječimi viri ne more obvladovati pripada zadev in zaprosi predsednika višjega sodišča, naj se zadeve prenesejo na drugo manj obremenjeno okrožno sodišče znotraj območja višjega sodišča. Po drugem odstavku pa predsednik višjega sodišča zaprosi predsednika vrhovnega sodišča za prenos bodisi zadev višjega sodišča na drugo višje sodišče bodisi za prenos zadev okrožnega sodišča z območja svojega višjega sodišča na drugo okrožno sodišče znotraj območja drugega višjega sodišča.

Predsednik sodišča, ki bo odločal o prenosu pristojnosti, bo ob določitvi števila in vrste zadev moral upoštevati tudi enakomerno obremenjenost sodnikov in pravila za dodeljevanje zadev, ki jih deloma določa ta zakon, izpeljane pa so tudi v sodnem redu. Ob tem bo moral upoštevati tudi enakomerno obremenjenost sodnikov na sodišču, kamor se bodo zadeve predodelile.

K 16. členu:

Sodniki odločajo kot sodniki posamezniki ali v senatu. Kdaj odloča v senat in kdaj sodnik posameznik, določajo posamezni procesni predpisi. Odločilni kriteriji, kdaj odloča sodnik posameznik, so odvisni od pomena in kompleksnosti posamezne zadeve ter potrebe po hitrosti reševanja zadev.

K 17. členu:

Območja višjih sodišč so določena z območji okrožij. Z območji okrožij se določa krajevna pristojnost višjih sodišč. Zaradi geografske raznolikosti in lege so tako območja okrožij kot posledično tudi območja višjih sodišč različnih velikosti, kar vpliva na pripad zadev na posamezna višja sodišča in tudi na velikost sodišč.

K 18. členu:

Pravica do pritožbe je temeljna pravica posameznika, ki izhaja iz načela zakonitosti in načela enakega varstva pravic. Pravica do pritožbe vsakomur zagotavlja pravico do učinkovitega pravnega sredstva. Višja sodišča so tista, ki torej zagotavljajo pravico do učinkovitega pravnega varstva, saj omogočajo pritožbe zoper prvostopenjska sodišča. Poleg odločanja o pritožbah zoper odločbe okrožnih sodišč z njihovega območja odločajo tudi o morebitnih sporih o pristojnosti med temi sodišči ter v drugih zadevah, če tako določa zakon.

K 19. členu:

Po zgledu ureditve v 14. členu predloga zakona, ki ureja popis vseh izključnih pristojnosti okrožnih sodišč, se v tem členu določajo izključne pristojnosti višjih sodišč, in sicer je odločanje o pritožbah v zemljiškopravnih zadevah v pristojnosti Višjega sodišča v Kopru, odločanje o pritožbah v postopkih zaradi insolventnosti pa je v izključni pristojnosti Višjega sodišča v Ljubljani.

K 20. členu:

Člen ureja senatno sojenje, ki je pravilo odločanja v pritožbenih postopkih in odločanja v sporih o pristojnosti. Sodnik posameznik sodi v zadevah, ki jih zakon določa kot pristojnost višjih sodišč. Zakon pa lahko izrecno določi tudi, da v posameznih zadevah, ki jih sicer praviloma obravnavajo senati, odloča sodnik posameznik.

K 21. členu:

Ustava v 127. členu določa, da je vrhovno sodišče najvišje sodišče v državi. V skladu z zakonom ima vrhovno sodišče sedež v glavnem mestu Republike Slovenije, Ljubljani.

K 22. členu:

V skladu s 127. členom ustave zakon določa, da vrhovno sodišče odloča o rednih in izrednih pravnih sredstvih ter opravlja druge zadeve, ki jih določa zakon. Glede na to, da je vrhovno sodišče najvišje sodišče, ima širok nabor pristojnosti, tako v okviru zadev, o katerih odloča oziroma sodi, kot tudi v drugih zadevah. Tako zakon med drugim določa tudi, da je vrhovno sodišče pristojno za zagotavljanje enotnosti sodne prakse, za objavo sodnih odločb in načelnih pravnih mnenj, s čimer se konkretizirata ustavni pravici do enakega varstva pravic in javnosti sojenja.

K 23. členu:

Predsednik vrhovnega sodišča ima posebno izključno pristojnost za odločanje o predlogih za dopustitev kontrole pisem in drugih pošilk ter nadzorovanje in snemanje telekomunikacij in nadzorovanje telekomunikacij z izpisom telekomunikacijskega prometa v Republiki Sloveniji. Podobno kot opredelitev pravice posameznika do zasebnosti je treba razlagati njegovo pravico do komunikacijske zasebnosti. Ustava ne ločuje med različnimi oblikami prenosa sporočil, temveč zajema vse vrste občil ob pogoju, da se s tem posega v človekovo zasebnost. Pri sporočilih ali komunikaciji, ko je iz izbranega občila ali načina prenosa sporočil jasno razviden namen pošiljatelja, da ostane sporočilo znano samo njemu ali vnaprej določenemu ali določljivemu prejemniku, mora državni organ za poseg v z ustavo zajamčeno pravico do zasebnosti pridobiti predhodno sodno dovoljenje, ponudniki telekomunikacijskih storitev pa mu morajo omogočiti izvajanje zakonitega, sodno odobrenega nadzora telekomunikacij. V ta namen torej zakon določa, da lahko o predlogu za dopustitev kontrole pisem in drugih pošilk ter nadzorovanje in snemanje telekomunikacij in nadzorovanje telekomunikacij z izpisom telekomunikacijskega prometa v Republiki Sloveniji odloča le predsednik vrhovnega sodišča. Podrobnejše pogoje, trajanje nadzora, obdelavo teh podatkov in pogoje, kdaj te pristojnosti opravlja podpredsednik vrhovnega sodišča, pa določajo 24., 24.a, 24.b in 24.c člen Zakona o Slovenski obveščevalno-varnostni agenciji¹²⁹ (ZSOVA-1).

K 24. členu:

Člen ureja senatno sojenje, in sicer je sojenje v senatu izključno pravilo načina odločanja vrhovnega sodišča. Zakon ureja tudi sestavo senata, in sicer senat praviloma sestavljajo trije sodniki, razen če drug zakon določa, da ga sestavlja pet ali pa tudi sedem sodnikov (ZKP na primer določa odločanje v senatu sedmih sodnikov, če vrhovno sodišče odloča o zahtevi za varstvo zakonitosti, vloženi zoper odločbo, ki jo je vrhovno sodišče sprejelo v senatu petih sodnikov). V drugem odstavku je jasneje določeno, v katerih zadevah izda vrhovno sodišče odločbo v sestavi več kot pet vrhovnih sodnikov in zoper katero bi bilo mogoče vložiti pravno sredstvo. Tretji odstavek pa določa sestavo senata, in sicer ga sestavljajo predsednik senata, sodnik poročevalec in član oziroma več članov senata.

K 25. členu:

Iz pravice do enakosti pred zakonom po 14. členu ustave in pravice do enakega varstva pravic po 22. členu ustave ne izhaja le, da mora zakon podobne položaje urediti enako in enako obravnavati obe stranki v postopku, ampak tudi, da morajo sodišča za dejansko in učinkovito sodno varstvo v istovrstnih primerih pravo uporabljati enako in enotno na vsem območju, za katero velja formalni pravni vir. V kontinentalni teoriji pravnih virov vse bolj prevladuje spoznanje, da imajo tudi precedensi oziroma tipični primeri določeno obvezno moč, ki zagotavljajo enotnost sodne prakse, pravičnost in pravno varnost. Tudi v slovenskem pravnem sistemu se je uveljavila prepoved samovoljnega odstopa od sodne prakse kot ustavno procesno jamstvo. Če se sodišče odloči, da bo od uveljavljene sodne prakse odstopilo, mora razloge za to posebej obrazložiti. Sodna praksa ima danes de facto kakovost formalnega pravnega vira.

¹²⁹ Uradni list RS, št. 81/06 – uradno prečiščeno besedilo.

Vrhovno sodišče ima pri oblikovanju sodne prakse in skrbi za njeno enotnost posebno težo, temelječo na avtoriteti, ki jo ima kot vrh sodne oblasti v državi. To izhaja že iz njegove vloge, opredeljene v tem zakonu, ki med pristojnostmi vrhovnega sodišča izrecno določa skrb za enotno sodno prakso. Uvedba instituta razširjenih senatov, ki bi dopolnil nabor (ne)formalnih sredstev za usklajevanje sodne prakse na vrhovnem sodišču, se zgleduje zlasti po primerljivih sistemih germanskega pravnega kroga. Na podlagi primerjalnopravne analize pogojev za oblikovanje razširjenega senata je uporaba senata uzakonjena, 1) če bi odločitev o temeljnem pravnem vprašanju pomenila odstop od ustaljene sodne prakse vrhovnega sodišča ali od predhodne odločitve senata o istem vprašanju; 2) če je sodna praksa na vrhovnem sodišču glede temeljnega pravnega vprašanja neenotna. Z institutom razširjenih senatov je ponujena nova, dodatna možnost za oblikovanje enotne sodne prakse vrhovnega sodišča. Namen novosti ni v nepotrebnem obremenjevanju dela sodišča z vprašanji, ki se sicer lahko pojavijo ob delu senata, a so že urejena v procesnih predpisih ali podzakonskih aktih (na primer v sodnem redu in letnem razporedu dela vrhovnih sodnikov). Zakon sledi prevladujočemu mnenju med vrhovnimi sodniki, da mora biti uporaba instituta fakultativna, torej prepuščena odločitvi konkretnega senata, upošteva vse okoliščine primera. Ključna naloga razširjenih senatov je zagotavljanje enotne sodne prakse. Pri vsakem odločanju je treba upoštevati nedoločeno število primerov z istimi bistvenimi značilnostmi in se vprašati, ali je ponujen odgovor na pravno vprašanje v skladu z dosedanja sodna praksa in kako utegne vplivati na prihodnje podobne primere. Smisel razširjenih senatov je lahko le v tem, da se doseže rešitev pravnega vprašanja, ko so izčrpana vsa druga sredstva. Pri opredelitvi pogojev za oblikovanje razširjenega senata je glede na probleme, ki naj bi jih ureditev reševala, večji poudarek na enotnosti sodne prakse, in ne na »temeljnih vprašanjih« in »nadaljnem razvoju prava«. Izkušnje kažejo, da je neuskkljenost sodne prakse sicer najpogosteje posledica različnih stališč senatov različnih oddelkov, ne pa vedno. Za odločanje v razširjeni sestavi mora biti zato (alternativno) podana ena od naslednjih okoliščin: če bi rešitev pravnega vprašanja lahko pomenila odstop od ustaljene sodne prakse vrhovnega sodišča ali od pravnega stališča razširjenega senata, če je sodna praksa vrhovnega sodišča neenotna ali če pravno vprašanje spada tudi na delovno področje drugega sodnega oddelka.

Ker razširjeni senat odloča o konkretni zadevi, zanj veljajo enaka pravila kot pri navadnih senatih. To pomeni, da lahko odloča le v popolni sestavi. Zaradi zagotavljanja načela pravice do zakonitega sodnika, ki onemogoča manipulacije z izbiro članov senata za posebne zadeve, zakon vsebuje temeljna pravila za sestavo senata; kako se ta oblikuje v konkretnem primeru, pa bo določal letni razpored dela vrhovnih sodnikov. Sodeči senat treh, petih ali sedmih sodnikov se bo v skladu s pobudo dopolnil s petimi sodniki in predsednikom vrhovnega sodišča, ki ga v času njegove zadržanosti nadomešča podpredsednik. Vloga predsednika sodišča pri delu razširjenega senata je predvsem simbolična, saj njegovo predsedovanje pomeni sodelovanje pri najpomembnejših odločitvah sodišča. Ker je smisel razširjenega senata v tem, da ob obravnavi pravnega vprašanja pridejo do izraza stališča, se v predlogu zakona določa tudi imenovanje drugega (dodatnega) poročevalca v konkretni zadevi, ki naj bi zagotovil enakovredno predstavitev morebitnih alternativnih stališč.

Če naj bo institut razširjenega senata učinkovito sredstvo za zagotavljanje enotnosti sodne prakse, morajo biti vrhovni sodniki na pravna stališča, ki jih sprejme tak senat, vezani. Argument, ki govori za zavezujočo moč odločitev razširjenih senatov, izhaja iz namena samega instituta – to je poenotenje sodne prakse zaradi zagotavljanja enakega varstva pravic (22. člen ustave) in enakosti pred zakonom (14. člen ustave). Pri tem je seveda treba razlikovati med pravnimi stališči, ki so za odločitev v zadevi neposredno odločilna (*ratio decidendi*), in tistimi, ki jih je sodišče izreklo, vendar za odločitev niso bistvena (*obiter dictum*). Zadeva, ki se preusmeri v odločanje razširjenemu senatu, lahko sama po sebi zahteva razrešitev več pravnih vprašanj, med katerimi je (najverjetneje) le eno tako, o katerem mora odločiti razširjeni senat, čeprav je treba za odločitev o pravnem sredstvu zavzeti stališča še o številnih drugih pravnih vprašanjih. Ta ne morejo imeti večje zavezujoče moči kot katerakoli druga odločba vrhovnega sodišča.

K 26. členu:

Občna seja je sestavljena iz vseh sodnikov vrhovnega sodišča, skliče jo predsednik vrhovnega sodišča. Občna seja sestavlja največji obseg delovanja (in s tem tudi soglasje) vrhovnega sodišča, saj na njej

sodelujejo vsi vrhovni sodniki, ki opravljajo sodniško funkcijo na vrhovnem sodišču. Na občni seji vrhovno sodišče odloča o zadevah, ki zahtevajo največje mogoče soglasje, kot je sprejemanje načelnih pravnih mnenj ali odločanje o pobudah za izdajo ali spremembo zakona. Občno sejo skliče predsednik vrhovnega sodišča.

Za veljavno odločanje je potrebna navzočnost vsaj dveh tretjin vseh sodnikov, sklep pa je sprejet, če zanj glasuje večina vseh sodnikov vrhovnega sodišča in večina sodnikov oddelka, v katerega delovno področje spada obravnavana zadeva. Urejajo se način sklica občne seje, sprejetje poslovnika in način obravnavanja zadev. Glede na pomembnost delovanja vrhovnega sodišča na občnih sejah, na katerih se sprejemajo najpomembnejše odločitve, ki obenem terjajo največje soglasje, se ureja tudi kvorum prisotnosti za veljavno sklepanje in kvorum, ki je potreben, da je odločitev sprejeta. Zadeve, ki se obravnavajo na občni seji, lahko predlaga vsak oddelek vrhovnega sodišča. V primeru odsotnosti predsednika vrhovnega sodišča lahko občno sejo skliče tudi podpredsednik vrhovnega sodišča, za kar mu daje pooblastila določba, ki ureja pristojnosti podpredsednika.

Z uvedbo instituta razširjenega senata se v zakonu črta institut pravnih mnenj, ki jih lahko danes sprejema občna seja vrhovnega sodišča. Tako načelna pravna mnenja kot pravna mnenja so povezana z vprašanji, ki so pomembna za enotno uporabo zakonov. V sodni praksi se je izoblikovalo stališče, da gre za pravno mnenje takrat, ko je pravno stališče vezano na konkretno odločbo, za načelno pravno mnenje pa tedaj, ko pravno stališče nima za podlago konkretne odločbe. Ob vzpostavitvi razširjenih senatov soobstoj pravnih mnenj ni več smiseln. Tako občna seja kot razširjeni senati bi odločali na podlagi konkretnih primerov, razlika je le v tem, da bi občna seja sprejela pravno mnenje, ki bi bilo odločilno za rešitev konkretne, znane zadeve, razširjeni senat pa bi odločal o sami (še odprti) zadevi. Poleg nejasnosti, kdaj naj se v zvezi s konkretnim primerom sprejme pravno mnenje in kdaj naj o zadevi odloči razširjeni senat, bi se lahko postavilo tudi vprašanje hierarhije med obema načinoma odločanja. Obenem pa po podatkih vrhovnega sodišča že od leta 2003 ni bilo sprejeto niti eno pravno mnenje, ampak le načelna pravna mnenja. Nasprotno pa se zaradi poenotenja sodne prakse (tudi na horizontalni ravni) o pomembnih pravnih vprašanjih kljub vzpostavitvi razširjenih senatov v predlogu zakona ohranja institut načelnih pravnih mnenj.

V slovenskem kontinentalnem pravem sistemu sodišča niso vezana na odločbe višjih sodišč izven obsega konkretnega primera, čeprav se po praksi ustavnega sodišča bližamo precedenčnemu sistemu. Ustavno sodišče je namreč v odločbi, št. Up-121/96 z dne 23. marca. 2000 odločilo, da pravica do enakega varstva pravic v postopku namreč presega le zahtevo po enakopravnem obravnavanju strank v enem postopku, zato morajo sodišča v različnih postopkih v enakih zadevah pravo uporabljati enako. Po ZS so zavezujoča le načelna pravna mnenja vrhovnega sodišča, in še to samo za senate vrhovnega sodišča, ki so sprejeli določeno mnenje. Člen določa postopek predlaganja in sprejemanja načelnega pravnega mnenja. Načelno pravno mnenje je eden od instrumentov za zagotovitev cilja enotne sodne prakse. Namenjeno je poenotenju sodne prakse, kadar se ta ne more oblikovati niti pred vrhovnim sodiščem. Obstoj načelnega pravnega mnenja o določenem vprašanju torej izkazuje enotnost sodne prakse.

Vodenje in način dela občne seje ureja poslovnik, ki je sprejet z najmanj dvotretjinsko večino sodnikov in se objavi v uradnem listu.

2. oddelek: NOTRANJA ORGANIZACIJA SODIŠČ

K 27. členu

Organizacijska struktura sodišč določa načine delovanja in omogoča razdelitev odgovornosti po notranjih organizacijskih enotah, ki se razlikujejo glede na vsebino. Struktura določa temelje poslovnih procesov na sodišču. Notranje organizacijske enote se oblikujejo za posamezna pravna področja ali podpodročja (vsebine, povezane s sojenjem) ter za druga strokovna, tehnična in administrativna opravila (vsebine, ki nudijo podporo sojenju).

Izjema se določa za zunanje oddelke, za katere je že v 11. členu določena njihova organizacijska struktura, torej notranje organizacijske enote okrožnih sodišč. Glede na to da se bodo na zunanjih oddelkih reševale zadeve z različnih področij in podpodročij, je smiselno, da se zaradi lažje organizacije dela določi tudi možnost manjših strukturnih organizacijskih enot.

Podrobnejšo strukturo in vsebino notranjih organizacijskih enot sodišča bo določil sodni red, ki bo določil tudi način vodenja. Notranje organizacijske enote vodijo bodisi sodniki bodisi sodno osebje. Če vodi notranjo organizacijsko enoto sodnik, mu za vodenje pripada dodatek, ki ga določa zakon, ki ureja sistem plač v javnem sektorju. Višina dodatka je odvisna od števila sodnikov ali sodnega osebja v notranji organizacijski enoti. Predsednik sodišča določi sodnika za vodjo notranje organizacijske enote z letnim razporedom.

K 28. členu:

Merila, kdaj okrožno sodišče odloča tudi na zunanjih oddelkih, so povzeta po Smernicah za izdelavo mreže sodišč v podporo dostopu do sodnega varstva v kakovostnem sodnem sistemu (CEPEJ-GT-QUAL(2013)2), ki jih je sprejela Komisija Sveta Evrope za učinkovitost pravosodja. Smernice kot določitev in merjenje kazalnikov za vzpostavitev optimalnega razmerja med dejavnostjo sodišč in oddaljenostjo od uporabnikov poudarjajo gostoto prebivalstva, velikost sodišča, tek postopkov in delovno obremenitev, zemljepisno lokacijo, infrastrukturo in prevoz. Kot dodatne dejavnike smernice CEPEJ navajajo še informatizacijo sodišč, njihovo zmogljivost, poslovno okolje, alternativno reševanje sporov, razpoložljivost pravnega svetovanja, zaposlovanje novih sodnikov in osebja. Morebitno določanje optimalnega števila prebivalcev na eno sodišče se izmika urejanju po vnaprejšnjih kriterijih, zlasti zato, ker je pravilneje upoštevati razmerje med vrsto, velikostjo in pravnimi področji sodišča ter številom prebivalcev, ki gravitirajo na to sodišče.

Zunanji oddelek posluje izven sedeža zaradi zagotavljanja pravice do sodnega varstva, zagotavljanja dostopa in učinkovitega obvladovanja pripada zadev. Strankam mora biti torej omogočena ustavna pravica do sodnega varstva, ki obsega zlasti pošteno in javno obravnavo na neodvisnem in nepristranskem sodišču ter pravico do odločitve o zadevi v razumnem roku in do ustreznega pravnega sredstva. Razvejana mreža sodišč znotraj države mora omogočati ustrezen dostop strankam, ki uveljavljajo pravico do sodnega varstva, po celotnem ozemlju države, ob hkratnem zavedanju, da je frekvenca uveljavljanja pravic na sodišču nižja kot pri drugih (upravnih) organih. Ob odločitvi o delovanju zunanjega oddelka je treba upoštevati zlasti geografske, demografske in infrastrukturne značilnosti območja. Zunanji oddelki se ne morejo ustanoviti v isti občini, kot je sedež okrožnega sodišča (izjema v prehodnem obdobju je Okrožno sodišče v Ljubljani in njegov Zunanji oddelek v Ljubljani), saj to ne bi bilo v skladu z nameni ustanovitve zunanjega oddelka.

Namen predhodnega mnenja predsednika neposredno višjega sodišča je zagotavljanje celovitega dostopa na celotnem območju višjega sodišča, namen predhodnega mnenja ministra pa je, da se upošteva tudi vidik zagotavljanja prostorskih pogojev (na primer v primeru ukinitve zunanjega oddelka načrt prenosa nepremičnin na drug organ oziroma v primeru ustanovitve zunanjega oddelka nakup ali najem nepremičnine) in predlog načrta prenosa kadrov na sedež sodišča ali druge zunanje oddelke. Po pridobitvi vseh mnenj bo o predlogu odločil predsednik vrhovnega sodišča, ki skrbi za enotnost izvajanja sodne uprave.

3. oddelek: SPECIALIZIRANI KAZENSKI ODDELEK

K 29. členu:

Organizacija specializiranih kazenskih oddelkov za sojenje v najzahtevnejših zadevah organiziranega, gospodarskega kriminala, terorizma, korupcijskih in drugih podobnih kaznivih dejanj ostaja enaka kot po veljavni ureditvi. Kot novost pa se določa pristojnost za preiskavo in sojenje kaznivih dejanj, ki so povezana s kaznivimi dejanji iz tega nabora pristojnosti Specializiranega državnega tožilstva Republike Slovenije, če so podani isti dokazi iz razloga ekonomičnosti vodenja kazenskega postopka.

K 30. členu:

Ureditev glede nabora sodnikov, ki sodijo v zadevah specializiranih oddelkov, ostaja smiselno enaka ureditvi v ZS. Sodnike bo, upoštevaje njihove posebne kvalifikacije, v specializirani oddelki z letnim razporedom razporedil predsednik okrožnega sodišča na sedežu višjega sodišča, kjer je organiziran specializirani oddelki; poleg tega pa bo (v skladu z zakonom, ki ureja sodnike) za reševanje zadev iz pristojnosti specializiranega oddelka temu lahko po odločitvi sodnega sveta, na podlagi javnega poziva sodnikom, dodeljen sodnik drugega okrožnega sodišča ali sodnik višjega sodišča. Plača sodnikov specializiranega oddelka se ureja v zakonu, ki ureja sodnike, za vodenje specializiranega oddelka pa se uporablja splošna določba glede vodenja notranjih organizacijskih enot sodišča.

III. poglavje: ZAKONITI SODNIK

K 31. členu:

Določanje števila sodniških mest na posameznem sodišču je tipična naloga kadrovskega menedžmenta, odvisna od različnih notranjih in zunanjih dejavnikov vsakega sodišča posebej. Zahteva dobro poznavanje delovanja vsakega sodišča posebej ter njegovih posebnosti in potreb. Pri določanju števila sodniških mest se sledi cilju enakomerne obremenitve sodišč. Podatki namreč kažejo, da so sodišča neenakomerno obremenjena, iz česar izhaja, da se zadeve rešujejo različno dolgo, s tem pa so stranke v postopkih v neenakem položaju. Vsako sodišče mora imeti z zadostno število sodnikov za obvladovanje števila prejetih zadev, to je tekočega pripada. Lahko pa se zgodi situacija, ko ima sodišče glede na število prejetih zadev ustrezno število sodnikov, vendar ima povečano število nerešenih zadev. V takem primeru sicer zakonodajalec predvideva uporabo drugih zakonsko določenih ukrepov (glej 15. in 82. člen tega zakona), v posebej utemeljenih primerih pa se lahko povečano število nerešenih zadev upošteva kot eden od kriterijev za odločitev o spremembi oziroma povečanju števila sodniških mest. Podrobnejša pravila za določitev sodniških mest bodo določena v metodologiji, ki jo bo sprejel predsednik vrhovnega sodišča po predhodnem mnenju ministra. Predvidevamo, da bo izračun potrebnega števila sodniških mest opravljen ob spremembah v kadrovski sestavi sodišč, ob spremembi števila prejetih zadev ali nerešenih zadev.

Pristojnost določanja števila sodniških mest je institut, ki je odraz samostojnosti sodne veje oblasti, poleg tega je *lex specialis* glede na določbe o kadrovskega načrtu. Pravilnik o vsebini in postopkih za pripravo in predložitev kadrovskega načrta (Uradni list RS, št. št. 60/06, 83/06, 70/07 in 96/09; 2. člen) že zdaj določa, da se kadrovske načrti pravosodnih organov oblikujejo v skladu s predpisi, ki določajo število mest funkcionarjev in drugih javnih uslužbencev v pravosodnih organih. S predlagano ureditvijo bo kadrovske načrt upošteval potrebe po številu sodnikov, izračunanih na podlagi sprejetih meril.

K 32. členu:

Potreba po večji mobilnosti sodnikov zaradi zagotavljanja enakomernejše obremenitve sodnikov in sodišč ostaja, kljub spremembam, ki so bile začele veljati z novelami ZS (mobilni sodniki, mobilni spisi, razporejanje okrajnih sodnikov na okrožna sodišča, ...). Na problem neenakomerne obremenitve sodišč in sodnikov opozarja tudi vrhovno sodišče v letnih poročilih o učinkovitosti in uspešnosti sodišč že vse od leta 2014. Eden od ciljev prenove sodniške zakonodaje je tudi zagotoviti večjo mobilnost sodnikov znotraj posameznega okrožja zaradi zagotavljanja učinkovitega rednega izvrševanja sodne oblasti. Ta cilj pa je tudi v skladu s smernicami, ki jih je SEU opredelilo v zadevi C-487/2019 glede možnosti razporejanja sodnikov znotraj posameznega sodišča, na katero je opozoril tudi Sodni svet. SEU v tej zadevi opozarja, da nesoglasna »premetitev« sodnika lahko poseže v načeli neodstavljenosti in neodvisnosti sodnikov, saj lahko vpliva na obseg pristojnosti tega sodnika in na obravnavo spisov, ki so mu bili zaupani, in ima lahko znatne posledice za njegovo življenje in kariero. V takem primeru ima učinek sredstva za izvajanje nadzora nad vsebino sodnih odločb in lahko ima učinke, ki so podobni učinkom disciplinskih sankcij. Zato mora glede na zahtevo po neodvisnosti sodnikov ureditev, ki se uporablja za nesoglasne premetitve sodnikov, zajemati jamstva, ki so potrebna za preprečitev, da bi se v to neodvisnost poseglo z neposrednimi ali posrednimi zunanjimi posegi. Take ukrepe premetitve, ki se lahko sprejmejo le iz legitimnih razlogov, ki se nanašajo zlasti na porazdelitev razpoložljivih

sredstev, mora tako biti mogoče izpodbijati pred sodiščem v skladu s postopkom, ki v celoti zagotavlja pravico do obrambe. Vse navedeno (legitimni razlog, kriteriji za razporejanje sodnikov po področjih, oddelkih in zunanjih enotah, jamstva, sodno varstvo) zagotavlja že ureditev po ZS in se z novo ureditvijo ne spreminja. Razporejanje sodnikov z letnim razporedom dela je vezano na zahtevo po zagotavljanju rednega izvrševanja sodne oblasti na vseh pravnih področjih, in sicer tudi v primeru sprememb letnega razporeda med letom. Konkretni kriteriji za razporejanje sodnikov so določeni v 155. členu sodnega reda. Predsednik sodišča mora pri sprejemanju letnega razporeda sodnikov upoštevati interes sodnika za delo na posameznem področju, delovne izkušnje sodnikov, njihovo usposobljenost za delo na posameznem področju ter zahtevo po enakomerni obremenitvi sodnikov.

Z letnim razporedom predsedniki sodišč razporejajo sodnike v notranje organizacijske enote sodišča (oddelke, zunanje oddelke in druge organizacijske enote v skladu s tem zakonom ali sodnim redom), na pravno področje in podpodročje dela in za vodje notranjih organizacijskih enot. Polega navedenega lahko predsednik sodišča z letnim razporedom tudi prenese določene vrste zadev iz svoje pristojnosti na podpredsednika sodišča.

Kot izhaja iz odločbe ustavnega sodišča, št. U-I-82/21-17 z dne 24. aprila 2024, razporeditev okrajnega sodnika na okrožno sodišče ne pomeni dodelitve sodnika na drugo sodišče, saj sodnik zamenja le organizacijsko enoto istega sodišča. V primeru enotne prve stopnje sodišč je razporejanje sodnikov znotraj okrožja podvrženo enaki ureditvi, torej gre za razporejanje znotraj sodišča med notranjimi organizacijskimi enotami. Sodniki so izenačeni v nazivu, ohranijo naziv in plačni položaj. Gre za enako stopnjo odločanja in enako stvarno pristojnost. Za razporeditev je pristojen predsednik sodišča, ki ga imenuje sodni svet. Izključen je tudi kakršenkoli vpliv izvršilne veje oblasti na odločanje o letnem razporedu. Z možnostjo razporejanja se spodbuja večja specializacija sodnikov, predlagana ureditev pa omogoča tudi vzpostavitev enakomerne obremenjenosti sodišč. Poslovanje sodišča namreč vodi predsednik sodišča, ki ima zato pomembno vlogo pri zagotavljanju kakovostnega in učinkovitega dela sodišča kot celote. Za zagotavljanje tekočega procesa dela mora imeti na voljo ustrezne vzvode in eden od ključnih je tudi možnost razporejanja sodnikov. Na ta način se zagotavlja usklajeno, kakovostno in sprotno delo vseh oddelkov sodišča in s tem sodišča kot celote. S temi ukrepi ni poseženo v zahtevo po sodnikovi neodstavljalnosti in s tem v načelo neodvisnosti sodnikov iz 125. člena ustave.

Kljub navedenemu so predlagani kriteriji za razporejanje sodnikov na drugo pravno področje ali podpodročje ali v drugo notranjo organizacijsko enoto kot varovalka sodnikov pred neutemeljenim premeščanjem znotraj sodišča, ki bi lahko imelo naravo disciplinske sankcije. Člen se navezuje na objektivne kriterije pri poslovanju sodišča in kriterije izbora med sodniki samimi. Predsednik sodišča mora poleg upoštevanja objektivnih razlogov (sprememba v pripadu zadev, kadrovske spremembe ali spremembe notranje organizacije sodišča), ki niso na strani sodnika, ob izbiri, katerega med sodniki bo razporedil na drugo pravno področje ali notranjo organizacijsko enoto, upoštevati tudi delovne izkušnje in usposobljenost na pravnem področju ali podpodročju, kamor sodnika namerava razporediti, in zmanjšan pripad zadev na področju, na katero je sodnik že razporejen. Cilj (pre)razporeditve sodnika pa je, da se zagotovita izvajanje sodne oblasti na sodišču in tudi enakomerna obremenitev sodnikov na sodišču.

K 33. členu:

Letni razpored je pomemben tudi z vidika zagotavljanja naravnega sodnika, saj je tudi eden od ključev za dodeljevanje zadev. Rok za objavo, ki se ne spreminja, omogoča, da se z letnim razporedom seznanijo tako sodniki kot tudi sodno osebje in omogoča pravočasni začetek veljavnosti letnega razporeda.

Šteje se, da je letni razpored določen z začetkom njegove veljavnosti. Letni razpored in njegove spremembe začnejo veljati peti dan po njihovi objavi. Dolžina roka je posledica vzpostavljene ustaljene prakse. Pomembno je, da se s spremembo letnega razporeda seznanijo tako sodniki kot tudi stranke, po drugi strani pa rok za začetek veljavnosti vseeno ne sme biti predolg, kar je še posebej pomembno za spremembe letnega razporeda, ki se zgodijo med letom, zato je smotno, da začne veljati čimprej.

Zoper razporeditev lahko razporejeni sodnik (v treh dneh po objavi letnega razporeda na sodni deski sodišča) napove pritožbo predsedniku sodišča, ta pa mora svojo odločitev (v nadaljnjih treh dneh) obrazložiti. Obrazložitev je pomembna z vidika razlogov, ki so pripeljali do odločitve sprememb v letnem razporedu. Sodnik lahko (v osmih dneh od prejema obrazložitve) vložijo pritožbo, o kateri odloča personalni svet neposredno višjega sodišča, oziroma personalni svet vrhovnega sodišča za pritožbe sodnikov vrhovnega sodišča

Iz odločbe ustavnega sodišča, št. U-I-82/21-17 izhaja, da mora imeti sodnik zoper letni razpored pravico do pritožbe pri neodvisnem organu, ki lahko preuči zakonitost premestitve. O pritožbi sodnikov sodišč s položajem okrožnega sodišča odloči personalni svet neposredno višjega sodišča, o pritožbi sodnikov višjih sodišč odloči personalni svet vrhovnega sodišča, o pritožbi sodnikov vrhovnega sodišča pa pritožbeni personalni svet vrhovnega sodišča, ki se uvaja kot novost. Člen ne določa več nesuspendivnosti pravnega sredstva, saj ne gre v primerih pritožbe zoper letni razpored za primer popolne nepovratnosti. Po uspešnem pritožbenem postopku se namreč sodnik, ki je bil nezakonito razporejen, lahko razporedi nazaj na sodniško mesto, na katerem je bil pred spremembo letnega razporeda, vendar pa to ne velja za njegove spise, ki so bili na podlagi razporeditve že predodeljeni drugim sodnikom po pravilih dodeljevanja zadev. Iz navedenih razlogov se črta določilo, da pritožba ne zadrži izvršitve letnega razporeda. Ker pa je letni razpored najpomembnejši akt sodne uprave, ki določa tudi, katere vrste zadev obravnava posamezni sodnik, je treba zagotoviti, da se letni razpored v primeru pritožb sodnikov uveljavi v tistem delu, na katerega pritožba ni bila podana. Zato se dodatno določa, da pritožba zadrži izvršitev letnega razporeda v delu, ki se nanaša le na razporeditev tistega sodnika, ki je vložil pritožbo. Sodišče bo lahko v preostalem delu nemoteno poslovalo, saj se bodo zadeve lahko dodeljevale sodnikom, ki so razporejeni na posamezna pravna področja in podpodročja.

Zoper dokončno odločitev glede letnega razporeda ima sodnik zagotovljeno sodno varstvo v upravnem sporu (odločba Upravnega sodišča Republike Slovenije, št. U 209/2006 z dne 22. septembra 2006 in odločba Vrhovnega sodišča Republike Slovenije, št. X Ips 48/2019 z dne 18. januarja 2021), dodatno pa ima tudi možnost varstva pred sodnim svetom v obliki zahteve za odpravo kršitev neodvisnosti. Gre za pomemben mehanizem nadzora nad sodno upravo, saj lahko sodni svet, če ugotovi, da predsednik sodišča svoja sodnouporna pooblastila izvaja tako, da krni neodvisni položaj posameznega sodnika, uvede postopek razrešitve predsednika sodišča.

K 34. členu:

Spremembe letnega razporeda med letom so dovoljene če predsednik oceni, da je to potrebno za nemoteno izvrševanje sodne oblasti, ob tem pa se morajo dodatno upoštevati še taksativno naštetih kriteriji, med katerimi se na novo določa kriterij kadrovskih sprememb na sodišču zaradi daljše odsotnosti sodnikov (na primer daljša bolniška odsotnost, dopust za nego in varstvo otroka), kjer je zlasti na manjših sodiščih opazen večji primanjkljaj, in spremembe v notranji organizaciji sodišč, zlasti ukinitvev ali ustanovitvev zunanjih oddelkov sodišč. Spremembe se opravijo po enakem postopku kot sprejetje, ob tem pa se objavi čistopis letnega razporeda

K 35. členu:

Ustavna pravica do zakonitega sodnika, torej da o zadevah odloča samo sodnik, ki je izbran po pravilih, vnaprej določenih z zakonom in sodnim redom, je izpeljana ne samo z določanjem letnega razporeda sodnikov, pač pa tudi z določbo o dodeljevanju zadev. Pravila dodeljevanja zadev so jasno določena, in sicer predvsem velja, da se zadeve dodelijo posameznim sodnikom po dnevem zaporedju vložitve začetnega procesnega akta, upoštevaje abecedni red začetnic priimkov sodnikov. Določeno je tudi pravilo za primer, če je na isti dan vloženi več začetnih procesnih aktov na istem pravnem področju ali pri vnaprej določenih vrstah zadev v okviru istega pravnega področja, v tem primeru se zadeve najprej razvrstijo po abecednem redu začetnic priimkov oziroma imen strank oziroma udeležencev, zoper katere je vloženi procesni akt. Ker ni mogoče vseh določb sodnega reda prenesti na zakonsko raven, je bolj smiselna generalna določba, ki odkazuje na podrobnejša pravila v sodnem redu o dodeljevanju zadev različnih primerih (odsotnosti sodnikov, izločitvev, dodeljevanje množičnih sporov in tako dalje).

Glede na trend informatizacije vodenja sodnih postopkov se v tretjem odstavku določa, da se zadeve sodnikom dodeljujejo s pomočjo informacijskega sistema na podlagi vnaprej določenih pravil. Rok za vzpostavitev informacijske rešitve je določen v prehodnih določbah.

K 36. členu:

Vrstni red reševanja zadev je pomemben predvsem z vidika strank, kar izhaja že iz ustave, da sodišče odloča o pravicah posameznikov brez nepotrebne odlašanja. Kaj je kriterij, da mora sodišče v določenih zadevah odločati prednostno, določajo posamezni zakoni, ki jim je skupno, da gre za zadeve, v katerih je pomembna časovna komponenta odločanja.

Osnovno pravilo je sicer, da mora sodnik reševati prednostne in druge zadeve, ki so mu dodeljene v reševanje, praviloma po vrstnem redu pripada na sodišče. Tretji odstavek daje sodniku diskrecijsko pravico, da lahko spremeni vrstni red obravnave zadev in posamezno zadevo obravnava prednostno zaradi vrste, narave in pomena za stranko.

Predvsem na področju upravnega sodstva se v zakonodaji nadaljuje trend nesistemskega opredeljevanja upravnih sporov za prednostne in nujne, kar povzroča časovno neuravnoteženo reševanje upravnih sporov, s tem pa veliko nezadovoljstvo strank v postopku, saj se čas reševanja nekaterih vrst postopkov nedopustno podaljšuje. Iz Letnega poročila o učinkovitosti in uspešnosti sodišč za leto 2023 izhaja, da je bilo v strukturi rešenih zadev v obdobju od 1. januarja 2022 do 15. julija 2023 med zadevami, v katerih je bila tožba vložena po 1. januarju 2022, kar 84 odstotkov zadev prednostnih, kar je po eni strani obremenjujoče za organizacijo dela na sodišču, po drugi strani pa prihaja tudi do neenake obravnave strank.

Zaradi zamejitve prednostnih zadev v zakonodaji se v tretjem odstavku predlaga, da lahko področni zakon izjemoma določa prednostno obravnavo tistih zadev, ki lahko posežejo v najpomembnejše pravice posameznika ali ogrozijo delovanje države, in sicer če obstaja nevarnost za hujše kršenje človekovih pravic, življenje ali zdravje ljudi, javno varnost, javni interes, varstvo koristi otrok in mladoletnikov, oškodovanje javnih sredstev, insolventnost podjetij in veliko gospodarsko škodo. Iz zakonske določbe bo moral biti razviden razlog prihodnjega zakonodajalca, zakaj je posamezno vrsto zadev opredelil kot prednostno oziroma zakaj se je na določenem področju pravnega urejanja odločil za prednostno obravnavo zadev.

K 37. členu:

Dodelitev sodnika je institut, pri katerem se sodnik za določen čas napoti na delo na drugo sodišče, ki ni sodišče, na katero je bil izvoljen oziroma imenovan, ali na drug organ znotraj pravosodnega sistema kot na primer na ministrstvo ali sodni svet. Normativni okvir pozna več oblik dodelitve sodnikov, ki jih podrobneje ureja zakon, ki ureja sodnike.

Člen povzema 40. člen ZS in ureja primere, ko so sodniki dodeljeni na sodišče, ki je sodišče višje stopnje, kot je njihovo matično sodišče (na primer prvostopenjski sodniki, ki so dodeljeni na višje ali vrhovno sodišče, ali drugostopenjski sodniki, ki so dodeljeni na vrhovno sodišče). V tem primeru tak sodnik ne more sodelovati pri samem odločanju, lahko pa sodeluje pri izvajanju sodne oblasti s poročanjem na sejah senatov, izdelavo osnutkov sodnih odločb, pripravljanjem zahtevnejših strokovnih mnenj o posameznih pravnih vprašanjih in opravljanjem drugih strokovno zahtevnejših del. Tako sodelovanje dodeljenih sodnikov pri izvajanju sodne oblasti na sodiščih višje stopnje, kot je njihovo matično sodišče, je bilo z vidika zahteve, da o pravicah in dolžnostih posameznika odloča z zakonom ustanovljeno sodišče (23. člen ustave), predmet ustavne presoje že dvakrat, in sicer v zadevi Up-156/95 z dne 7. marca 1997 in Up-342/96 z dne 8. junija 1998. Ustavno sodišče kršitev ustave zaradi sodelovanja dodeljenih sodnikov s pisanjem zapisnika in poročanjem na sejah vrhovnega sodišča ni ugotovilo.

IV. poglavje: SODNA UPRAVA

1. oddelek: SPLOŠNO

K 38. členu:

Zadeve sodne uprave obsegajo širok krog nalog, s katerimi se zagotavljajo pogoji za redno, vestno in učinkovito izvajanje sodne oblasti. Naloge sodne uprave obsegajo odločanje o pravicah, obveznostih in odgovornosti sodnikov in sodnega osebja, oblikovanje pobud in mnenj o zakonih in podzakonskih predpisih, vodenje sodne prakse, nadzor nad poslovanjem sodne uprave in tako dalje. Zaradi jasnosti predpisa so naloge sodne uprave izčrpno navedene.

K 39. členu:

Glede na uvedeno dvotirnost upravljanja sodišča so pristojnosti glede opravljanja nalog sodne uprave razdeljene med predsednika in direktorja sodišča oziroma generalnega sekretarja vrhovnega sodišča. Predlog zakona v okviru oddelka »Direktor sodišča in generalni sekretar vrhovnega sodišča« natančneje določa pristojnosti direktorja sodišča in generalnega sekretarja vrhovnega sodišča. Zakon prav tako določa, da se pri opravljanju nalog sodne uprave ne sme posegati v neodvisnost sodnika pri opravljanju sodniške službe. Navedena določba ohranja in utrjuje položaj sodnika pri opravljanju sodniške službe ter s tem tudi pravice posameznika do poštenega in nepristranskega sojenja.

K 40. členu:

Vrhovno sodišče je predlagatelj finančnega načrta, ki vključuje sredstva za delovanje proračunskih uporabnikov, med katere spadajo vrhovno sodišče, višja in okrožna sodišča (v okviru katerih so trenutno financirana tudi okrajna sodišča), upravno sodišče, višje delovno in socialno sodišče ter delovna in socialna sodišča. V delu sodišč so največji stroški dela (plače in drugi izdatki zaposlenim ter prispevki delodajalcev za socialno varnost), manjši del stroškov so izdatki za blago in storitve, najmanjši pa investicijski stroški. Sredstva za zagotavljanje prostorskih pogojev sodišč, vključno s sredstvi za najemnine, razen informacijske opreme in tako imenovanih malih investicij, se načrtujejo oziroma zagotavljajo v finančnem načrtu ministrstva. Sodišča na podskupini kontov izdatki za nakup in gradnjo osnovnih sredstev namenjajo sredstva predvsem za nakup opreme s področja informatizacije sodišč, manjši del pa za tako imenovane male investicije, ki pomenijo manjša popravila in dela na objektu ali v prostorih v objektu in zajemajo zamenjavo dotrajane, poškodovane in zastarele opreme ter vzdrževanje prostorov v tolikšni meri, da so zagotovljene normalne delovne razmere zaposlenim na sodiščih in nemoteno poslovanje sodišč. Večino proračuna sodstva sestavljajo sredstva za plače in za različne stroške, povezane s sodnimi postopki. Iz Letnega poročila o učinkovitosti in uspešnosti sodišč za leto 2023 izhaja, da so se izdatki za blago in storitve sodišč v letu 2023 povečali za 23 odstotkov. Materialni stroški, stroški za delovanje Centralne pravosodne knjižnice, stroški za aktivnosti, povezane z informatizacijo sodišč, stroški posebnih programov in na namenskih postavkah (skupaj 27 odstotkov izdatkov) so spremljajoči stroški sodišč in so potrebni za nemoteno tekoče delovanje. Stroški sodnih postopkov, logistične storitve, stroški za alternativno reševanje sodnih sporov (skupaj 57 odstotkov) in brezplačno pravno pomoč (nadaljnjih 16 odstotkov) pa nastanejo v procesih sojenja in so odvisni od obsega opravljenega dela na sodiščih (in od zakonodajnih sprememb).

K 41. členu:

Tudi sodniki in sodno osebje so lahko izpostavljeni stresnim položajem, zato se razširja zakonodajni okvir nudenja psihološke pomoči in podpore. Psihološka pomoč in podpora sta že urejeni za zaposlene v policiji v 65. členu ZODPol, za vojake v 79. členu Zakona o službi v Slovenski vojski (ZSSloV)¹³⁰ in za delavce uprave za izvrševanje kazenskih sankcij, zakonca delavca uprave, njegovega zunajzakonskega partnerja in otroke v 226.a členu ZIKS-1, saj je psihološka oskrba v teh poklicih potrebna zato, ker so posebej izpostavljeni psihičnim obremenitvam in stresu.

Člen določa zagotavljanje strokovne psihološke pomoči in psihološke podpore sodnikom in sodnemu osebju, kadar pride do hujših psihičnih obremenitev pri opravljanju sodniške službe oziroma dela sodnega osebja ali s tem povezanih dogodkov (na primer grožnje, delo z rizičnimi skupinami, čezmerne

¹³⁰ Uradni list RS, št. 68/07, 58/08 – ZSPJS-I, 121/21 in 40/23.

obremenitve pri delu, trpinčenje na delovnem mestu, naravne in druge nesreče, osebne stiske zaradi hude telesne poškodbe in bolezni). Izvajajo jo ustrezno usposobljeni psihologi ali specialisti klinične psihologije. Oblike in vrste psihološke pomoči in podpore ter vrsto in način usposabljanja sodnikov in sodnega osebja za obvladovanje psihičnih obremenitev bo določil interni akt vrhovnega sodišča.

K 42. členu:

Delovanje Centra za informatiko (v nadaljnjem besedilu: CIF) pri vrhovnem sodišču je urejal že ZS. Izjemoma na zakonski ravni določa delovanje notranje organizacijske enote vrhovnega sodišča, ki skrbi za izvajanje enotne tehnološke in informacijske podpore poslovanja vseh sodišč in celotnega pravno informacijskega sistema sodišč, tudi ta zakon. Informacijski sistemi namreč prevzemajo vse pomembnejšo vlogo v poslovnih procesih in tudi postopkih sodnega odločanja. Način vodenja CIF bo določil sodni red, tako kot tudi za vse druge notranje organizacijske enote.

CIF skrbi za vzdrževanje, izdelavo specializirane programske opreme, poseben poudarek pa se daje tudi sodelovanju pri izobraževanju končnih uporabnikov. Zadolžen je tudi za tehnološko podporo sodiščem, kar v največji meri izvaja z informacijsko podporo sodnim postopkom, nakupom in dobavo uporabniške strojne opreme, zagotavljanjem vzdrževanja in delovanja opreme, informacijsko podporo poslovnim procesom na sodiščih ter tehnično in vsebinsko pomočjo uporabnikom. CIF usmerja skladen razvoj informacijskega okolja sodišč ter poenotenje postopkov in načinov dela. CIF sodeluje in spodbuja sodelovanje na strokovnem področju med vsemi deležniki s področja pravosodja.

Svet uporabnikov za informatizacijo sodišč (v nadaljnjem besedilu: svet uporabnikov) je prav tako izjemnega pomena za delovanje CIF. Preko njega se prepoznavajo določene potrebe v informacijskih sistemih, napake, nujne spremembe. Gre za izjemno pomembno sodelovanje uporabnikov, odločevalcev in izvrševalcev, ki vodi v kakovostne in edino uporabne sinergijske učinke pri informacijskih sistemih. Svet uporabnikov kot strateško delovno telo oblikuje usmeritve na področju informatizacije sodišč. Z udeležbo na sejah sveta uporabnikov, na katerih sodelujejo tudi predstavniki ministrstva in ministrstva, pristojnega za zagotavljanje elektronskih storitev javne uprave, je mogoč vpliv izvršilne veje oblasti. Svet uporabnikov daje mnenje k strategiji razvoja informacijske podpore v poslovanju sodišč, ki jo sprejme predsednik vrhovnega sodišča, predhodno pa strategijo pripravi CIF. Predsednik vrhovnega sodišča ima namreč pregled nad potrebami sodišč, ki se nanašajo na informatizacijo poslovanja, in nad finančnimi zmožnostmi v okviru proračunskih sredstev, zato je primerneje, da sprejme strategijo in zanjo tudi odgovarja. V strategiji se določajo strateške usmeritve in standardi na področju razvoja računalniške podpore v poslovanju sodišč. Svet uporabnikov pa kot posvetovalno telo opozarja prednostne naloge in druge elemente informacijske podpore ter jih usmerja. Podrobnejšo sestavo sveta uporabnikov, pogoje in način dela določi sodni red.

K 43. členu:

Centralna kadrovska evidenca se vodi za potrebe spremljanja kadrovske politike, za obračun plač, izvajanja drugih obveznosti delodajalca ter za odločanje o pravicah in obveznostih iz službenih razmerij sodnikov in delovnih razmerij javnih uslužbencev na sodiščih (sodnega osebja). Poleg tega se podatki iz centralne kadrovske evidence vodijo tudi za namene statističnega poročanja (na primer število sodnikov, razvrstitev po spolu, po posameznih stopnjah sodišč, in podobno). Do novele ZS-K (Uradni list RS, št. 63/13) je centralno kadrovsko evidenco za sodnike, strokovne sodelavce in drugo sodno osebje sodišč vodilo ministrstvo, podatke pa so mu sporočala sodišča. Zaradi krepitve in samostojnosti sodne veje oblasti se je pristojnost za vodenje centralne kadrovske evidence prenesla na vrhovno sodišče, hkrati pa je osebna evidenca sodnikov postala del centralne kadrovske evidence.

Vrhovno sodišče vodi in upravlja centralno kadrovsko evidenco. Matično sodišče, kjer sodnik opravlja sodniško funkcijo na sodniškem mestu, za katero je kandidiral in na katero je bil izvoljen oziroma imenovan, vodi in upravlja zbirko osebnih podatkov za sodno osebje in sodnike ter je odgovorno za pravilnost vnosa podatkov v centralno kadrovsko evidenco.

K 44. členu:

Nabor podatkov, ki se vodijo v centralni kadrovske evidenci, se posodablja glede na prakso. V 4. točki se širi nabor podatkov in dokazil o izobrazbi, v 5. točki pa se dodajajo podatke o opravljenem pravniškem državnem izpitu, saj so pomembni pri vodenju podatkov za posameznega sodnika. Davčna številka se kot enolični identifikator v centralni kadrovske evidenci ne vodi kot poseben podatek, saj ga vsebujejo že podatki, ki so potrebni za obračun plače.

V sodni praksi je sprejeto stališče, da javni funkcionar oziroma javni uslužbenec ni upravičen pričakovati zasebnosti glede svojega imena, naziva, položaja, plače, službenega naslova in vseh drugih podatkov, ki so povezani z opravljanjem javne funkcije ali delovnega razmerja javnega uslužbenca, saj je namen določbe prve alineje tretjega odstavka 6. člena Zakona o dostopu do informacij javnega značaja (Uradni list RS, št. 51/06 – uradno prečiščeno besedilo, 117/06 – ZDavP-2, 23/14, 50/14, 19/15 – odl. US, 102/15, 7/18 in 141/2), da so prosto dostopni tisti podatki v zvezi z opravljanjem javne funkcije, ki vplivajo na izvajanje javnih nalog, na porabo javnih sredstev, na delo organa kot celote ali kažejo na (ne)pravilnost določenih postopkov pri organu. Iz sodbe upravnega sodišča (I U 2372/2017-14 z dne 5. septembra 2019) izhaja: »Ker pa so se izobraževalni programi in s tem povezani nazivi o pridobljeni pravni izobrazbi, kot jo zahteva ZSS, s časom spreminjali, je z nazivom pridobljene pravne izobrazbe neločljivo povezan tudi datum diplomiranja, brez katerega ni mogoče preveriti, za kakšno stopnjo pravne izobrazbe gre in ali ta ustreza zakonskemu pogoju, kot izhaja iz 8. člena ZSS. Podatek o datumu diplomiranja je povezan tudi z izpolnjevanjem zakonskega pogoja delovnih izkušenj za opravljanje sodniške službe. Oba podatka sta v neposredni zvezi z opravljanjem javne funkcije, saj izkazujeta izpolnitev zakonskih pogojev za izvolitev in opravljanje sodniške funkcije«. Iz navedenih razlogov se vodi tudi podatek o ravni izobrazbe.

ZJU v 46. členu določa vodenje centralne kadrovske evidenc državne uprave, za druge državne organe, med katere sodijo tudi pravosodni organi, pa na smiselno uporabo določb o centralni kadrovske evidenci napotuje 51. člen ZJU (centralna kadrovska evidenca državne uprave kot tudi centralna kadrovska evidenca pravosodnih organov se vodita kot informatizirana zbirka podatkov v enotnem sistemu MFERAC). Glede na to da ZJU že natančno določa podatke, ki se vodijo v centralni kadrovske evidenci za javne uslužbenke, je normiranje v tem zakonu v tem delu za sodno osebje nepotrebno in je urejeno samo sklicevanje na ZJU.

K 45. členu:

Zaradi zagotavljanja točnosti podatkov se določajo rok, v katerem je treba podatke, ki jih prinese oseba, vpisati v centralno kadrovske evidenco, vrsta podatkov, ki se vpisujejo v evidenco, ali pa organ, kjer je ta podatek nastal. Člen tudi določa možnost pridobivanja podatkov iz centralnega registra prebivalstva in brezplačno sporočanje podatkov vrhovnemu sodišču, če podatki izvorno nastanejo v drugem organu (na primer pri sodnem svetu).

K 46. členu:

Predlagani člen na enem mestu ureja dostop do podatkov iz centralne kadrovske evidenc in namen uporabe navedenih podatkov. Predsednik sodišča lahko podatke iz centralne kadrovske evidenc pridobi samo za sodnike, ki opravljajo sodniško funkcijo na sodišču, ki mu predseduje. Vrhovno sodišče pa lahko pridobiva podatke vseh sodnikov in vpogleduje vanje. Podatke iz evidenc lahko brezplačno pridobijo tudi ministrstvo, sodni svet, disciplinsko sodišče, disciplinski tožilec, pristojni personalni svet in predsednik sodišča zaradi izvajanja pristojnosti, ki niso povezane s kadrovske nalogami, ampak z nalogami glede ugotavljanja disciplinske odgovornosti, nadzora nad delom sodnika, ocenjevanja in napredovanja sodnika ter imenovanja na različne funkcije.

Tretji odstavek omejuje dostop javnosti do ocen sodnikovega dela z izrecno zamejitvijo. Javni dostop do ocen sodnikovega dela namreč ne bi v ničemer prispeval k preglednosti delovanja sodstva in bi pomenil poseg v sodniško neodvisnost, saj bi objava ocen odvzela veljavo in ugled sodnikov z vidika javnosti, sodnik pa bi bil bolj ranljiv zaradi poskusov vplivanja zaradi svojih odločitev. To izhaja tudi iz mnenja št. 17 (2014) Posvetovalnega sveta evropskih sodnikov (CCJE), kjer je opozorjeno, da bi morale formalno individualno ocenjevanje sodnikov, kjer obstaja, prispevati k izboljšanju in ohranjanju

kakovostnega pravosodnega sistema v korist državljanov držav članic. S tem naj bi se ohranilo zaupanje javnosti v sodstvo. To naj bi pripomoglo k ohranjanju zaupanja javnosti v sodstvo, javnost pa mora biti sposobna razumeti splošna načela in postopek ocenjevalnega procesa. Zato bi morali biti postopkovni okvir in metode vrednotenja dostopni javnosti. Poleg tega postopek individualnega ocenjevanja za poklicno pot ali napredovanje ne bi smel upoštevati mnenj javnosti o sodniku, saj ta niso vedno rezultat popolnih ali v celoti razumljenih informacij ali pa takšni pogledi morda celo temeljijo na napačnem razumevanju dela sodnikov na splošno. V mnenju je še izrecno poudarjeno, da morajo postopek in rezultati posameznih ocenjevanj načeloma ostati zaupni in se ne smejo objaviti. Objava bi skoraj zagotovo ogrozila neodvisnost sodnikov iz očitnega razloga, ker bi v očeh javnosti lahko diskreditirala sodnika in ga morda naredila ranljivega za poskuse vplivanja nanj. Poleg tega lahko objava pomeni, da je sodnik izpostavljen verbalnim ali drugim napadom. Zato morajo biti postopkovni okvir in metode ocenjevanja na voljo javnosti. V postopku individualnega ocenjevanja za namene kariere ali napredovanja ne bi smeli upoštevati javnega mnenja o sodniku. Ta niso vedno rezultat popolnih ali v celoti razumljenih informacij ali pa morda celo temeljijo na napačnem razumevanju sodnikovega dela na splošno.

Komisija Sveta Evrope za učinkovitost pravosodja (CEPEJ) je v nedavne smernice za ocenjevanje kakovosti dela sodnikov (objavljene 12. novembra 2024) vključila tudi dodatek s primerjalno analizo o ocenjevanju dela sodnikov. V analizi je sodelovalo 26 držav članic Sveta Evrope. Na vprašanje, ali so podatki o individualnem ocenjevanju sodnikov razkriti javnosti, po mnenju velike večine (84 %) anketirancev temu ni tako in je skladno z načelom neodvisnosti sodnikov in zaupanja javnosti v delovanje sodstva. Države, kjer so ocene sodnikov dostopne javnosti, so Gruzija, Severna Makedonija, Portugalska, Slovaška in Ukrajina. Komisija se sklicuje tudi na zgoraj omenjeno mnenje št. 17 Posvetovalne skupine sodnikov (CCJE).

K 47. členu:

Zakon določa trajnost hrambe gradiva iz centralne kadrovske evidence zaradi možnosti poznejšega uveljavljanja pravic iz službenega razmerja sodnikov in delovnega razmerja sodnega osebja sodišč.

K 48. členu:

Sodišča upravljajo vpisnike, imenike, pomožne knjige, registre in javne knjige za potrebe vodenja sodnih zadev kot tudi zaradi učinkovitega opravljanja zadev sodne uprave. Obseg informatizacije, njen razvoj in zahteva po sprotne spremljanju oziroma možnosti zajemanja vse večjega števila podatkov v vpisnikih kažejo na potrebo po fleksibilnem urejanju področja. Vrhovno sodišče se lahko hitro odzove na pogoste primere, ki terjajo novo ali spremenjeno vodenje vpisnikov, predvsem zaradi pospešenega uvajanja elektronskega poslovanja na vseh glavnih področjih (kazenski postopki, prekrški, civilni, delovni, socialni ter upravni postopki).

Sodstvo je zaradi ustavne neodvisnosti (125. člen, prvi odstavek 23. člena ustave) ter iz 20. in 97. uvodne navedbe in tretjega odstavka 55. člena Splošne uredbe o varstvu podatkov¹³¹ izločeno iz sistema nadzora in sankcioniranja Informacijskega pooblaščenca glede usklajenosti delovanja sodstva (neodvisnega sodniškega odločanja) z Zakonom o varstvu osebnih podatkov (v nadaljnjem besedilu: ZVOP-2)¹³² in GDPR. Ko sodišče odloča v sodnem postopku, tako materialno kot postopkovno, ni podvrženo sistemu nadzora in sankcioniranja s strani Informacijskega pooblaščenca. Če posameznik ali posameznica, na katerega ali katero se nanašajo osebni podatki, meni, da so bile v sodnem postopku kršene njegove ali njene pravice, mora uporabiti običajna pravna sredstva iz postopkovnih zakonov (ugovor, pritožba...), v skrajnem primeru pa ustavno pritožbo na ustavno sodišče, ali pritožbo na ESČP (na primer sodba ESČP v primeru Benedik proti Sloveniji, št. 62357/14, 24. aprila 2018). Neodvisno odločanje sodstva je treba razumeti v širši obliki – ne samo kot neodvisno odločanje sodnikov (ko v okviru odločanja v sodnem postopku obdelujejo osebne podatke), temveč tudi kot s tem povezano

¹³¹ Uredba (EU) 2016/679 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. aprila 2016 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov ter o razveljavitvi Direktive 95/46/ES (Splošna uredba o varstvu podatkov).

¹³² Uradni list RS, št. 163/22.

odločanje strokovnih sodelavcev ali sodniških pomočnikov po odredbi sodišča, kot to opredeljujejo ta zakon ali določbe drugih zakonov, ki določajo njihovo samostojno delovanje (prvi odstavek 57. člena ZVOP-2). Glede na zahteve zakonodaje, ki ureja varstvo podatkov (natančneje 6. člen ZVOP-2), se določa nabor podatkov, ki se zbirajo in obdelujejo v sodnih zbirnih dokumentih (vpisniki, imeniki, pomožne knjige). V osnovi nabor podatkov, ki se vodijo v posameznem zakonu, določajo procesni predpisi, zato ta zakon določa le minimalni nabor podatkov, ki se vodijo v vseh vpisnikih. Nabor podatkov se zamejuje na osebno ime, državljanstvo, EMŠO, davčno številko, kraj rojstva, datum rojstva za osebe, ki nimajo EMŠO, naslov stalnega oziroma začasnega prebivališča, ter druge pomembne okoliščine, ki so v zadevi sodišča. Večina vpisnikov, imenikov in pomožnih knjig se vodi v informacijskih sistemih za vodenje in spremljanje sodnih zadev in večina procesnih predpisov daje podlago za vodenje enoličnih identifikacijskih številok (EMŠO, davčna številka). Z vidika prehoda na elektronsko poslovanje bo za dostop do na primer elektronskega spisa nujno, da se bo stranka elektronsko identificirala z enolično identifikacijsko številko in da ji bo glede na ustrezno enolično identifikacijsko številko avtoriziran dostop do podatkov in dokumentov, do katerih ima glede na vlogo v postopku pravico dostopati.

Sodna veja oblasti je tretja veja oblasti, ki je vezana na navedbe strank, sodni zbirni dokumenti temu lahko (le) sledijo. V teh primerih ne gre na primer za uradne evidence v smislu Zakona o upravnem postopku niti za javne knjige. Torej se osebnih podatkov ne predpisuje v zakonu za te zbirne sodne dokumente v smislu zaprtega ali popolnega seznama.

V pravilnik o obliki in vsebini posameznih sodnih vpisnikov, imenikov, pomožnih knjig in tipiziranih obrazcev, ki ga sprejme predsednik vrhovnega sodišča, se predlaga prenos poglavja iz sodnega reda, ki ureja poslovanje z zadevami, saj gre za materijo notranjega poslovanja sodišč, ki terja hitro odzivnost glede na spremembe poslovnih procesov, predvsem zaradi digitalizacije poslovanja.

2. oddelek: PREDSEDNIK, PODPREDSEDNIK IN ZAČASNI PREDSEDNIK SODIŠČA

K 49. členu:

Predsednik sodišča vodi poslovanje sodišča, ter je predstojnik in zakoniti zastopnik samostojnega državnega organa. Predsednik sodišča odloča v zadevah sodne uprave, sodeluje v zadevah pravosodne uprave, lahko pa izvaja tudi sodno oblast v manjšem obsegu ali pa je sojenja v celoti oproščen. Naloge predsednika sodišča so zlasti izvajanje sodne uprave in izvajanje nadzora nad izvajanjem sodne uprave, priprava letnega razporeda sodnikov, priprava letnega programa poslovanja sodišča in letnega poročila o poslovanju sodišča. Predsednik sodišča opravlja tudi druge naloge na področju sodne uprave, kot so na primer premestitve in dodelitve sodnikov, organizacija notranjih organizacijskih enot, prenosi pristojnosti, nadzor nad poslovanjem sodišča, odločanje v nadzorstvenih pritožbah in rokovnih predlogih.

K 50. členu:

Člen splošno ureja pristojnost podpredsednika sodišča, in sicer da v primeru zadržanosti ali odsotnosti nadomešča predsednika sodišča z vsemi pooblastili. Prav tako je dodano novo določilo, ki predsedniku sodišča daje podlago, da podpredsednika sodišča pooblasti za opravo posameznih nalog ali posameznih vrst nalog tudi takrat, ko predsednik sodišča ni odsoten. V tem primeru dobi podpredsednik vlogo pomočnika predsednika sodišča, kar je predvsem z vidika enotne prve stopnje sodišč ključnega pomena pri obvladovanju sodnoupornih nalog predsednika sodišča.

Število podpredsednikov sodišča je bilo že do zdaj odvisno od števila sodnikov na sodišču in se spreminja samo v delu, da ima sodišče, pri katerem sodniško službo opravlja več kot 100 sodnikov, največ štiri podpredsednike sodišča. Namen je zagotoviti razvejeno upravljalvsko strukturo in lažje upravljanje Okrožnega sodišča v Ljubljani, ki bo po predvideni reorganizaciji imelo več kot 200 sodnikov.

Predsednika sodišča v njegovi odsotnosti nadomešča tisti od podpredsednikov, ki je določen z letnim razporedom.

K 51. členu:

Institut začasnega predsednika je ureditev, ki je namenjena, da sodišče ne ostane brez vodstva in da se lahko izvajajo postopki, o katerih lahko odloča samo predsednik sodišča (na primer izločitve sodnika). Namen instituta je hitra in začasna rešitev v primeru, ko predsedniku sodišča preneha funkcija ali je razrešen s funkcije predsednika, nov pa še ni izbran. Ob tem je treba upoštevati, da je začasni predsednik podpredsednik sodišča, za katerega zakon ne določa izpolnjevanja vseh pogojev, ki jih mora izpolnjevati predsednik sodišča (na primer priprava strateškega načrta). Če je sodišče brez podpredsednika, bo začasnega predsednika določil predsednik neposredno višjega sodišča, začasnega predsednika vrhovnega sodišča pa občna seja. Predlagana rešitev temelji na tem, da je odgovornost za ustrezno opravljanje sodne uprave v sodstvu porazdeljena hierarhično. Že veljavni ZS v 67. členu namreč določa, da opravljanje zadev sodne uprave na prvostopenjskih sodiščih nadzoruje predsednik sodišča višje stopnje, na sodiščih vseh stopenj pa predsednik vrhovnega sodišča. Odgovornost sodne uprave višje stopnje mora zato biti tudi v tem, da se aktivno vključi v reševanje problema, ko določeno sodišče nižje stopnje dalj časa nima predsednika sodišča. Sodna uprava je v rokah sodstva samega, kar pomeni, da je nujno potrebno, da tudi samo poskrbi za njeno ustrezno delovanje.

K 52. členu:

Prvotni Zakon o sodiščih iz leta 1994 ni določal pogojev, ki jih morajo izpolnjevati kandidati za predsednike sodišč. S poznejšimi novelami, zlasti ZS-C in ZS-I, so bili določeni osnovni pogoji, ki jih morajo izpolnjevati kandidati za zasedbo mesta predsednika sodišča. Kandidat mora biti sodnik sodišča enakega ali višjega položaja, uspešno opravljanje sodniške službe vsaj šest let pred prijavo pa se izkazuje z oceno sodnikovega dela. Z oceno mora biti ugotovljeno, da ustreza sodniški funkciji, ustreza sodniški funkciji na nadpovprečni ravni ali ustreza sodniški funkciji na izjemni ravni.

S petletnim strateškim načrtom kandidat za predsednika predstavi svojo vizijo vodenja in poslovanja sodišča. Strateški načrt ne more biti pogoj za prijavo, lahko je le obvezna priloga h kandidaturi.

K 53. členu:

Imenovanje predsednika vrhovnega sodišča oziroma podpredsednika vrhovnega sodišča ostaja nespremenjeno glede na ZS, in sicer ga bo imenoval državni zbor na predlog ministra. Ta bo moral pridobiti predhodna mnenja sodnega sveta in občne seje vrhovnega sodišča in na podlagi teh mnenj predlagati kandidata v imenovanje državnemu zboru.

Obenem je tako kot za druge predsednike določena mandatna doba petih let z možnostjo enkratnega ponovnega imenovanja. Omejitev števila mandatov je na neki način tudi nadzor nad izvajanjem sodne uprave, ki preprečuje, da bi vodenje sodišča postalo rutina in preraslo v nekritično opravljanje svojih obveznosti in izogibanje odgovornostim. S petletnim mandatom pa se mandatna doba usklajuje z mandatom generalnega sekretarja in direktorja sodišča

Ker do zdaj vsebina predhodnih mnenj ni bila posebej določena, se dodaja novost, da se morajo deležniki v predhodnih mnenjih opredeliti, kako so kandidati usposobljeni glede na kriterije iz 55. člena tega zakona (opredelitev do strateškega programa dela, predstavitev na ustnem razgovoru, strokovne usposobljenosti, posebnih znanj, izkušenj, priporočil v zvezi s sojenjem in upravljanjem ter znanja tujih jezikov).

K 54. členu:

Glede imenovanja predsednikov sodišč se ohranja veljavna ureditev. Pred imenovanjem predsednika sodišča bodo predhodno mnenje podali predsednik vrhovnega sodišča, predsednik neposredno višjega sodišča in minister, ki bodo morali mnenja oblikovati glede na izpolnjevanje kriterijev za imenovanje. S tem se določata okvir in poenotena vsebina mnenj, ki bo omogočila lažje primerjanje kandidatov. Postopek imenovanja podpredsednikov sodišč je smiselno enak kot za imenovanje predsednikov sodišče, s tem da se dodaja še predhodno mnenje predsednika sodišča, v katerem bo lahko navedel, katerega kandidata za predsednika ocenjuje za najprimernejšega, saj je pomembno zagotoviti sodelovanje med predsednikom in podpredsednikom sodišča.

K 55. členu:

Dopolnjujejo se tudi kriteriji za izbiro in imenovanje predsednikov in podpredsednikov sodišč, in sicer se na podlagi prakse sodnega sveta dodaja kriterij posebnih znanj, izkušenj, priporočil in dosežkov v zvezi z vodenjem in upravljanjem sodišča. Sodniki pridobivajo izkušnje vodenja na različne načine – kot vodje oddelkov, vodje projektov ali kot predsedniki ali podpredsedniki sodišč na nižji stopnji. Upravljalvske izkušnje so ključne pri vodenju velikih organizacijskih sistemov, zato je ta kriterij nujen pogoj za presojanje ustreznosti kandidata za predsednika ali podpredsednika sodišča.

K 56. členu:

Predlagani člen določa postopek imenovanja predsednika sodišča od razpisa do ustne predstavitve kandidatov na sodnem svetu. Postopek imenovanja predsednika sodišča ostaja v grobem nespremenjen, na novo se določa možnost zvočnega snemanja ustnih predstavitev kandidatov. Kot novost se določa objava razpisa na spletnem mestu sodstva in ne več v uradnem listu zaradi zagotavljanja preglednosti vseh razpisnih postopkov v sodstvu.

Zaradi večje preglednosti se v tretjem odstavku alinejno našteva vsebino petletnega strateškega programa dela, ki ga morajo predložiti kandidati za predsednike sodišč. Poleg tega se dodaja nova vsebina, ki jo mora vsebovati strateški program dela, in sicer opredelitev ciljev glede zagotavljanja učinkovitega dostopa do neodvisnega in nepristranskega sodnega varstva, kar je tudi eden od kriterijev ocenjevanja sodnih sistemov, ki ga izvaja Svet Evrope (CEPEJ).

V petem odstavku se določa obveznost podaje mnenj o prijavljenih kandidatih s strani predsednikov neposredno višjih sodišč. Namen predhodne podaje mnenj je predvsem v seznanitvi kandidata z mnenji predsednikov neposredno višjih sodišč, da se lahko kandidat o vsebini mnenj na ustnem razgovoru in torej še pred izdajo odločbe tudi izjavi. Izjema je minister, ki poda svoje mnenje po ustni predstavitvi kandidata na sodnem svetu, kar ureja naslednji člen. Pisna mnenja se pošljejo vsakemu kandidatu, ki formalno izpolnjuje kriterije, pri tem pa poudarjamo, da je vsak kandidat seznanjen samo z mnenji, ki se nanašajo nanj in ne tudi z mnenji glede drugih kandidatov.

K 57. členu:

Predlagani člen ureja obveznost, da sodni svet opravi ustne razgovore z vsemi kandidati. S tem se odpravlja neskladje med določbo Zakona o sodiščih, ki je omogočala sodnemu svetu, da razgovora ne opravi z vsemi kandidati, in prvim odstavkom 33. člena ZSSve, ki k temu zavezuje sodni svet glede vseh prijavljenih kandidatov, ki izpolnjujejo pogoje. Na ustnem razgovoru sta lahko navzoča predsednik vrhovnega sodišča in minister, ki imata pravico sodelovati v razpravi in postavljati vprašanja. V veljavni ureditvi je bilo določeno, da je na ustnem razgovoru s kandidati lahko navzoč tudi minister, ki ima pravico sodelovati pri razpravi in postavljati vprašanja. Ker je sodelovanje ministra urejeno tudi v četrtem odstavku 27. člena ZSSve, ki določa, da imata minister in predsednik vrhovnega sodišča v postopku izbire in imenovanja predsednikov sodišč pravico sodelovati pri razpravi in postavljati vprašanja, ju sodni svet vedno vabi na sejo. Dvojno normiranje je postalo nepotrebno, zato se to določilo črta.

Pravno podlago za snemanje ustnih predstavitev ureja ZSSve, zato ni potrebe, da bi se isto materijo urejalo tudi v tem zakonu. V člen se zaradi večje preglednosti uvršča tudi podaja pisnega mnenja ministra po opravljeni ustni predstavitvi na sodnem svetu, določa pa se tudi petnajstdnevni rok.

K 58. členu:

Sodni svet ima pri izbiri kandidatov široko polje proste presoje, zato ni dolžan izbrati nobenega kandidata za predsedniško ali podpredsedniško mesto. Odločitev o tem, da se ne imenuje nobeden od prijavljenih kandidatov, je po svoji vsebini akt o izbiri, saj ima sodni svet pravico sprejeti tako odločitev. Kandidati, ki imajo ob izpolnjevanju zakonsko določenih kriterijev le pravico potegovati se za imenovanje na razpisano mesto, s tem še nimajo zagotovljene pravice, da bodo imenovani. V predlaganem členu se to zaradi večje jasnosti posebej določa. Iz novejših sodnih praks vrhovnega sodišča v zvezi z odločitvami sodnega sveta o neizbiri kandidatov za vodstvena mesta namreč izhaja, da sodni svet takih sklepov ne

obrazloži, četudi je že po veljavni zakonodaji zoper tak sklep dopustno sodno varstvo. Vrhovno sodišče je v sodbah U 1/2021 z dne 17. februarja 2021, U 6/2021 z dne 25. maja 2021 in U 7/2021-9 z dne 25. maja 2021 v zvezi s tem posebej poudarilo, da *ustavni pomen neodvisnosti sodstva, kljub posebnostim postopka imenovanja predsednika sodišča in diskrecijskega načina odločanja, od (članov) sodnega sveta terja, da z zadostno obrazložitvijo odločitve ne le kandidata ampak tudi javnost prepričajo o spoštovanju meja diskrecijskega odločanja, poštenosti postopka in enakem obravnavanju, kar je tudi bistvo načela vladavine prava iz 2. člena v zvezi z 157. členom ustave.*

Neizbrani kandidat v postopku kandidiranja za predsednika sodišča ima možnost sodnega varstva v upravnem sporu. Predlog zakona zato določa kratke procesne roke in suspenzivni učinek sodnega varstva, ob spoštovanju potrebnega časa za pravilno in pretehtano odločitev.

K 59. členu:

Pomembnost usposabljanja predsednikov sodišč poudarja Posvetovalni svet evropskih sodnikov (CCJE), ki v mnenju št. 19 poudarja, da morajo imeti predsedniki sodišč vodstvene sposobnosti in spretnosti. Sodniki, kadar so zadolženi za upravljanje sodišč, morajo biti deležni ustreznega usposabljanja in imeti potrebno podporo za opravljanje nalog.

Namen obveznosti strokovnega usposabljanja ob vsakokratnem imenovanju na mesto predsednika sodišča je, da se predsednikom sodišč zagotovijo potrebna znanja in orodja za upravljanje sodišč, še posebej pa morajo biti seznanjeni s spremembami zakonodaje s področij, ki jih obsegajo naloge sodne uprave. Določen je rok, v katerem mora predsednik sodišča opraviti usposabljanje, in če ga iz upravičenih razlogov v tem roku ne opravi, mu funkcija predsednika sodišča po samem zakonu preneha, o čemer sodni svet izda ugotovitveno odločbo.

Predsednik vrhovnega sodišča poda predlog za vsebino pravilnika o usposabljanju, saj je najbolj seznanjen s potrebami predsednikov sodišč glede na spremembe zakonodaje in spremembe poslovnih procesov na sodiščih, s katerimi morajo biti seznanjeni vodstveni kadri na sodiščih. Minister predpiše vsebino in trajanje programa za usposabljanje. Minister je namreč v skladu z Zakonom o državni upravi med drugim pristojen tako na področjih organizacije in statusa sodišč kakor tudi za sistemsko urejanje pravosodne uprave. V skladu s tem pooblastilom minister predpiše vsebino in trajanje programa strokovnega usposabljanja. Strokovno usposabljanje za vodstveno funkcijo je že do zdaj izvajal CIP, ki deluje v okviru ministrstva. CIP vodi dodeljeni sodnik, kar pomeni, da ima neposredno povezavo s sodstvom.

K 60. členu:

Primeri prenehanja funkcije predsednika sodišča so vezani bodisi na prenehanje, mirovanje ali razrešitev s sodniške funkcije, na potek mandata, odpoved funkciji ali imenovanje na drugo sodišče. Med razlogi za prenehanje funkcije je tudi, če predsednik pravočasno ne opravi strokovnega usposabljanja. Vendar pa je tudi določena izjema, da mu funkcija kljub neizpolnitvi pogoja ne preneha, če iz upravičenih razlogov ni mogel pravočasno opraviti usposabljanja in je pred iztekom roka vložil prošnjo za podaljšanje.

Zakon o sodiščih iz leta 1994 je določal, da je za člana sodnega sveta lahko izvoljen vsak sodnik, razen sodnika, ki je imenovan za predsednika sodišča. Z novelo ZS-C je bil črtana prepoved izvolitve predsednikov sodišč za člane sodnega sveta z utemeljitvijo, da se omejitev odpravlja zaradi nesistemsosti, saj so predsedniki po svoji temeljni funkciji tudi in zlasti sodniki. Z večanjem pristojnosti sodnega sveta, predvsem glede imenovanja predsednikov sodišč, je treba zagotoviti nepristranskost odločanja sodnega sveta kot kolegijskega organa o vseh pravicah in obveznostih sodnikov. Zato se predlaga, da predsedniku sodišča preneha funkcija, če je izvoljen za člana sodnega sveta. Sodni svet namreč odloča o imenovanju predsednikov sodišč ter o napredovanju v višji sodniški naziv in o hitrejšem napredovanju v plačnih razredih, v položaj svetnika ali na višje sodniško mesto ter o izjemnem napredovanju v višji sodniški naziv. V postopkih, v katerih se odloča o imenovanju predsednikov sodišč, bi se lahko pojavil predsednik – član sodnega sveta kot kandidat za predsednika sodišča; iz takih

postopkov bi se moral izločiti. Tudi v postopkih, ki se nanašajo na sodniško napredovanje, napredovanje lahko predlaga tudi predsednik sodišča, in bi v teh primerih nastopal kot predlagatelj in pozneje kot odločevalec, če bi bil hkrati predsednik sodišča in član sodnega sveta. To lahko pomembno vpliva na videz nepristranskosti v postopkih, zato se s predlagano ureditvijo izognemo tej težavi. Posvetovalni svet evropskih sodnikov v mnenju št. 19 svari še posebej tiste predsednike vrhovnih sodišč, ki so člani sodnih svetov, pred tveganjem pretiranega kopičenja različnih pooblastil v njihovi pristojnosti, kar lahko negativno vpliva na neodvisnost sodstva in zaupanje javnosti v njegovo nepristranskost. Sodni svet o prenehanju vodstvene funkcije izda ugotovitveno odločbo.

K 61. členu:

Predlog zakona v primerih, ki so razlog za razrešitev s funkcije predsednika sodišča povzema veljavno ureditev prvega odstavka 64. člena ZS, ki razloge za razrešitev veže bodisi na kršitve, ki jih predsednik stori pri opravljanju svoje funkcije, ali pa na to, da sodišče dve leti zaporedoma neupravičeno ne doseže kazalnikov, opredeljenih v letnem programu dela sodišča, ki ga je sprejel predsednik sodišča. Glede na veljavno se razrešitveni razlog širi v drugi točki, in sicer zajema vsa ravnanja, s katerimi se okrni načelo neodvisnosti sodnikov pri opravljanju sodniške funkcije. Razlog za širitev je, da je bila veljavna ureditev, ki je obsegala kršenje načela neodvisnosti sodnikov pri sojenju, preozka glede na vse pravice in dolžnosti, ki jih imajo sodniki v okviru opravljanja sodniške funkcije (na primer pravica do izobraževanja).

Predsedniki sodišč sami sprejemajo letne programe dela in si sami postavljajo pričakovane rezultate, zato ni mogoče vedno pričakovati, da bodo dovolj ambiciozno ali vsaj realno zastavili svoje programe, po katerih bo ocenjevana uspešnost poslovanja njihovega sodišča in izvrševanje njihove vodstvene funkcije, vendar pa je določena varovalka, da lahko na predlog letnega programa dela podajo odzivna priporočila predsednik neposredno višjega sodišča, vrhovno sodišče in minister. Dodatno se uvaja nov razlog za razrešitev, in sicer če je predsedniku izrečena disciplinska sankcija za težjo disciplinsko kršitev. S tem se krepí integriteta vodstvene funkcije v sodstvu in omogoča, da se v primeru njene kršitve predsednik sodišča razreši, s čimer se sledi cilju krepitve in vzdrževanja zaupanja javnosti v sodstvo. Odstavek se dopolnjuje še s 6. točko, ki kot enega od razrešitvenih razlogov določa tudi kršitev ugleda in neodvisnosti sodstva. Predsednik sodišča predstavlja in vodi sodišče in je torej njegovo delo ter delovanje navzven še kako pomembno, saj lahko s svojim delovanjem okrni ugled samega sodišča. Glede na navedeno je predlagan nov samostojni ukrep.

V nadaljevanju je urejen postopek razrešitve, in sicer je določeno, da poročilo o kršitvah oziroma dejstvih pripravi predsednik sodišča višje stopnje sam ali na zahtevo sodnega sveta oziroma ministra, pri čemer je predsedniku sodišča dana možnost, da se o razlogih za razrešitev pisno in ustno izjavi oziroma obrazloži svoje stališče. O razrešitvi predsednika sodišča odloči sodni svet, pri čemer mora predhodno pridobiti mnenje predsednika vrhovnega sodišča in ministra, če nista predlagatelja. Organ razrešitve predsednika oziroma podpredsednika vrhovnega sodišča ostaja državni zbor, ki opravi razrešitev na obrazložen predlog občne seje ali ministra, lahko pa postopek razrešitve uvede tudi po uradni dolžnosti. Pred odločitvijo državni zbor pridobi mnenje občne seje in ministra, razen če je kateri od njiju predlagal razrešitev.

K 62. členu:

Predlagana določba je novost v sodniški zakonodaji in ureja začasno odstranitev (suspenz) predsednika sodišča s funkcije predsednika, če je uveden postopek njegove razrešitve. Določba, skupaj z novim razlogom za razrešitev predsednika sodišča (to je če je predsedniku sodišča izrečena disciplinska sankcija za težjo disciplinsko kršitev) sledi cilju krepitve integritete te za sodstvo in njegovo podobo v javnosti izjemno pomembne funkcije.

Suspenz predsednika vrhovnega sodišča bo izrekel državni zbor, kot organ ki imenuje in razrešuje predsednika vrhovnega sodišča. O suspenzu predsednika sodišča bo odločil sodni svet, če bo uvedel postopek njegove razrešitve. V odločanju o suspenzu bo moral organ odločanja upoštevati vrsto in težo očitanih kršitev, ki morajo biti takšne, da bi nadaljnje izvajanje funkcije lahko povzročilo resne posledice za delovanje sodišča. Za čas suspenza bo predsednik sodišča prejemal nadomestilo plače v višini

polovice njegove osnovne plače, ki bi jo prejemal kot sodnik, kot je enako urejeno tudi v Zakonu o sodnikih za sodnike, ki so v suspenzu. Če bo postopek ustavljen, bo suspenz prenehal z dnem izdaje sklepa, z dnem pravnomočnosti pa se bodo odpravile tudi vse posledice suspenza – lahko bo znova opravljal funkcijo predsednika sodišča, za kar mu bo pripadla plača v višini, kot jo je prejemal pred suspenzom.

Hkrati se ureja tudi možnost suspenza predsednika sodišča, če je predsedniku sodišča izrečen suspenz sodniške službe po zakonu, ki ureja sodnike, in ZSSve. Po zakonu, ki ureja sodnike, je suspenz ukrep sodne uprave, ki je formalno vezan na uvedbo kazenskega postopka. Obligatori suspenz, ki ga mora izreči predsednik vrhovnega sodišča, je določen za primer, če je zoper sodnika uveden kazenski postopek zaradi utemeljenega suma storitve kaznivega dejanja z zlorabo sodniške funkcije. Fakultativni suspenz pa je mogoč, če je zoper sodnika uveden kazenski postopek zaradi kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti in za katero je mogoče izreči kazen zapora več kot dve leti, zaradi katere je sodnik lahko razrešen. Možnost izreka suspenza določa tudi ZSSve ob vložitvi predloga za izrek disciplinske sankcije glede na vrsto in težo očitane disciplinske kršitve, ki se sodniku očita. Ta ukrep sodne uprave, ki je začasne narave in vsebinsko omejen, je formalno vezan na uvedbo disciplinskega postopka po ZSSve in nima kaznovalne narave, kot jo imajo disciplinske sankcije. V postopku zaradi izreka suspenza se ne presoja utemeljenosti očitanih kršitev, temveč se presoja, ali so očitana ravnanja takšne vrste in teže, da narekujejo začasno odstranitev iz sodniške funkcije zaradi sledenja cilju zaupanja javnosti v sodstvo in varstva njegovega ugleda. Da se navedena cilja lahko takoj dosežeta, je treba določiti tudi suspenz funkcije predsednika, saj suspendirani sodnik ne more opravljati nalog predsednika sodišča zaradi neizpolnjevanja pogoja opravljanja sodniške funkcije.

K 63. členu:

Pravno varstvo zoper odločitve o razrešitvi predsednika sodišča in zoper ugotovitevno odločbo o nastopu razlogov za prenehanje mandata predsednika je urejeno v 36. členu ZSSve. Predsednik sodišča ima v tem primeru zagotovljeno sodno varstvo v upravnem sporu pred vrhovnim sodiščem, ki je dolžno v sporu odločiti v 30 dneh, in to v sporu s polno jurisdikcijo. Zakon namreč upravni spor zoper odločitve sodnega sveta omejuje na preizkus zakonitosti postopka in odločitve o izpolnjevanju pogojev le v postopkih izbire kandidatov za sodniška in vodstvena mesta (peti odstavek 36. člena ZSSve).

Pravno varstvo zoper odločitve o imenovanju in razrešitvi predsednika vrhovnega sodišča do sedaj ni bilo urejeno. Z dodatnim normiranjem suspenza predsednika vrhovnega sodišča, pa je nastopila potreba, da se v zakonu v skladu s prvim odstavkom 23. člena Ustave tudi zoper posamični akt, s katerim državni zbor razreši (pod)predsednika vrhovnega sodišča oziroma ugotovi nastop (predčasnega) prenehanja njegovega mandata, zagotovi ustrezno pravno varstvo. Spori v zvezi z imenovanjem, razrešitvijo in suspenzom (pod)predsednika vrhovnega sodišča namreč ovirajo nemoteno delo sodne veje oblasti, saj predstavlja predsednik vrhovnega sodišča vrh sodne oblasti. Pravno varstvo se zagotavlja v upravnem sporu na vrhovnem sodišču, kjer bo odločal senat petorice. Kljub pomislekom, da so vrhovni sodniki ne samo bližnji stanovski kolegi predsednika vrhovnega sodišča, temveč ima predsednik vrhovnega sodišča v razmerju do njih pomembne upravljavske pristojnosti, poleg tega pa občna seja, katere člani so vsi vrhovni sodniki, v postopku imenovanja ali razrešitve (pod)predsednika vrhovnega sodišča poda o tem mnenje, je predlagatelj pri predlagani ureditvi izhajal iz enotne ureditve pravnega varstva tako za predsednika vrhovnega sodišča kot tudi za ostale predsednike sodišč.

Dodatno se kot novost v predlogu zakona uveljavlja tudi suspenzivni učinek pravnega varstva zoper odločitve o razrešitvi funkcije predsednikov in podpredsednikov sodišč, česar veljavna zakonodaja ne pozna. Suspenzivni učinek tožbe je bil v veljavnem ZS določen le za tožbe zoper odločitve sodnega sveta o imenovanju predsednikov sodišč prve in druge stopnje (deveti odstavek 62.b člena ZS – novela ZS-I). Ker pa tako kot (ne)imenovanje tudi odločitve o razrešitvi funkcije predsednikov sodišč vplivajo na nemoteno izvrševanje sodne oblasti, je smiselno, da se suspenzivni učinek sodnega varstva zagotovi tudi v postopkih razrešitve.

K 64. členu:

Razrešitev sodnika s funkcije predsednika sodišča ne vpliva na položaj in pravice, ki jih ima kot sodnik.

3. oddelek: DIREKTOR SODIŠČA IN GENERALNI SEKRETAR VRHOVNEGA SODIŠČA

K 65. členu:

Temeljna naloga sodnikov in bistvo sodstva kot tretje veje oblasti je sojenje in ne vodenje, kar je jasno poudarilo tudi ustavno sodišče v odločbi št. U-I-159/2008 z dne 11. decembra 2008. Namen zakonodajalca ob uvedbi funkcije direktorja sodišča z novelo ZS-I (Uradni list RS, št. 96/09) v letu 2009 je bil, da se s preoblikovanjem okrajnih sodišč v organizacijske enote okrožnih sodišč koncentrirajo zadeve sodne uprave na okrožno sodišče, z novim delovnim mestom direktorja, ki je nadomestil dotedanje sekretarje sodišč, pa se predsednik sodišča razbremeni tistih pristojnosti, ki ne pomenijo izvajanja sodniške funkcije. Predsednikom okrožnih sodišč so se namreč z reorganizacijo prvostopenjskih sodišč povečale pristojnosti, z uvedbo direktorja sodišča pa bi se tudi med samimi sodišči zmanjšale razlike v obremenitvi predsednikov sodišč. Upravno poslovanje sodišča je bilo preneseno in koncentrirano na direktorje sodišč, ki so dobili zakonsko določene pristojnosti, za katere so tudi samostojno odgovorni. Ob sprejemanju novele je bilo poudarjeno, da za upravno poslovanje sodišča (kadrovanje, finančni načrti, varovanje, prostori) predsedniki sodišč niso dovolj usposobljeni, saj so potrebna posebna, tako imenovanja menedžerska znanja.

Zakon določa, da imajo okrožna in višja sodišča *lahko* direktorja sodišča, o čemer odloči predsednik sodišča. Diskrecijska pravica izhaja zlasti iz pomislov manjših okrožnih in specializiranih sodišč o smotnosti obveznega imenovanja direktorja sodišča, zato je odločitev prepuščena predsednikom sodišč v okviru samostojnosti pri opravljanju nalog sodne uprave.

Z razliko od veljavne ureditve predlog zakona določa jasnejšo razmejitev pristojnosti med direktorjem in predsednikom sodišča, s čimer se bo povečala preglednost poslovanja znotraj sodne uprave.

Naloge, v katerih direktor odloča samostojno, so zlasti skrb za ustrezno kadrovske poslovanje za sodno osebje in izvrševanje predpisov o varnosti in zdravju pri delu, skrb za pisarniško, materialno, tehnično in finančno-računovodsko poslovanje sodišča, vodenje postopkov javnih naročil in izvajanje dejavnosti, povezane s stvarnim premoženjem, ki ga ima sodišče neposredno v uporabi (izvirne naloge). Predsedniku sodišča se omogoča, da lahko prenese dodatne naloge s področja poslovanja sodišča na direktorja sodišča, razen tistih, ki se nanašajo na opravljanje sodniške funkcije. Naloge po pooblastilu obsegajo med drugim skrb za pisarniško in tehnično poslovanje, skrb in ukrepe za varnost oseb, dokumentacije in premoženja, statistično spremljanje zadev, aktivnosti na področju dostopa do informacij javnega značaja, naloge po Zakonu o medijih (priprava odgovorov na novinarska vprašanja) in naloge v zvezi z alternativnim reševanjem sporov ter druge naloge (prenesene naloge). V teh primerih gre za vsebinsko pooblastilo, ki omogoča izvajanje konkretnih nalog s področja sodne uprave ali poslovanja sodišča, ki niso izvirne pristojnosti direktorja.

Glede odredbodajalstva po ZJF še dodajamo, da ZJF že sam določa možnost prenosa pooblastila predstojnika na drugo osebo, zato sklicevanje na ZJF v primerih prenosa odredbodajalstva ni več potrebno. Direktor sodišča za svoje delo odgovarja predsedniku sodišča. Kljub ločenim pristojnostim je ključnega pomena dobro sodelovanje med predsednikom in direktorjem sodišča.

K 66. členu:

Direktorja sodišča na predlog predsednika sodišča imenuje in razrešuje predsednik sodišča za pet let z možnostjo ponovnega imenovanja. Delovno mesto direktorja sodišča je položajno uradniško delovno mesto, na katerem se opravljajo pooblastila v zvezi z vodenjem, usklajevanjem in organizacijo dela v organu. S tem se sledi enaki ureditvi, kot velja za položajna delovna mesta v državni upravi, na primer generalnega direktorja, generalnega sekretarja, predstojnika organa v sestavi, predstojnika vladne službe, načelnika upravne enote in direktorja občinske uprave oziroma tajnika občine. Kandidat mora za zasedbo delovnega mesta izpolnjevati pogoje za imenovanje v naziv prvega kariernega razreda, ki so določeni z zakonom, ki ureja javne uslužbenke.

K 67. členu:

Generalni sekretar vrhovnega sodišča opravlja naloge direktorja na vrhovnem sodišču, poleg tega vodi, koordinira in usklajuje strokovne službe vrhovnega sodišča. Za razliko od direktorja sodišča, ki je javni uslužbenec na položaju, je generalni sekretar vrhovnega sodišča funkcionar. Osnovna plača generalnega sekretarja je določena v prilogi zakona, ki ureja sistem plač v javnem sektorju. Osnovna plača je tisti del plače, ki ga prejema funkcionar ali javni uslužbenec na posamezni funkciji, delovnem mestu ali nazivu za opravljeno delo v polnem delovnem času in za pričakovane rezultate dela v posameznem mesecu. V osnovno plačo sta všteta tudi napredovanje funkcionarja ali javnega uslužbenca in višja uvrstitev v plačni razred. Dodatki pa so del plače funkcionarja za posebne pogoje, nevarnost in obremenitve ter druge okoliščine, ki niso upoštevane pri vrednotenju zahtevnosti delovnega mesta, naziva ali funkcije.

Generalni sekretar vrhovnega sodišča je lahko dodeljeni sodnik. Postopek dodelitve se izvede na podlagi postopka, ki je v zakonu, ki ureja sodnike, predviden za dodelitve na vrhovno sodišče. O dodelitvi odloča predsednik vrhovnega sodišča, dodelitev pa traja pet let, kar je izjema od drugih dodelitev po Zakonu o sodnikih (ostale dodelitve trajajo tri leta), saj se izenačuje z mandatom direktorjev sodišč. Če generalni sekretar ni sodnik, ga imenuje predsednik vrhovnega sodišča kot nosilec sodne veje oblasti. Zakon, ki ureja funkcionarje, namreč določa, da so funkcionarji tudi druge osebe, ki jih v skladu z zakonom kot funkcionarje izvolijo ali imenujejo nosilci zakonodajne, izvršilne ali sodne oblasti, župani oziroma županje ali drug pristojni organ oziroma oseba. Ker so naloge generalnega sekretarja, ki ni sodnik, primerljive z nalogami direktorja, je ustrezno, da se postopek imenovanja izvede s smiselno uporabo določb zakona, ki ureja javne uslužbence v delu, kjer je urejeno imenovanje na položajna delovna mesta.

K 68. členu:

Kot pomoč pri kompetentnem izvajanju pristojnosti se mora direktor sodišča najpozneje v enem letu od imenovanja udeležiti strokovnega usposabljanja po programu strokovnega usposabljanja za vodstveno funkcijo v sodstvu in ga tudi opraviti. Za usposabljanje je že do sedaj skrbel CIP. Usposabljanje obsega znanja s področij upravljanja človeških virov, poslovanja sodišč, podpornih dejavnosti, varnosti sodišč, strateškega načrtovanja in periodičnega poročanja, analiziranja in proračunskega financiranja, informiranja, komuniciranja, upravljanja znanja, razvijanja inovacij in podobno. Natančnejši program usposabljanja in funkcionalna znanja, ki jih mora vsebovati program, je določen s posebnim pravilnikom, ki je enak za direktorje in predsednike sodišč. Če direktor sodišča programa usposabljanja v zakonsko določenem roku ne opravi, mu položaj direktorja sodišča preneha. Direktor sodišča, ki iz upravičenih razlogov programa ni mogel opraviti v predpisanem roku, lahko vloži pri predsedniku sodišča prošnjo za podaljšanje roka za opravo usposabljanja. Direktor sodišča ima možnost pravnega sredstva, če njegovi prošnji ni ugodeno. Enake možnosti, kot jih ima direktor sodišča, ima tudi generalni sekretar vrhovnega sodišča.

K 69. členu:

Glede na pristojnosti in naloge, ki jih ima direktor sodišča, zakon določa, da direktor sodišča ne sme opravljati pridobitnih dejavnosti, razen znanstvenega, raziskovalnega, pedagoškega, umetniškega in publicističnega dela oziroma kulturne dejavnosti. Predlagatelj s tem sledi enaki ureditvi, kot v skladu z ZJU velja za položaj generalnega direktorja, generalnega sekretarja, predstojnika organa v sestavi, predstojnika vladne službe, načelnika upravne enote in direktorja občinske uprave oziroma tajnika občine. Za generalnega sekretarja vrhovnega sodišča, ki je dodeljeni sodnik, pa veljajo omejitve, ki jih zakon, ki ureja sodnike, določa za sodnike, in sicer sodnik lahko opravlja pedagoška, znanstvena, publicistična, raziskovalna ali druga podobna dela v pravni stroki, vendar ga to delo ne sme ovirati pri opravljanju sodniške funkcije ali nasprotovati ugledu sodniške funkcije oziroma vzbujati vtis, da pri opravljanju sodniške funkcije ni nepristranski.

4. oddelek: PERSONALNI SVETI

K 70. členu:

Z določbo se urejata način oblikovanja personalnih svetov in njihova pristojnost, čeprav njihovo dejansko vlogo določa zakon, ki ureja sodnike. Namen personalnih svetov je zagotovitev zbornega odločanja v personalnih zadevah, ki se tičejo sodnikov, hkrati pa se omogoča sodnikom, da po svojih izvoljenih predstavnikih sami odločajo o zadevah, ki so v pristojnosti personalnih svetov, kar prispeva h krepitvi neodvisnega položaja sodnika.

Vloga personalnih svetov je predvsem v izdelavi ocene sodnikovega dela in reševanju pritožb zoper ocene sodnikovega dela. Poleg tega so personalni sveti pristojni tudi za odločanje o pritožbi o odločitvi predsednika sodišča glede letnega razporeda dela sodnikov, za odločitve o odobritvi letnega dopusta ali izrednega dopusta in o pritožbi glede zavrnitve odobritve odsotnosti zaradi izobraževanja sodnika na podlagi podeljene štipendije. Personalni sveti lahko tudi vložijo zahtevo za službeni nadzor nad delom posameznega sodnika.

Po veljavni zakonodaji personalni sveti okrožnih sodišč in specializiranih sodišč, ki imajo položaj okrožnega sodišča, nimajo več vloge pri izdelavi ocen sodniške službe. S spremembo Zakona o sodniški službi (Uradni list RS, št. 67/02; ZSS-D) se je pristojnost za izdelavo ocen sodniških služb prenesla s personalnih svetov, ki so jih sestavljali sodniki, ki so delali skupaj na sodišču z ocenjevanim sodnikom, na personalne svete višjih sodišč. Razlog za spremembo je bil pripravljen na podlagi dotedanjih izkušenj in mnenja ustavnega sodišča. Po tej spremembi naprej so bili personalni sveti višjih sodišč pristojni za izdelavo ocene sodnikov okrajnih in okrožnih sodišč, personalni svet vrhovnega sodišča za izdelavo ocene sodnikovega dela višjih in vrhovnih sodnikov, personalni sveti okrožnih sodišč pa so ohranili pristojnost za oblikovanje mnenj o ustreznosti kandidatov za sodnike okrožnega in okrajnih sodišč z območja okrožnega sodišča. Z nadaljnimi spremembami zakonodaje, s katerimi se je pristojnost za postopek razpisa prostih sodniških mest z ministrstva prenesel na vrhovno sodišče, je vlogo personalnih svetov okrožnih sodišč za oblikovanje mnenja o ustreznosti kandidatov za sodnike okrajnih in okrožnih sodišč prevzel predsednik sodišča, pri katerem je mesto razpisano. S tem prenosom je personalni svet okrožnega sodišča izgubil najpomembnejšo pristojnost. Pristojnosti je izgubil tudi personalni svet upravnega sodišča, zato se v členu izrecno navajajo samo personalni sveti višjih sodišč splošne pristojnosti.

Ureditev, po kateri personalni svet vrhovnega sodišča po veljavni ureditvi o pritožbi znova odloča v povsem isti sestavi, z vidika objektivizacije postopka ocenjevanja in ustreznih jamstev ocenjevanemu sodniku ni ustrezna. ZSS je sicer ta problem skušal rešiti na način, da je zaostрил večino, potrebno za odločanje o pritožbi, tako da je bilo določeno, da o pritožbi zoper oceno odloča personalni svet vrhovnega sodišča z večino glasov vseh članov (četrti odstavek veljavnega 36. člena ZSS). Ker pa ima personalni svet vrhovnega sodišča po veljavni ureditvi, in enako velja za senat personalnega sveta v posamični zadevi po predlagani ureditvi, samo pet članov, sta navadna in absolutna večina v tem primeru enaki in štejeta tri člane. Rezultat veljavne ureditve je zato tak, da personalni svet vrhovnega sodišča v tem primeru o pritožbi odloča v isti sestavi in z isto večino. Poleg navedenega je ustavno sodišče v odločbi št. U-I-82/21-17 poudarilo, da sta za obstoj nepristranskosti sojenja odločilna tako subjektivno merilo, pri katerem gre za ugotavljanje osebnega prepričanja sodnika, ki odloča v konkretnem primeru, kot tudi objektivno merilo, pri katerem gre za presojo, ali je sodnik v postopku zagotavljal uresničevanje procesnih jamstev tako, da je izključen vsak upravičen dvom o njegovi nepristranskosti. Pomembno je torej, da sodišče pri ravnanju v konkretni zadevi ustvarja oziroma ohrani videz nepristranskosti. V nasprotnem primeru je lahko ogroženo tako zaupanje javnosti v nepristranskost sojenja kot tudi zaupanje strank v nepristranskost odločanja v konkretni zadevi. V nekaterih primerih, ko je težko zagotoviti dokaze, s katerimi bi se ovrgla domneva subjektivne nepristranskosti sodnika, zahteva po objektivni nepristranskosti zagotavlja dodatno pomembno jamstvo (52. točka). Navedena merila je treba upoštevati tudi v primerih, ko o pravicah, obveznostih in pravnih koristih ne odloča sodnik, temveč drug državni organ. Nepristranskost članov personalnega sveta je treba ocenjevati ne le po njenih učinkih (na primer po odsotnosti kršitev procesnih pravic ene od strank, po vplivu (ne)pristranskosti na odločitev o glavni stvari), temveč tudi po zunanjem izrazu, namreč, kako lahko pristranskost oziroma nepristranskost članov personalnega sveta razumejo udeleženci v postopku

in tudi kako jo razume javnost. Ni dovolj, da personalni svet v postopku ravna in odloča nepristransko; odločati mora v taki sestavi, da ne obstajajo nikakršne okoliščine, ki bi vzbujale dvom o videzu nepristranskosti. Okoliščina, ki lahko prizadene videz nepristranskosti, so lahko tudi morebitne povezave z drugimi udeleženci v postopku oziroma dvojna vloga, ki bi jo lahko član personalnega sveta imel v postopku (53. točka). O pritožbi zoper letno razporeditev sodnikov na vrhovnem sodišču, ki jo na prvi stopnji določi predsednik vrhovnega sodišča, odloča personalni svet, v katerem že na podlagi svojega položaja kot član vedno sodeluje predsednik vrhovnega sodišča. Sodelovanje iste osebe, ki je letno razporeditev določila na prvi stopnji, v sestavi personalnega sveta pri odločanju o pritožbi zoper to isto letno razporeditev je nedvomno taka objektivna okoliščina, ki pri razumnem človeku lahko ustvari upravičen dvom o nepristranskosti. Gre celo za izključitveni razlog za izločitev osebe pri odločanju na podlagi več procesnih zakonov (54. točka).

Z uvedbo pritožbenega personalnega sveta vrhovnega sodišča pri odločanju o pritožbah bo videz nepristranskosti okrepljen in problem morebitnih dvomov pomembno zmanjšan. Pritožbeni personalni svet sestavlja pet članov, ki pa ne smejo biti isti, kot so v personalnem svetu vrhovnega sodišča. Primarna pristojnost je reševanje pritožb zoper odločitve personalnega sveta vrhovnega sodišča, predvsem zoper ocenjevanje dela sodnikov vrhovnega sodišča, višjih sodišč in specializiranih sodišč, ki imajo položaj višjega sodišča, in odločanje o drugih zadevah, za katere tako določa ta zakon ali zakon, ki ureja sodnike. V tem personalnem svetu ne sodeluje predsednik vrhovnega sodišča, saj prav on sprejema odločitve, zoper katere odloča pritožbeni personalni svet – pritožba zoper letni raspored sodnikov vrhovnega sodišča, pritožba zoper neugoditev napovedane izrabe letnega dopusta vrhovnih sodnikov, pritožba zoper zavrnitev izrednega dopusta za vrhovne sodnike in pritožba zoper neodobritev odsotnosti zaradi štipendije vrhovnih sodnikov. V teh primerih bi ista oseba najprej odločala o pravicah, pozneje pa sodelovala pri odločanju o pravnem sredstvu.

Personalni sveti delujejo na isti zakonski podlagi, ocene personalnih svetov višjih sodišč so si po strukturi podobne in v večini primerov sledijo kazalnikom izpolnjevanja kriterijev po ZSS, ki so določena v merilih za oceno kakovosti dela sodnikov, ne pa vedno. V preteklosti je že bilo ugotovljeno, da personalnih svetov višjih sodišč kriterijev za ocenjevanje prvostopenjskih sodnikov ne uporabljajo enako, saj so bile statistično zaznane precejšnje razlike v napredovanjih med sodniki z območja različnih personalnih svetov. Navedeno ne more vplivati spodbudno na učinkovitost in motivacijo sodnikov, hkrati pa lahko pomeni težvo z vidika tako imenovane notranje neodvisnosti sodnikov. Da bi se ocene personalnih svetov še bolj poenotile, se predlaga letni posvet personalnih svetov, na katerem bi se obravnavale oblika in vsebina ocen sodnikovega dela in izmenjava izkušenj pri ocenjevanju sodnikov. Glavni namen posveta je sprejetje usklajenih ukrepov ocenjevanje sodnikov in po potrebi podaja priporočila sodnemu svetu za spremembo meril za oceno kakovosti dela sodnikov.

K 71. členu:

Sestava personalnih svetov višjih in vrhovnega sodišča je za vsa območja enaka, ne glede na število sodnikov, za katere je posamezni personalni svet pristojen ocenjevati njihovo delo. Personalni svet sestavljajo voljeni člani in predsednik sodišča. Predsedniki so namreč odgovorni za poslovanje sodišča oziroma sodstva, vendar pa nimajo (odločilnega) vpliva na osnovni izbor sodnikov na sodišču (gre za pristojnost sodnega sveta). Sodniki, ki so dodeljeni na vrhovno sodišče, volijo člane personalnega sveta, ne morejo pa kandidirati in biti izvoljeni v personalni svet vrhovnega sodišča.

Pritožbeni personalni svet vrhovnega sodišča sestavlja pet članov, med katerimi ni predsednika vrhovnega sodišča. Člani tega personalnega sveta ne smejo biti isti kot v personalnem svetu vrhovnega sodišča, saj je treba zagotoviti nepristranskost odločanja.

K 72. členu:

Predsednik personalnega sveta je izbran med člani personalnega sveta. Izvolijo ga z večino glasov s tajnim glasovanjem.

K 73. členu:

Personalni svet sprejema odločitve z absolutno večino, torej z večino vseh članov. Sejnino članov personalnega sveta določi sodni svet po predhodnem soglasju ministra, pristojnega za finance, tako kot to ureja ZSSve za sejnine članov sodnega sveta.

K 74. členu:

Z namenom nepretrganosti delovanja personalnih svetov sodni svet razpiše volitve članov personalnih svetov najmanj tri mesece pred potekom mandata.

K 75. členu:

Določeni so mandatna doba članov personalnega sveta in razlogi za prenehanje mandata. Kot nov razrešitveni razlog se dodaja izvolitev za člana sodnega sveta, saj sodni svet odloča v postopkih ocenjevanja sodnikovega dela, zato ni ustrezno hkratno članstvo v sodnem svetu in personalnem svetu.

Za izvedbo postopka in načina volitev se smiselno uporabljajo določbe Zakona o sodnem svetu v delu, ki določa volitve članov sodnega sveta izmed sodnikov. Ker imajo volitve članov personalnih svetov v primerjavi z volitvami članov sodnega sveta izmed sodnikov vseeno določene posebnosti, je ustrezno, da sodni svet sprejme podrobnejša navodila o sami izvedbi volitev. Navodila bodo, tako kot že do sedaj, objavljena na spletnem mestu sodnega sveta.

5. oddelek: LETNI PROGRAM DELA IN LETNA POROČILA

K 76. členu:

Novela ZS-I (Uradni list RS, št. 96/09) je zaradi učinkovitejšega upravljanja sodišč kot novo poslovno kategorijo uvedla pripravo letnega programa dela. Letni program dela pripravlja predsednik posameznega sodišča in ga do 30. septembra tekočega leta pošlje predsedniku neposredno višjega sodišča, sodnemu svetu, predsedniku vrhovnega sodišča in ministru. Na predlog letnega programa poslovanja lahko navedeni subjekti podajo odzivna priporočila do 15. novembra tekočega leta. Rok je podaljšan zaradi velike količine letnih programov dela, ki jih je treba pregledati v relativno kratkem času. Namen odzivnih priporočil je, da se zagotovi realnost in celovitost določanja poslovnih ciljev ter da so v načrtovanje učinkovitosti in uspešnosti vključeni vsi pristojni organi. Letni program dela je ena od podlag za ugotavljanje uspešnosti in učinkovitosti posameznega sodišča.

Ker so sodišča različno velika, z različno strukturo in številom pripada ter problematiko glede poslovanja sodišč, so zaradi izmenjave dobrih praks med sodišči določeni sestanki predsednika vrhovnega sodišča in ministra s predsedniki sodišč.

K 77. členu:

V desetletni praksi izvajanja zakona se je izkazalo, da so nekatere določbe prenormirane ali pa so neustrezne glede na poslovne procese na sodiščih in informacijske sisteme, ki delujejo za spremljanje podatkov o poslovanju sodišč. Letni program dela sicer ostaja zakonska definicija, vendar se po predlogu ne deli več na letni izvedbeni načrt sodišča z načrtom poslovnih rezultatov, zato bo podrobnejšo vsebino letnega programa poslovanja sodišč določil podzakonski akt. Obveznost sprejemanja ostaja enaka, le da zaradi reorganizacije okrajnih sodišč ni več potrebe po pripravi letnih programov dela okrajnih sodišč. Kriterij uspešnosti in učinkovitosti posameznega sodišča se je izkazal kot neustrezen zaradi preozkega pomena. Vrhovno sodišče lahko na podlagi tehničnega znanja evidentiranja zadev ter izkušenj predsednikov sodišč predlaga, katere podatke in kazalnike je smiselno uporabiti pri načrtovanju in poročanju, ter katere načrtovati kot cilje, ki si jih sodišče zastavi in prizadeva uresničiti, minister pa prek mnenja ohranja nadzor nad vsebino podatkov in kazalnikov.

Podzakonski akt bo zaradi bolj fleksibilnega sprejemanja in posodabljanja glede na razvoj tehnologije ter možnosti zajemanja podatkov sprejel predsednik vrhovnega sodišča po predhodnem mnenju ministra. Vsebina letnega programa dela bo zajemala seznam podatkov in kazalnikov poslovanja sodišča v prihodnjem letu. Edini uradni vir podatkov o poslovanju sodišč je podatkovno skladišče pri vrhovnem sodišču. Vrhovno sodišče lahko na podlagi tehničnega znanja evidentiranja zadev in izkušenj

predsednikov sodišč predlaga, katere podatke in kazalnike je smiselno uporabiti pri načrtovanju in poročanju. Seznam podatkov in kazalnikov za letne programe poslovanja, letna poročila o poslovanju sodišč in letno poročilo o poslovanju sodstva, ki ga bo pripravilo vrhovno sodišče, bo poenoten z aktom, v katerem bo kot podlaga uporabljen dosednji nabor podatkov.

K 78. členu:

Z novelo Zakona o sodiščih (ZS-I) je bilo v sklopu drugih novosti na področju upravljavskih pristojnosti določeno posebno letno poročilo o učinkovitosti in uspešnosti sodišč. Veljavna ureditev je določala, da letno poročilo, s katerim vrhovno sodišče ocenjuje izvajanje sodne oblasti, vsebuje letna poročila o poslovanju posameznih sodišč in ustrezno analizo ter primerjavo med instituti. Letno poročilo z zbranimi podatki nudi sliko stanja posameznega sodišča v primerjavi z ostalimi sodišči. Poročilo zajema podatke s kadrovskega področja, sodno statistiko, časovne standarde in primerjalno oceno zbranih podatkov med sodišči iste stopnje in iste vrste. Glede na že navedeno posodobitev zajemanja podatkov in prenovljene poslovne procese predlagatelj meni, da je treba posodobiti tudi določbe, ki se nanašajo na letno poročilo o poslovanju sodišč.

Po predlogu še vedno ostaja obveznost predsednika posameznega sodišča za pripravo letnega poročila, vendar pa se podrobnejša vsebina (seznam podatkov in kazalniki) prenaša v podzakonski akt, ki ga sprejme predsednik vrhovnega sodišča po predhodnem mnenju ministra. Določanje in spremljanje ustreznih podatkov in kazalnikov o poslovanju sodišča spada v del sodne uprave. Letno poročilo se nanaša na sodišče kot upravljavsko celoto. V letnem poročilu bi moral biti prikazan enak nabor podatkov in kazalnikov, kot je določen za letni program dela, da se zagotovi primerjava med načrtovanimi in doseženimi cilji.

K 79. členu:

Zakon o sodiščih je z novelo ZS-I uvedel obveznost priprave letnega poročila, poznejša novela ZS-K pa je razširila pristojnost vrhovnega sodišča s pripravo letnega zbirnega poročila, v katerem oceni izvajanje sodne oblasti. Namen zakonodajalca je bil namreč uresničitev strateške prednostne naloge utrjevanja vrhovnega sodišča kot vrha sodne uprave. Del sodne uprave je tudi spremljanje, ugotavljanje in analiziranje učinkovitosti dela sodišč in njihovih oddelkov.

Predlagatelj ocenjuje, da je s spremembo koncepta priprave letnih programov dela in letnih poročil potrebna sprememba zbirnega letnega poročila vrhovnega sodišča. Že naslov člena poudarja, da ne gre za letno poročilo o poslovanju vrhovnega sodišča, ampak za ločen dokument, ki se nanaša na poslovanje vseh sodišč. Predlog člena ne vsebuje več nabora podatkov, ki naj bi ga vsebovalo poročilo, ampak kot podlago za vsebino jemlje letna poročila sodišč. Vsebina podatkov in kazalnikov se prekriva z letnim poročilom o poslovanju posameznega sodišča, kar smiselno velja tudi za druge podatke, ki so potrebni za razumevanje poslovanja sodišč v preteklem letu. Podlaga za pripravo poročila bodo predvsem podatki iz podatkovnega skladišča, ki se šteje za uraden vir podatkov, in katerega skrbnik je vrhovno sodišče. Kot je to veljalo že do zdaj, se ohranja ocena izvajanja sodne oblasti, v kateri vrhovno sodišče lahko poudari dosežen napredek pri poslovanju sodišč in opozori na problematiko tako na izvedbeni kot tudi na zakonodajni ravni. Letno poročilo o poslovanju sodstva je pomemben pokazatelj stanja in dragocen pripomoček za načrtovanje in izvajanje politik.

K 80. členu:

V praksi se vrhovno sodišče osredotoča na določanje časovnih standardov, procesi reševanja zadev ali navodila za učinkovito izvajanje sodne uprave pa so vezani na izvajanje posameznih projektov, zato predlagatelj meni, da ni več potrebna zakonska opredelitev navedenih procesov in je ustrežnejše samo sprejemanje časovnih standardov. Časovni standardi so čas, v okviru katerega se pričakuje, da bo izvedena posamezna faza postopka. V okviru delovanja projektne skupine za časovne standarde, ki je bila ustanovljena na vrhovnem sodišču, je bilo opravljeno delo na področju določitve ustreznih ključnih točk in ustreznih faz za vsako vrsto postopka, določitev časa, v okviru katerega se pričakuje, da bo faza postopka tudi izvedena, ter določitev deleža zadev, ki naj bodo rešene v okviru posameznega obdobja. Ob upoštevanju mednarodnih priporočil je v letu 2022 projektna skupina za določitev časovnih

standardov pri vrhovnem sodišču pripravila novo metodologijo. Gre za premik k manjši kompleksnosti in večji povednosti podatka. Če se je pri prejšnji metodologiji spremljala uvrstitev sodišč v določeno skupino glede na določen delež rešenih zadev v določenih časovnih okvirjih, je z letom 2023 za vse vrste zadev določen enoten delež zadev, ki naj se rešijo znotraj določenega števila mesecev. Rezultati se spremljajo kot delež (odstotek) rešenih zadev znotraj časovnega standarda in so na posameznih področjih različni. Z novo metodologijo se v določanje časovnih standardov uvaja nov vhodni podatek: ocena trajanja referenčnega postopka. Gre za postopek, ki vključuje vsa procesna jamstva ter upošteva tek tipičnega postopka na sodišču in obremenjenost sodišč. Tako bosta poleg statističnih podatkov o poslovanju sodišč v časovne standarde ustrezno vključeni še kakovostna razsežnost podatkov o teku sodnih postopkov in obremenjenost sodišč.

Časovni standardi so orodje, ki sodiščem omogoča prilagajanje delovnih procesov z vidika hitrosti reševanja zadev in zagotavljanja pravice do sojenja v razumnem roku ter tako prispevajo k varovanju interesa strank, da brez nepotrebnega odlašanja pridejo do zakonite in pravilne sodne odločbe. Njihova javna objava na spletnem mestu sodstva vsem zainteresiranim omogoča dodaten vpogled v poslovanje sodišč, uporabnikom sodišč (strankam, odvetnikom, državnim tožilcem in drugim) pa okvirno informacijo o hitrosti reševanja zadev na posameznem sodišču, kar pripomore k večji pravni varnosti in predvidljivosti postopkov ter preglednosti poslovanja sodišč. Vrhovno sodišče opozarja, da časovni standardi niso primerni za ocenjevanje časa reševanja posamezne zadeve ali dela posameznega sodnika, saj je te zaradi posebnih okoliščin konkretnih primerov treba ocenjevati v vsakem primeru posebej. V letnem poročilu posameznega sodišča bo predsednik sodišča obrazložil doseganje časovnih standardov, vrhovno sodišče pa bo v svojem letnem poročilu o učinkovitosti in uspešnosti sodišč na podlagi pojasnil predsednikov posameznih sodišč pripravilo ustrezno analizo. Določitev časovnega okvirja sprejemanja časovnih standardov je nujna, saj morajo biti tako sodišča kot tudi uporabniki seznanjeni z njimi.

K 81. členu:

V Evropi raste število pravosodnih sistemov, ki razvijajo ali izboljšujejo mehanizme za merjenje kakovosti storitev v sodstvu. Ti programi so zelo pogosto ciljno usmerjeni k izboljšanju obstoječih statističnih sistemov za merjenje in upravljanje uspešnosti na bolj podroben in sofisticiran način. Včasih je to pristop pripeljalo do razvoja sodobnih informacijskih sistemov, ki pa so bili omejeni v obsegu v primerjavi z naborom kazalnikov, potrebnih za merjenje kakovosti tako zapletenih storitev, kot je sodstvo. Posledica tega je, da kadar vidiki kakovosti niso vključeni v sisteme merjenja, lahko odsotnost kazalnikov kakovosti privede do odločitve vodstva in organizacije, ki se osredotočajo predvsem na vidike učinkovitosti, pri tem pa se zanemarjajo drugi pomembni vidiki kakovosti. V ožjem smislu se »kakovost v sodstvu« pogosto razume izključno kot »kakovost sodnih odločitev«. V širšem smislu zajema tudi ključne vidike načina zagotavljanja sodnih storitev. V tem primeru se bodo oblikovalci politik in reform, katerih cilj je merjenje te vrste kakovosti, osredotočili na vidike, ki presegajo samo kakovost odločitev in bodo vključevali parametre kot so pravočasnost, stopnja aktivnosti, stopnja reševanja zadev. V vsakem primeru bi bilo preveč poenostavljeno, če bi se osredotočili samo na enega od teh konceptov, saj tudi dva ne bi dala popolne slike stanja. Seznam kriterijev kakovosti v sodstvu, ki jih je pripravil CEPEJ, se osredotoča na pravičnost (ali je sodna veja samostojna glede na zakonodajno in izvršilno vejo oblasti), javnost in preglednost ter razumen čas reševanja zadev. Glavne teme so podrobneje opredeljene in na podlagi teh vprašanj se lahko podrobneje preverijo vsa dejstva in oceni kakovost delovanja pravosodnega sistema. Izbira določenega števila teh vprašanj in objektivno odgovarjanje nanje omogoča konkretno merjenje kakovosti procesov in osnovnih pogojev, ki vodi do odločitev pravosodnega sistema.¹³³

Merila za kakovost dela sodišč bo sprejel predsednik vrhovnega sodišča po predhodnem mnenju sodnega sveta. Predlagatelj ocenjuje, da je soglasje sodnega sveta primerno, saj sodni svet kot samostojni in neodvisni državni organ, ki varuje samostojnost in neodvisnost sodne veje oblasti, skrbi tudi za kakovost dela sodišč in sodnikov ter javnega ugleda sodstva (prvi odstavek 2. člena ZSSve).

¹³³ Measuring the quality of justice - Guide (2017), European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ).

Merila bodo vsebovala tudi enotna navodila za učinkovito izvajanje zadev sodne uprave za vsa sodišča. Z vidika preglednosti poslovanja sodišč je ustrezno, da so merila objavljena na spletnem mestu sodstva.

K 82. členu:

Ustava v 23. členu določa, da ima vsakdo pravico da o njegovih pravicah in dolžnostih ter o obtožbah proti njemu brez nepotrebne odlašanja odloča neodvisno, nepristransko in z zakonom ustanovljeno sodišče. Tako določbo vsebuje tudi EKČP, ki v 6. členu določa, da ima vsakdo pravico, da o njegovih pravicah in obveznostih ali obtožbah zoper njega pravično, javno in v razumnem roku odloča z zakonom ustanovljeno sodišče. Naloga sodišč je torej odločanje brez nepotrebne odlašanja o pravicah in dolžnostih državljanov ter obtožbah zoper njih.

Do sodnih zaostankov je prišlo sredi devetdesetih let prejšnjega stoletja. Od leta 1991 do leta 2001 se število novih zadev ni povečalo, pač pa celo nekoliko zmanjšalo, zato se je na podlagi navedene analize ocenilo, da so sodni zaostanki predvsem posledica reorganizacije sodstva v letih 1994 in 1995. Šlo je za izjemen splet številnih okoliščin, od katerih so vsaka posebej, vse skupaj pa še toliko bolj negativno vplivale na delo in učinkovitost sodišč in posameznih sodnikov. Projekti za odpravo sodnih zaostankov (Herkules, Matra flex in Lukenda) so bili dokaj uspešni pri zagotavljanju boljših pogojev za delo sodišč, niso pa še rešili problema sodnih zaostankov. Sodišča so s pomočjo notranjih ukrepov in reorganizacijami poslovanja v smeri izboljšave učinkovitosti sodstva izboljševala rezultate poslovanja sodišč, kar se je od leta 2011 kazalo tudi kot trend zmanjševanja sodnih zaostankov. Tako je ob koncu leta 2016 sekretariat Sveta Evrope ocenil, da je Slovenija s sprejetimi zakonodajnimi, organizacijskimi, informacijskimi in drugimi ukrepi odpravila sodne zaostanke in s tem zagotovila dostop do sojenja v razumnem roku v skladu z EKČP. Sodni zaostanki v Sloveniji tako niso več sistemski problem. Do podobnih ugotovitev je prišla tudi Evropska komisija, ki v okviru Evropskega semestra izdaja priporočila posameznim državam.

Kljub temu da povečano število nerešenih zadev ni več sistemski problem, pa lahko zunanje okoliščine (na primer izredni dogodek, spremembe zakonodaje) privedejo do težav pri obvladovanju pripada zadev in s tem zmanjšanja storilnosti sodstva, posledično pa lahko tudi do kršenja varstva pravice do sojenja brez nepotrebne odlašanja. Predlagana ureditev opredeljuje ukrepanje, kadar pride do povečanega števila nerešenih zadev. V prvem odstavku so opredeljeni kriteriji, kdaj lahko vrhovno sodišče naloži sodišču pripravo programa reševanja nerešenih zadev. To bo lahko naložilo samo takrat, če bo sodišče negativno odstopalo glede na kazalnike o poslovanju sodišča ali bo izkazovalo negativne trende pri kazalnikih o poslovanju sodišča. Predsednik sodišča bo moral sprejeti program reševanja povečanega števila nerešenih zadev. S tem programom se lahko uvedejo ukrepi za obvladovanje pripada zadev oziroma za pravočasno opravljanje dela na sodišču ter redno in učinkovito izvajanje sodne oblasti, kot so spremembe notranje organizacije sodišča, posebno reševanje množičnih sporov, podaljšanje delovnega časa sodišča zaradi popoldanskega izkoriščenja sodnih dvoran, začasna prerazporeditev delovnega časa, neenakomerna razporeditev delovnega časa, delovni sestanki ter drugi ustrezni ukrepi v skladu z zakonom in sodnim redom. Zagotavljanje dodatnih finančnih sredstev ali povečanje števila sodnega osebja sta ukrepa, ki se morata opredeliti v okviru izvajanja programa reševanja povečanega števila nerešenih zadev in zagotavljati v okviru vsakokratnega proračuna. Gre namreč za redno spremljanje poslovanja sodišč, ki terja sprotne ukrepanje. Povečanje finančnih ali kadrovskih sredstev na sodiščih, kjer se pojavijo težave, pa mora biti obravnavano in utemeljeno ob spremembah proračuna.

Kot skrajna možnost pa lahko predsednik vrhovnega sodišča pripravi in predlaga ministru sprejem programa oziroma projekta državnega pomena za odpravo povečanega števila nerešenih zadev, če gre za sistemski problem, ki zadeva večje število sodišč in se z ukrepi poslovnih rezultatov v roku, ki ga določi predsednik vrhovnega sodišča, še vedno ne izboljšajo. V projektu oziroma programu, ki ga sprejme Vlada Republike Slovenije, se določijo dodatna finančna sredstva, ki se zagotovijo v proračunu, in na tej podlagi možnost dodatka za delo preko polnega delovnega časa na projektu za sodnike, ki sodelujejo pri programu obvladovanja pripada zadev. S tem ukrepom ni potrebno razpisovati dodatnih sodniških mest, s čimer sledimo težnji vrhovnega sodišča po dolgoročnemu zmanjševanju števila sodnikov.

K 83. členu:

Priporočila GRECO vsebujejo tudi priporočilo, da se pripravi in javno objavi politika zaznavanja in obvladovanja korupcijskih tveganj in izpostavljenosti sodnikov ter da se temeljna pristojnost in viri za vodenje te politike dodelijo sodnemu svetu, ki mora pri njenem nadzorovanju in uresničevanju sodelovati z drugimi institucijami, tudi s Komisijo za preprečevanje korupcije. Izpostavljenost sodišče

Člen delno sledi priporočilu GRECO, s tem da pristojnost za izdajo politike dodeli predsedniku vrhovnega sodišča in ne sodnemu svetu, saj navedena politika spada na področje sodne uprave. Ne glede na delni odmik od priporočila GRECO določba ohranja vpliv sodnega sveta na vsebino, zajeto v politiki, saj je za njeno izdajo potrebno soglasje sodnega sveta. Sodni svet lahko predlaga spremembe in dopolnitve že sprejete politike glede na ugotovitve Komisije za etiko in integriteto, ki jo je izoblikoval sodni svet. Politika zaznavanja korupcijskih tveganj je bila sprejeta 31. marca 2016 in je objavljena na spletnem mestu vrhovnega sodišča. Predlagatelj ocenjuje, da je potrebno sprotno spremljanje morebitnih korupcijskih tveganj in izpostavljenosti sodišč v praksi, zato nalaga predsedniku vrhovnega sodišča, naj temu ustrezno vsakokrat spremeni politiko zaznavanja in obvladovanja korupcijskih tveganj in izpostavljenosti sodišč.

6. oddelek: NADZORNE PRISTOJNOSTI**K 84. členu:**

Nadzor nad opravljanjem zadev sodne uprave zajema široko področje, kot ga določa člen, ki ureja pristojnosti sodne uprave. Na prvostopenjskih sodiščih nadzor opravlja predsednik neposredno višjega sodišča, predsednik vrhovnega sodišča pa lahko opravlja nadzor nad opravljanjem zadev sodne uprave na sodiščih vseh stopenj. Predsednik sodišča, ki izvaja nadzor, lahko zahteva pisna pojasnila in poročila o opravljanju posameznih nalog, lahko pa pregleda tudi sodne spise, pri čemer ne sme posegati v neodvisen položaj sodnika pri odločanju o zadevah, ki so mu dodeljene v reševanje. Pregled spisa brez utemeljenega razloga, je poseg v sodniško neodvisnost, zato mora biti v spisu evidentirano, da je predsednik sodišča pregledal spis z navedbo pravne podlage, s čimer se zagotavlja preglednost poslovanja in varuje neodvisnost sodnika pri odločanju, hkrati pa lahko tudi stranka pridobi podatke, kdo je vpogledal v spis. Tako kot velja po 74. členu sodnega reda za stranke postopka, se predlaga, da o pregledu spisa, predsednik sodišča sestavi uradni zaznamek, ki ga vloži v spis.

Kot novost se določa periodični notranji nadzor nad opravljanjem zadev sodne uprave, in sicer na vsaka tri leta (obdobni nadzor). Namen je revizija notranjega poslovanja sodišč, da se sproti odkrivajo in odpravljajo morebitne nepravilnosti in vzpostavlja dobra praksa med sodišči. Poročilo o opravljenem nadzoru bo vedno poslano predsedniku vrhovnega sodišča, saj mora imeti pregled nad poslovanjem vseh sodišč. Predsednik vrhovnega sodišča bo tudi podrobneje določil postopek in način izvajanja obdobjnega nadzora zaradi enotnega nadzora, ki bo lahko tudi primerljiv med sodišči.

K 85. členu:

Člen poleg tega, da je bila ali bi lahko bila kršena pravica stranke do sojenja brez nepotrebnega odlašanja, ureja ukrepe predsednika sodišča, kadar so bila ali bi lahko bila kršena pravila o vrstnem redu reševanja zadev ali zakonski roki za razpis narokov ali izdelavo sodnih odločb ali druga pravila procesnega vodstva v konkretni sodni zadevi. Gre za nadzorstveni mehanizem, ki je z vidika načela neodvisnosti sodnika lahko zelo občutljiv. V prvem odstavku se urejajo ukrepi predsednika sodišča, v drugem pa ukrepi predsednika sodišča višje stopnje. Poudarek je na rednem spremljanju poslovanja sodišča, ki je obveza predsednikov sodišč, saj morajo ti zagotavljati redno izvrševanje sodne oblasti.

K 86. členu:

Predlagan je nadzorni mehanizem, s katerim lahko predsednik neposredno višjega sodišča opravi pregled poslovanja v konkretni sodni zadevi, in sicer tudi če je postopek v njej še odprt. Glede na veljavno ureditev se črtajo ukrepi, ki imajo naravo disciplinskih sankcij, uvaja pa se možnost pisne izjave sodnikov, s katerimi je nadzor neposredno povezan, pisna izjava pa se pošlje tudi predsedniku sodišča, kjer je bil opravljen nadzor, in tistemu, ki je nadzor zahteval. Podatki iz nadzora se lahko uporabijo za

nadaljnje ukrepe, ki jih določa predvsem zakon, ki ureja sodnike.

Pregled poslovanja v konkretni zadevi, zlasti če gre za še odprto zadevo, lahko pomeni velik pritisk na sodnika in s tem grožnjo njegovi neodvisnosti. In ker je prav sodni svet poklican na najvišji ravni varovati neodvisnost sodstva in sodnikov, je prav, da o tem v vseh primerih odloči sodni svet in ne sodstvo samo, zlasti ko zahtevo vloži minister kot predstavnik izvršilne veje oblasti. V tem primeru namreč ne gre samo za vprašanje varstva neodvisnosti sodne veje oblasti v razmerju do izvršilne veje oblasti, temveč tudi za zagotovitev ustreznega mehanizma zavor in ravnovesij med tema dvema vejama oblasti. Vprašljivo je namreč lahko, ali je z vidika načela delitve oblasti ustrezno, da o zahtevi ministra ali sodnega sveta odloči predsednik vrhovnega sodišča.

Pravno varstvo za presojo utemeljenosti zahteve za službeni nadzor se bo tako končalo na ravni sodnega sveta, kar pomeni, da zoper zahtevo Sodnega sveta posebnega pravnega varstva ne bo in bo sodstvo pregled poslovanja na njegovo zahtevo moralo izvesti (brez možnosti *veta*). Predlagana rešitev izhaja iz tega, da je sodni svet avtonomen ustavni organ strokovne (ne politične) narave, katerega temeljno poslanstvo je prav varstvo neodvisnosti sodstva in sodnikov (2. člen ZSSve). Predlagatelj zato ocenjuje, da je smiselno, da se preverjanje utemeljenosti zahtev za izvedbo službenega nadzora konča na nivoju sodnega sveta.

7. oddelek: PRIZNANJA

K 87. členu:

Dan pravosodja je bil določen z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o sodiščih (Uradni list RS, št. 67/07; ZS-G). Iz obrazložitve k noveli ZS-G je razvidno, da je predlagatelj za dan slovenskega pravosodja predlagal 4. november – to je dan, ko je bila objavljena in je začela veljati uredba ministra za pravosodje dr. Vladimirja Ravniharja o ureditvi in delovanju pravosodja, objavljena v Uradnem listu Narodne vlade Slovencev, Hrvatov in Srbov v Ljubljani leta 1918 (4. november 1918). V uredbi ministra je določeno, da je uradni jezik na sodiščih slovenski. Uredba je določala nazive sodišč in državnih pravdništev (deželno sodišče, okrožno sodišče, okrajno sodišče, državno pravdnišstvo) ter da se sodbe razglašajo v imenu zakona, torej ne več v imenu cesarja. Pomembno je še omeniti uredbu, objavljeno v istem uradnem listu, s katero je minister imenoval predstojnike deželnega, okrožnega in okrajnih sodišč. Sodišča so bila na podlagi uredbe, ki je določila nazive sodišč, natančneje urejena z »Naredbo celokupne vlade o prehodni upravi v ozemlju Narodne vlade SHS v Ljubljani«, ki je bila objavljena v uradnem listu 21. novembra 1918 in je določala tudi neodvisnost sodstva, sodila so »dokončno tudi v vseh onih pravnih stvareh, v katerih je bilo po dotedanjih določilih pristojno avstrijsko vrhovno in kasacijsko sodišče«. Glede na navedeno in glede na to, da je bilo na koncu uredbe zapisano: »Z dnem priobčitve jih je smatrati za obvezne, ne da bi jih bilo treba uradom naznanjati še posebej.«, lahko dan objave uredbe (4. november 1918) štejeemo za prvi korak na poti k samostojnosti slovenskega pravosodnega sistema.

Namen dneva pravosodja je, da se s podeljevanjem priznanj na najvišji uradni ravni poudarijo delo in dosežki funkcionarjev, javnih uslužbencev sodišč ter sodnikov in drugih delavcev pravosodja, kar dodatno prispeva k ugledu pravosodja in pomeni pozitivno motivacijo zaposlenih v pravosodju. Čeprav v Republiki Sloveniji že obstajajo različna priznanja za delo v pravosodju oziroma tudi širše za delo na področju prava, ki se podeljujejo na pobudo zasebnega sektorja, so posebni delovni uspehi, prizadevanja in uspešno končani zahtevni projekti funkcionarjev, javnih uslužbencev sodišč, sodnikov in drugih delavcev pravosodja s priznanji, ki se podeljujejo na dan pravosodja, ustrezno ovrednoteni tudi z vidika države, s čemer se utrjuje njihov pomen v družbi na najvišji ravni. V tem smislu se ta priznanja ločujejo od priznanj, ki se podeljujejo na pobudo zasebnega sektorja in katerih pomen dosežkov za delovanje države ne more biti poudarjen tako široko.

Priznanja za posebne delovne uspehe ali prizadevanja ter za uspešno končane zahtevne projekte dobitnikov priznanj iz njihove pristojnosti oziroma opravljanja nalog ali pooblastil niso povezana z denarnimi nagradami niti niso praznik v smislu Zakona o praznikih in dela prostih dnevih v Republiki

Sloveniji (Uradni list RS, št. 112/05 – uradno prečiščeno besedilo, 52/10, 40/12 – ZUJF, 19/15, 83/16 in 92/20).

Za državne tožilce in državnotožilske osebje priznanja ob dnevu pravosodja oziroma dnevu državnega tožilstva ureja ZDT-1 v 165. in 166. členu.

Člen dodatno ureja tudi pravico do pozabe v smislu člena 17 Splošne uredbe o varstvu podatkov, ki ureja pravico posameznika, na katerega se nanašajo osebni podatki, da doseže, da upravljavec brez nepotrebnega odlašanja izbrisi osebne podatke v zvezi z njim, upravljavec pa ima obveznost osebne podatke brez nepotrebnega odlašanja izbrisati, kadar velja eden od razlogov, naštetih v uredbi. V primeru podelitve priznanj za dan pravosodja se bo za izbris podatkov uporabil razlog, da osebni podatki niso več potrebni v namene, za katere so bili zbrani ali kako drugače obdelani, in se bodo javno objavljeni podatki izbrisali.

V. poglavje: SODNIKI POROTNIKI

K 88. členu:

Vključevanje sodnikov porotnikov v sodne senate je ena od oblik neposredne udeležbe državljanov pri izvajanju sodne oblasti, ki je po 128. členu ustave ustavna kategorija. Sojenje v senatu je izraz načela zbornosti sodstva, ki je eno temeljnih načel sodstva. Slovenski pravni sistem ne pozna klasičnega porotnega sojenja, kot ga poznajo v anglosaškem sistemu. Sodniki porotniki imajo pri opravljanju sodniške funkcije v zbornem sojenju enake pravice in dolžnosti kot sodniki. Sodniki porotniki sodelujejo pri izvajanju sodne oblasti pri senatih okrožnih sodiščih splošne pristojnosti in pri senatih prvostopenjskih delovnih in socialnih sodišč, zato se člen dopolnjuje z bolj splošno opredelitvijo sodišč s položajem okrožnega sodišča. Kadar v individualnih delovnih sporih in socialnih sporih sodi sodišče prve stopnje v senatu, je senat sodišča prve stopnje sestavljen iz sodnika kot predsednika senata in dveh sodnikov porotnikov kot članov senata, od katerih je eden izvoljen z liste kandidatov delavcev oziroma zavarovancev, drugi pa z liste kandidatov delodajalcev oziroma zavodov. Sodnike porotnike v delovnih in socialnih sporih voli državni zbor, in sicer enako število porotnikov iz vrst delavcev oziroma zavarovancev in delodajalcev oziroma zavodov. Zakon o delovnih in socialnih sodiščih (ZDSS-1) še določa, da se za določitev pogojev za izvolitev sodnika porotnika, trajanje mandata, prisego, določitev števila sodnikov porotnikov ter pravice in obveznosti sodnikov porotnikov uporabljajo določbe zakona, ki ureja sodišča, če ni s tem zakonom določeno drugače.

Število sodnikov porotnikov pri posameznih sodiščih bo določil predsednik vrhovnega sodišča na predlog predsednika okrožnega sodišča oziroma predsednika delovnega in socialnega sodišča ter predsednikov delovnih sodišč glede na potrebe posameznega sodišča, saj je sodstvo samo tisto, ki najbolje oceni potrebno število porotnikov glede na pripad zadev.

K 89. členu:

V nasprotju z mandatom sodnikov, ki je trajen, traja mandat sodnikov porotnikov pet let. Možnost ponovne kandidature za sodnika porotnika pomeni, da je kandidat za sodnika porotnika lahko tudi oseba, ki že opravlja to funkcijo, pod pogojem, da izpolnjuje zakonske pogoje. Ponovitve mandata niso omejene.

K 90. členu:

Za sodnika porotnika je lahko imenovan samo državljan Republike Slovenije, ki je dopolnil 30 let starosti, ima znanje slovenskega jezika, ni bil pravnomočno obsojen za kaznivo dejanje, ki se preganja po uradni dolžnosti, zoper njega ni bila vložena pravnomočna obtožnica ali na podlagi obtožnega predloga razpisana glavna obravnava zaradi naklepne kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti, izpolnjuje pogoj poslovne sposobnosti in ima zdravstveno sposobnost za opravljanje funkcije. Za sodnika porotnika pa ne more biti imenovan tisti, za katerega na podlagi njegovega dosedanjega dela,

ravnanja in vedenja ni mogoče pričakovati, da bo pri sojenju spoštoval pravni red in odločal po svoji vesti. Prav tako sodnik porotnik ne sme biti član organov političnih strank.

Ohranja se tudi pogoj primernosti – tako za sodnika porotnika ni primeren tisti, za katerega na podlagi njegovega dosedanjega dela, ravnanja in vedenja ni mogoče pričakovati, da bo pri sojenju spoštoval pravni red in odločal po svoji vesti. Članstvo v političnem organu je že zajeto v članstvu politične stranke, kar vse pomeni tudi politično aktivnost. Nekdo je lahko »politično« aktiven tudi brez članstva, pri čemer gre za svobodo izražanja, zato se pogoj osredotoča na formalno članstvo v organih političnih strank.

K 91. členu:

Sodnike porotnike pri okrožnih sodiščih imenuje predsednik neposredno višjega sodišča. Če je kandidat za sodnika porotnika že opravljal dolžnost sodnika porotnika in se je po poteku svojega mandata na razpis za imenovanje znova prijavil, predsednik višjega sodišča pridobi mnenje predsednika pristojnega okrožnega sodišča o njegovem opravljanju dolžnosti sodnika porotnika. Delovna sodišča so iz tega člena izvzeta, saj je način imenovanja sodnikov porotnikov na ta sodišča določen z ZDSS-1.

K 92. členu:

Nevladne organizacije, med katere po Zakonu o nevladnih organizacijah (v nadaljnjem besedilu: ZNOrg)¹³⁴ ne spadajo politične stranke, predlagajo kandidate predstavniškimi organom občin zaradi lažje administracije, preglednosti predlogov in lažjega računanja števila sorazmernega deleža kandidatov glede na posamezno občino. Predstavniški organ občine (občinski ali mestni svet) predsedniku višjega sodišča pošlje seznam kandidatov, na katerem so kandidati tako občinskega sveta kot nevladnih organizacij. Predsednik višjega sodišča imenuje med predlaganimi kandidati ustrezno število porotnikov v sorazmerju s številom prebivalcev posamezne občine, ki je predlagala kandidate. Črta se tudi pogoj števila sodnikov porotnikov glede znanja italijanskega/madžarskega jezika na območjih občin, kjer živita avtohtoni italijanska in madžarska narodna skupnost, saj se lahko uporaba jezika zagotovi s tolmači.

K 93. členu:

Najpozneje pet mesecev pred potekom mandata sodnikom porotnikom predsednik okrožnega sodišča objavi poziv na spletnem mestu sodstva in pozove predstavniške organe občin, naj predlagajo kandidate za imenovanje. Hkrati s pozivom je določen tudi rok, do katerega je dovoljeno vložiti predloge. Predstavniški organ vsake občine o pozivu obvesti tiste nevladne organizacije, ki so registrirane in delujejo na območju občine. Kandidate za sodnike porotnike predlagajo nevladne organizacije in predstavniški organi občin, ki oblikujejo končno listo kandidatov in jo predložijo predsedniku okrožnega sodišča. Če se na poziv ne odzove dovolj kandidatov, kot je število mest sodnikov porotnikov, se predsednik višjega sodišča lahko odloči, ali bo potreben dodaten poziv predlagateljem za vložitev predlogov ali pa bo imenoval sodnike porotnike tudi med osebami, ki so že doslej opravljale to dolžnost in soglašajo s ponovnim imenovanjem, pri čemer predsednik višjega sodišča ni vezan na pogoj sorazmernosti števila prebivalcev. Če novi sodniki porotniki iz kakršnihkoli razlogov ne bi bili imenovani do poteka mandata, ostanejo prejšnji sodniki porotniki na dolžnosti do imenovanja sodnikov porotnikov novega mandata, s čimer se preprečijo zastoji in morebitna zastaranja postopkov.

K 94. členu:

Porotno sojenje je eden od elementov za zagotavljanje pravičnega in neodvisnega sojenja, hkrati pa prinaša tudi veliko odgovornost sodnikov porotnikov zaradi sodelovanja pri pomembnih odločitvah. S slovesno prisego, ki jo izrečejo sodniki porotniki pred nastopom dolžnosti, se poudarja, da so sodniki porotniki vezani k spoštovanju pravnega reda, hkrati pa se poudarja tudi njihova neodvisnost, saj odločajo po svoji vesti.

Če iz zdravstvenih razlogov zaradi okoliščin izrednega dogodka (na primer epidemija, naravne nesreče) zaprisega neposredno pred predsednikom višjega sodišča ni mogoča ali je otežena, se lahko poda pisno. Šteje se, da je sodnik porotnik zaprisegel pred predsednikom višjega sodišča, ki ga je imenoval,

¹³⁴ Uradni list RS, št. 21/18.

ko višje sodišče prejme podpisano besedilo prisege.

Ker so sodniki porotniki državljani, ki sodelujejo pri izvajanju sodne oblasti in so obenem v pravicah in dolžnostih izenačeni s sodniki, razen če zakon določa drugače, bi bilo za sodnike porotnike primerno organizirati izobraževanje oziroma usposabljanje, na katerem bi se seznanili s potekom sodnega postopka in z njihovimi dolžnostmi in pravicami pri sodelovanju pri izvajanju sodne oblasti. Izobraževanje se izvede v okviru CIP. Natančnejši obseg in vsebine bodo določene s pravilnikom, saj gre za posebno usposabljanje zaradi velikega števila sodnikov porotnikov (po podatkih iz leta 2022 je bilo v Sloveniji 2295 sodnikov porotnikov, od tega 1125 na delovnih in socialnem sodišču ter 1170 na okrožnih sodiščih).

K 95. členu:

S predlaganim členom se urejajo razrešitev, prenehanje in odpoved mandatu sodnika porotnika. Za razrešitev sodnika porotnika sta določena alternativna pogoja nevestnega ali nerednega opravljanja dolžnosti, odločbo o tem pa izda predsednik višjega sodišča na obrazložen predlog predsednika okrožnega sodišča (odločba o razrešitvi).

Glede prenehanja mandata sodnika porotnika pa zakon določa različne razloge, pri čemer določa tudi trenutek, od kdaj se šteje posamezen razlog za podanega. Tako v primeru odpovedi mandatu ta preneha 60. dan po prispetju pisne odpovedi na višje sodišče. Sodniku porotniku prav tako preneha mandat, če ne izpolnjuje več pogojev za imenovanje. Pri nekaterih razlogih, kot so prenehanje državljanstva, zdravstvena nesposobnost za opravljanje dolžnosti sodnika porotnika, pravnomočna obsodba za kaznivo dejanje, ki se preganja po uradni dolžnosti, in neizpolnjevanje pogoja poslovne sposobnosti, se šteje, da so razlogi nastopili z dnem pravnomočnosti odločbe organa, ki je te razloge ugotovil. Ko sodniku porotniku preneha mandat zaradi pogoja starosti, mu preneha z iztekom leta, v katerem je dopolnil 70 let. Če sodnik porotnik postane član organa politične stranke, mu mandat preneha s pravnomočnostjo odločbe predsednika višjega sodišča. Če mu mandat preneha zaradi tega, ker ni pravočasno zaprisedel, pa z iztekom roka. V teh primerih izda predsednik višjega sodišča na obrazložen predlog predsednika okrožnega sodišča ugotovitveno odločbo o prenehanju mandata sodnika porotnika. Zoper ugotovitvene odločbe in odločbo o razrešitvi zakon določa tudi ustrezno pravno sredstvo, in sicer je zoper te odločbe dovoljen upravni spor.

K 96. členu:

Predvsem v kompleksnih kazenskih postopkih, ki zaradi različnih okoliščin trajajo dlje časa, se zaradi omejenega mandata sodnikov porotnikov lahko zgodi, da sodniku porotniku poteče mandat, preden je zadeva končana. Da bi se izognili težavam pri sestavi novega senata, se predlaga, da se sodniku porotniku, ki mu preneha mandat zaradi izpolnitve starostnega pogoja, v zadevah, ki zastarajo v dveh letih, ali v zadevah, v katerih je obdolžencu odrejen pripor, podaljša mandat do končanja zadeve.

K 97. členu:

Sodniki porotniki za sodelovanje pri svojem delu ne prejmejo plače, ampak nagrado in povrnjene stroške, ki so jim nastali pri tem. Višina nagrade in stroški, do povrnitve katerih so upravičeni, so predpisani s pravilnikom. Višina nagrade je enaka za vse porotnike, obračunava pa se glede na čas udeležbe pri sojenju. Med stroške spadajo potni stroški, stroški za hrano in nadomestilo plače oziroma izgubljeni zaslužek za delovno aktivne sodnike porotnike.

VI. poglavje: SODNO OSEBJE

K 98. členu:

Sodno oblast izvajajo sodniki, pri izvajanju sodne oblasti pa sodeluje sodno osebje, torej javni uslužbenci na uradniških in strokovno-tehničnih delovnih mestih na sodiščih. ZJU je uvedel ločevanje delovnih mest javnih uslužbencev v državnih organih in upravah lokalnih skupnosti na uradniška in strokovno-tehnična delovna mesta (23. člen). Uradniška delovna mesta zasedajo uradniki, ki opravljajo javne naloge, torej

naloge, ki so neposredno povezane z izvrševanjem oblasti ali z varstvom javnega interesa. Javni uslužbenci, ki v državnih organih in upravah lokalnih skupnosti opravljajo spremljajoča dela (dela, ki jih je treba opravljati zaradi nemotenega izvajanja javnih nalog organa), pa so strokovno-tehnični javni uslužbenci. Ker so sodno osebje javni uslužbenci in ker so njihova delovna mesta celovito urejena v uslužbenskih predpisih, je primerneje, da se s predlogom zakona ne bi več navajalo, na katerih delovnih mestih posamezne skupine javnih uslužbencev na sodiščih opravljajo naloge, saj za to ni realne potrebe. Zaradi jasne določitve, da strokovni sodelavci in sodniški pomočniki na sodiščih opravljajo javne naloge, se določa »le še«, da so delovna mesta strokovnih sodelavcev in sodniških pomočnikov na sodiščih uradniška delovna mesta (brez dosedanega navajanja, na katerih delovnih mestih te naloge opravljajo).

Sistemske javne uslužbenke, zaposlene na uradniških in strokovno-tehničnih delovnih mestih na sodiščih, urejata ZJU in Uredba o notranji organizaciji, sistemizaciji, delovnih mestih in nazivih v organih javne uprave in pravosodnih organih. Sodno osebje in njegove naloge so dodatno opredeljeni v sodnem redu in posameznih procesnih zakonih.

Dosedanji izpit iz sodnega reda se nadomešča z obveznim usposabljanjem iz določil sodnega reda in pravilnika, ki ureja vpisnike, imenike in pomožne knjige, kar je tudi pogoj za zasedbo delovnega mesta. Ustrezna raven usposobljenosti se ne zagotavlja samo s preverjanjem znanja na strokovnih izpiti, ampak z izpopolnjevanjem in usposabljanjem. Iz tega razloga se daje večji poudarek usposabljanju. Rok za udeležbo je eno leto od zasedbe delovnega mesta, lahko pa se iz upravičenih razlogov podaljša, o čemer odloča predsednik sodišča. Ta obveznost pa ne bo veljala za sodno osebje, ki je opravilo pravniški državni izpit. Zaradi odprave administrativnih ovir se določa, da potrdilo o opravljenem usposabljanju CIP pošlje neposredno direktorju sodišča, kjer je sodno osebje zaposleno.

K 99. členu:

Predlog določa zakonsko podlago za sodelovanje sodnega osebja pri opravljanju nujnih procesnih dejanj in ustrezno plačilo za opravljeno delo z navezavo na ZSTSPJS in določitev višine v Kolektivni pogodbi za javni sektor (v nadaljnjem besedilu: KPJS). Sodno osebje zaradi sodelovanja pri opravljanju nujnih procesnih dejanj izven delovnega časa opravlja delo v manj ugodnem delovnem času, pri čemer je treba razlikovati efektivno delo, ko se delo dejansko izvaja, in čas pripravljenosti, ki je poseben delovni pogoj. Določa se, da se sodnemu osebju, ki sodeluje pri opravljanju nujnih procesnih dejanj izven delovnega časa, lahko odredi opravljanje dela v manj ugodnem delovnem času. Za delo v manj ugodnem delovnem času se šteje izmensko delo, delo v neenakomerno razporejenem delovnem času, delo prek polnega delovnega časa, delo ponoči, ob nedeljah in na dan, ki je z zakonom določen kot dela prost dan ali praznik.

Pripravljenost za delo ni delo, prav tako pripravljenost za delo ne pomeni opravljanja dela, ampak je posebni delovni pogoj, ki je vezan na naravo in organizacijo dela na sodiščih, kar utemeljuje tudi različno plačilo v primerjavi z rednim delom, ki ga sodno osebje opravlja v okviru svojih rednih delovnih zadolžitvev. V času pripravljenosti mora biti sodno osebje dosegljivo po telefonu ali drugih komunikacijskih sredstvih za potrebe prihoda na delovno mesto ali kraj, kjer se opravlja nujno procesno dejanje. Čas pripravljenosti za delo se ne šteje v delovni čas.

ZSTSPJS v 46. členu določa dodatek za pripravljenost, na določitev višine pa odkazuje na KPJS. Kadar je sodno osebje v pripravljenosti zaradi sodelovanja pri opravljanju nujnih procesnih dejanj, mu pripada dodatek za pripravljenost, ki se obračuna v višini 20 odstotkov urne postavke plače (prvi odstavek 26. člena KPJS). Razlikovanje med pripravljenostjo in stalno pripravljenostjo je začelo veljati leta 2017 s sprejetjem Aneksa št. 9 h KPJS. Oblike pripravljenosti namreč zajemajo različne oblike stalne pripravljenosti oziroma pripravljenosti iz zakona, ki ureja sistem plač v javnem sektorju, iz kolektivnih pogodb, področnih zakonov in podzakonskih predpisov (2. člen Aneksa št. 9).

Ko mora sodno osebje v času odrejene pripravljenosti začeti opravljati delo, se čas odrejene pripravljenosti prekine, čas dejanskega opravljanja dela pa se šteje v delovni čas, za katerega se prejme tudi ustrezno plačilo. Višina dodatka je odvisna od časa, v katerem se delo opravlja, vedno pa gre za

delo v manj ugodnem delovnem času. Sodnemu osebju pripada dodatek, če gre za izmensko delo, delo v neenakomerno razporejenem delovnem času, delo prek polnega delovnega časa in delo ponoči, ob nedeljah in na dan, ki je z zakonom določen kot dela prost dan ali praznik. ZSTSPJS glede višine dodatkov napotuje na KPJS, ki v 20., 22., 23., 24. in 25. členu opredeljuje odstotek dodatka od urne postavke osnovne plače javnega uslužbenca.

Posebna delovna mesta sodnega osebja, ki so predvidena za sodelovanje pri opravljanju nujnih procesnih dejanj, se določijo v internem aktu sodišča.

K 100. členu:

Bistvena značilnost sodniških pomočnikov je širša strokovna usposobljenost za delo v pravosodnih organih kot nadgradnja osnovne strokovne izobrazbe. Pri tem gre za usposobljenost za opravljanje dela, ki so ga do uvedbe sodniških pomočnikov z novelo ZS-D (Uradni list RS, št. 73/04) opravljali sodni referenti oziroma samostojni sodni referenti, deloma pa tudi dela strokovnih sodelavcev in deloma sodnikov v okviru tako imenovanih nesodniških opravil, kar je bil glavni namen uvedbe sodniških pomočnikov. Sodniški pomočniki po veljavni zakonodaji opravljajo pravno delo na različnih področjih, podrobneje pa njihove pristojnosti in naloge opredeljujejo procesni zakoni.

V praksi je prihajalo do razhajanj med uvrstitvijo sodnega osebja v naziv in delovnim mestom, na katerem so opravljali delo, zato se, glede na veljavno delitev sodniških pomočnikov na sodniške pomočnike, samostojne sodniške pomočnike in višje sodniške pomočnike, ki so opravljali delo v različnih uslužbenških nazivih, predlaga poenostavitev glede na uslužbensko zakonodajo, in sicer da se za sodniške pomočnike v tem zakonu uporablja samo en splošni naziv (sodniški pomočnik), uradniška delovna mesta pa se z zakonom ne navajajo več, ampak se to prepušča notranji organizaciji in sistemizaciji posameznih sodišč.

Procesni zakoni so tisti, ki opredeljujejo pristojnosti sodniških pomočnikov, zato se ne navajajo več njihove pristojnosti v tem zakonu, temveč se predlaga sklic na ureditev v procesnih zakonih, da bi se izognili neusklojenosti in neažurnosti ZS s procesnimi zakoni, saj so v preteklosti procesni zakoni uvajali nove pristojnosti sodniških pomočnikov, ZS pa se hkrati ni noveliralo. Sodniški pomočniki lahko vodijo tudi notranje organizacijske enote na sodiščih (na primer sodne pisarne ali sodne službe, javne knjige), podrobnejšo ureditev pa bo določil Sodni red.

Stranka v postopku ima zoper odločitev sodniškega pomočnika vselej na voljo pravno sredstvo, o čemer odloči sodnik sodišča, razen če procesni zakoni določajo drug pritožbeni organ.

K 101. členu:

Strokovni sodelavci opravljajo svoje delo na uradniških delovnih mestih. Pogoj za zasedbo delovnega mesta je opravljen pravniški državni izpit, saj gre za opravljanje najzahtevnejših delovnih nalog.

Posamezna procesna dejanja lahko v okviru svoje pristojnosti izven glavne obravnave, kot je zaslišanje strank in prič, opravljajo strokovni sodelavci. Strokovni sodelavci v posameznih zadevah izven glavne obravnave zaslišujejo stranke, priče in izvedence, opravljajo zahtevnejše priprave za glavno obravnavo, pod vodstvom sodnika vodijo glavne obravnave ter opravljajo drugo delo po odredbi sodnika. Določba velja za vse postopke ter za vse vrste in stopnje rednih sodišč.

Posebne pristojnosti strokovnih sodelavcev natančneje opredeljujejo procesni zakoni. Tako lahko strokovni sodelavec v pravnem postopku izda sklep o višini stroškov in sklep o odmeri stroškov (163. člen ZPP), odloča o zavarovanju dokazov, o določitvi ali podaljšanju sodnih rokov, o oprostitvi, odlogu ali obročnem plačilu sodnih taks, o varščini za pravdne stroške, o razpisu ali preložitvi narokov, o položitvi predujma za stroške posameznih pravnih dejanj, o postavitvi izvedenca, o postavitvi začasnega zastopnika in o vročitvi sodnih pisanj (270. člen ZPP), zunaj naroka za glavno obravnavo izda sodbo na podlagi pripoznave, sodbo na podlagi odpovedi, vmesno sodbo na podlagi sporazuma strank in zamudno sodbo ter sprejme na zapisnik sodno poravnavo (299. člen ZPP) in izda plačilni nalog

(433. člen ZPP). ZIZ v 6. členu ureja sestavo sodišča prve stopnje. Izvršilni postopek na prvi stopnji vodi in izdaja odločbe sodnik posameznik, izjema od tega pravila pa daje pristojnosti strokovnim sodelavcem, ki so taksativno naštetje v naslednjih odstavkih 6. člena ZIZ. Tako lahko strokovni sodelavci in sodniški pomočniki vodijo izvršilni postopek in odločajo o predlogu za izvršbo za izterjavo denarnih terjatev, o predlogu za izterjavo denarnih terjatev z drugimi ali dodatnimi izvršilnimi sredstvi ali predmeti, izdajajo sklepe in odredbe o predujmih, varščinah, stroških postopka, o sodnih taksah, o ustavitvah postopka in druge vmesne procesne sklepe in opravljajo posamezna dejanja zunaj naroka. Sodniški pomočniki in strokovni sodelavci so tudi pooblašteni, da po odredbi sodnika odločajo o ugovorih zoper sklep o izvršbi na podlagi verodostojne listine. Strokovni sodelavci lahko v izvršilnih postopkih na podlagi verodostojne listine in izvršilnega naslova odločajo o ugovorih po izteku roka, ugovorih tretjega, ugovorih zoper sklep o nadaljevanju izvršbe z novim upnikom ali dolžnikom, ugovorih zoper sklep o nadaljevanju izvršbe z novimi sredstvi in predmeti izvršbe, predlogih za odlog izvršbe, razveljavitvah potrdil pravnomočnosti in izvršljivosti, zahtevah za odpravo nepravilnosti pri opravljanju izvršbe, predlogih za vrnitev v prejšnje stanje, zahtevi za obračun plačila za delo in stroškov izvršitelja in zahtevi za obračun terjatve in delitvi kupnine iz prodanih stvari upnikom.

V stečajnem postopku lahko strokovni sodelavec samostojno odloča o vseh vprašanih, razen o začetku in končanju postopka, o začasnih odredbah, o preizkusu terjatev, o prodaji premoženja, katerega vrednost presega 100.000 evrov, o razdelitvi razdelitvene mase in o vprašanih v postopku odpusta obveznosti (53. člen ZFPPIPP). V zapuščinskem postopku lahko strokovni sodelavci sprejemajo na zapisnik druge izjave in predloge strank (drugi odstavek 169. člena Zakona o dedovanju). V mediaciji strokovni sodelavec vodi informativni narok (četrti odstavek 18. člena Zakona o alternativnem reševanju sodnih sporov). V postopku o prekršku lahko strokovni sodelavec opravlja posamezna dejanja (drugi odstavek 211. člena Zakona o prekrških).

K 102. členu:

Pripravištvu je delo v organiziranem delovnem procesu zaradi usposabljanja za samostojno opravljanje poklica. Sodniško pripravništvo je posebno pripravništvo po pridobljenem strokovnem naslovu magister prava ali univerzitetni diplomirani pravnik zaradi usposabljanja za opravljanje sodniške funkcije in funkcije državnega tožilca, poklica odvetnika in notarja oziroma za opravljanje drugih del, za katere se z zakonom zahteva kot pogoj pravniški državni izpit. Sodniški pripravnik opravlja pripravništvo kot oseba v delovnem razmerju na sodišču, lahko pa tudi kot oseba v delovnem razmerju pri drugem delodajalcu v okviru izobraževanja, ki ga zagotavlja delodajalec, oziroma volontersko. Sodniški pripravnik lahko pod nadzorstvom sodnika mentorja in ob soglasju strank, ki so navzoče, opravlja posamezna dejanja na glavni obravnavi, seji senata in drugem naroku. Naloge sodniških pripravnikov podrobneje opredeljuje Pravilnik o programu sodniškega pripravništva in pravniškem državnem izpitu, ki med drugimi nalogami določa tudi, da sodniški pripravnik izdeluje tudi osnutke sodnih odločb in drugih sodnih pisanj ter sodeluje v okviru strokovne službe za brezplačno pravno pomoč in pri izvrševanju programa dela sodišča ter opravlja druge naloge po odredbi predsednika višjega sodišča, predsednika sodišča in vodje oddelka, pri katerem se usposablja, ali sodnika mentorja oziroma druge osebe, določene za izvedbo obvezne oblike izobraževanja in za spremljanje njegovega dela.

K 103. členu:

Ustava v 77. členu določa pravico do stavke delavcev, hkrati pa določa tudi omejitve te pravice. Pravica do stavke se lahko omeji z zakonom, če to zahteva javna korist, upoštevajoč vrsto in naravo dejavnosti. Ustava dovoljuje omejevanje pravice do stavke po objektivnem, ne pa tudi po subjektivnem kriteriju. Omejevanje pravice do stavke po objektivnem kriteriju pomeni, da je to pravico mogoče omejiti vsakemu delavcu, vendar ne do te mere, da bi omejitve prerasle v prepoved stavke. Zakon o stavki¹³⁵ določa, da delavci v drugem državnem organu uveljavljajo pravico do stavke pod pogojem, da z njo ni bistveno ogroženo uresničevanje funkcije teh organov in organizacij. Pravica sodnega osebja do stavke torej ni prepovedana, ampak je omejena. Sodno osebje je v času stavke dolžno opravljati delo v razpisanih narokih, glavnih obravnavah oziroma javnih sejah ter poskrbeti za izdajo in odpravo vseh odločb v

¹³⁵ Uradni list SFRJ, št. 23/9.

zakonitem roku. V tistih zadevah, ki so po zakonu določene, da so nujne, ali so nujne po naravi stvari, je sodno osebje dolžno poslovati tudi v času stavke.

Podobne omejitve pravice do stavke veljajo tudi za vojaške osebe in delavce, ki opravljajo upravne in strokovne zadeve na obrambnem področju (99. člen ZObr), zaposlene v policiji (76. člen ZODPol) in delavce, zaposlene v organih za izvrševanje kazenskih sankcij (217. člen ZIKS). Tudi v drugih zakonih so določena dela in naloge, ki jih morajo v času stavke opravljati zaposleni v finančni upravi (90. člen ZFU), v letalstvu (16. člen Zakona o letalstvu¹³⁶), javni uslužbenci na področju zaščite in reševanja (108. člen Zakona o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami¹³⁷), veterinarji (56. člen ZVet), zdravniki (46. člen Zakona o zdravniški službi¹³⁸), zdravstveni delavci (52. člen Zakona o zdravstveni dejavnosti¹³⁹), železniški delavci (7. člen Zakona o železniškem prometu¹⁴⁰).

K 104. členu:

Število in vrste delovnih mest sodnega osebja za posamezna sodišča bo zaradi krepitve položaja sodne veje oblasti na kadrovskem področju v skladu z novo ureditvijo določilo vrhovno sodišče. Podrobnejša merila za določitev mest sodnega osebja bo sprejel predsednik vrhovnega sodišča po predhodnem mnenju ministra. Zaradi zagotovitve enotne sistemizacije delovnih mest po vseh sodiščih se določa pristojnost predsednika vrhovnega sodišča, da daje soglasje k aktu o sistemizaciji posameznega sodišča, pri čemer soglasje ni potrebno, če gre za manjše spremembe sistemizacije. Vrhovno sodišče je odgovorno za poslovanje sodstva, zato mora imeti vpliv na sistemizacijo sodišč. Pogoji za delovna mesta so pogoji za usmerjanje kadrovske politike, kar je ena od nalog sodne uprave.

VII. poglavje: POSLOVANJE SODIŠČ

K 105. členu:

S predlogom zakona se določa način poslovanja sodišč v času od 15. julija do 15. avgusta. Sodišča v tem času poslujejo v omejenem obsegu, za to obdobje pa se uporablja izraz poletno poslovanje. V času poletnega poslovanja sodišča nemoteno odločajo in razpisujejo naroke v nujnih zadevah, v katerih procesni roki tečejo, prav tako poteka vročanje. Med nujne zadeve se uvrščajo nepravdne zadeve o pridržanju oseb v psihiatričnih zdravstvenih organizacijah, nepravdne zadeve po zakonu, ki ureja preprečevanje nasilja v družini, izvršilne zadeve v zvezi s postopki za varstvo koristi otrok, postopki v zadevah zavarovanja, spori za objavo popravka objavljene informacije, popis zapustnikovega premoženja in postopki zaradi insolventnosti in prisilnega prenehanja.

Na kazenskem področju so nujne zadeve razčlenjujejo, dodajajo pa se tudi nova področja, za katera predlagatelj ocenjuje, da jih je zaradi pomembnosti treba obravnavati tudi v času poletnega poslovanja. Na področju izvrševanja kazenskih sankcij se kot nujne zadeve določajo postopki, v katerih odloča sodišče splošne pristojnosti (kazen zapora ob koncu tedna, hišni zapor, poziv na prestajanje kazni), in postopki, v katerih v upravnem postopku odloča direktor zavoda za prestajanje kazni ali generalni direktor uprave za izvrševanje kazenskih sankcij (odločanje o pravicah obsojenk, ki so noseče ali so rodile med prestajanjem kazni zapora, odločanje o ugodnostih obsojencev ali odločanje o prekinitvi prestajanja kazni zapora), na pritožbeni stopnji pa o tem. Dodatno se med nujne zadeve uvrščajo tudi postopki proti mladoletnikom in postopki v zvezi z izvrševanjem kazenskih sankcij za mladoletnike.

¹³⁶ Uradni list RS, št. 81/10 – uradno prečiščeno besedilo, 46/16, 47/19 in 18/23 – ZDU-10.

¹³⁷ Uradni list RS, št. 51/06 – uradno prečiščeno besedilo, 97/10, 21/18 – ZNOrg in 117/22.

¹³⁸ Uradni list RS, št. 72/06 – uradno prečiščeno besedilo, 15/08 – ZPacP, 58/08, 107/10 – ZPPKZ, 40/12 – ZUJF, 88/16 – ZdZPZD, 40/17, 64/17 – ZZDej-K, 49/18, 66/19, 199/21, 136/23 – ZIUZDS in 35/24.

¹³⁹ Uradni list RS, št. 23/05 – uradno prečiščeno besedilo, 15/08 – ZPacP, 23/08, 58/08 – ZZdrS-E, 77/08 – ZDZdr, 40/12 – ZUJF, 14/13, 88/16 – ZdZPZD, 64/17, 1/19 – odl. US, 73/19, 82/20, 152/20 – ZZUOOP, 203/20 – ZIUPOPDVE, 112/21 – ZNUPZ, 196/21 – ZDOsk, 100/22 – ZNUZSZS, 132/22 – odl. US, 141/22 – ZNUNBZ, 14/23 – odl. US in 84/23 – ZDOsk-1.

¹⁴⁰ Uradni list RS, št. 99/15 – uradno prečiščeno besedilo, 30/18, 82/21, 54/22 – ZUJPP in 18/23 – ZDU-10.

Med nujne zadeve, ki jih določajo posamični področni zakoni, se na primer uvrščajo upravni spori po Zakonu o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju,¹⁴¹ upravni spori po Zakonu o kmetijskih zemljiščih¹⁴² in upravni spori po Zakonu o odnosih Republike Slovenije s Slovenci zunaj njenih meja.¹⁴³

V drugih, nenujnih zadevah sodišča lahko odločajo, vendar pa veljajo omejitve glede razpisovanja narokov. Sodišče lahko razpiše narok le s soglasjem vseh strank, s čimer se varujejo pravice strank sodnih postopkov, če bodo v tem obdobju načrtovale daljšo odsotnost. Procesni zakoni namreč določajo možnost preložitve narokov iz upravičenih razlogov. Strankam je v času poletnega poslovanja sodišča lahko vročeno sodno pisanje, vendar pa rok začne teči prvi naslednji dan po izteku poletnega poslovanja, s čimer je zagotovljeno varstvo pravic strank v postopkih. Na tek rokov so stranke opozorjene samo v tistem sodnem pisanju, na ovojnici ali v drugi priloženi listini k sodnemu pisanju, ki je v nenujnih zadevah vročeno v času poletnega poslovanja sodišča. Na novo se določa, da ne tečejo roki za izdelavo končnih sodnih odločb v nenujnih zadevah.

K 106. členu:

Sodna veja oblasti mora tudi v primeru vojne ali izrednega stanja, naravnih ali drugih nesreč ali drugega dogodka, ki ga ni mogoče predvideti (izredni dogodek) zagotavljati sodno varstvo. Zaradi različnih okoliščin je treba presojati, na kateri del poslovanja sodišča ta izredni dogodek vpliva in temu primerno organizirati poslovanje sodišča. Predlagatelj ocenjuje, da je na podlagi preteklih izkušenj s pandemijo Covid 19, glavnina zakonske podlage za ravnanje ob izrednih dogodkih ustrezna, potrebne pa so manjše prilagoditve za še bolj učinkovito poslovanje sodišč.

Predlagana ureditev daje možnost predsedniku vrhovnega sodišča, da na podlagi okoliščin izrednega dogodka sprejme omejitve poslovanja sodišč. V primerjavi s prej veljavno ureditvijo ni več avtomatične omejitve poslovanja na način, da sodišča poslujejo kot pri poletnem poslovanju, ampak predsednik vrhovnega sodišča v odredbi najprej določi, katera sodišča poslujejo v skladu z uredbo, druge posebne ukrepe, da se zagotovi redno izvajanje sodne oblasti in čas veljavnosti odredbe. Vsebina omejitev poslovanja sodišč obsega možnost načina poslovanja sodišč kot pri poletnem poslovanju, da se nekatere zadeve ne štejejo kot nujne zadeve in da sodišča v vseh ali nekaterih nenujnih zadevah poslujejo v neomejenem obsegu. Z odredbo se lahko bistveno zmanjša delovanje sodišč, ki pa morajo še vedno zagotavljati odločanje v tistih nujnih zadevah, ki so bistvene za zagotavljanje varstva pravic strank. To so postopki v kazenskih zadevah, v katerih je obdolžencu odvzeta ali omejena prostost, nepravdne zadeve o pridržanju oseb v psihiatričnih zdravstvenih organizacijah, izvršilne zadeve v zvezi s postopki za varstvo koristi otrok in postopki za preprečevanje nasilja v družini. V ostalih zadevah, ki so sicer opredeljene kot nujne, se lahko v odredbi določi, da ne štejejo kot nujne ali pa se določi drugačen obseg poslovanja. V odredbi se lahko določi, da sodišča v vseh ali nekaterih nenujnih zadevah poslujejo v neomejenem obsegu, kar še posebej pride v poštev za tiste postopke, ki so v celoti informatizirani in zato praviloma neposredni stiki strank s sodiščem niso potrebni (na primer zemljiškoknjižni postopki, postopkih za vpis v sodni register). Predsednik vrhovnega sodišča v odredbi določi tudi druge posebne ukrepe, ki določajo način poslovanja sodišča in s katerimi lahko omeji uporabo sodnoupornih ali procesnih zakonov zaradi izrednega dogodka, da se lahko zagotovi čimbolj nemoteno in redno izvajanje sodne oblasti. Primeroma navajamo izvedbo narokov na videokonferenčni način tudi brez soglasja strank, omejitev dostopa javnosti na glavno obravnavo, če to terjajo okoliščine izrednega dogodka, sprememba hišnega reda zaradi omejitve dostopa strank v prostore sodišče in podobno.

Odredba o nastanku izrednega dogodka se objavi v uradnem listu, predhodno pa se pošlje tudi v seznanitev ministru, saj je v takih okoliščinah ustrezno, da je minister z ukrepi predhodno seznanjen

¹⁴¹ Uradni list RS, št. 72/06 – uradno prečiščeno besedilo, 114/06 – ZUTPG, 91/07, 76/08, 62/10 – ZUPJS, 87/11, 40/12 – ZUJF, 21/13 – ZUTD-A, 91/13, 99/13 – ZUPJS-C, 99/13 – ZSVarPre-C, 111/13 – ZMEPIZ-1, 95/14 – ZUJF-C, 47/15 – ZZSDT, 61/17 – ZUPŠ, 64/17 – ZZDej-K, 36/19, 189/20 – ZFRO, 51/21, 159/21, 196/21 – ZDOsk, 15/22, 43/22, 100/22 – ZNUZSZS, 141/22 – ZNUNBZ, 40/23 – ZČmIS-1 in 78/23.

¹⁴² Uradni list RS, št. 71/11 – uradno prečiščeno besedilo, 58/12, 27/16, 27/17 – ZKme-1D, 79/17, 44/22 in 78/23 – ZUNPEOVE.

¹⁴³ Uradni list RS, št. 43/06, 76/10 in 206/21 – ZDUPŠOP.

zaradi pristojnosti zagotavljanja materialnih, tehničnih in prostorskih pogojev. Ob nastopu izrednega dogodka namreč lahko pride do poškodovanja premičnega ali nepremičnega premoženja, kar lahko bistveno omeji izvajanje sodne oblasti.

Veljavnost ukrepov se določi za največ tri mesece, nakar je treba ponovno preveriti ukrepe glede na okoliščine izrednega dogodka in ponovno sprejeti odredbo o načinu poslovanja sodišč.

K 107. členu:

Varnost pravosodnih organov in vseh vpletenih subjektov je del skupne notranje varnosti države, vendar postopki in ukrepi za zagotavljanje te varnosti hkrati posegajo v temeljne človekove pravice in svoboščine. Zagotavljanje varnosti pravosodnih organov prav zato spada med dejavnosti, ki jih država zaradi velikega javnega interesa ureja na normativni in organizacijski ravni in z nadzorovanjem izvajanja dejavnosti. Pravosodni funkcionarji se morajo ob opravljanju svoje funkcije počutiti varne, da bi se tako zagotovili njihova dejanska suverenost in avtoriteta v sodnih postopkih. Občutek ogroženosti pravosodnih funkcionarjev močno in neposredno vpliva na hitrost in kakovost postopkov, ki jih vodijo v skladu s svojimi pristojnostmi. Problematika varnosti pravosodnih organov, zaposlenih in strank v sodnih postopkih je glede na število varnostnih dogodkov izjemno resno vprašanje, na katero se mora ministrstvo, skupaj s pravosodnimi organi in drugimi institucionalnimi nosilci varnostnih nalog ustrezno odzvati. Z izvedenimi ukrepi je treba dosegati zadostno stopnjo varnosti, ki zagotavlja varno in nemoteno poslovanje sodišč in drugih pravosodnih organov. Nepredvidljivi varnostni dogodki, kot so anonimne napovedi podstavitve eksplozivnih teles, grožnje sodnikom, tožilcem in državnim odvetnikom, drugim zaposlenim ter drugi odklonski pojavi (na primer grožnje strankam sodnih postopkov), pa spreminjajo varnostno podobo na slovenskih sodiščih ter s tem povzročajo materialno in nematerialno škodo.

Sodišča so pri zagotavljanju varnosti v okviru obsega odločanja in opravil sodne uprave samostojna, pristojnost je dana generalnemu sekretarju vrhovnega sodišča oziroma direktorju sodišča. Varnost sodišča zagotavljajo načrtno, sorazmerno in trajno po veljavnih varnostnih standardih, pripravljajo ocene ogroženosti, spremljajo varnostne dogodke ter načrtujejo in organizirajo ukrepe za vzdrževanje reda in zagotavljanje varnosti ljudi in premoženja na sodiščih. Na področju obravnave varnostnih dogodkov na sodiščih sodelujejo z ministrstvom in s policijo. Varovanje oseb in premoženja v sodstvu neposredno izvajajo pooblaščené uradne osebe ministrstva (pravosodni policisti) in zasebne varnostne službe, ki so organizirane v okviru posameznih sodišč.

V okviru zagotavljanja nemotenega izvajanja sodne oblasti so pomembni varovanje in spoštovanje integritete in ugleda sodne veje oblasti ter skrb za red (zagotavljanje določene stopnje formalnosti in reda) in dostojanstvo sodišča ter interese sodnega postopka. Na varovanem območju, kamor v grobem štejemo sodno stavbo, parkirišče, funkcionalno zemljišče in dislocirano enoto, je treba zagotavljati ustrezno stopnjo varnosti, da sodni postopki potekajo nemoteno. Varovano območje se bo natančneje določilo v sodnem redu. Varnost se zagotavlja s fizičnim in tehničnim varovanjem, ki ga izvajajo pravosodni policisti ali izvajalci zasebnega varovanja.

Pravosodni policisti naloge varovanja izvajajo na podlagi ZIKS-1, ki določa naloge in pooblastila pravosodnih policistov.

K 108. členu:

Posebni varnostni ukrepi vzpostavljajo posebno obliko varnostne prevencije in večjo možnost odkrivanja kaznivih in drugih dejanj in storilcev teh dejanj. O posebnih varnostnih ukrepih odloči generalni sekretar vrhovnega sodišča oziroma direktor sodišča s soglasjem predsednika sodišča, če okoliščine oziroma ocena stopnje tveganja narekujejo uporabo posebnih ukrepov za zagotovitev nemotenega izvajanja sodne oblasti. Generalni sekretar vrhovnega sodišča oziroma direktor sodišča bo lahko odločil o uvedbi posebnih organizacijskih in varnostnih ukrepov (na primer zagotovitev posebnih poti znotraj stavbe do razpravne dvorane za zagotovitev varnosti sodnega osebja in strank v postopku).

V primeru visoke ogroženosti sodnikov ali sodišč, ko so potrebni posebni varnostni ukrepi, za katere izvajalci zasebnega varovanja nimajo pooblastil ali sredstev, se predlaga uporaba uredbe, ki določa varovanje določenih oseb, prostorov, objektov in okolišev objektov, ki jih varuje policija. To pomeni, da bo nadaljnje ukrepe (na primer postavitve ograd zaradi demonstracij pred sodiščem, uvedba vstopno-izstopnih kontrol) izvajala policija.

Določa se tudi možnost uvedbe snemanja in shranjevanja zunanjih elektronskih komunikacij. Ta ukrep se nanaša le na dohodne zunanje elektronske komunikacije (telefonski klici, storitve SMS, elektronska pošta), ki jih stranke in tretje osebe pošlejo na službena sredstva elektronskih komunikacij sodišč. V predlaganem členu so predpisane tudi določene varovalke, na primer da je treba stranke in tretje osebe predhodno opozoriti na snemanje, njegov namen in trajanje hranjenja posnetka, kar je zahteva iz drugega odstavka 38. člena ustave. Tudi namestitve tehničnih sredstev za detekcijo in motenje elektronske komunikacije, naprav za zaznavanje nevarnih in prepovedanih predmetov ter snovi in vzpostavitev dodatnih pristopnih kontrol se šteje med posebne varnostne ukrepe, saj gre za večji poseg, ki terja dodatno obrazložitev na podlagi ocene stopnje tveganja. Posebej navajamo motilce signalov radiokomunikacijskih storitev, za katere 41. člen Zakona o elektronskih komunikacijah¹⁴⁴ dovoljuje uporabo pod pogojem, da je to določeno z zakonom.

Pri uvedbi ukrepov varovanja z videonadzorom se bodo smiselno uporabljale določbe 76. do 80. člena ZVOP-2, pri uvedbi ukrepa varovanja z vzpostavitvijo dodatnih pristopnih kontrol na sodišče pa določbe 85. člena ZVOP-2. Posebni varnostni ukrepi se lahko izvajajo samo ob predhodni presoji sorazmernosti glede na dejstva in okoliščine iz ocene stopnje tveganja. Izvedba je omejena na posamezno zadevo, za posamezen del ali celotno varovano območje.

K 109. členu:

Podatke, ki so dostopni v vpisnikih, imenikih, pomožnih knjigah, registrih in javnih knjigah, obdelujejo in posredujejo sodišča v skladu s svojimi zakonskimi pooblastili. Dostop do vsebine podatkov, vključno z arhiviranimi podatki, ima sodišče vedno, saj morajo sodniki in sodne osebe imeti možnost pridobiti tudi podatke o drugih zadevah (na primer zaradi zagotavljanja litispence), druge osebe pa v skladu z določbami predpisov, ki urejajo varstvo osebnih podatkov. Podatki iz vpisnikov imenikov in pomožnih knjig se zaradi interesa pravne države hranijo trajno, razen registrov in javnih knjig, glede katerih zakon napotuje na področno zakonodajo (na primer ureditev zemljiške knjige in sodnega registra).

V tretjem odstavku je urejena pravica dostopa posameznika do lastnih osebnih podatkov, ki se obdelujejo v vpisnikih, imenikih in pomožnih knjigah. Primarno se vedno uporabljajo postopkovni zakoni, saj gre za zadeve sodišča, zato je uporaba ZVOP-2 v teh primerih subsidiarna.

Predsedniki sodišč morajo imeti pristojnost, da lahko utemeljenost zahteve znanstvenoraziskovalne organizacije za zagotovitev podatkov presojuje tudi z vidika zmožnosti sodišč, katerih primarna naloga je zagotavljanje dostopa do sodnega varstva ter nepristranskega in neodvisnega sojenja brez nepotrebnega odlašanja. Zato morajo imeti predsedniki sodišč na podlagi tega zakona ustrezne vzvode, da utemeljenost zahtev znanstvenoraziskovalnih organizacij presojuje tudi po kriterijih kadrovskih in tehničnih zmožnosti in ne le po kriterijih iz četrtega odstavka 69. člena ZVOP-2, ki so namenjeni varstvu osebnih podatkov posameznikov. Predsednik sodišča lahko zavrne posredovanje osebnih podatkov, če oceni, da bi lahko sodelovanje sodišča pri znanstvenoraziskovalnem delu nesorazmerno obremenilo sodišče ali če s tehničnega vidika ni mogoče zagotoviti ustreznih podatkov. Takšna ureditev je upravičeno pogojena s posebno naravo delovanja sodne oblasti.

Z vidika sistematike upravljanja podatkov na posameznih sodiščih predsednik vrhovnega sodišča izda dovoljenje za dostop do informatiziranih zbirk podatkov po predhodni pridobitvi mnenja predsednika posameznega sodišča.

¹⁴⁴ Uradni list RS, št. 130/22 in 18/23 – ZDU-10.

K 110. členu:

Sodišča v Republiki Sloveniji si v zadevah iz sodne pristojnosti nudijo medsebojno pravno pomoč. Podrobneje ta vprašanja ureja postopkovna zakonodaja, kot na primer četrti odstavek 30. člena ZPP. Določa se tudi, da sodišča nudijo drugim državnim organom oziroma organom samoupravnih lokalnih skupnosti in nosilcem javnih pooblastil pomoč s posredovanjem podatkov, spisov in listin na vpogled oziroma omogočajo njihovo kopiranje, izpis ali prepis (vsa delovanja obdelave), kadar tako določa zakon, ki določa tudi namen obdelave podatkov. Dodatek o zakonski podlagi in o namenu obdelave osebnih podatkov pomeni spoštovanje načel neodvisnosti sodstva (prvi odstavek 23. člena in 125. člen ustave) ter delitve oblasti (drugi stavek drugega odstavka 3. člena ustave), prav tako pa pomeni spoštovanje določb o namenski obdelavi osebnih podatkov (drugi odstavek 38. člena ustave).

K 111. členu:

Namen člena sta pridobivanje in obdelava podatkov med sodišči za potrebe priprave analiz, poročil in obravnave vprašanj strokovne narave. Pri tem poudarjamo obravnavo predpisov, ki so bili sodišču poslani v mnenje; sodišča za pripravo odgovora potrebujejo podatke o notranjem poslovanju.

K 112. členu:

Sodišča v skladu z zakoni, ki urejajo sodne postopke (na primer 143. člen ZKP) in drugimi zakoni (na primeri 1. člen, drugi odstavek 5. člena ter četrti in peti odstavek 14. člena ZVPSBNO), obdelujejo osebne in druge podatke v okviru in za namen neodvisnega sodnega odločanja ter v skladu s temi zakoni, ki določajo tako namene obdelave osebnih podatkov kot tudi načine, s katerimi se zagotavlja, da se osebni podatki obdelujejo primerno, ustrezno in ne preobsežno v zvezi z nameni, za katere so bili zbrani (ustavno načelo sorazmernosti).

Drugi odstavek določa sistemsko navezavo sodnega organizacijskega zakona na ZVOP-2. Vsebinsko predlagana določba pomeni, da si v sodnih postopkih sodišča prizadevajo slediti načelom, ki so v tej določbi navedena.

Sodnik ali sodniki, ki odločajo v zadevi iz sodne pristojnosti, skrbijo, da so osebni podatki v spisih in zbirkah osebnih podatkov po tem zakonu iz pristojnosti sodišč čim bolj točni, popolni, posodobljeni in zanesljivi, ter jih popravijo, dopolnijo ali blokirajo, ko izvejo, da je to potrebno, v skladu s procesnim zakonom glede zadeve, v kateri odločajo. Posameznik, na katerega se nanašajo osebni podatki, pa izvršuje pravice do popravka podatkov v skladu s procesnimi zakoni v njegovi zadevi, zlasti z uporabo ugovorov, rednih ali izrednih pravnih sredstev.

Četrti odstavek rešuje nasprotje med zahtevo po procesni zakonodaji in zahtevki, ki jih ima posameznik na podlagi Splošne uredbe. V uveljavljanju pravic posameznikov je absolutna prevlada procesne zakonodaje, saj gre za zadeve sodišča, ki jih opredeljuje 6. točka 5. člena ZVOP-2 in (glede na določbe ZVOP-2) vsebuje tudi spoštovanje višje vrednote – neodvisnega sodniškega odločanja in to celo v širšem smislu (vključeni na primer tudi pomočniki sodstva – izvršitelji in podobno). Zadeve sodišč in torej koncept sodniške neodvisnosti v razmerju do varstva osebnih podatkov je treba namreč razumeti v širšem smislu tudi glede na sodbo SEU v primeru C-245/20 (X, Z proti Autoriteit Persoonsgegevens). Predlagani člen določa kdo in po kakšnem postopku odloča o posameznikovih pravicah glede osebnih podatkov v sodnem postopku s ciljem zaščite neodvisnosti sodstva.

K 113. členu:

Sodišča čezmejno posredujejo osebne podatke iz svojih zbirk osebnih podatkov (spisi sodnih zadev, registri, javne knjige vpisniki, imeniki, pomožne knjige), ki so v skladu z zakonom v njihovi pristojnosti, sodiščem in drugim, sodiščem podobnim organom (tribunali) držav članic EU, Evropskega gospodarskega prostora, sodiščem in podobnim organom mednarodnih organizacij (na primer ESČP, SEU). Pogoj za takšno posredovanje sta vedno obstoj in navedba pravne podlage (zakon, mednarodna pogodba ali neposredno uporaben pravni akt) ali odločitev mednarodne organizacije, na katero je Republika Slovenija prenesla izvrševanje dela suverenih pravic Republike Slovenije. Prav tako morajo sodišča Republike Slovenije, ker gre za občutljive zadeve, ki lahko posežejo v pravice in obveznosti

ljudi in pravnih oseb, pri posredovanju podatkov, če je to glede na vsebino podatkov ali zaprosila organa iz prejšnjega stavka potrebno, posebej navesti stanje točnosti, popolnosti, posodobljenosti in zanesljivosti posredovanih podatkov ter zaprositi za enako delovanje s strani sodnih organov drugih držav ali mednarodnih organizacij, ki jim posredujejo potrebne osebne podatke v okviru čezmejne izmenjave.

Osebni podatki se smejo pri čezmejni izmenjavi posredovati le sodnim ali drugim podobnim organom drugih držav ali mednarodnih organizacij, če so potrebni za delovanje oziroma odločanje teh organov (institucionalni kriterij, kaj je sodišče, ter področni kriterij namenske obdelave osebnih podatkov) in če njihova obdelava ni v neskladju z nameni iz prvega in četrtega odstavka 4. člena tega zakona (sistemski kriterij neodvisnega sodnega odločanja ter področni kriteriji, da gre za pravice, obveznosti ali kazenske obtožbe). Če gre za tretje države, se smejo osebni podatki posredovati le na podlagi mednarodne pogodbe ali v skladu z odločbo državnega nadzornega organa za varstvo osebnih podatkov (Informacijski pooblaščenec). Sodni organi so vezani na omejitve obdelave podatkov, ki jih na podlagi pravnega reda Republike Slovenije določi tisto sodišče Republike Slovenije, ki posreduje osebne podatke iz Republike Slovenije, zlasti zaradi varstva interesov postopkov, tajnosti postopkov, zasebnosti oseb ali varstva domneve nedolžnosti in pravic do poštenega sojenja. Sodišče Republike Slovenije pa ima možnost, da te omejitve označi tudi s priloženimi opombami, ki se nanašajo na opis stanja zadeve oziroma faze še nedokončanega sodnega postopka ali na pomen uradnega zapisa po pravnem redu Republike Slovenije.

K 114. členu:

Določen je ukrep pomoči strankam sodnih postopkov, da imajo pravico, sodišča pa obveznost, po kateri so dolžna po uradni dolžnosti pridobiti za sodni postopek potrebne sodbe drugih sodišč v Republiki Sloveniji in odločbe upravnih organov, ki jih navajajo oziroma katerih pridobitev predlagajo stranke sodnih postopkov in ki se nanašajo nanje oziroma na njihovo zadevo. Določena je tudi obveznost državnih organov, organov samoupravnih lokalnih skupnosti in nosilcev javnih pooblastil, ki so dolžni nuditi sodiščem oziroma državnim organom, ki jih določi sodišče pri izvajanju teh funkcij, zahtevano pomoč, ki je brezplačna, podatke pa morajo posredovati v najkrajšem mogočem roku. Stranka sodnega postopka mora sodišču izkazati, da je pridobitev akta (sodbe ali odločbe) potrebna (ustrezna), zavezanci (drugi državni organi) pa so dolžni sodiščem nuditi potrebno pomoč za izvedbo te funkcije. Sodišče ima pri izvajanju svojih pristojnosti pravico zahtevati podatke tudi od drugih pravnih oseb in posameznikov, za katere meni, da jih imajo, razen če zakon določa, da gre za zaupno razmerje (na primer odvetnik – stranka, zdravnik – pacient) ali da se podatki lahko pridobijo le na podlagi odločb sodišča. Sodišče za izvajanje teh pristojnosti lahko obdeluje tudi podatke, ki so mu jih prostovoljno posredovale druge pravne osebe, posamezniki, druge države ali mednarodne organizacije, če drug zakon tega ne prepoveduje (spontano posredovanje podatkov).

K 115. členu:

Upravljalci uradnih evidenc, registrov in javnih knjig ter drugih varovanih podatkov, ki jih sodišče potrebuje za ugotovitev ali presojo dejstev za odločanje v postopkih iz pristojnosti sodišč, so dolžni sodiščem brezplačno in v najkrajšem mogočem roku posredujejo zahtevane podatke. Sodišča so, kadar sodijo, oblastno nadrejena drugim upravljavcem osebnih podatkov, in posredovanje podatkov je v javnem interesu, konkretno v interesu neodvisnega in poštenega sojenja, kar velja tudi za institut brezplačnega posredovanja osebnih podatkov. Prav tako je določeno, da imajo sodišča, če se ti podatki obdelujejo v informatizirani obliki in je zagotovljena tehnična izvedljivost neposrednega elektronskega dostopa do teh podatkov, pravico do neposrednega in brezplačnega elektronskega dostopa do njih, ki ga vključno z omogočanjem njihovega ustreznega prenosa podatkov zagotovi upravljavec evidenc, registrov ali javnih knjig. Sodišče lahko v podatke iz zbirk podatkov vpogleda, jih kopira, prepíše ali izpiše ter naprej obdeluje (vsa mogoča delovanja obdelave osebnih podatkov) v postopkih, v katerih izvršuje svoje zakonsko določene naloge in pristojnosti. Dostop se izvede z enotno matično številko (EMŠO) ali davčno številko stranke ali naslovom prebivališča stranke ali drugimi podatki, ki v povezavi z osebnim imenom stranke zagotavljajo enoznačno identifikacijo osebe, katere podatek se zahteva. Potrebna je torej kombinacija več podatkov, vključno z osebnim imenom. Seveda je treba pri dostopanju navesti tudi

pravno podlago oziroma namen obdelave osebnih podatkov.

Sodnik, ali po pooblastilu sodnika ali predsednika sodišča drugo sodno osebje (javni uslužbenci), v zahtevi za posredovanje podatkov ali ob dostopu do podatkov navedejo, katere podatke zahtevajo, namen obdelave oziroma pravno podlago, osebno ime in rojstni dan ali enotno matično številko (EMŠO) ali naslov prebivališča stranke ali drugih oseb, katerih podatke sodišče zahteva, ter enoznačno številko zadeve sodišča, po potrebi pa se navede tudi primeren rok, v katerem naj bi bili zahtevani podatki posredovani sodišču.

K 116. členu:

Dodatno se določajo konkretni osebni podatki, ki jih lahko za izvrševanje pristojnosti, nalog in obveznosti po tem zakonu in po drugih zakonih, ki urejajo sodne postopke, sodišče brezplačno pridobi in obdeluje. To so osebno ime, enotna matična številka občana, druga uradna identifikacijska številka, datum in kraj rojstva, poklic, zaposlitev in naslov ter vrsta prebivališča za fizično osebo; če je fizična oseba tujec, namesto enotne matične številke občana ali druge uradne identifikacijske številke osebno ime, datum in kraj rojstva, poklic, zaposlitev in naslov stalnega ali začasnega prebivališča; za odgovorno osebo pravne osebe poleg navedenih podatkov tudi seznam del in nalog, ki jih opravlja; za pravno osebo firmo, sedež in matično številko. Posebne vrste osebnih podatkov lahko sodišče Republike Slovenije pridobi in obdeluje le, če je to nujno potrebno za izvajanje pristojnosti, nalog in obveznosti tega zakona in sodne postopkovne zakonodaje, pri njihovi obdelavi pa mora posebej upoštevati tajnost teh osebnih podatkov in sprotno spremljati izvajanje ukrepov zavarovanja osebnih podatkov, zlasti preprečevati nepooblaščen vpogled. Sodišču o pridobitvi osebnih podatkov ali podatkov izjemoma ni treba obvestiti posameznika, na katerega se podatki nanašajo, razen če zakon določa drugače (javnost sojenja po procesnih zakonih, pravica do vpogleda v spis po procesnih zakonih).

K 117. členu:

Sodišča imajo dostop do vsebine tajnih podatkov v skladu s pogoji iz Zakona o tajnih podatkih (v nadaljnjem besedilu: ZTP¹⁴⁵), ki je tudi primaren zakon za ravnanje sodišča s tajnimi podatki. Obdelavo tajnih podatkov in ravnanje z njimi lahko posamezni procesni zakoni določajo podrobneje ali na drugačen način kot ZTP (na primer 332.a – 332.d člen ZPP).

VIII. poglavje: PRAVOSODNA UPRAVA

K 118. členu:

Za zadeve pravosodne uprave je pristojno ministrstvo. Med zadeve pravosodne uprave se uvršča širok nabor pristojnosti, skupni imenovalec pa je zagotavljanje splošnih pogojev za uspešno izvajanje sodne oblasti. Od leta 2009 se kaže močnejši trend krepitve sodnoupravne funkcije sodišč in posledično zmanjševanje pristojnosti pravosodne uprave. Primeroma navajamo novelo ZS-K, s katero so bile številne pristojnosti ministra oziroma ministrstva prenesene na predsednika vrhovnega sodišča (na primer prenos določanja števila sodniških mest, števila mest porotnikov in pripravniških delovnih mest za sodniške pomočnike na predsednika vrhovnega sodišča, prenos pristojnosti za spremljanje, ugotavljanje in analiziranje učinkovitosti in uspešnosti dela sodišč s sodnega sveta na vrhovno sodišče, prenos vodenja centralne kadrovske evidence in sodniškega volilnega imenika na vrhovno sodišče, združitev centralne kadrovske evidence in osebne evidence sodnikov, prenos imenovanja direktorja sodišča z ministra na predsednika sodišča in sprememba ureditve podeljevanja priznanj za dan pravosodja javnim uslužbencem sodišč). Namen takšnega prenosa je bil predvsem v krepitvi samostojnosti sodne veje oblasti, ki je bila v tem delu odvisna od storitev izvršilne veje oblasti, sodstvu pa se je s tem zagotovila tudi večja fleksibilnost v okviru vodenja kadrovske politike.

S predlaganim členom se na pregleden način določa, katero stvarno premoženje, potrebno za delo sodišč, zagotavlja ministrstvo. Razmejitev teh nalog in pristojnosti izhaja iz razmerja med upravljavcem

¹⁴⁵ Uradni list RS, št. 50/06 – uradno prečiščeno besedilo, 9/10, 60/11 in 8/20.

in uporabnikom, kot ga določa zakon, ki ureja stvarno premoženje države in samoupravnih lokalnih skupnosti. Obseg teh finančnih sredstev se v okviru proračuna Republike Slovenije zagotavlja pri ministrstvu, obseg drugih finančnih sredstev, potrebnih za delo sodišč, pa na podlagi finančnih načrtov posameznih sodišč. Nadzor nad porabo finančnih sredstev na podlagi 20. člena Zakona o računskem sodišču¹⁴⁶ opravlja računsko sodišče.

K 119. členu:

Predlagani člen služi kot podlaga za zaprosilo sodišču v zvezi z določeno zadevo, ko se izkaže potreba po posameznem podatku, s katerim se obvešča javnost (na primer tudi novinarska vprašanja) ali ki ga ministrstvo potrebuje za pripravo odgovora na vprašanja državnega zbora, državnega sveta, vlade, računskega sodišča, varuha človekovih pravic ali predsednika Republike Slovenije. S tem se sledi tudi cilju, da so mediji na primeren način informirani, saj če sodišča ali ministrstvo ne morejo informirati medijev ali pripraviti odgovorov, to nalogo prevzamejo manj informirani mediji, vendar pogosto na škodo pravosodja. Z določbo se želijo preprečiti neupravičene kritike in celostno informirati javnost, s čimer se ščiti tako posameznega sodnika kot tudi sodstvo v celoti. Predsednik sodišča mora poslati odgovor brez odlašanja, vsekakor pa v razumnem roku, ki zadošča za pripravo pravočasnega odgovora. Če je sodni postopek tajen, če bi z odgovorom o zadevi lahko posegli v neodvisnost sodnika ali kako drugače ogrozili procesna jamstva, lahko predsednik sodišča zavrne odgovor. Zavrnitev je lahko delna ali popolna, odvisno od narave in občutljivosti sodnega postopka, mora pa biti obrazložena. S tem se spoštuje načelo delitve oblasti in preprečuje morebiten poseg izvršilne veje v sodstvo.

K 120. do 122. členu:

S predlagano ureditvijo določb o izvajanju nadzora nad poslovanjem sodišč se jasneje in predvsem učinkoviteje urejajo pristojnosti ministrstva. Službo za nadzor vodi sodnik, ki je dodeljen v službo za nadzor v skladu z določbami zakona, ki ureja sodnike. Vodja službe za nadzor je sodnik, ki je dolžan po svoji vesti, v skladu z ustavo in zakonom ter Kodeksom sodniške etike sprejemati odločitve, tudi odločitve kot del sodne uprave. V tem primeru, glede na to, da ima služba za nadzor sorazmerno samostojnost in da vodje službe za nadzor ne more nadomeščati minister ali državni sekretar, ki sta del izvršilne veje oblasti, nikakor ne more priti do posega izvršilne veje oblasti v sodno, ker je prav sodnik kot vodja službe za nadzor porok zakonitosti. Poleg tega pa o dodelitvi sodnika za vodjo službe za nadzor odloča sodni svet, sicer na predlog ministra, se pa že pri odločanju o dodelitvi na sodnem svetu presoja ustreznost kandidata za vodenje službe za nadzor.

Služba za nadzor bo še vedno izvajala nadzor nad sodno upravo sodišč, zlasti glede organizacije poslovanja, ločuje pa se pristojnost nad izvajanjem nadzora nad časovnimi standardi in izpolnjevanjem meril za kakovost dela sodišč na področju sodne uprave, ker so bili v predhodnih določbah časovni standardi izločeni iz meril za kakovost dela sodišč in so zdaj samostojni institut (po ZS pa so bili časovni standardi del meril za kakovost dela sodišč). Doseganje časovnih standardov se nadzoruje na ravni celotnega sodišča in ne na ravni posameznega sodnika.

Za izvajanje svojih pristojnosti služba za nadzor lahko pregleduje delo sodišča, vpogleda v vpisnike in drugo dokumentacijo sodišča, povezano z opravljanjem zadev sodne uprave, ter zahteva ustna ali pisna pojasnila od predsednikov in direktorjev sodišč ter sodnega osebja v zvezi z zatrjevanimi, domnevnimi ali ugotovljenimi nepravilnostmi pri opravljanju teh zadev, zahteva predložitve podatkov o poslovanju sodišča ter o delu predsednika oziroma direktorja sodišča v zadevah sodne uprave oziroma zahteva predložitve pisnih pojasnil in poročil o organizaciji in nadzoru dela na sodišču in izvajanju posameznih nalog sodne uprave, pri čemer se mora predsednik sodišča višje stopnje hkrati s predložitvijo podatkov oziroma pojasnil in poročil do njih opredeliti v obliki mnenja. Lahko tudi vstopa v prostore sodišča, opravlja razgovore s predsednikom in direktorjem sodišča, s sodnim osebjem in drugimi zaposlenimi na sodišču ter zahteva ali predlaga druge ukrepe za izvajanje svoje pristojnosti po tem zakonu. Sodno osebje je sogovornik službe za nadzor samo v primeru nadzora, ki se izvršuje neposredno na sodišču pri administrativnih nadzorih in taksnih pregledih, predsednik sodišča, generalni sekretar in direktor

¹⁴⁶ Uradni list RS, št. 11/01 in 109/12.

sodišča pa lahko za razgovor s službo za nadzor določijo pristojno osebo. Zahteva službe za nadzor po pisnih pojasnilih se vedno vloži na urad predsednika sodišča in je naslovljena neposredno na predsednika sodišča, ki od sodnega osebja, direktorja sodišča ali generalnega sekretarja pridobi podatke, ki so potrebni za pisno pojasnilo. Ustna pojasnila sodnega osebja so predvidena samo pri administrativnih nadzorih, saj gre v tem primeru za nadzor nad delom sodnega osebja oziroma nad izvrševanjem sodnega reda.

Sodišče mora službi za nadzor zagotoviti pogoje za delo in potrebne informacije. Služba za nadzor v okviru izvrševanja svojih pristojnosti ne sme posegati v neodvisnost sodnika pri opravljanju sodniške službe ali tajnost sodnega postopka, prav tako ne sme pregledovati sodnih spisov, razen v delu, ki se nanaša na nadzor nad izvajanjem sodnega reda. Služba za nadzor izvaja nadzor neposredno pri sodišču ali na podlagi predloženih dokumentov sodišča.

O ugotovitvah nadzora se oblikuje poročilo, v katerem se lahko predsedniku sodišča predlaga, naj odpravi nezakonnosti oziroma izvede druge potrebne ukrepe. Prav tako lahko od predsednika sodišča zahteva sprejetje ukrepov zaradi zagotavljanja pravice stranke do sojenja brez nepotrebnega odlašanja, spoštovanja pravil o vrstnem redu reševanja zadev, zakonskih rokov za razpis narokov ali izdelavo sodnih odločb ali drugih pravil procesnega vodstva. Lahko tudi predlaga ministru za pravosodje, naj izvede nadaljnje ukrepe v skladu z zakonom, kot so na primer zahteva za pregled poslovanja, podaja predloga ali zahteve za opravo službenega nadzora ali pobuda za uvedbo disciplinskega postopka.

Namen odzivnega poročila o odpravljanju ugotovljenih nepravilnosti je, da se preveri, ali je sodišče odpravilo ugotovljene nepravilnosti (verodostojnost odzivnega poročila se lahko preveri z dodatnim nadzorom) ali ne. Če služba za nadzor oceni, da v odzivnem poročilu ni izkazano zadovoljivo odpravljanje ugotovljenih nepravilnosti, ali če sodišče ne predloži odzivnega poročila v predpisanem roku (predložiti ga mora v 30 dneh po vročitvi poročila sodišču, odzivno poročilo pa ni potrebno, če je v poročilu službe za nadzor navedeno, da so bili že v času nadzora sprejeti ustrezni ukrepi za odpravo ugotovljenih nepravilnosti), obvesti služba za nadzor o svojih ugotovitvah sodni svet, predsednika vrhovnega sodišča in ministra. Služba za nadzor lahko predlaga razrešitev predsednika sodišča, če meni, da ugotovljene nepravilnosti vplivajo na izpolnjevanje meril za kakovost dela sodišč na področju sodne uprave ali časovnih standardov. S predlogom za uvedbo postopka razrešitve predsednika sodišča, o kateri odloča sodni svet, ne more priti do prevelikega posega izvršilne veje oblasti v sodno, saj je vodja službe za nadzor sodnik, ki je tudi del sodne veje oblasti. Glede na to, da lahko minister predlaga razrešitev predsednika sodišča v drugih zakonsko določenih primerih in da s tem ne pride do (prevelikega) poseganja izvršilne veje oblasti v sodno, je v primeru pristojnosti vodje službe za nadzor tveganje za poseg izvršilne veje oblasti v sodno še toliko manjše, če takšen predlog oziroma pobudo vloži sodnik, ki je del sodne veje oblasti kot vodja službe za nadzor. Končno, tveganje za poseg je bistveno manjše, če je pobudnik sodnik kot vodja službe za nadzor, kot če je pobudnik minister.

Opravljanje zadev sodne uprave ne pomeni sojenja, zato nadzor nad delom predsednika sodišča oziroma opravljanjem zadev sodne uprave ni poseg v sodniško neodvisnost. Zavedati se je treba, da je minister odgovoren za delovanja sodstva kot celote, zaradi česar, pa tudi zaradi zagotovitve demokratične ureditve, kamor v okviru načela delitve oblasti spada tudi vzpostavljen sistem zavor in ravnovesij, mora minister obdržati nadzorno funkcijo nad delovanjem sodstva kot celote. Zaradi (še) večje varnosti pred neutemeljenimi posegi izvršilne veje oblasti v sodno pa je nadzorna pristojnost v delu nadzora nad opravljanjem zadev sodne uprave zaupana sodniku, ki je vodja službe za nadzor.

Služba za nadzor enkrat letno o opravljenih nadzorih in svojih ugotovitvah poroča ministru. Ta s poročilom seznanjeni tudi sodni svet in predsednik vrhovnega sodišča ter jima po lastni presoji predlaga potrebne ukrepe za izboljšanje stanja. Minister s podzakonskim aktom podrobneje uredi izvajanje nadzora.

K 123. členu:

CIP je bil ustanovljen s sporazumom med ministrom in predsednikom vrhovnega sodišča 23. oktobra 1998. K sporazumu so pozneje pristopili Državno tožilstvo Republike Slovenije, Senat za prekrške Republike Slovenije in Državno pravobranilstvo Republike Slovenije. Sporazum je bil v celoti uresničen glede vzpostavitve in delovanja programskega sveta, ki je bil takrat najvišji organ upravljanja centra, ter financiranja dela CIP. CIP je vodil programski svet, ki so ga sestavljali predstavniki vseh podpisnikov, sodnega sveta in društev sodnikov, tožilcev ter sodnikov za prekrške.

S spremembo Zakona o sodiščih (Uradni list RS, št. 28/00; ZS-C) je predlagatelj zakona dosegel institucionalizacijo CIP, ki je bil na podlagi 74.a člena ustanovljen za izvajanje strokovnega izpopolnjevanja in usposabljanja kadrov v pravosodju. Operativno je naloge CIP opravljal programski svet, kar je pripeljalo do težav pri organizaciji izobraževanj, predvsem zaradi obsežnega administrativnega dela ter zagotavljanja tehničnih sredstev, potrebnih za izvedbo izobraževanja. Ministrstvo je zagotavljalo sredstva za izvedbo posamezne oblike izobraževanja (stroški najema prostorov in ustreznih tehničnih sredstev, nakup in razmnoževanje gradiv, plačilo za delo neposrednega izvajalca) iz proračunskih sredstev, ki so bila namenjena za izobraževanje delavcev v pravosodju, oziroma iz sredstev, ki so jih v ta namen nakazovale mednarodne institucije. Taka ureditev CIP z razdrobljenimi pristojnostmi je bila po opravljeni analizi neustrezna, strokovna in administrativna podpora pa je bila glede na obseg in vsebino dela nezadostna, zato se je predlagatelj odločil za razširitev obsega pristojnosti in v ta namen predlagal spremembe in dopolnitve Zakona o sodiščih (ZS-D). Takratni namen zakonodajalca je bil ustanovitev CIP kot organizacijske enote ministrstva. Poleg izvajanja obstoječih programov je bil namen ustanovitve tudi razširitev obsega izobraževanja, na primer izobraževanje sodniških pripravnikov, sodniških pomočnikov in strokovnih sodelavcev. Naloge strokovne pomoči je prevzel strokovni svet, katerega naloge so bile natančneje opredeljene v aktu o ustanovitvi. Svet so sestavljali člani, ki so jih imenovali ministrstvo, vrhovno sodišče, Vrhovno državno tožilstvo Republike Slovenije, Državno pravobranilstvo Republike Slovenije, sodni svet, Slovensko sodniško društvo, Društvo državnih tožilcev Slovenije in obe pravni fakulteti. Članstvo je zagotavljalo enakomerno porazdeljenost vplivanja posameznih organov pri delovanju CIP.

Ministrstvo je v letu 2004 začelo izvajati različne aktivnosti in je pripravilo projekt ustanavljanja CIP pod naslovom Strengthening of Judicial Training Centre ter ga predložilo Evropski komisiji. Memorandum o soglasju med Evropsko komisijo in Vlado Republike Slovenije, ki je bil podpisan 22. septembra 2004, je med drugimi projekti zajemal tudi projekt ustanavljanja CIP. V projektu je bil zastavljen cilj ustanovitve CIP kot centralne funkcionalne institucije s svojim osebjem, svojimi prostori in materialno podlago za redno delo v okviru ministrstva. Komisija je v okviru programa Prehodni vir (Transition facility) sprejela in 12. novembra 2004 izdala odločbo, naslovljeno na Republiko Slovenijo, s katero je odobrila projekt ustanavljanja CIP. V okviru tega projekta je Republika Slovenija za ustanovitev CIP prejela od EU tudi določena finančna sredstva. Zaradi trajanja Twinning projekta je bilo treba z novelo Zakona o sodiščih (Uradni list RS, št. 72/05; ZS-E) ustrezno podaljšati rok za ustanovitev CIP, to je do 31. decembra 2006. Vodenje CIP je na podlagi Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o sodiščih (Uradni list RS, št. 127/06; ZS-F) prevzel sodnik, dodeljen na CIP v skladu z določbami Zakona o sodniški službi.

CIP deluje v okviru ministrstva kot notranja organizacijska enota. Njegova posebnost v primerjavi z drugimi notranjimi organizacijskimi enotami je, da ga vodi sodnik, ki je dodeljen za vodenje. Zaželeno je, da ima kandidat za vodjo CIP vodstvene izkušnje oziroma funkcionalna znanja upravnega vodenja in upravljanja kadrovskih virov (na primer vodenje sodišča, oddelka, službe ali projektov). Dodana vrednost je tudi, da ima izkušnje z organizacijo izobraževalnih dogodkov ali izkušnje kot predavatelj.

K 124. členu:

CIP od leta 2008 zastopa Republiko Slovenijo v Evropski mreži institucij za izobraževanje v pravosodju (EJTN), v kateri sodeluje kot partner pri mednarodnih izobraževalnih projektih in s članstvom v več delovnih skupinah. V okviru EJTN so bila leta 2016 sprejeta temeljna načela za izobraževanje v pravosodju. Sprejeta načela priznavajo pomen in posebnosti izobraževanja, ki naj koristi sodnikom in tožilcem v demokratičnih družbah. Ključni pomen izobraževanja v pravosodju kot jamstva usposobljenosti in strokovnosti je dejansko v tem, da pravni strokovnjaki svoje naloge opravljajo

učinkovito in legitimno. V načelih je poudarjeno, da je izobraževanje v pravosodju večdisciplinarni in praktični način izobraževanja, namenjen zlasti prenosu strokovnih tehnik in vrednot, ki dopolnjujejo pravno izobrazbo. Vsi sodniki in tožilci morajo opraviti začetno usposabljanje pred imenovanjem ali ob njem, imeti pa morajo tudi pravico do rednega stalnega izobraževanja po njihovem imenovanju in ves čas opravljanja poklica. Vsaka država članica mora vzpostaviti sistem, ki zagotavlja, da sodniki in tožilci lahko uveljavijo to pravico in obveznost. Izobraževanje je del običajnega delovnega življenja sodnika in tožilca. V skladu z načeli neodvisnosti sodstva cilj, vsebino in izvedbo izobraževanja v pravosodju določijo izključno državne institucije, ki so odgovorne za pravosodno usposabljanje. Izobraževanje morajo izvajati predvsem sodniki in tožilci, ki so bili predhodno usposobljeni za ta namen. Institucijam, odgovornim za izobraževanje v pravosodju, mora biti zagotovljenih dovolj sredstev in drugih virov za doseganje postavljenega namena in ciljev. Izobraževanje v pravosodju mora uživati podporo najvišjih pravosodnih organov.

Primarna naloga ob ustanovitvi CIP je bila zagotoviti izobraževanje sodnikov in sodnega osebja, vendar pa so se sčasoma pristojnosti CIP za izvedbo usposabljanja in izobraževanja drugih širile s področno zakonodajo. Zakon o sodiščih je namreč določal pristojnosti CIP v zelo omejenem obsegu – osredotočal se je na izobraževanje sodnikov, strokovnih sodelavcev, sodnega osebja, izvedbo PDI in drugih preizkusov znanja v pravosodju. Drugi zakoni, ki so bili sprejeti pozneje, so širili pristojnosti CIP tudi na druga področja, kot na primer:

- za tožilce 59. člen Zakona o državnem tožilstvu¹⁴⁷ določa smiselno uporabo ZS;
- za mediatorje določa 13. člen Zakona o alternativnem reševanju sporov¹⁴⁸ izobraževanje v okviru CIP;
- za sodne izvedence, sodne cenilce in sodne tolmače je določena v 25. členu Zakona o sodnih izvedencih, cenilcih in tolmačih¹⁴⁹ pristojnost CIP glede evidence preizkusov in spremljanja stanja na tem področju;
- za izvršitelje določata 281. člen ZIZ¹⁵⁰ in Pravilnik o strokovnem izobraževanju ter programu, pogojih in načinu opravljanja preizkusov znanja izvršiteljev obveznost CIP za izvedbo izpitov za izvršitelje;¹⁵¹
- za stečajne upravitelje določata 108. člen ZFPPIPP¹⁵² in Pravilnik o programu in načinu opravljanja strokovnega izpita za opravljanje funkcije upravitelja v postopkih zaradi insolventnosti in prisilne likvidacije pristojnost CIP za izvajanje strokovnega izpita za opravljanje funkcije upravitelja;¹⁵³
- za državne odvetnike 93. člen Zakona o državnem odvetništvu¹⁵⁴ (Uradni list RS, št. 23/17; v nadaljnjem besedilu: ZDOdv) določa pristojnosti CIP za izvedbo izobraževalnih oblik.

Predlog zakona se osredotoča na izobraževanje, izpopolnjevanje in usposabljanje tistih poklicev, ki delujejo znotraj sodstva, to je sodnikov in sodnega osebja. Izobraževanje in usposabljanje sodnega osebja je osredotočeno samo na tiste vsebine, ki so podpora sojenju. Druge vsebine, ki se nanašajo na področja iz javnouslyžbenske zakonodaje, pa se izvajajo v okviru usposabljanj in izobraževanj za javne uslužbenke. Kot novost se dodaja usposabljanje sodnikov porotnikov. V 4. točki prvega odstavka je predvidena generalna določba, ki omogoča izvajanje izobraževanj, usposabljanj in preizkusov znanja

¹⁴⁷ Uradni list RS, št. 58/11, 21/12 – ZDU-1F, 47/12, 15/13 – ZODPol, 47/13 – ZDU-1G, 48/13 – ZSKZDČEU-1, 19/15, 23/17 – ZSSve, 36/19, 139/20, 54/21 in 105/22 – ZZNŠPP.

¹⁴⁸ Uradni list RS, št. 97/09 in 40/12 – ZUJF.

¹⁴⁹ Uradni list RS, št. 22/18, 3/22 – ZDeb in 102/24.

¹⁵⁰ Uradni list RS, št. 3/07 – uradno prečiščeno besedilo, 93/07, 37/08 – ZST-1, 45/08 – ZArbit, 28/09, 51/10, 26/11, 17/13 – odl. US, 45/14 – odl. US, 53/14, 58/14 – odl. US, 54/15, 76/15 – odl. US, 11/18, 53/19 – odl. US, 66/19 – ZDavP-2M, 23/20 – SPZ-B, 36/21, 81/22 – odl. US in 81/22 – odl. US.

¹⁵¹ Uradni list RS, št. 15/03 in 71/10.

¹⁵² Uradni list RS, št. 176/21 – uradno prečiščeno besedilo, 178/21 – popr., 196/21 – odl. US, 157/22 – odl. US, 35/23 – odl. US, 57/23 – odl. US in 102/23.

¹⁵³ Uradni list RS, št. 76/08, 7/11 in 38/22.

¹⁵⁴ Uradni list RS, št. 23/17.

za celotno pravosodno vejo v širšem smislu, kakor to opredeljujejo tudi že zgoraj navedeni področni zakoni.

Natančneje se opredeljujejo podatki, ki jih obdeluje CIP, in sicer se ločijo na podatke udeležencev usposabljanj in izobraževanj ter podatke izvajalcev usposabljanj in izobraževanj. Nabor podatkov je med seboj ločen zaradi obdelave samo tistih podatkov, ki so nujno potrebni za izvedbo nalog CIP. Tako so podatki izvajalcev izobraževanj osredotočen na tiste podatke, ki so potrebni za plačilo izvedenih nalog po sklenjenih pogodbah in se hranijo eno leto, razen podatkov glede izplačil, ki se hranijo dlje zaradi predpisov, ki urejajo obračunavanja izplačil, in davčnih predpisov.

K 125. členu:

Zakon o državni upravi¹⁵⁵ v 20. členu določa, da za obravnavo strokovnih vprašanj z upravnih področij ministrstva oziroma za svetovanje pri oblikovanju politik lahko minister ustanovi strokovni svet kot svoj strokovno-posvetovalni organ.

Namen strokovnega sveta CIP, katerega ustanovitelj je minister, je strokovna pomoč pri oblikovanju programa strokovnega izobraževanja, izpopolnjevanja in usposabljanja ter zagotavljanje strokovne pomoči ministrstvu. Pristojnosti strokovnega sveta CIP so torej zamejene predvsem na pomoč pri oblikovanju programa, končno oblikovanje in potrjevanje programa pa je naloga ministra in ne strokovnega sveta. Glede na širitev pristojnosti CIP, ki izvaja izobraževanja, usposabljana in preizkuse znanja za široko paleto pravosodnih organov, je sestava strokovnega sveta opredeljena kot do zdaj, dodaja pa se še predstavnik državnotožilskega sveta. Ohranjajo se predstavniki tistih pravnih fakultet, ki izvajajo program za pridobitev strokovnega naslova magister prava, kar omogoča sodniško pripravništvo po določbah Zakona o pravniškem državnem izpitu¹⁵⁶ in s tem tudi vstop v pravosodne poklice, za katere je zahtevan pravniški državni izpit.

K 126. členu:

Opredelev, pogoje za dodelitev statusa, pravice in obveznosti nevladnih organizacij, ki delujejo v javnem interesu, ureja ZNorg. Nevladna organizacija je pravna oseba zasebnega prava s sedežem v Republiki Sloveniji, ustanovile so jo izključno domače ali tuje fizične ali pravne osebe zasebnega prava, je nepridobitna, neprofitna, neodvisna od drugih subjektov in ni organizirana kot politična stranka, cerkev ali druga verska skupnost, sindikat ali zbornica. Zakon ne določa obvezne statusne oblike nevladne organizacije (na primer društvo, združenje, družina ali klub), določa pa, katere statusne oblike niso nevladne organizacije (politična stranka, cerkev, druga verska skupnost, sindikat, zbornica).

Področna zakonodaja nevladnim organizacijam v javnem interesu podeljuje številne ugodnosti. Tako so nevladne organizacije v javnem interesu upravičene do donacij iz namenitve dela dohodnine (142. člen Zakona o dohodnini),¹⁵⁷ imajo pravico do brezplačne pravne pomoči v sporih v zvezi z opravljanjem dejavnosti v javnem interesu oziroma zaradi katerega so ustanovljene (10. člen Zakona o brezplačni pravni pomoči),¹⁵⁸ oproščene so plačila upravnih taks (24. člen Zakona o upravnih taksah),¹⁵⁹ država ali občina jim lahko da v brezplačno uporabo svoje nepremično premoženje (poslovni prostori in podobno) za opravljanje dejavnosti, za katero so ustanovljene (68. člen Zakona o stvarnem premoženju države in samoupravnih lokalnih skupnosti),¹⁶⁰ zanje veljajo višje kvote dovoljenih ur občasnega ali začasnega

¹⁵⁵ Uradni list RS, št. 113/05 – uradno prečiščeno besedilo, 89/07 – odl. US, 126/07 – ZUP-E, 48/09, 8/10 – ZUP-G, 8/12 – ZVRS-F, 21/12, 47/13, 12/14, 90/14, 51/16, 36/21, 82/21, 189/21, 153/22 in 18/23.

¹⁵⁶ Uradni list RS, št. 83/03 – uradno prečiščeno besedilo, 111/07, 40/12 – ZUJF in 36/19 – ZOdv-F.

¹⁵⁷ Uradni list RS, št. 13/11 – uradno prečiščeno besedilo, 9/12 – odl. US, 24/12, 30/12, 40/12 – ZUJF, 75/12, 94/12, 52/13 – odl. US, 96/13, 29/14 – odl. US, 50/14, 23/15, 55/15, 63/16, 69/17, 21/19, 28/19, 66/19, 39/22, 132/22 – odl. US, 158/22, 131/23 – ZORZFS in 104/24.

¹⁵⁸ Uradni list RS, št. 96/04 – uradno prečiščeno besedilo, 23/08, 15/14 – odl. US in 19/15.

¹⁵⁹ Uradni list RS, št. 106/10 – uradno prečiščeno besedilo, 14/15 – ZUUJFO, 84/15 – ZZelP-J, 32/16, 30/18 – ZKZaš in 189/20 – ZFRO.

¹⁶⁰ Uradni list RS, št. 11/18, 79/18 in 78/23 – ZORR.

dela upokoјencev (27.c člen Zakona o urejanju trga dela),¹⁶¹ lahko se uvrstijo na seznam prejemnikov prispevkov osumljencev pri odlogu kazenskega pregona (2. točka prvega odstavka 162. člena ZKP).

Nevladni organizaciji se podeli status nevladne organizacije v javnem interesu bodisi po ZNOrg na določenem področju, če njeno delovanje na tem področju presega interese njenih ustanoviteljev oziroma njenih članov in če je splošno koristno, bodisi na podlagi posebnega zakona, če izvaja dejavnost, za katero zakon določa, da je v javnem interesu (10. člen ZNOrg).

Javni interes delovanja organizacije sodnikov, ki reprezentativno predstavlja interese svojih članov, je zakonodajalec prepoznal že v veljavni zakonodaji (74.c člen ZS). Navedena določba je bila v ZS določena z novelo ZS-K v letu 2013. V predlaganem členu se to ne spreminja, še vedno se reprezentativnost opredeljuje kot polovica vseh sodnikov, ki aktivno opravljajo sodniško funkcijo; se pa besedilo člena prilagaja določbam ZNOrg. Še naprej bo s posebnim zakonom (konkretno s tem zakonom) določeno, da dejavnost sodniškega združenja, katerega člani reprezentativno predstavlja interese svojih članov, ki so sodniki (aktivno opravljajo sodniško funkcijo), in ki izkazuje dosežke na področju spoštovanja pravnih vrednot, temeljnih človekovih pravic in svoboščin, doseganja višje stopnje demokratične pravne kulture, varovanja in utrjevanja sodnikove neodvisnosti in nepristranosti ter samostojnosti pri izvrševanju sodniške funkcije, izpolnjuje pogoje za delovanje v javnem interesu.

IX. poglavje: DOSTOP JAVNOSTI

K 127. členu:

Ustava v 24. členu določa pravico do javnosti sojenja, ki obsega tudi javnost sodnih obravnav in javno izrekanje sodb. Pravica do javnosti sojenja ni absolutna, temveč se lahko z zakonom omeji, zakonodajalcu pa je naložena dolžnost, da določi izjeme, pod katerimi se javnost lahko izključi. Ob tem se upoštevajo tudi drugi členi ustave, ki določajo druge ustavno zajamčene pravice posameznika, predvsem varstvo pravic zasebnosti in osebnostnih pravic (35. člen ustave) in varstvo osebnih podatkov (38. člen ustave). Procesni zakoni, ki določajo posamezne izjeme, se osredotočajo predvsem na občutljiva osebna stanja, družinske razmere, varovanje tajnosti ali koristi mladoletnika. Zakon o nepravdnem postopku (v nadaljnjem besedilu: ZNP-1)¹⁶² v 43. členu izključuje javnost v postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij, 295. člen ZKP določa izključitev javnosti, če je to potrebno za varovanje tajnosti, varstva javnega reda, morale, varstva osebnega ali družinskega življenja obtoženca, oškodovanca ali priče ali koristi mladoletnika, ali če bi po mnenju senata javnost škodovala interesom pravičnosti.

Za sodno desko se štejeta oglasna deska, ki je fizična deska, obešena na steno sodišča tako, da je dostopna javnosti, in spletno mesto sodišča. Predlog zakona določa podatke, ki se objavijo na sodni deski, med katere se štejejo letni raspored sodnikov, pravila dodeljevanja zadev, raspored obravnav in sej za vsa sodišča, o katerih se obveščajo stranke in iz katerih javnost po zakonu ni izključena, druga sodna pisanja in rasporedi narokov, za katere tako določa zakon, in druge podatke, za katere tako določa zakon ali sodni red. Zakon eksplicitno določa, da se objavi raspored obravnav in sej na vseh sodiščih in na vseh stopnjah sodišč.

Raspored obravnav in sej, o katerih se obveščajo stranke in iz katerih javnost po zakonu ni izključena, obsega opravilno številko in vrsto zadeve, datum in uro začetka obravnave ali seje, podatek o kraju in prostoru, kjer se bo opravila obravnava ali seja, o kateri se obveščajo stranke, osebno ime sodnika ali predsednika senata ter članov senata, ki obravnavajo zadevo, in osebno ime stranke v postopku.

Sodna deska, ki je v obliki oglasne deske v fizični obliki, mora biti na sodišču postavljena na način, ki

¹⁶¹ Uradni list RS, št. 80/10, 40/12 – ZUJF, 21/13, 63/13, 100/13, 32/14 – ZPDZC-1, 47/15 – ZZSDT, 55/17, 75/19, 11/20 – odl. US, 189/20 – ZFRO, 54/21, 172/21 – ZODPol-G, 54/22, 59/22 – odl. US, 109/23 in 62/24 – ZUOPUE.

¹⁶² Uradni list RS, št. 16/19.

omogoča dostop javnosti. Prav tako se z zakonom določa pravilo, kateri podatki se štejejo za pravilne, in sicer, če se podatki, objavljeni na oglasni deski, in podatki, objavljeni na spletnem mestu sodišča razlikujejo, se šteje, da so pravilni podatki, objavljeni na spletnem mestu sodišča. Določa se tudi rok objave osebnih podatkov, in sicer so objavljeni eno leto od datuma njihove objave, po tem roku pa jih sodišče trajno hrani v fizični ali elektronski obliki.

K 128. členu:

Ustava v 24. členu določa, da so sodne obravnave javne, da se sodbe izrekajo javno in da izjeme od tega določa zakon. Zaradi krepitve pravne varnosti, enotnosti sodne prakse in seznanjanja javnosti s sodnimi odločitvami, se z objavo oziroma dostopom do sodnih odločb zagotavlja javnost sodnih odločb. Sodne odločbe so javne, kar pomeni, da se javnost sodnih odločb zagotavlja predvsem z objavo na spletnem mestu, vendar pa ta objava ne zagotavlja dostopa do vseh sodnih odločb, saj sta objava in dostop zamejena tudi s procesnimi predpisi. Procesni predpisi (na primer 360. člen ZKP) določajo obseg javnosti, če je bila javnost glavne obravnave izključena – v teh primerih se na javnem zasedanju prebere samo izrek sodbe. Javnost pa je vselej izključena v kazenskih postopkih zoper mladoletnike.

K 129. členu:

V zvezi s spletno objavo sodnih odločb (pri čemer je treba poudariti, da se sodne odločbe vrhovnega sodišča in višjih sodišč objavljajo že danes) gre za posebno vprašanje, ki se nanaša predvsem na zagotavljanje enotnosti sodne prakse ter s tem pravne varnosti in vladavine prava, delno pa tudi na javnost sojenja in preglednost delovanja sodstva. Ob tehtanju različnih pozitivnih in negativnih kriterijev za njihovo psevdonimizirano objavo je treba določiti in zagotoviti ustrezne tehnične, normativne in vsebinske kriterije ter pogoje, ki bodo zagotavljali na eni strani pravico javnosti do seznanitve z delovanjem neodvisnega sodstva, na drugi strani pa ustrezno varstvo osebnih podatkov. Objava sodnih odločb je tudi metoda, po kateri se lahko ljudstvo oziroma javnost posredno seznanijo z delom sodišč kot nosilca oblasti, ki odloča v imenu ljudstva. V členu so določeni kriteriji, katere sodne odločbe se objavijo in kdaj objava ni dovoljena oziroma obvezna.

Določba zagotavlja ustrezno zakonsko podlago za obdelavo in objavo sodnih odločb v luči obveznosti oziroma omejitev, ki jih terja zakonodaja, ki ureja varstvo osebnih in drugih podatkov, ter omogoča sprejetje izvedbenih aktov na interni ravni za doseg osnovnega cilja. Vsebinska in tehnična pravila so prepuščena podzakonskim ali internim aktom, kar bo omogočalo tudi hitrejše in ustrežnejše prilagajanje razvoju tehnologij ter organizacijskim zmogljivostim sodstva. Za upravljavca sistema je določeno vrhovno sodišče, ki skrbi tudi za sistem, v katerem se objavljajo odločbe drugih, nižjih sodišč.

Predlagana rešitev sledi cilju javnosti sojenja in večanja preglednosti dela sodišč. Objavijo se odločbe vrhovnega sodišča in sodbe višjih sodišč, vendar z omejitvijo. Objava sodne odločbe ni obvezna, če je v njej odločeno o istovrstnih pravnih vprašanjih in dejanskih stanjih, ki so predmet že objavljenih sodnih odločb. Tudi zdaj se namreč taki sklepi/odločbe ne obdelujejo in ne vnašajo v zbirko. Gre za zadeve, ki so z vidika razvoja sodne prakse očitno nepomembne (sklepi o zavrženjih pravnih sredstev zaradi neizpolnjevanja formalnih pogojev, drugi procesni sklepi, sklepi o stroških postopka). V praksi tako ohranimo sistem, ki kljub odsotnosti zakonske podlage deluje že zdaj. Objavljene bodo pravnomočne sodne odločbe sodišč prve stopnje, s katerimi je bilo odločeno o glavni stvari in so pomembne za krepitev pravne varnosti ter zagotavljanje enotne sodne prakse. Če sodna odločba še ni pravnomočna, zanjo lahko prosilec zaprosi po določbah ZDIJZ. Člen določa tudi varovalko, in sicer določa, v kolikšnem obsegu se objavi pravnomočna sodna odločba, če je bila javnost delno ali v celoti izključena.

Glede na to, da vrhovno sodišče ne bo objavilo vseh prvostopenjskih sodb, so potrebna merila, na podlagi katerih bo narejen izbor odločb za izbiro. Merila bo sprejel predsednik vrhovnega sodišča, v njih pa bodo določeni tudi tehnični pogoji za strojno berljivost.

K 130. členu:

Pri objavi sodnih odločb je kljub zagotavljanju pravice javnosti do seznanitve z delovanjem neodvisnega sodstva treba zagotoviti tudi ustrezno varstvo osebnih podatkov in s tem preprečiti kršitve pravice do

zasebnosti posameznika. V ta namen se določa obdelava sodne prakse, da se zagotovi neprepoznavnost posameznikov. V nadaljevanju je urejeno pravno varstvo posameznika, da zahteva izbris ali popravo sodne odločbe, če ugotovi, da so bile kršene določbe glede objave sodnih odločb.

K 131. členu:

Z določbo se rešujejo dileme sodišč v praksi, ali se dostop do sodnih odločb, predvsem novinarjem, omogoči ob uporabi procesnih predpisov ali ZDIJZ. Navedena določba se nanaša na vse odločbe, ne samo na tiste, ki niso objavljene na spletnem mestu sodstva.

K 132. členu:

V okvir pravice javnosti do seznanitve z delovanjem neodvisnega sodstva zagotovo spada tudi dostop do podatkov iz vpisnikov (na primer podatki o sodišču, opravljeni številki zadeve, načinu rešitve zadeve in tako dalje). V ta namen se ureja pravica strank v postopkih do brezplačnega vpogleda v podatke iz vpisnikov, pri čemer se daje pooblastilo predsedniku vrhovnega sodišča, da v soglasju z ministrom določi nabor splošno dostopnih podatkov in način dostopa.

X. poglavje: IZVRŠEVANJE ODLOČB USTAVNEGA SODIŠČA IN ODLOČB MEDNARODNIH SODIŠČ

K 133. členu:

Ustavno sodišče je najvišji organ sodne oblasti za varstvo ustavnosti in zakonitosti ter človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Ustavna pritožba je posebno sredstvo za varstvo človekovih pravic in ne spada ne med redna ne med izredna sredstva, ki jih urejajo procesni zakoni. Posameznik se z ustavno pritožbo varuje pred posegi v katerokoli človekovo pravico s posamičnimi akti. Izčrpanost pravnih sredstev je ključni pogoj za obravnavo ustavne pritožbe, zato so njen predmet praviloma odločitve vrhovnega sodišča oziroma tudi (če vrhovno sodišče postopka ne konča s sodbo, temveč s sklepom) višjih sodišč ali upravnega sodišča. Kršitev je torej lahko nastala že z nižjimi sodbami ali upravnimi odločbami (ali z njihovim ravnanjem). Zahteva po izčrpanju vseh pravnih sredstev ne pomeni samo formalnega izčrpanja, to je vložitev pravnega sredstva, temveč tudi materialno izčrpanost.

Kot določa ZUstS, ustavno sodišče z odločbo ustavno pritožbo kot neutemeljeno zavrne ali pa ji ugodi in posamični akt v celoti ali deloma odpravi ali razveljavi in zadevo vrne organu, ki je pristojen za odločanje. Izrek odločbe ustavnega sodišča v postopku ustavne pritožbe učinkuje *inter partes*. Če ustavno sodišče razveljavi posamični akt (zaradi zahteve po izčrpanju pravnih sredstev praviloma odločitev vrhovnega sodišča, pogosto pa zaradi sistemov omejene oziroma dopuščene revizije tudi odločitve višjih sodišč oziroma upravnega sodišča) in zadevo vrne v ponovno odločanje, je v ponovljenem postopku sodišče vezano tudi na razloge iz obrazložitve ustavne odločbe.

K 134. členu:

Obveznost držav za izvrševanje odločb ESČP je določena v prvem odstavku 46. člena EKČP in je dejansko posledica nespoštovanja 1. člena EKČP, ki določa primarno odgovornost države, da vsem osebam, ki spadajo v njeno pristojnost, zagotavlja konvencijske pravice. Sodbe ESČP so za države mednarodnopravna obveznost, države so jih dolžne spoštovati in izvršiti. Sodbe ESČP v notranjem pravnem redu niso neposredno izvršljive, države na podlagi EKČP namreč niso zavezane dati sodbam neposrednega učinka in so v skladu s svojimi pravnimi sistemi proste pri njihovi uveljavitvi. Dokončna sodba ESČP, s katero je bila ugotovljena kršitev, ustvarja pravno obveznost odgovorne države, da preneha s kršitvami in odpravi njihove posledice na način, da vzpostavi prejšnje stanje (*restitutio in integrum*), če je to mogoče, in prepreči prihodnje kršitve. Odgovorna država sodbo izvrši s sprejetjem posameznih in splošnih ukrepov. To so lahko plačilo zneska pravičnega zadoščenja, ki ga v sodbi določi ESČP, vendar v nekaterih primerih posledice kršitve samo s plačilom tega zneska ali z ugotovitvijo kršitve niso v celoti odpravljene. Država mora sprejeti druge ukrepe, kot so na primer ponovno odprtje postopka, izpustitev nezakonito priprtega, uničenje informacije, pridobljene s kršitvijo pravice do zasebnosti, uveljavitev domače sodbe ali pa preklic deportacije tujca v državo, kjer bi bil lahko

izpostavljen mučenju.

Za zdaj je neposredna uresničitev odločbe ESČP na izvedbeni ravni v slovenski zakonodaji določena samo v ZKP.

K 135. členu:

SEU ima izključno pristojnost za odločanje o veljavnosti in razlagi pravnih aktov EU, ki jo izvaja s postopkom predhodnega odločanja. Republika Slovenija je kot članica EU zavezana k spoštovanju evropskega prava, vsi organi pa so dolžni evropsko pravo upoštevati. Postopek predhodnega vprašanja je namenjen nacionalnim sodiščem, ki predložijo v predhodno odločanje SEU vprašanja, ki se nanašajo na razlago ali veljavnost pravnih aktov EU. Sodišče lahko predloži SEU v odločanje o predhodnem vprašanju, če se takšno vprašanje postavi v postopku pred njim in če meni, da je odločitev o predhodnem vprašanju nujna za izdajo odločbe v tem postopku, kar pomeni, da je procesna domneva dopustnosti izdaje sklepa, s katerim se predhodno vprašanje odstopi v odločanje SEU, da sodišče v zadevi še ni odločilo.

Predlagani člen ureja ravnanje slovenskih sodišč v primeru postavitve predhodnega vprašanja SEU. Na podlagi 267. člena Pogodbe o delovanju EU (PDEU) lahko SEU PDEU le razlaga, glede drugih pravnih aktov EU pa lahko odloči tudi o njihovi veljavnosti, zato je v prvem odstavku člena določena samo obveznost iz navedenega člena PDEU. SEU odgovor na predhodno vprašanje poda s sodno odločbo, ki je zavezujoča za vse države članice. Kadar slovensko sodišče predloži predhodno vprašanje v odločanje SEU, prekine postopek in opravlja samo tista procesna dejanja in tiste odločitve, ki ne dopuščajo nobenega odlašanja in niso povezane s predhodnim vprašanjem. Predhodna odločba SEU je obvezujoča za sodišče, ki je odstopilo predhodno vprašanje v odločanje SEU.

V posameznih primerih se lahko zgodi, da je nacionalno sodišče v dilemi, ali zastaviti predhodno vprašanje SEU ali zaprositi za svetovalno mnenje ESČP, saj gre lahko za isto dejansko stanje, ki ga urejata tako PDEU kot tudi EKČP. Sodišče mora v teh primerih v skladu s pravom EU (primarnost prava EU) uporabiti postopek predhodnega vprašanja pri SEU. Postopek zaprosila za svetovalno mnenje pri ESČP pa lahko uporabi šele po končanem postopku pri SEU.

K 136. členu:

Protokol št. 16 h Konvenciji o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (v nadaljnjem besedilu: protokol) širi jurisdikcijo ESČP na dajanje svetovalnih mnenj nacionalnim sodiščem držav članic Sveta Evrope. Možnost zastavljanja vprašanj ESČP je dana najvišjim nacionalnim sodiščem držav članic Sveta Evrope, ESČP pa ima diskrecijsko pravico odločanja, ali bo na vprašanje odgovorilo ali ne. Zastavljeno vprašanje se mora nanašati na razlago pravic in temeljnih svoboščin iz EKČP ali njenih protokolov. Država pogodbenica ni zavezana slediti mnenju ESČP, prav tako pa svetovalno mnenje ne bo prejudiciralo morebitnih prihodnjih odločitev ESČP v zadevi, če bi stranke pred njim naknadno sprožile spor. Protokol za predlagatelje postopka določa najvišja sodišča v državah članicah Sveta Evrope. Odločitev, katera sodišča štejejo za najvišja, pa je prepuščena posamezni državi članici. Ta jih ob ratifikaciji natančneje opredeli, svojo odločitev pa lahko tudi naknadno kadarkoli spremeni. Republika Slovenija tako lahko določi, da lahko za svetovalno mnenje zaprosita ustavno in vrhovno sodišče. Postopek za predhodno svetovalno mnenje se začne na pobudo najvišjih nacionalnih sodišč, ki lahko – niso pa dolžna – začnejo postopek. Iz tega hkrati izhaja, da lahko predlagatelji postopka od tega tudi kadarkoli odstopijo, tudi če je postopek že v teku. Najvišja nacionalna sodišča smejo za svetovalno mnenje ESČP zaprositi v zvezi s svojimi tekočimi primeri, o načelnih vprašanjih, ki se nanašajo na razlago ali uporabo pravic in svoboščin, opredeljenih v konvenciji ali njenih protokolih. Glede vsebine predhodnega svetovalnega mnenja se tako protokol zgleduje po 43. členu EKČP (predložitev velikemu senatu). Postopka pa se med seboj razlikujeta v svojem namenu, kajti cilj postopka predhodnega svetovalnega mnenja ni predaja zadeve velikemu senatu, kot je to cilj postopka po 43. členu EKČP, ampak samo pridobitev vodila za nadaljnjo sodno prakso. Predlagani člen ureja ravnanje vrhovnega sodišča, če to vloži zaprosilo za svetovalno mnenje. V teh primerih se postopek prekine, sodišče pa lahko opravlja samo tista procesna dejanja in sprejema samo tiste odločitve, ki ne dopuščajo nobenega odlašanja, če niso vezane na vprašanja, zaradi katerih je sodišče zaprosilo za svetovalno mnenje, ali

če ne urejajo dokončno pravnega razmerja.

XI. POGLAVJE: PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE:

K 137. členu:

Stvarna in krajevna pristojnost višjih sodišč in vrhovnega sodišča se ne spreminja, zato ta sodišča nadaljujejo delo.

K 138. členu:

Okrožna sodišča bodo z dnem začetkom uporabe tega zakona nadaljevala v skladu s pristojnostmi, ki so jih imela po 101. členu Zakona o sodiščih hkrati pa razširjajo svojo pristojnost s pristojnostmi okrajnih sodišč po 99. in 99.a členu Zakona o sodiščih (Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08, 96/09, 86/10 – ZJNepS, 33/11, 75/12, 63/13, 17/15, 23/17, 22/18, 16/19 – ZNP-1, 104/20, 203/20 – ZIUPOPDVE, 18/23 – ZDU-10 in 42/24 – odl. US).

K 139. členu:

Z vzpostavitvijo ene vrste prvostopenjskih sodišč je treba določiti status in prehod sedanjih okrajnih sodišč. Okrajna sodišča so že po veljavni zakonodaji organizacijske enote okrožnih sodišč, kar pomeni, da že zdaj niso organizacijsko samostojna, so pa samostojna glede stvarne in krajevne pristojnosti obravnave zadev. Okrajna sodišča se bodo z dnem začetka uporabe tega zakona preimenovala v zunanje oddelke okrožnega sodišča, njihove (sodne) zadeve pa bo prevzelo okrožno sodišče, kar pomeni, da bodo postale zadeve okrožne stvarne in krajevne pristojnosti.

Izjema od preimenovanja so okrajna sodišča, ki delujejo na sedežu okrožnih sodišč. Ta se bodo odpravila, okrožno sodišče pa bo prevzelo sodnike in vse (sodne) zadeve teh sodišč. Sodniki so namreč imenovani za sodniško mesto na točno določenem sodišču, zato je treba v tem primeru narediti prevzem teh sodnikov. Za sodno osebje okrajnih sodišč je že po veljavni zakonodaji delodajalec okrožno sodišče, zato prevzem ni potreben. Enako velja za sredstva, poslovne prostore, dokumentacijo in arhivsko gradivo okrajnih sodišč, katerih skrbnik oziroma upravljavec je okrožno sodišče.

K 140. členu:

Okrajno sodišče v Ljubljani je glede pripada zadev na prvem mestu med vsemi sodišči, glede na število zaposlenih pa na drugem mestu. Okrajno sodišče v Ljubljani je bilo že sedaj samostojna organizacijska enota s samostojnim statusom. Po pravilih iz prejšnjega člena gre za sedežno okrajno sodišče in bi bila potrebna združitev z Okrožnim sodiščem v Ljubljani. Ker pa dve največji sodišči potrebujeta postopen prehod pri spremembi organizacije, se za prehod Okrajnega sodišča v Ljubljani določa posebna ureditev, in sicer najprej ukinitve in prevzem vseh zaposlenih, zadev, prostorov in gradiva s strani Okrožnega sodišča v Ljubljani, potem pa takojšnja ustanovitev zunanjega oddelka, kamor se vse prenese. Ne glede na prehodno določbo 138. člena, ki določa odpravo sedežnih okrajnih sodišč in združitve z okrožnimi sodišči, bo Okrajno sodišče v Ljubljani po prevzemu postalo zunanji oddelek Okrožnega sodišča v Ljubljani, saj je cilj zagotavljanje enotne ureditve na ravni države. Predlagatelj pričakuje postopno združevanje Okrožnega sodišča v Ljubljani z zunanjim oddelkom v Ljubljani, na začetku zlasti na področju podpornih služb, pozneje pa tudi združevanje oddelkov po pravnih področjih in podpodročjih.

K 141. členu:

Po dveh letih bo predsednik okrožnega sodišča izvedel oceno delovanja notranje organizacije okrožnega sodišča, s poudarkom na oceni poslovanja zunanjih oddelkov. Predlagatelj je namreč predlagal dovolj dolg rok od začetka uporabe zakona, v katerem se bo pokazalo, kakšne so prednosti in slabosti delovanja nove organizacije okrožnih sodišč. Predsednik okrožnega sodišča bo moral v oceni upoštevati kriterije iz prvega odstavka 28. člena tega zakona. V oceni bo lahko predlagal tudi možnost ustanovitve ali ukinitve zunanjih oddelkov na območju okrožnega sodišča, ki mu predseduje.

K 142. do 144. členu:

Zaradi kontinuitete delovanja okrožnih sodišč se mandat predsednikov in podpredsednikov sodišč okrožnih sodišč nadaljuje do poteka mandata, za katerega so bili imenovani.

Predsednikom okrajnih sodišč, ki jim poteče mandat v letu 2026, pa se mandat podaljša do začetka uporabe tega zakona zaradi zagotovitve lažjega prehoda na eno vrsto prvostopenjskih sodišč. Z dnem začetka uporabe tega zakona bodo delo nadaljevali kot vodje zunanjih oddelkov, in sicer do prvega naslednjega letnega razporeda po začetku uporabe tega zakona, torej do sprejetja letnega razporeda za leto 2028.

Postopki imenovanja predsednikov in podpredsednikov okrožnih, višjih ali vrhovnega sodišča, ki so v teku, se nadaljujejo in dokončajo v skladu z ZS. Pri omejitvi števila mandatov se upošteva aktualni mandat predsednika in njemu predhodni mandat. Kandidati za predsednike, ki so pred začetkom uporabe tega zakona predhodno že opravljali funkcijo predsednika dvakrat zaporedoma na istem sodišču, ne izpolnjujejo pogojev za kandidaturo za funkcijo predsednika sodišča.

K 145. do 147. členu:

Zaradi zagotovitve kontinuitete delovanja generalnega sekretarja vrhovnega sodišča, direktorjev sodišč, personalnih svetov in sodnikov porotnikov se določa nadaljevanje mandata članov personalnih svetov, sodnikov porotnikov, direktorjev sodišč in generalnega sekretarja vrhovnega sodišča do poteka mandata, za katerega so bili imenovani.

K 148. členu:

Ureja se uporaba določb o stvarni pristojnosti okrajnih in okrožnih sodišč, ki jih določajo drugi zakoni. Določa se, da se te določbe z začetkom veljavnosti tega zakona ne uporabljajo več (do spremembe področnih zakonov), saj jih je treba uskladiti z novo organizacijsko shemo.

Člen ureja tudi nabor postopkov po ZPP in ZNP-1, v katerih je lahko pred okrožnim sodiščem pooblaščenec poleg odvetnika tudi vsakdo, ki je popolno poslovno sposoben. Odvetnika lahko nadomešča tudi odvetniški pripravnik, ki dela v njegovi pisarni. Sodišče je v takem postopku dolžno v pravnem pouku pravdni stranki opozoriti, da mora biti v primeru vložitve pritožbe po pooblaščenцу slednji odvetnik ali druga oseba, ki je opravila pravniški državni izpit.

K 149. členu:

S prenosom pristojnosti za odločanje o vseh odškodninskih zahtevkih v zvezi z jedrsko nesrečo z Okrožnega sodišča v Ljubljani na Okrožno sodišče v Krškem je treba urediti tudi način dokončanja postopkov, ki bodo v teku ob uveljavitvi tega zakona. Določa se, da se ti postopki dokončajo po ZS.

K 150. členu:

Za vzpostavitev sistema za dodeljevanje zadev s pomočjo informacijskega sistema so potrebne dodatne funkcionalnosti informacijskega sistema sodišč, zato se določa skrajni rok za začetek delovanja sistema.

K 151. členu:

Glede na spremembe nabora podatkov, ki se vodijo v centralni kadrovske evidenci, so nujne prilagoditve te evidence z rokom do začetka uporabe tega zakona.

K 152. in 153. členu:

Ker se določa drugačno (enotno) poimenovanje sodniških pomočnikov, prehodni določbi urejata, da samostojni sodniški pomočniki in višji sodniški pomočniki nadaljujejo delo kot sodniški pomočniki, in obenem določata poenotenje pomena izrazov za sodniškega pomočnika v drugih predpisih.

K 154. členu:

Sodno osebje, ki ima kot pogoj v pogodbi o zaposlitvi določeno obveznost opravljanja izpita iz sodnega reda, se od začetka uporabe tega zakona namesto opravljanja izpita določa obveznost usposabljanja iz določb sodnega reda in pravilnika, ki ureja vpisnike, imenike, pomožne knjige in tipizirane obrazce.

K 155. členu:

Člani strokovnega sveta CIP nadaljujejo delo do imenovanja novih članov strokovnega sveta. Minister bo imenoval člane do začetka uporabe tega zakona na podlagi novih določb (v strokovnem svetu bo po novem tudi član državnotožilskega sveta) in uskladi akt o ustanovitvi strokovnega sveta CIP.

K 156. členu:

Določa se enotno uporaba izrazov oglasna deska oziroma deska (če se nanašata na sodno desko) v drugih zakonih ali podzakonskih predpisih, in sicer pomenita sodno desko, kot jo določa ta zakon.

K 157. do 168. členu:

Zaradi določitve izključne pristojnosti okrožnih in višjih sodišč v tem zakonu, se določajo uskladitveni posegi v drugih zakonih.

K 169. do 171. členu:

Zakon določa tudi roke za izdajo podzakonskih aktov, ki jih izdajo ministrstvo, vrhovno sodišče in sodni svet. Rok za izdajo je določen do 15. decembra 2026, da se uporabniki pravočasno seznanijo z vsebino.

K 172. členu:

Posebej poudarjamo, da se v času do začetka uporabe tega zakona še vedno uporablja ZS in se izrecno določa izjema, da časovna omejitev razporeditve okrajnih sodnikov na okrožno sodišče ne velja več. To pomeni, da se lahko že razporejenim okrajnim sodnikom podaljša čas razporeditve na okrožno sodišče in druge okrajne sodnike razporeja na okrožno sodišče, kar je predhodni korak k uvedbi ene vrste naziva prvostopenjskega sodnika.

K 173. členu:

Določa se začetek uporabe zakona z izjemo, da se določbe glede personalnih svetov začnejo uporabljati od 1. septembra 2026, da se zagotovijo pravočasne volitve članov pritožbenega personalnega sveta. Kot izjema se določajo tudi določbe, ki urejajo letni raspored, saj mora biti letni raspored za leto 2027 sprejet že v decembru 2026. V tem obdobju se sprejmejo tudi podzakonski akti.

K 174. členu:

Določa se začetek veljavnosti zakona. Zakon začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

IV. BESEDILO ČLENOV, KI SE SPREMINJAJO

Zakon o prekrških:

214. člen

(1) V postopku o prekršku v primerih kršitev davčnih, deviznih, carinskih, trošarinskih, drugih finančnih predpisov ter predpisov s področja integritete in preprečevanja korupcije je za vse zadeve iz pristojnosti okrajnih sodišč z območja posameznega okrožnega sodišča izključno krajevno pristojno tisto okrajno sodišče, ki ima sedež na sedežu okrožnega sodišča.

(2) Okrajno sodišče lahko v skladu z letnim razporedom dela opravlja obravnave ali druga dejanja v postopku tudi v krajih izven sedeža sodišča. V primeru prenosa pristojnosti za sojenje določenega števila zadev na drugo manj obremenjeno okrajno sodišče se uporablja zakon, ki ureja sodišča.

(3) Za izvrševanje globe, izrečene s sodbo sodišča, za odobritev dela v splošno korist in za odreditev nadomestnega zapora, je pristojno okrajno sodišče po stalnem ali začasnem prebivališču storilca. Odvzem premoženjske koristi s plačilom denarnega zneska, redovno globo in stroške postopka izvrši sodišče, ki je o prekršku odločilo na prvi stopnji. Če se pristojnost ne da določiti ali če storilec nima stalnega ali začasnega prebivališča v Republiki Sloveniji, je pristojno sodišče, ki je o prekršku odločilo na prvi stopnji. Za izvrševanje sankcij, izrečenih pravnim osebam s sodbo sodišča, je pristojno sodišče, ki je o prekršku odločilo na prvi stopnji.

(4) Za izdajo sklepa o prenehanju veljavnosti vozniškega dovoljenja, sklepa o odložitvi izvršitve prenehanja veljavnosti vozniškega dovoljenja in sklepa o preklicu odložitve izvršitve prenehanja veljavnosti vozniškega dovoljenja je pristojno okrajno sodišče po stalnem ali začasnem prebivališču storilca. Za izdajo sklepa o prepovedi uporabe vozniškega dovoljenja na območju Republike Slovenije je izključno pristojno Okrajno sodišče v Celju.

(5) Za odločanje o zahtevah za sodno varstvo zoper odločbe prekrškovnih organov o prekrških s področja varstva konkurence in s področja javnega naročanja ter za odločanje o prekrških, pri katerih je predpisana stranska sankcija izločitve iz postopkov javnega naročanja, je izključno pristojno Okrajno sodišče v Ljubljani.

(6) Za odločanje v zadevah priznavanja in izvrševanja odločb sodišč in drugih pristojnih organov v državah članicah Evropske unije, s katerimi so izrečene denarne sankcije za prekrške ali za druge kršitve predpisov, in za izvrševanje denarnih in drugih sankcij za prekrške, ki so jih izrekli pristojni organi v Republiki Sloveniji, v državah članicah Evropske unije, je izključno pristojno Okrajno sodišče v Celju.

(7) Za odločanje o prekrških, ki so bili storjeni z motornim vozilom, ki je registrirano v drugi državi članici Evropske unije in ni mogoče ugotoviti, kdo je storilec prekrška, pridobiti njegovo izjavo o prekršku oziroma storilcu odločbo o prekršku ni bilo mogoče izdati in vročiti na kraju storitve prekrška, lastnik, imetnik ali drugače identificirana oseba, za katero obstaja sum, da je storilec prekrška, pa nima stalnega ali začasnega prebivališča na ozemlju Republike Slovenije (48.b člen), je na prvi stopnji izključno pristojno Okrajno sodišče v Celju.

(8) Za odločanje o prekrških s področja političnih strank ter volilne in referendumске kampanje, za nadzor katerih je pristojno Računsko sodišče Republike Slovenije, je izključno pristojno Okrajno sodišče v Ljubljani.

Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju:

52. člen

(krajevna pristojnost sodišča)

(1) Za odločanje v postopku zaradi insolventnosti nad pravno osebo ali podjetnikom je pristojno sodišče, na območju katerega ima insolventni dolžnik svoj sedež.

(2) Za odločanje v postopku osebnega stečaja zasebnika ali potrošnika je pristojno:

1. če ima dolžnik svoje stalno prebivališče na območju Republike Slovenije: sodišče, na območju katerega ima insolventni dolžnik svoje stalno prebivališče,

2. če dolžnik na območju Republike Slovenije nima stalnega prebivališča: sodišče, na območju katerega ima insolventni dolžnik svoje začasno prebivališče,

3. če dolžnik na območju Republike Slovenije nima niti stalnega niti začasnega prebivališča:

- če v Republiki Sloveniji prejema plačo ali druge stalne prejemke, sodišče, na območju katerega je sedež osebe, ki izplačuje te prejemke,

- v drugih primerih sodišče, na območju katerega je premoženje dolžnika.

(3) Za krajevno pristojnost za odločanje v postopku stečaja zapuščine se smiselno uporablja 177. člen ZD.

(4) Za odločanje o pritožbah je v vseh postopkih zaradi insolventnosti krajevno pristojno Višje sodišče v Ljubljani.

450. člen

(pristojnost domačega sodišča)

(1) Za odločanje o priznanju tujega postopka zaradi insolventnosti in sodelovanje s tujimi sodišči je pristojno domače sodišče, ki je stvarno pristojno za vodenje domačih postopkov zaradi insolventnosti.

(2) Za odločanje o priznanju tujega postopka zaradi insolventnosti in sodelovanje s tujimi sodišči je krajevno pristojno:

1. če ima dolžnik, ki je domača pravna oseba ali podjetnik, v Republiki Sloveniji svoj sedež: sodišče, na območju katerega ima dolžnik svoj sedež,

2. če ima dolžnik, ki je tuja oseba, v Republiki Sloveniji svojo podružnico: sodišče, na območju katerega je sedež te podružnice,

3. v drugih primerih Okrožno sodišče v Ljubljani.

(3) V zadevah iz prvega odstavka tega člena odloča sodnik posameznik.

Zakon o sodelovanju v kazenskih zadevah z državami članicami Evropske unije

77.k člen

(1) Kadar preiskovalni sodnik pristojnega domačega sodišča odredi nadzor telekomunikacij in se številka ali druga oblika identifikacije elektronskega komunikacijskega sredstva osebe, katere telekomunikacije se nadzirajo po odredbi, uporablja na ozemlju druge države članice, katere tehnična pomoč za izvedbo nadzora ni potrebna, organ, ki izvaja nadzor, o tem nemudoma obvesti državnega tožilca, ta pa uradno obvesti pristojni organ te države članice:

- pred nadzorom ali ob njegovi odreditvi, če ve, da oseba, katere telekomunikacije se nadzirajo, je ali bo na ozemlju obveščene države članice;

- med nadzorom ali po njem in sicer takoj, ko izve, da se ali se je izvajalo nadziranje telekomunikacije osebe, medtem ko je ali je bila na ozemlju obveščene države članice.

(2) Za uradno obvestilo iz prejšnjega odstavka se uporablja obrazec iz Priloge 3b, ki je sestavni del tega zakona.

(3) Kadar se oseba, katere telekomunikacije se nadzirajo, nahaja na ozemlju Republike Slovenije, vendar Republika Slovenija ne nudi tehnične pomoči pri izvedbi preiskovalnega ukrepa, je za prejem obvestila iz prejšnjih odstavkov pristojno Okrožno sodišče v Ljubljani. Pristojno sodišče po predhodnem mnenju pristojnega državnega tožilca brez odlašanja in najpozneje v 96 urah po prejemu uradnega obvestila obvesti pristojni organ države članice, ki nadzira telekomunikacije:

- če nadzora ne dovoli ali da naj bo končano, ker ne bi bilo dovoljeno v podobnem notranjem primeru, in

- če se po potrebi gradivo, ki je že bilo pridobljeno z nadzorom, medtem ko je bila oseba, katere telekomunikacije se nadzirajo, na ozemlju Republike Slovenije, ne sme uporabiti oziroma se sme uporabiti samo pod pogoji, ki jih določi sodišče.

Zakon o arbitraži:

9. člen (pristojnost sodišča in postopek odločanja)

(1) Okrožno sodišče v Ljubljani odloča o:

1. dopustnosti ali nedopustnosti arbitražnega postopka (tretji odstavek 11. člena),
2. imenovanju arbitra (tretji in četrti odstavek 14. člena),
3. izločitvi arbitra (tretji odstavek 16. člena),
4. prenehanju mandata arbitra (prvi odstavek 17. člena),
5. pristojnosti arbitražnega senata (tretji odstavek 19. člena),
6. razveljavitvi arbitražne odločbe (drugi odstavek 40. člena),
7. razglasitvi izvršljivosti domačih (41. člen) in o priznanju tujih arbitražnih odločb (42. člen).

(2) Sodišče odloča po pravilih nepravdnega postopka, o zadevah iz 1., 5. in 6. točke prejšnjega odstavka pa po pravilih pravnega postopka. Pred izdajo odločbe mora dati sodišče nasprotni stranki možnost, da se o zadevi izjavi. Na zahtevo stranke se lahko javnost izključi, če je za to izkazan upravičen interes.

(3) O pritožbi zoper odločbo sodišča odloča Vrhovno sodišče Republike Slovenije. Izredna pravna sredstva niso dovoljena.

Zakon o preprečevanju omejevanja konkurence:

54. člen (uvedba preiskave)

(1) Agencija lahko, še preden izda sklep o uvedbi postopka, izvede vse nenapovedane preglede vseh podjetij, potrebne za uporabo določb tega zakona ali 101. ali 102. člena Pogodbe o delovanju Evropske unije na podlagi:

- privolitve podjetja in kadar je potrebno tudi osebe, katere podatki se pregledujejo, ali
- obrazložene pisne odredbe pristojnega sodišča ob navzočnosti dveh polnoletnih prič.

(2) Agencija odredbo za preiskavo vroči osebno podjetju, pri katerem naj se izvede preiskava, na začetku opravljanja preiskave.

(3) Sodišče izda odredbo za preiskavo na predlog agencije, če obstajajo utemeljeni razlogi za sum, da je podana kršitev določb tega zakona ali 101. ali 102. člena Pogodbe o delovanju Evropske unije.

(4) Odredbo za preiskavo izda sodnik pri Okrožnem sodišču v Ljubljani najpozneje v sedmih dneh od prejema popolnega predloga agencije. Agencija lahko predlaga, da sodišče odloči v krajšem roku, ki ne more biti krajši od 48 ur, ko je to nujno potrebno za pridobitev podatkov, pomembnih za uspešno izvedbo preiskave. Predlog agencije in odredba za preiskavo morata vsebovati:

- opredelitev prostorov, zemljišč in prevoznih sredstev ter poslovnih knjig in druge dokumentacije, ki jih je treba pregledati, kot so pogodbe, listine, poslovna korespondenca, poslovna evidenca in drugi podatki, ki so v zvezi s poslovanjem podjetja ne glede na vrsto nosilca, na katerem so zapisani ali shranjeni, vključno z elektronsko napravo in z njo povezanih naprav ter nosilcev elektronskih podatkov, kot so telefon, telefaks, računalnik, optični mediji, spominske kartice, drugi nosilci elektronskih podatkov, ter podatki na elektronskih napravah, ki jih podjetje hrani pri ponudniku storitev informacijske tehnologije, kot je storitev najema strežnika in storitve v oblaku, ki so dostopni podjetju, ki je predmet preiskave (v nadaljnjem besedilu: elektronska naprava),
- utemeljitev razlogov za preiskavo,
- dokaze ali vsebine podatkov, ki se iščejo,
- navedbo okoliščin za uporabo preiskave in način njene izvedbe,
- rok za izvedbo preiskave v prostorih podjetja.

(5) Če se sodnik Okrožnega sodišča v Ljubljani ne strinja z izdajo odredbe, o tem z obrazloženim mnenjem obvesti agencijo. Agencija lahko zahteva, da o zavrnjenem predlogu odloči senat treh sodnikov Okrožnega sodišča v Ljubljani. Senat mora odločiti najpozneje v 48 urah od prejema zahteve in obrazloženega mnenja.

(6) Zadeve v postopku izdaje odredbe o preiskavi po tem členu so nujne in sodišče o njih odloča prednostno.

(7) Če se pri preiskavi najdejo podatki, ki niso v zvezi s kršitvijo, zaradi katere je bila preiskava izvedena, ampak kažejo na drugo kršitev tega zakona ali 101. ali 102. člena Pogodbe o delovanju Evropske unije, agencija pridobi tudi te podatke. Tako pridobljene podatke lahko agencija uporabi kot dokaz.

(8) Glede povračila stroškov prič, ki sodelujejo pri preiskavi, se smiselno uporabljajo določbe, ki urejajo povračilo stroškov prič po predpisih, ki urejajo splošni upravni postopek.

60. člen

(preiskava prostorov članov organov vodenja podjetja ali nadzora, zaposlenih ali drugih sodelavcev podjetja)

(1) Če obstaja verjetnost, da so poslovne knjige in druga dokumentacija, ki so povezane s poslovanjem podjetja in predmetom preiskave in so lahko pomembne za dokazovanje kršitve tega zakona ali 101. ali 102. člena Pogodbe o delovanju Evropske unije, v katerih koli drugih prostorih, na zemljiščih ali v prevoznih sredstvih, ki niso navedeni v drugem odstavku 55. člena tega zakona, ali v stanovanjskih ali drugih prostorih članov organov vodenja podjetja ali nadzora, zaposlenih ali drugih sodelavcev podjetja, pridobi agencija od Okrožnega sodišča v Ljubljani odredbo za preiskavo teh prostorov.

(2) Za opravljanje preiskave se smiselno uporabljajo 54. do 59. člen tega zakona.

Zakon o izvršbi in zavarovanju:

40.c člen

(Pristojnost za izvršbo na podlagi verodostojne listine)

V postopku izvršbe na podlagi verodostojne listine je do ugotovitve pravnomočnosti sklepa o izvršbi izključno krajevno pristojno Okrajno sodišče v Ljubljani, razen če zakon določa drugače.

Po ugotovitvi pravnomočnosti sklepa o izvršbi na podlagi verodostojne listine je Okrajno sodišče v Ljubljani pristojno tudi za opravo poizvedb o sredstvih izvršbe iz elektronsko dosegljivih evidenc zaradi vročitve sklepa v skladu s četrtem ali petim odstavkom 45. člena tega zakona.

V postopku izvršbe na podlagi verodostojne listine po ugotovitvi pravnomočnosti sklepa o izvršbi je za vodenje in odločanje v izvršilnem postopku na prvi stopnji krajevno pristojno tisto sodišče, ki je krajevno pristojno za odločanje glede na dovoljena sredstva izvršbe. To sodišče je pristojno tudi za odločanje v postopku nasprotne izvršbe, v postopku obnove postopka, v postopku za vrnitev v prejšnje stanje, ne glede na prvi odstavek 42.a člena tega zakona v postopku izdaje potrdila o izvršljivosti odločbe, poravnave oziroma javne listine in ne glede na drugi odstavek 42.c člena tega zakona tudi v postopku razveljavitve potrdila o pravnomočnosti oziroma izvršljivosti sklepa o izvršbi.

V postopku izvršbe na podlagi priložene menice kot verodostojne listine po 41.a členu tega zakona je za vodenje in odločanje v izvršilnem postopku na prvi stopnji krajevno pristojno sodišče po splošnih pravilih o krajevni pristojnosti.

44.a člen (Določitev izvršitelja)

V sklepu, s katerim dovoli izvršbo, pri kateri je potrebno opraviti neposredna dejanja izvršbe, sodišče določi tudi izvršitelja.

Če izvršitelj ni določen s sklepom o izvršbi, ga sodišče določi s posebnim sklepom.

Sodišče določi tistega izvršitelja, ki ga je navedel upnik v predlogu za izvršbo. Če je predlagani izvršitelj oseba, ki po drugem ali tretjem odstavku 288. člena tega zakona ne sme opravljati neposrednih dejanj izvršbe in zavarovanja, sodišče s sklepom o tem obvesti upnika in ga pozove, da v določenem roku navede novega izvršitelja ter ga opozori, da bo predlog za izvršbo v celoti ali delno s sklepom zavrglo, če v določenem roku ne bo navedel novega izvršitelja.

Zoper sklep o določitvi izvršitelja ni pritožbe, stranke pa lahko v osmih dneh od prejema sklepa iz razlogov po prejšnjem odstavku zahtevajo izločitev izvršitelja.

Ne glede na določbe o krajevni pristojnosti, določene z zakonom, se pri izvršbi na podlagi verodostojne listine zahteva iz prejšnjega odstavka vložiti pri Okrajnemu sodišču v Ljubljani.

O izločitvi izvršitelja mora sodnik, ki vodi postopek, odločiti v treh dneh od poteka roka iz četrtega odstavka tega člena. Če ugotovi, da je predlagani izvršitelj oseba, ki po drugem ali tretjem odstavku 288. člena tega zakona ne sme opravljati neposrednih dejanj izvršbe in zavarovanja, o tem s sklepom obvesti upnika in ga pozove, da v določenem roku navede novega izvršitelja ter ga opozori, da bo sklep o izvršbi v celoti ali delno s sklepom razveljavilo, če v določenem roku ne bo navedel novega izvršitelja. Pri izvršbi na podlagi verodostojne listine o izločitvi izvršitelja odloči sodnik krajevno pristojnega sodišča, ki vodi izvršilni postopek in v njem odloča po pravnomočnosti sklepa o izvršbi.

Izvršitelj mora takoj predlagati svojo izločitev, če je določen za izvršitelja v zadevi iz drugega ali tretjega odstavka 288. člena tega zakona. O izločitvi odloča sodišče po šestem odstavku tega člena.

Če izvršitelj v posamezni izvršilni zadevi ne opravlja neposrednih dejanj izvršbe in zavarovanja v rokih, ki jih določa ta zakon in podzakonski predpisi, ga sodišče na predlog upnika s sklepom odstavi. Upnik mora v predlogu za odstavitev navesti tudi novega izvršitelja, ki naj ga sodišče določi namesto odstavljenega izvršitelja.

Razlogi za določitev drugega izvršitelja morajo biti zaznamovani v evidenci sodišča o imenovanju izvršiteljev.

Zaradi ugotavljanja razrešitvenih razlogov, izdelave ocene izvršiteljevega dela in nadzora nad zakonitostjo opravljanja službe izvršitelja lahko minister, pristojen za pravosodje, pridobiva iz evidence iz prejšnjega odstavka od sodišča podatke o razlogih za določitev drugega izvršitelja.

279.č člen

(Preklic naloga za zamrznitev ali ustavitev njegovega izvrševanja)

Če je upnik vložil predlog za izdajo naloga za zamrznitev pred začetkom postopka o glavni stvari in sodišče v roku iz prvega odstavka 10. člena Uredbe 655/2014/EU ne prejme dokazila o začetku postopka, sodišče ustavi postopek in, če se zavarovanje opravlja v Republiki Sloveniji, razveljavi opravljena dejanja.

Tuje sodišče ali stranka v skladu s tretjim pododstavkom drugega odstavka 10. člena Uredbe 655/2014/EU pošlje preklic naloga za zamrznitev ali ustavitev njegovega izvrševanja Okrajnemu sodišču v Mariboru. Okrajno sodišče po prejemu preklica naloga za zamrznitev ali ustavitve njegovega izvrševanja ustavi postopek in razveljavi opravljena dejanja.

279.d člen

(Pristojnost za izvršitev tujega naloga za zamrznitev)

Za izvršitev naloga za zamrznitev, ki ga je izdalo sodišče druge države članice Evropske unije, je krajevno pristojno Okrajno sodišče v Mariboru.

Zakon o odvzemu premoženja nezakonitega izvora:

7. člen

(1) Postopek finančne preiskave vodi državno tožilstvo, ki je pristojno za predkazenski ali kazenski postopek zaradi kataloškega kaznivega dejanja, pri čemer sodeluje s pristojnim državnim tožilcem Specializiranega državnega tožilstva Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: SDT RS).

(2) SDT RS zastopa Republiko Slovenijo kot tožečo stranko v postopku za odvzem premoženja nezakonitega izvora ali v zvezi z njim. V postopku z izrednimi pravnimi sredstvi, ki jih obravnava Vrhovno sodišče Republike Slovenije, zastopa Republiko Slovenijo Vrhovno državno tožilstvo Republike Slovenije.

(3) V postopku začasnega zavarovanja odvzema in začasnega odvzema premoženja nezakonitega izvora odloča sodišče, ki je pristojno za odločanje v predkazenskem ali kazenskem postopku iz prvega odstavka tega člena.

(4) V postopku za odvzem premoženja nezakonitega izvora odloča Okrožno sodišče v Ljubljani.

33. člen

(1) Po začetku pravnega postopka za odvzem premoženja nezakonitega izvora se na nepremičnem premoženju, ki je predmet tožbenega zahtevka, ne more začeti postopek odmere davka na promet nepremičnin ter davka na darila.

(2) Po začetku pravnega postopka za odvzem premoženja nezakonitega izvora se na premoženju, ki je predmet tožbenega zahtevka, ne more začeti postopek izvršbe, zavarovanja, poplačila zemljiškega dolga, stečaja, likvidacije, izbrisa pravne osebe iz sodnega registra brez likvidacije ali prenehanja po skrajšanem postopku zaradi poplačila pravnomočno ugotovljenih terjatev do lastnika premoženja.

(3) Začeti postopki iz prejšnjega odstavka na premoženju, ki je predmet tožbenega zahtevka po tem zakonu, se prekinajo do pravnomočne odločitve sodišča o tožbi za odvzem. Sklep o prekinitvi postopka izda Okrožno sodišče v Ljubljani.

(4) Od začetka pravnega postopka se do pravnomočne odločitve prekine tek zastaralnih rokov in zakonskih rokov za opravo dejanj v postopkih iz prvega in drugega odstavka tega člena.

(5) V dveh mesecih po pravnomočnosti sodbe o odvzemu premoženja nezakonitega izvora lahko upniki, ki so začeli postopke iz drugega odstavka tega člena, in tisti, ki imajo pravnomočno ugotovljene terjatve do lastnika premoženja ali pravice do ločenega poplačila iz odzete premoženja, predlagajo Državnemu pravobranilstvu Republike Slovenije poplačilo iz odzete premoženja, razen če so v času pridobitve upravičenja vedeli ali bi bili mogli vedeti, da je bilo premoženje pridobljeno nezakonito.

(6) Če skupna vrednost zahtevkov iz prejšnjega odstavka presega vrednost odzete premoženja, Državno pravobranilstvo Republike Slovenije v postopku, ki ga vodi po zakonu, ki ureja državno pravobranilstvo, ponudi poplačilo v skladu s pravili o poplačilu upnikov v stečajnem postopku. Če ponudba državnega pravobranilca ni sprejeta, Državno pravobranilstvo Republike Slovenije po uradni dolžnosti sodišču predlaga, da se na odzetem premoženju opravi stečaj po določbah zakona, ki ureja finančno poslovanje, postopke zaradi insolventnosti in prisilno prenehanje.

48. člen

(1) Mednarodno sodelovanje za namene tega zakona se izvaja na podlagi mednarodnih sporazumov ali pravnih aktov Evropske unije, ki se v Republiki Sloveniji uporabljajo neposredno. Če teh ni ali ne rešujejo odprtih vprašanj, se mednarodno sodelovanje izvaja na podlagi določb tega zakona.

(2) Mednarodno sodelovanje v smislu določb tega zakona vključuje zagotavljanje pomoči pri iskanju, začasnem zavarovanju ali odvzemu premoženja nezakonitega izvora.

(3) Prošnjo za mednarodno sodelovanje v zvezi s pomočjo pri iskanju premoženja nezakonitega izvora v tujini sestavi državno tožilstvo, ki vodi postopek finančne preiskave, po vložitvi tožbe za odvzem premoženja nezakonitega izvora pa SDT RS.

(4) Organ, pristojen za mednarodno sodelovanje v zvezi z odvzemom premoženja nezakonitega izvora v tujini, je Vrhovno državno tožilstvo Republike Slovenije.

(5) Pristojnost državnega tožilstva oziroma sodišča pri mednarodnem sodelovanju v zvezi s pomočjo pri iskanju ali začasnem zavarovanju premoženja nezakonitega izvora v Republiki Sloveniji se določi v skladu s predpisi, ki urejajo mednarodno pravno pomoč v kazenskih zadevah.

(6) Sodišče, pristojno za mednarodno sodelovanje v zvezi z odvzemom premoženja nezakonitega izvora v Republiki Sloveniji, je Okrožno sodišče v Ljubljani.

52. člen

(1) Po prejemu prošnje državno tožilstvo oziroma sodišče preveri, ali so izpolnjeni pogoji po tem zakonu. Če prošnja ne vsebuje vseh potrebnih sestavin, se pristojni organ tuje države zaprosi, da prošnjo dopolni v roku, ki ne sme biti krajši od treh mesecev, drugače se prošnja zavrne.

(2) Če je za ugoditev prošnji treba ugotoviti, ali in kje se nahaja premoženje osebe, zoper katero je predlagano začasno zavarovanje, postopa državni tožilec po določbah tega zakona o finančni preiskavi.

(3) Če je za ugoditev prošnji treba opraviti procesno dejanje, za katerega je po tem zakonu pristojno sodišče na predlog državnega tožilca, se prošnja odstopi Specializiranemu državnemu tožilstvu Republike Slovenije. O predlaganem ukrepu odloča Okrožno sodišče v Ljubljani.

Zakon o postopku sodnega varstva nekdanjih imetnikov kvalificiranih obveznosti bank:

6. člen (pristojno sodišče)

Za odločanje v postopkih, ki se vodijo na podlagi tega zakona, je izključno pristojno Okrožno sodišče v Mariboru (v nadaljnjem besedilu: sodišče).

Zakon o odgovornosti za jedrsko škodo:

19. člen (sodna pristojnost)

Za vse odškodninske zahtevke v zvezi z jedrsko nesrečo je stvarno in krajevno izključno pristojno Okrožno sodišče v Ljubljani.

Zakon o izvajanju Uredbe (EU) o enotnem trgu digitalnih storitev:

17. člen (postopek v primeru odstranitve nezakonite vsebine)

(1) Če so izčrpane postopkovne možnosti za odstranjevanje nezakonitih vsebin po Uredbi 2022/2065/EU in drug zakon ne določa drugače, odloča o odstranitvi nezakonitih vsebin Okrožno sodišče v Novi Gorici.

(2) Sodišče iz prejšnjega odstavka odloča na podlagi predloga prejemnika storitve.

(3) Sodišče iz prvega odstavka tega člena lahko odloči o odstranitvi nezakonitih vsebin s spleta na način, da:

– ponudniku storitev gostovanja naloži odstranitev, onemogočanje ali omejitev dostopa do spletnega vmesnika,

– ponudniku storitev izključnega prenosa naloži omejitev dostopa do spletnega vmesnika ali izrecni prikaz opozorila kršitve na spletnem vmesniku,

– registrom ali registrarjem domen naloži začasni izbris domenskih strežnikov pri popolnoma določenem imenu domene iz sistema domenskih imen in registracijo popolnoma določenega imena domene omogoči pristojnemu organu,

– registrom ali registrarjem domen naloži izbris popolnoma določenega imena domene.

(4) Za odločanje se smiselno uporablja zakon, ki ureja nepravdni postopek, če ni v tem členu določeno drugače.

(5) Sodišče iz prvega odstavka tega člena razpiše narok ali izda sklep brez naroka, če oceni, da ni potreben.

(6) Sodišče iz prvega odstavka tega člena mora pri odločanju upoštevati tudi ustavno zagotovljeno varstvo svobode izražanja in obveščanja, vključno s svobodo prejemanja in širjenja informacij, svobodo in pluralizem mnenj in medijev, svobodo umetnosti in znanosti ter načelo sorazmernosti.

(7) Če je predlog predlagatelja utemeljen, sodišče iz prvega odstavka tega člena pri odločitvi izbere način iz tretjega odstavka tega člena, ki je najmanj obremenjujoč za ponudnika posredniških storitev in le v obsegu, ki je nujen za dosego cilja.

(8) O predlogu mora sodišče iz prvega odstavka tega člena odločiti v 30 dneh od prejema predloga. Pritožba zoper sklep ne zadrži izvršitve.

Zakon o izvajanju Uredbe (EU) o obravnavanju razširjanja terorističnih spletnih vsebin:

3. člen (sodišče)

(1) Za izdajanje odredb o odstranitvi teroristične vsebine ali onemogočanju dostopa do nje iz 3. člena Uredbe 2021/784/EU in za pregled čezmejnih odredb o odstranitvi teroristične vsebine iz 4. člena Uredbe 2021/784/EU je pristojno Okrožno sodišče v Novi Gorici (v nadaljnjem besedilu: sodišče).

(2) V okviru sodišča se vzpostavi kontaktna točka iz drugega odstavka 12. člena Uredbe 2021/784/EU za obravnavo zahtev za pojasnila in povratne informacije v zvezi z odredbami o odstranitvi. Sodišče informacije o kontaktni točki objavi na svojih spletnih straneh.

Zakon o zemljiški knjigi:

126. člen

(1) Sistem e-ZK dodeljuje zadeve iz prvega odstavka 127. člena tega zakona v odločanje zemljiškoknjižnim sodniškim pomočnikom pri vseh zemljiškoknjižnih sodiščih po vrstnem redu prejema zadev ne glede na to, na območju katerega zemljiškoknjižnega sodišča leži nepremičnina, na katero se vpis nanaša, in ob upoštevanju števila nerešenih zadev posameznega zemljiškoknjižnega sodniškega pomočnika.

(2) Za odločanje o ugovorih iz 2. točke drugega odstavka 127. člena tega zakona proti sklepu zemljiškoknjižnega sodniškega pomočnika pri posameznem zemljiškoknjižnem sodišču je pristojen sodnik posameznik (v nadaljnjem besedilu: zemljiškoknjižni sodnik) istega zemljiškoknjižnega sodišča.

(3) Za odločanje v posebnih zemljiškoknjižnih postopkih nastavitve ali dopolnitve zemljiške knjige je pristojno zemljiškoknjižno sodišče na območju katerega zemljiškoknjižnega sodišča ležijo nepremičnine, ki so predmet nastavitve ali dopolnitve zemljiške knjige.

(4) Za odločanje o vseh pritožbah v zemljiškoknjižnih postopkih je krajevno pristojno Višje sodišče v Kopru (v nadaljnjem besedilu: sodišče druge stopnje).